

БАРОТ БОЙҚОБИЛОВ

* * *

ВАТАН ТУПРОҒИ

БАРОТ БОЙҚОБИЛОВ

ВАТАН ТУПРОҒИ

Шеърлар

ТОШКЕНТ

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1983

Уз
Б81

Сўзбоши муаллифи—*Маҳмудали Юнусов*.

Б 4702570200—190
М352(04)—83 68—83

Шеърият...

Нақадар кенг, қомусий тушунча. Ҳар қандай санъат каби шеърият ажиб, сирли ҳодиса. У жуда қадим замонлардан бери одамларга ҳамроҳ бўлиб келаётган дил таржимони. Шеър — дунёнинг завқи, севинчини, ҳикмат тафаккурини ўзида акс эттирувчи ёрқин ойна. Тўлқинли эҳтирослар, кечинмалар, туғёнлар олами. Табиатнинг ранг-баранг бўёқларидан, ақлни забт этадиган мўъжизаларидан ҳайратланиш, жамиятдаги воқеалардан илҳомланиш меваси бўлган шеър орқали одам ўзини, ўзининг бой маънавий дунёсини ифода қилади.

Гегелнинг фикрича, «шеърият инсон ўзини (яъни, ўз ички дунёси, дардини — М. Ю.) ифода этишга киришган пайтдан бошланган; шеъриятда айтилган фикр фақат айтиб юборилган бўлгани учун яшайди. Агар инсон, ҳатто ўз амалий ишлари ва ташвишларидан халос бўлмаган ҳолда ҳам, бирданига назарий диққатини бир жойга йиғиб, ўзини изҳор этишга киришса, дарҳол шеъриятга ўхшаш бир ифода юзага келади»¹.

Бизнинг буюк салафларимиз шеърият мафҳуми остида реал ҳаётни, фаолият-ҳаракатни, курашни, эҳтиросни тушунганлар. Уни бадий сўз воситаси билан жамиятга юксак хизмат қилиш, руҳий парвоз, идеал орзулар рамзи деб билганлар. Зотан шеъриятда илғор ижтимоий аҳамиятга молик бўлган инсоний севинч: ташвиш, тараддуллар кенг ўрин олади, воқеалар эмас, инсон биринчи ўринда туради. У аниқ замон ва маконда, реал ҳаёт қўйнида яшайди.

Таниқли шоир Барот Бойқобилоннинг йигирма беш йиллик ижодий фаолиятдан гувоҳлик берувчи «Ватан тупроғи» китобини варақлаган киши чинакам шеъриятга хос юқоридаги барча фазилатлар мавжудлигига амин бўлади. Шеъриятнинг ҳаётдаги юксак ижтимоий

¹ Эстетика. 3—том, 337—бет.

бурчидан баҳс этувчи шоир «Илҳом тулпори хусусида», «Сўзласин», «Шеърят диёри», «Илҳом париси» каби шеърларида ўз жонажон халқига айтадиган муҳим гаплари борлиги учун бу майдонга кирганини, бинобарин, «Фидойи бўлай деб суюкли элга» тоғ билан шеърый хатини йўллаяжагини айтади.

У ўзини «ҳаёт неъматидан баҳраманд ҳар халқ орзусидан бунёд бўлган» куйлар диёрига дахлдор деб билган вақтдан бошлаб, шу диёрни — шеърят диёрини обод қилиб ўтганларнинг меросхўри ҳисоблайди. «Одиссея»дан эртак айтиб кетган Гомер ва овозаси жаҳонни тутган «Шоҳнома» муаллифи Фирдавсийдан тортиб, Низомию Навоий, Пушкину Маяковский, Ғафур Вурғун уни қўлидан ушлаб истиқболга етаклайдилар. Шунда «юрагида ажиб бир сурур» пайдо бўлиб, хаёллари ел каби учади, вужудида таажжуб бир ҳол рўй беради — шеър туғилади. Одамларнинг қалбига қулоқ солишни ўрганади. Уларнинг севинчига шерик, «ташвишли кунда ҳамроҳ» бўлишга, «йиқилган кимсани турғизиб», «ноҳақ қораланган» бегуноҳнинг ҳуқуқини тиклашга шошилади. Бора-бора шеър ҳаётда катта руҳий маънавий куч эканини сезади. У худди нондай қадрланаётганидан мамнун бўлади:

Одам нонсиз, шеърсиз яшолмас асло.
Шеър ҳам унга нондай азизлигидан,
Нон ҳам унга шеърдай лазизлигидан...

Барот Бойқобилов китобини кўздан кечириш жараёнида у босиб ўтаётган ҳаёт ва ижод йўли ўқувчи кўз ўнгида яққол намоён бўлади. Шоирнинг умр фасллари минглаб тенгдошлариникига ўхшайди. «Бизнинг болалик» шеърида «афсона не, эртак не, билмай» ўтган болалик йилларини эслайди. Оталар жанг майдонларида фашистларга қарши ҳаёт-мамот кураши олиб бораётганда оналар қўш ҳайдаб, хирмон кўтарган чоқлардаги оч-яланғоч ўтган болалик. Ғалабадан хабар келганда севинчи ичига сиғмай, отасини кутган болалик... Қиронли йиллар оловида қапоти куйган болалик узоқ давом этмади. «Бургут каби учиб» кетганини унинг ўзи ҳам сезмай қолди. Навқиронлик палласи келди-ю, туғилиб-ўсган қишлоғидан катта шаҳар бағрига олиб кетди. «Илм деб аталмиш тубсиз денгиздан жавоҳир изловчи уйқусиз авлод» даврасига келтириб қўшди. Лекин шунда ҳам болалик унутилмади. Баъзан Сиёб бўйларига

сайрга келганда («Сиеб» шеъри) болалигини излайди. Сув соҳилида «тонг юлдузини кутиб, илк шеърини битгани»ни эслайди. Утган дамлар ҳақида Сиебдан эртак тинглашни истайди.

Мен туғилган қишлоғим Самарқанд канорида:

Қатта ўзбек йўлининг ёқасига жойлашган,— дейди шоир. Қичикликдан уни ўзига асир этиб, бағрида вояга етказган, хаёл қилишга ўргатган тоғларга ҳайратомуз савол беради: бир вақтлар «Сизда лола териб юрган боладан Самарқанд сатрини кутгансиз, наҳот?» («Ургут тоғлари» шеъри). Дарвоқе, «Қанча буюк шоирлар қадами теккан» Кенагас ҳам, бор хазинасини «қарж-қарж тоғлар этагида» яширган, паҳлавондай тер тўкиб ишлаётган Ургут ҳам қўшиқчисини кутаётган экан. Қўшиқчи эса, умидингизни оқлайман деб, куйлашга киришди. «Ургут чиноридан менинг қаламим» шеърида ёзади:

Қалбимнинг софлиги — булоқларидан,
Қаддимнинг ростлиги алп тоғларидан...
Шеър битган қоғозим — сахий даласи,
Уйқусиз сойлари — умрим кемаси.
Чарх урган каптари — ўй-орзуларим,
Таржимаи ҳолим — Ургут қиссаси...

Табиатни болаликдан севиб қолган, унинг қўйнида эркаланиб ўсган шоир учун дастлаб табиат эҳсонларидан амалий фойдаланишдан кўра, унинг хилма-хил бўёқларидан завқланиш, ажойиботларини ҳис этиш, ҳайратланиш биринчи ўринда турарди. Кейин ўша бўёқлар, манзаралар шеърларга кириб келдилар. Кириб келди-ларгина эмас, ҳатто тилга кириб ўз сирларидан хабардор қилдилар. Тоғлар қалбидаги бойликларни олишга одамларни чақиради ва «ким қўйса бизга қадам қушдай яйраб кетади, олиб бир дунё илҳом қўшиғу шеър битади»,— дейди. Илдизи неча юз йиллар тарихига кетган кекса чинорлар «қаламингни биздан йўнгин, илҳом париси доимий меҳмонинг бўлади»,— деса, саратонда тишни оладиган кумуш булоқ тилга кириб: «Қиссаси узоқлиги-ю, ернинг сирдоши» эканидан, кимники «кўнглида дарди бўлса, завқ бағишлаб», дилини яйратажигидан дарак беради.

Шоир балоғат поясига кўтарилган сари Ватан тунчасининг географияси ҳам кенгая боради. Ургут мавзуси доимо давом этгани ҳолда Самарқанд оҳанг-

лари бошланади. Қўли қалам ушлашга анча келишиб қолганини Самарқандда сезади. Шаҳар кўҳна тарихидан, зангори гумбазлари осмонўпар обидаларидан, Улуғбек расадхонаси-ю, Навоий қадамжоларидан воҳиф қилганда унинг кўз ўнгида янги олам пайдо бўлади. «Умрим ва шеърим», «Самарқанд ушшоғи», «Оромбоғ», «Боғи шамол», «Шоҳи зида», «Сиеб кечаси» сингари асарлар Самарқанд мадҳига бағишланган:

«Самарқанд сайқали рўйи заминаст»—
Дегандай Оромбоғ саҳнида Ҳофиз,
Шоҳона ғазалга дил бўлиб пайваст,
Самарқанд қўйнига кираман ҳар кез...

Қунлардан бирида Самарқанд ҳам, студентликнинг олтин даври ўтган дорилфунун ҳам шонрга оқ йўл тилаб, пойтахтга узатди. Шундан бошлаб унинг ижодида Тошкент, Ўзбекистон мавзуси салмоқли ўрин эгаллади. Уйлаб қараса, Кенасас, Ургут, Самарқанд «Осиё бешигида улғайган Ўзбекистон» экан. Ниҳоят, мен советлар Шарқининг коммунист шоириман, камол топган Ватаним улуғ Ўзбекистондир,— деган хулосага келди. «Ўзбекистон кузи», «Чаноқлар ва юлдузлар», «Ўрта Осиё», «Фарғона», «Сенга келганимнинг сабаби» булар барчаси серқуёш республика мадҳига, «Тошкентнинг чўнг қопқасида» қардошларини қутлайдиган таптин Ўзбек халқига, қолаберса, катта Ватан мадҳига бағишланган шеърлардир.

Барот Бойқобилов бир граждани сифатида камол топиб, совет воқелиги бўйини баланд қилганда узоқларни кўрадиган ҳамда бошқа халқлар, эллар, шаҳарлар тарихи, ҳаёти билан қизиқадиган бўлди. Кремль боғида юриб, «дилрабо рус куйлари— дўстлик куйларини» Ленин севгандай севиб қолди. Лениннинг муқаддас излари қолган Смольнийга кирганда кўз ўнгида нутқ сўзлаётган доҳий гавдаланди. 65 йилдан бери озодлик, тенглик, бахт тонгининг жарчиси ўлароқ «Аврора» Нева қучоғида мағрур қад кўтариб турганини, Қурил оролларида Помир тоғларигача ястаниб ётган улуғ ва бепоён Ватан чиройини таърифлаб тугатолмайди шоир.

«Райниснинг қўшиғи»— гўзал Латвия, «Енида ўн тўртта омнаси» билан Коммуна қасрида шод яшаётган Литва, «Олатовнинг чўққисидай кўкраги баланд» Қозонистон, «Саодат осмонида Зухродек балқиган» Тожи-

кистон, Берди ога қаламп-ла тавсифланган Туркманистон, э-ҳа, яна қапча-қанча дилга яқин ва тилга яқин қавм-қариндошлар!

Шоир қаерга бормасин, кимлар билан мулоқотда бўлмасин ўзбек халқининг эзгу тилак билан келган вакили, чет элларда эса мухтор элчиси сифатида ҳаракат қилади. Унинг руҳий-маънавий идеали ялт этиб кўзга ташланади. Шахсий ва ижтимоий манфаатлар ҳақида ўйлаганда ҳам, хорижий турмуш манзараларини кузатганда ҳам ҳар қадамда ўз халқи, Ватанининг шаънига бўлган ҳурмат, эътибор ҳисси биринчи ўринда туради. Бу шаън, бу шараф совет кишисини улуғловчи маънавий куч ва мадад бўлиб хизмат қилади. Хорижий мамлакатларнинг меҳнаткаш халқига, юксак маданиятига, прогрессив адабиётига муносабатда миллий гурурини сақлаган ҳолда интернационалист сифатида майдонга чиқади.

«Шарқ гулдастаси», «Италиядан мактублар» туркумларида бу руҳ яхши сезилиб туради. «Эртак қилиб сўйласа арзигулик мамлакат» — Ҳиндистондан олган таассуротларини тасвирлашга киришган муаллиф хаёлига бу элнинг буюк аждодлари Деҳлавий, Бобир, Мирзо Ғолиб келади. «Мустамлака кишанин чилпарчин қилиб абад» озодлиқни, тақдирини қўлга олган қўшнимизни қутлайди. Жамна қирғоқларида сайр қилган чоқда Бобир изларини кўргандай, «мармарга ўйилган дoston» — Тож Маҳални томоша қилганда севги сеҳрининг кучи ақлини шоширгандай бўлади. Калькуттадаги Ленин ҳайкали шоир учун ажойиб совғадек туюлади. Деҳли ва Бомбайдан, Жайпур ва Мадорасдан, Панжоб ва Рожистондан доҳийни зиёрат қилгани келганлар сон-саноксиз:

Дарёга ўхшайди Ленин кўчаси,
Тўлқиндай мавж уриб оқар халойиқ.
Бу дарё тўхтамас ҳатто кечаси
Кундуз эса, унинг чек-поёни йўқ...

Иўл хотиралари, сафар таассуротлари «Италиядан мактублар»да давом этади. Бу туркум аввалгисидан дардлироқ, ташвишлироқ. Римдаги Колизей харобалари, муҳтожлик ва мусибатда «инсон чеккан оҳ», «қабоҳат ва саодат олиб бораётган жанг» юракни эзди. Халқ аламига шерик бўлиб, истиқболнинг субҳини кўришни сайёҳ шоир орзу қилади. Ҳар ерда «сармоя-

нинг қонли панжаси» меҳнат аҳлининг бўғзида! Рассомлар «Рафаэль руҳига қасамёд» қилиб чизган расмларини, шоирлар Петрарка ёки Дантени устоз биллиб яратган шеърларини қадрловчи одамни тополмайдилар. Робертино кўшиқлари Жамаиканинг мунгли ноласидай эшитилади. «Неаполлик она ҳасрати» эса янада фожияли:

...Қизини бағрига босиб ғамгузор,
Кўзларида ёш она.
Неаполга айлаб дардин ошкор,
Излайди бир бошпана.
Борай деса йўқдир таниш даргоҳи,
Ҳеч ким бўлмас парвона,
Бир дардкаш ахтариб дайдири нигоҳи,
Борми дея ҳамхона.
...Эртадан-кечгача бошин қилиб ҳам
Дайдир мисли девона...

Сайёҳ жабрдийдаларга лоқайд эмас, дардкаш. Бечоралар ҳолига юракдан ачинади. Ёш рассомга қараб, «қадрим йўқ деб, ука, кўп ёнма, бирор кун топарсан қадрингни», деб уни юпантирса, кўзларида мунгли қисматин кўрган шоирдан китоб олиб, кўнглини кўта ради.

Жаҳонгашта сайёҳ тиним билмайди. Янги-янги орзулар пайдо бўлади. Одессадан бошланган йўл Босфор кўрфази, Дарданель, Сурия, Латакия, Искандария, Қоҳира, Триполи, Мальта, Афина, Истамбул орқали ўтади. Шуни айтиш керакки, сафар таассуротлари ўлароқ майдонга келган шеърлар асосан маърифий характерга эга бўлиб, китобхон улардан ўзига нотаниш эълар, ўлкалар, одамлар ва урф-одатлар ҳақида маълумот олади. Ҳаяжон билан ёзилган бу бадий сафарномалар муаллифда ҳосил бўлган туйғуларни ўқувчи ва тингловчилар руҳига сингдиришга қодир асарлардир.

«Бегона юртларнинг баланд-пасти»ни кеза-кеза Ватанга, ўз инини қўмсаган қушдай талпинади шоир. Совет граждани учун муҳим бўлган катта бир ҳақиқатни ўзи учун яна бир бор кашф этади: «Эй, азиз Ватан, бир жигарбанднинг сифатида «сен билан фахр этиб юрдим ҳар қачон» ва билдимки:

Сен менсиз яшашинг мумкин дир, ахир.
Мен сенсиз яшолмам ҳатто бир кеча,— дейди.

Муҳаббат, севги, ишқ. Инсон ҳаётининг зийнати. Ажойиб фазилатларга кон инсон қалби ҳеч қачон ундан холи қолмаган. Муҳаббат, «ҳаётдай жуда қадим ҳамда биздай навқирон»,— дейди шоир. Беатриче дардида куйиб ўтган Дантени куйлатган, Мажнундек шоирни саҳройи қилган ана шу муҳаббат. «Гарчи шоҳ бўлса ҳам ишқ деган савдо» олдида Бобирнинг бошини ҳам қилган. Фурқатнинг ёру диёр ҳажрида чеккан оҳини сабога сўйлатган ана шу муҳаббат. Аммо энди у севишганларнинг «кўзларидан аччиқ-аччиқ ёш» оқизадиган муҳаббат эмас; «саодат бахш этган қутлуғ замонда» муҳаббатга зулм чангал солмайди. Шу эркин, қуёшдек ёрқин севги олдида шоир ҳам ўн саккизда бош эгади:

Севги ёшидаман бир умрга мен.
Севги билан тўлгай кўзим зиёга
Ёшинг ўтди деманг,
Бир умрга мен —
Севмоқ-чун келганман ёруғ дунёга!

Бу мисраларни ўқиганда юксак ва покиза муҳаббат аҳлининг сарвари Алишер Навоийнинг: «Дема, бўлди қари-ю, ўтди вақтда ишқким», «То тирикдурман менга ишқу муҳаббат чоғидур» мисралари хотирга келади. Ҳа, чин муҳаббат ҳеч кексаймайди, ёши ўтмайди. Мана, қачонлардир «Доғилфунун хиёбонида» севги маликасини кутишдан бошланган ишқ дафтарига йиллар ўтган сари алангали мисралар ёзилади. «Боғ кўчадан ўтганда», «Чинорлар», «Қора кўзлар», «Сурайё», «Ёргинам» сингари кўпгина шеърлар муҳаббат шаънига айтилган қўшиқлардир. Шоир қалбини ўзига ром қилган ёр ҳар ерда ҳозир у нозир мавҳум шахс эмас, у Самарқанд гўзали. Бинобарин, ҳар бир гўзалга айтиладиган сўз унга мос келавермайди. Ер ошиқ ҳузурга келаётганда «Самарқанд ушшоғи»ни айтиб келса, нур устига нур бўлади. Яна келарингда, эй санам:

Сиеб сувин тўлдириб ол Қонигул кўзасига,
Барги билан узиб келгин Боғибаланд анжирин.
Чорраҳанинг пўлатию нони Осиёсига
Бир кунгина инъом этгин кокилларинг занжирин.

...Севгимизга ошён бўлган Оромбоғ тупроғидан
Бир қисмча келтирсайдинг, сурма қилиб қўярдим.
Чўпонота чаманидан, Зарафшон қирғоғидан
Гули наврўз олиб келсанг, юрт меҳрига тўярдим...

Қимки муҳаббатини хор қилса, ҳаёт қарғишига учрайди. Бу серташвиш дунёда содиқ дўстлар қаторида вафодор севишганлар бир-бирининг паноҳи. Рақиблар ҳасадида севгини асраш учун диллар ўзаро пайванд бўлмоғи керак. Ошиқ ёрига қараб, дейди: «Ҳаёт — бу курашдан иборат синов», «Қим менга тош отса, тегар сенга ҳам». Ошиқ ўз номи вафо китобига нақш этилгани билан фахрланади.

Барот Бойқобиллов меҳнатсевар, том маъноси билан изланувчи шоир. Миллий классикларимиздан, рус ва жаҳон прогрессив адабиётларидан тинмай ўрганади. У ижод қилаётганда доимо елкасида Навоий ва Бобир, Пушкин ва Маяковский, Ҳамид Олимжон ва Миртемирнинг меҳрибон қўли турганини ҳис қилади.

Барот ўзбек шеърини учун таниш бадний формалар билан қаноатланиб қолмай, Европа адабиётида қўлланган ва ҳозирги замонда унутилаёзган сонет, октава, стансларни (ўн иккиликларни) адабий истеъмолга олиб кирди. «Петрарка руҳига қасам» шеърисида шундай мисралар бор:

...Самарқандда қўлинг олиб,

боғингга қўйдим қадам

Ва офтобни бедор кутиб,

сен каби сурдим қалам.

Сонет ишқи бўлиб сирдош

қалбимга солди оташ.

Бир умрга мамнун этиб,

руҳингга ичдим қасам.

Сонетга бўлган дастлабки қизиқиш кейинчалик бутун бир «Сонетлар» китобининг майдонга келишига сабаб бўлди. Сонетлардан гулчамбар ва сонетлардан тузилган дoston юзага келди. Уларнинг тематикаси ҳам кенгайди. Муҳаббатни куйловчи, табиат манзараларини тасвирловчи, инсон ва ҳаёт тўғрисидаги ўйларга бағишланган сонетлар орасида Улуғ Ватан урушидаги совет кишиларининг жасоратини, шунингдек, фронт орқасида «келиди талқон туйиб» ўтказилган ҳасратли кунларни акс эттирувчи сонетлар ҳам анчагина.

Ўзбек шеърини системасида «бармоқ»нинг хилма-хил шакллари бор. Улар содда вазн, аралаш ва қўшма вазн сингари кўринишларга эга. Китобда 14, 13, 11, 9, 8 ҳижоли шеърлар қаторида 11 ва 7 ҳижоли, 8 ва 7 ҳижоли, 11 ва 5 ҳижоли мисралар алмашилиб келадиган

бармоқ вазни билан бирга сарбаст ҳам қўлланади. Бандлар аксарият ҳолларда тўрт, беш, саккиз ва ўн икки мисрალი бўлгани ҳолда қофиялар ҳам турли-туман. Жуфт қофияли маснавий йўлидаги шеърлар, 1 ва 3 ҳамда 2 ва 4 мисралари, шунингдек 1 ва 4 ҳамда 2 ва 3 мисралари қофияланган шеърларнинг тез-тез учраб туриши фикримиз учун далилдир. Шоир бандлардаги айрим мисраларнинг мантиқий такрорига ҳам алоҳида эътибор беради. Масалан, «Калькуттада Ленин ҳайкали» балладасида ҳар банднинг охириги мисраи сўнгги банднинг биринчи мисраи тарзида такрорланиши мазмунни кучайтиришга ва ўзгача бир оҳангдорликка хизмат қилган. «Рикшалар»да эса биринчи банднинг биринчи мисраи: «Рикшалар мўлтирар Чаурингида» қолган барча бандларнинг ҳам биринчи мисраи бўлиб кела беради. Фақат «мўлтирар» сўзи ўрнига «югурар», «тентирар», «изғийди» ва бошқа сўзлар келтирилади, холос. Шундай усул «Ленин сўзламоқда», «Иқбол мақбарасида» шеърларида ҳам қўлланилган.

Барот Бойқобиловнинг «Одамлар» номли шеъри бор. Унда: «Танигандан бери ақлимни», «Одамлардан тингладим сабоқ», дейди. Дарҳақиқат, уни кичикликдан яхши одамлар ўз бағрига олган, ҳаётдан, курашдан, шеърятдан сабоқ берган эди. Бири қўлига қалам ушлатган, бири илк шеърини ўқиб, оқ йўл тилаган, қалбини, меҳрини аямаган эди. Ўрни келганда айтиш қондирки, ушбу сатрларнинг муаллифи ҳам бир вақтлар, Самарқанд университетиде ишлаган йилларида, шоирга сабоқ берганлардан бири эди. Қарийб, йигирма беш йил давомида у шоир ижодидан мамнун бўлиб келаётир. Мураббийларнинг ҳамма яхшилигини ўз вақтида саҳийлик билан берилган қарз тарзида тушунган шоир «шу дунё деб, шу одамлар деб, эзгулик уруғини сочиш» борасида тинмай ижод қилаётир. У социалистик дунёси, фаровон даври билан фахрланиб. «Мен бир буюк даврнинг оташин фарзандиман»,— дейди. «XXI аср шоирларига» қилган мурожаатида буюк шоирларга замондош бўлишдек бахт муяссарлигидан қувониб айтган қуйидаги сўзлари ҳамон ўз кучида:

Устозлар нафасидан баҳра олиб ўсди дил,
Улар мени суяшди — тоғдай туриб ёнимда.
Мен бу юксак ишончини оқлай дея муттасил,
Эзгу қасам ичганман, меҳри яшар дидимда.

Шоир ғазалхон элда қўшиқ ўқиб ва қўшиқ тўқиб улгайди. Ҳали йўл бошида турган чоқлардаёқ, «шеърый ғунчаларим болга тўлмагунча, бахтиёр элимга манзур бўлмагунча оромсизман», деган эди. Шеър дардида ороми йўқолгач, қанча-қанча тунларни кунларга улади. Шеър эл наздида нондай қутлуғ бўлишини орзу қилди. Меҳрибон онасига, Ватанига, ёрига бўлган муҳаббатини, эзгу ниятларини шеърда айтди. Шеър ҳаётининг маъносига айланиб қолди. Энди бойлиги ҳам, бисоти ҳам шеър. Бу шеърят Ватан тупроғига пайванд шеърятдир!

Маҳмудали Юнусов
филология фаилари доктори

ҚАЙТГАНДА...

Салом, Ургут!
 Салом, онажон!
 Ўзбекистон Кавкази, салом!
 Сени кўриб, ёнди ўтсимон
 Юрагимда соғинч ва илҳом
 Уша чинор,
 Уша кўркам жой,
 Узумзорлар жилвасин кўрдим.
 Келинчакдек гўзалликка бой
 Олмазорлар мевасин кўрдим,
 Ҳар сахий тоғ
 Ҳар дара, қишлоқ
 Хазинамдан майли олгин, дер.
 Соҳибкорлар қаршилаб қувноқ,
 Умринг бўйи бизда қолгин, дер.
 О, она ер!
 Меҳринг булоғи
 То тирикман — жўшар қалбимда
 Ва сен ёққан умрим чироғи
 Сўйлаб турар менинг ҳақимда.

ПУЛАТ ВА МУҲАББАТ

Қуюв цехи.
 Қайноқ эритма
 Оловланиб мартенда ўйнар.
 Сувдай оқар тарновдан пўлат,
 Ишчи йигит юраги қувнар.
 Юзларида томчи-томчи тер,
 Тизилгандай марварид шода,
 Қўзларида шижоат ёнар,
 Артмоқ бўлиб терини шу он
 Рўмолчасин олди-ю Билол
 Кўрди унда ёри аксини.
 Қиз тортиги — шойи дастрўмол
 Едга солди севги баҳсини:
 Учрашганда деярдим, эркам,
 Ҳар нарсадан кучлидир пўлат.
 Ишонардинг, ўхшатардинг ҳам:
 «Пўлат каби бизнинг муҳаббат».
 Мен ҳам ишчи бўлгандан буён
 Эритаман мартенда металл.
 Сенга айтгай сўзларим, ишон
 Севги баҳсин қилолмабди ҳал.
 Эрир экан ҳар нарса ўтда,
 Мойдай эриб, оқаркан пўлат.
 Энди сезсам, эркам, пўлатдан—
 Кучли экан бизнинг муҳаббат.

ҚАДРДОН ДАЛАЛАР

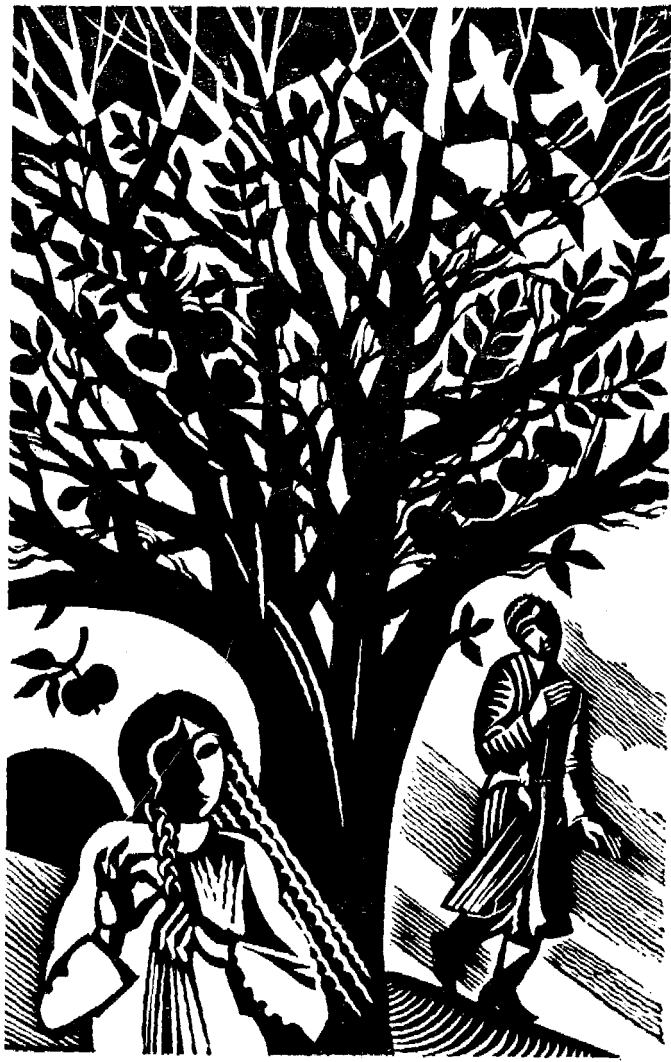
Қадрдон далалар, сизлар ҳамиша
 Елқинсиз дилга.
 Кўркам жамолингиз кўрмоқ ишқида
 Тушаман йўлга.
 Этагингиз уфққа бориб туташар,
 Нақадар гўзал!
 Аму билан Сир ҳам сизлардан ўтар,
 Куйлаб шўҳ газал.
 Кўк билан ўпишган ҳайбатли тоғлар
 Бошингиздадир.
 Асов шалолалар, қайнар булоқлар
 Қошингиздадир.
 Кундуз қуёш, тунда ой бағрингизга
 Тўкар олтин, зар.
 Янги тўн ёпади яғринингизга
 Паҳлавон эрлар.
 Донаси олтинга тенг бўлган бугдой
 Сиз эмасмисиз?
 Чинни пиёлада шифобахш кўкчой
 Сиз эмасмисиз?
 Тоғ билан ўпишган пахта хирмони
 Сиз эмасмисиз?
 Элга машҳур бўлган Самарқанд
нони
 Сиз эмасмисиз?
 Яшил водийларда тўлишган майиз
 Сиз эмасмисиз?
 Ипак қуртларидан етишган атлас

Сиз эмасмисиз?
Қадрдон далалар, юрт бойлигида
Сизни кўраман.
Қаерда бўлмайин эл чиройида
Сизни кўраман.
Қадрдон далалар, сизлар ҳамиша
Елқинсиз дилга,
Кўркем жамолингиз кўрмоқ ишқида
Тушаман йўлга.

БОҒ ҚУЧАДАН УТГАНДА

Соч ўрарди боғда бир сулув
Сўрмоқ бўлдим бир пиёла сув,
Аммо чўмдим ширин хаёлга:
Шунча сочни олдийкан қайдан?
Қолишмайди чиройда ойдан.
Ғўс¹ гўзали шудир, эҳтимол,
Покиза қалб ва лафзи ҳалол.
Тушмагандим бундайин ҳолга.
Балки майда ўриб сочини,
Оширмоқчи ёр қувончини.
Балки эрта ўқишга жўнар,
Қарши олар қайси бир шаҳар.
Балки тамом бошқадир ўйи.
Балки билар менинг қайтишим,
Унга бирор сўзни айтишим,
Пешвоз чиқмоқ истаб йўлимга,
Оташ солмоқ бўлиб дилимга,
Сочин майда ўраётгандир.
Девор оша кўрдими, дейман.
Ё кўнглига кирдимми, дейман.
Интизордим бир қарашига.

¹ Ғўс — қишлоқнинг номи.

Боқди.

Аммо рӯмоли билан
Юзларини яширди гўзал.
Ташналигим унутиб шунда,
Гўсдан қайтдим юрак тўлқинда,
Аммо кўнглим ўшандан бери
Соғинади боғ кўча сайлин,
Соғинади боғ кўча сайрин.

ЧИНОРЛАР

Субҳидам еллари эсар эркалаб,
Аллалаб тургандай япроғингизни.
Кўҳистон қизлари келар эрталаб,
Мендек сайр этгани булоғингизни.
Бўйингиз йигитдай барваста, кўркам,
Илдизингиз туташ ер меҳварига.
Самарқанд боғида сайр этиб юрсам,
Меҳрингиз тортади мени бағрига.
Сизларни кўрганда тушар эсимга,
Илк дафъа ёрим-ла учрашган чоғим.
Вафони бахш этиб сизлар ишқимга,
Гулларга тўлгани иссиқ қучоғим.
Ишқдан сўзлаганда булоқ бошида,
Сизлар яширгансиз бегона кўздан.
Уша дам акс этар ёр қарашида,
Умрбод миннатдор бўлганман сиздан.
Бобом қўли билан сиз эжилгансиз,
Фарзанди сингари тириксиз ҳамон.
Биринчи севгимга маскан бўлгансиз,
Неча йиллар оша турибсиз омон.
Ёрим-ла учрашган чоғим соғиниб,
Сизларни кўрганда завққа тўламан.
Шунинг-чун ҳар куни тонгда уйғониб,
Жамолингиз кўрмоқ учун келаман,
Чинорлар, чинорлар!

РУС КУЙЛАРИ

О, дилрабо рус куйлари!
Ранг-баранг куйлар!
Маъшуқамдек юрагимга яқинсиз сизлар,
Сизлар билан дилда борин улуғ халқ сўйлар,
Кўзларимда чақнаб турган ёлқинсиз сизлар.
Тонгда чертиб деразамнинг биллур ойнасин,
Сиз уйимда энг муҳтарам меҳмон бўласиз.
Сўйлаб бериб Россиянинг буюк қиссасин,
Боғларимда сарин елдай ўйнаб еласиз.
Юрагимда мазж урасиз Сир тўлқинидай,
Шалаяиндай табассум-ла боқиб турасиз.
Борлигимни мафтун этиб Сибирь тупидай,
Тинчликсевар эл кўнглидан оқиб турасиз.
Сизни ҳар гал тинглаганда эриб кетаман,
О, бунчалик ёқимлисиз!
Бунча дилбарсиз!
Волгадан ҳам бир лаҳзада сузиб ўтаман,
Шоир Пушкин лирасидай қалбимга ёрсиз.
Кўз ўнгимда денгиз бўлиб тўлқинланасиз,
Қабутардай жаҳон узра ёзасиз қанот.
Оташ қалбли рус қизидай жилваланасиз,
Теран куйлар, сизга ошён бутун коинот.
Сизни тинглар барча эллар яқин-йироқда,
Сиз русларнинг қалбидаги орзу-ўйлари.
Сизни Ленин севганидай севдим юракдан,
О, дилрабо рус куйлари, дўстлик куйлари!

СИЁБ

Сиёб,
 Баҳор бахмал ёйган
 Қирғоқларингдан
 Болалигим изладим.
 Болалигим изладим.
 Болалигим меҳри билан
 Қишлоқларингда
 Бўзтўрғайдай бўзладим.
 Бўзтўрғайдай бўзладим.
 Сиёб,
 Сўйла,
 Болалигим ҳақида эртак.
 Юрагимга кўчирай.
 Юрагимга кўчирай.
 Болалигим гулшанидан
 Тергали чечак,
 Юрагимни учирай.
 Юрагимни учирай.
 Қатор толлар соясида
 Болалик кунлар
 Сенда кўнглим ёзганман,
 Қирғогидан кезганман.
 Бешигида тебратганда
 Зилол тўлқинлар,
 Балиқлардан ўзганман,
 Таним енгил сезганман.
 Афросиёб қирларида
 Қувнаганимда

Атир пуркаб гулингга.
Узатгансан қўлимга.
Боғ-Баландда
«Аскар-аскар» ўйнаганимда
Барқут тўшаб йўлимга,
Завқ бергансан дилимга.
Анжирзорга кирганимда
Бир кун эрталаб,
Боғбондан яширгансан.
Боғбондан яширгансан.
Қўшни қизга олма от деб.
Мени етаклаб,
Девордан оширгансан.
Девордан оширгансан.
Кечалари тунаб қолиб
Қирғоқларингда,
Тонг юлдузин кутганман,
Илк шеъримни битганман.
Қуёш билан бирга туриб,
Гулбоғларингдан
Мактабимга ўтганман,
Дил созини чертганман.
Сиёб,
Яна бўйингдаман,
Қуминг, қирғоғинг
Кўзларимга тўтиё.
Кўзларимга тўтиё.
Сиёб,
Яна кўйингдаман,
Қишлоғинг, боғинг
Асири бўлдимми ё?
Асири бўлдимми ё?
Сиёб,
Рақсга тушган
Нозли тўлқининг билан
Оқиб кириб қўйнимга

Бўй қўшгансан бўйимга.
Болалигим шўхлигидай
Куйлаб шеър, ўлан,
Куй қўшгансан куйимга,
Уй қўшгансан ўйимга.
Болалигим
Тўлқинларинг беланчагида
Аллалагансан, Сиёб!
Аллалагансан, Сиёб!
Қулф ургансан
Умрим боғин гул-чечагида,
Болалигимсан, Сиёб!
Болалигимсан, Сиёб!

ҚОРА КЎЗЛАР

Қора кўзлар,
Сехргар кўзлар,
Мени ипсиз боғлаб қўйдингиз.
Бахтимни ҳам бергандек сизлар
Шарму ҳаё билан севдингиз.
Қора кўзлар,
Ҳар боқинингиз
Бир умрини бахш этди менга.
Юрагимга ўт ёқинингиз
Садоқатни нақш этди менга.
Қора кўзлар,
Токи ҳаётсиз,
Ҳамма хумор сизни кўрмакка.
Тилларда ҳам қўшиқ, баётсиз.
Эрк бергансиз сев деб юракка.
Қора кўзлар,
Шам янглиғ сўнсам,
Сизда қолар сўнгги нигоҳим.
Она ерда гул бўлиб унсам,
Сизга тушар яна нигоҳим.

Қора кўзлар,
Эрк бериб сизга,
Дилда ёнар севги чўғингиз.
Қорачигдай кўрк бериб сизга,
Кошки бўлсам қорачиғингиз.

УРГУТ

Қарж-қарж тоғлар этагида бор хазинасин
Жавоҳирдай кўз-кўз этиб юксалар Ургут.
Қумуш сочли чўққиларга қўйиб сийнасин,
Чўғ билакли паҳлавондай тер тўқар Ургут.
Харсанг тошлар кўксин ёриб муздай

булоқлар

Она ерим шифосини берар дилимга.
Қирларида кезганимда майса, ўтлоқлар
Барқут янглиғ пояндоздир юрган йўлимга.
Кўзларимни асир этиб минг хил ноз билан
Қояларнинг чаккасида кулар лолалар.
Дараларчи жаранглатиб олтин саз билан
Мен билмаган куйни айтар шўх шалолалар.
Чинорларнинг пўсғин тилиб отини битган
Болалигим бошлаб кетар зумрад яйловга.
Тоғда кезиб, меҳнат билан суяги қотган
Болалигим каклик излаб чиқарар овга.
Тоғ кўксига ёнбошлаган чексиз узумзор,
Мевазорлар мўл ҳосилдан кўтаролмас бош.
Боғ илмини сувдай ичган ҳар бир соҳибкор
Санъатини олқишлайди ҳаттоки қуёш.
Етти ёшдан етмиш яшар чолига қадар,
Ҳасса тутган кампири-ю, келинлари ҳам,
Тонготардан боғлаб олиб белига камар,
Ниҳол экар, боғ яратар Ургутда, ошнам.
Гиёҳ битмас тошига ҳам экса қаламча,
Бир ой ўтмай ниш отади янги боғ бунда.
Майизининг довуғи ҳам кетган оламга,

Боғбонларин бахти кулган, вақти чоғ бунда.
Чинорларин соясида, булоқ бошида
Самарқанднинг шоирлари қалам йўнади.
Йигит-қизлар учрашади севги ёшида,
Қўлларига бахт қушлари келиб қўнади.
Қиш палласи тўй-томоша, улоқ чопилар,
Йигитларин даврасида янграйди алёр.
Қаҳратонда истасангиз узум топилар,
Базмлари авжга минмас, бўлмаса ёр-ёр.
Етмиш ёшли чоллари ҳам тушар ўйинга,
Ҳофизларин қўлларида рақс айлар дугор.
Йигитлари беллашади ҳосил тўйида,
Алп одамин чеҳрасида барқ урар баҳор.
Қарж-қарж тоғлар этагида бор хазинасин
Жавоҳирдай кўз-кўз этиб юксалар Ургут.
Кумуш тўшли чўққиларга қўйиб сийнасин,
Чўнг билакли паҳлавондай тер тўкар Ургут.

СУРАЙЁ

Мен сени инжитмайман,
Ва лекин тинчитмайман...

Миртемир

Сарин елдай тўлқинлатгум кокилингни, Сурайё
Бир кунгина кўрмасам ҳам ёнгум сенинг ҳажрингда.
Муҳаббатинг тоблагайман қалб ўтида, Сурайё
Тоғ сингари матонат бор, муҳаббатим, сабримда.

Тоғда юрсанг сийнангда

Лола каби ёнгайман.

Булбул бўлиб кўйингда

Висолинг соғингайман.

Кипригинга гард қўнса,

Тонг елидай артгайман.

Юрагингда дард унса,

Бахт бўлиб аритгайман.

Меҳмон бўлиб келсанг агар гулшанимга, боғимга,
Оромижон куйларингни юрагимга ёзгум бор.
Сирға бўлиб сўйлагайман ишқимни қулоғингга,
Садоқатинг гулшанидан минг даста гул узгум бор.
Боғ сайрида кўзгинам ҳам ўпгай босган изингдан.
Ишқдай тугён уриб киргум ҳароратли дилингда.
Қорачигдай жой олгайман жон олувчи кўзингдан,
Кабутардай келиб қўнғум оқ сийнангга, қўлингга.

Дувол бўлиб йўлингга

Қетказгани қўймайман.

Дарё бўлиб йўлингга

Ўтказгани қўймайман.
Ўсма бўлиб қошингга
Хуснинг очғум, Сурайё.
Қуёш бўлиб бошингга
Гавҳар сочғум, Сурайё.

СЕНИНГ ТАБАССУМИНГ

Неча кундир,
Ўша табассум,
Ўша ишва ва шарму ҳаё,
Ўша иффат ва ўша русум
Мени этди оромдан жудо.
Сенга бир бор боққан кўзимга,
Уйқуни ҳам кўрмайди раво.
Ҳайрон бўлдим тамом ўзимга,
Тополмасдан ўзга бир даво.
Охир сенга этдим шикоят:
«Ўша дарддан айлагил жудо.
Ўз ҳолимга қўймайди гоят,
Не сеҳр бор жилвангда, барно?»
...Сенда яна ўша табассум,
Ўша ишва,
Ўша назокат,
Айт-чи, менинг умримга ёким,
Ўша кўзлар берарми зийнат?
Зийнат берса,
Қиргин сўзимга,
Ишванг менда қолсин то азал.
Она бўлсанг,
Ўғил-қизимда,
Табассуминг кўрайин, гўзал!

ҚАЛБИМ ҚОЛГАН ЙУЛИНГДА

Самарқанд университетиға

Оқ йўл тилаб, пойтахт сари
 узатсанг ҳам мени сен,
 Иссиқ бағринг тарк этмакка
 дилим бўлмовди, нетай.
 Қўлларимга гуллар тутиб,
 кузатсанг ҳам мени сен,
 Сенга хайр демакка ҳам
 тилим бормовди, нетай.
 Фақат тўйиб боққан эдим,
 сенга кетар олдимда,
 Кўкрагимга қўлим қўйиб,
 сенга таъзим этгандим.
 Муҳаббатинг Зарафшондай
 мавж урганди қалбимда,
 Сенинг барча синовингдан
 зафар билан ўтгандим.
 Сенинг нурли жамолингдан
 узилмаскан кўзларим.
 Гул баргининг шабнамидай
 қўнган эди унга нам.
 Зилол мрамар зиналарда
 жонланаркан изларим,
 Менга гўзал кўринганди
 сенда ўтган ҳар бир дам.
 Илм-маърифат чаманидан
 гул тутган сен эмасми?
 Сен эмасми, ёр ишқида
 тунлари хумор этган?

Юрагимнинг дафтарига
куй битган сен эмасми?
Сен эмасми, шеър ишқида
тунлари бедор этган?
Кўзларимдан севгимни ҳам
сездирган сен эмасми?
Сен эмасми, Сурайёнинг
дилини очган менга?
Ой ботгунча иккимизни
кездирган сен эмасми?
Сен эмасми, ишқ гавҳарин
бошимдан сочган менга?
Оқ йўл тилаб, пойтахт сари
узатсанг ҳам мени сен,
Иссиқ бағринг тарк этмакка
дилим бўлмади, нетай.
Қўлларимга гуллар тутиб,
кузатсанг ҳам мени сен,
Сенга хайр демакка ҳам
тилим бўлмади нетай.
Нетай, сенга хайр демадим,
хайрлаша олмадим,
Яхши қолгин демай сенга,
ўзинг сўйла, нетай мен!
Ёримга ҳам хайр демадим,
хайрлаша олмадим.
Яхши қолгин демай унга,
ўзинг ўйла, нетай мен!
У ҳам мендай булоғингдан
ташналиги қонгунча,
Ҳали сўлим бўстонингдан
тотар гуллар тотини.
Уни ҳам сен Тошкент сари
узатиб қолгунингча,
Эҳтимолки, ёд этарсан
ҳар кун менга отини.

Бугун сендан йироқдаман,
қадим Шош шаҳридаман,
Икки ой ҳам ўтмай сени
соғиниб қолдим, нетай!
Осиёнинг дарвозаси,
унинг бош шаҳридаман,
Сенга бўлган ҳурматимни,
шеъримга солдим, нетай.
Шеърим-мени ардоқлаган,
менга меҳрин сақлаган,
Устозларга, дўстларимга
салом элтган хатимдир.
Шеърим — мени соғингандан,
Қалбидан сўроқлаган
Севгилимга садоқатим,
буюк муҳаббатимдир.
Сени йўқлаб тез-тез келсам,
айбга буюрма асло!
Сенда менинг қалбим қолган,
қалбим қолган йўлингда.
Сени ҳамма мен сингари
жондан севармикин ё?
Сенга ҳали қўшиқларим
мўлдир қайноқ дилимда.
Қалбим қолган йўлингда,
ёрим қолган қўлингда...

САМАРҚАНД ГУЗАЛИГА

Қора қошинг орасидай кўнглинг менга яқину
Қора кўзинг қарашлари юлдуз қадар йироқдир.
Қора сочинг чулғаниши кўзларимга ёлқину
Қора холинг юрагимга азоб солган фироқдир.

Бойчечакдай саргайтмасдан мени излаб келсайдинг,
Кўнглим эзган ҳижрон тоши мумдай эриб кетарди.

Ёш жонимга қасд этмасдан, жиндак раҳм қилсайдинг,
Кафтинг узра кўтаргандай бошим кўкка етарди.

Келсанг агар куйлаб келгин «Самарқанд ушшоғи»ни,
Япроқ бўлиб оқиб кетай бир умрга мавжида.
Меъморлардан қарзга олгин минорлар бўёғини,
Севгимиз ҳам минорлардай бўлиб қолсин обида.

Сиёб сувин тўлдириб ол Кониғил кўзасига,
Барги билан узиб келгин Боғибаланд анжирин.
Чорраҳанинг пўлати-ю, нони Осиёсига
Бир кунгина инъом этгин кокилларинг занжирин.

Қош устига қўйиб олиб ироқи дўпписини,
Боғимайдон олмасидан бир сават узиб келгин.
Кийиб олиб, Қўшқовузнинг хироми туфлисини.
Зарафшоннинг жавоҳирин бир ипга тизиб келгин.

Сўзангарон яхнаси-ю, Регистон қаймоғидан
Кулолчиён косалари жарангласин қўлингда.
Зардолзар данаги-ю, Боғдоднинг ёнғоғидан
Ҳовуч-ҳовуч ҳадя қилиб, қолсин йўлингда.

Гулсафсар сувин олиб кўҳна Афросиёбдан,
Боғишамол «саккиз тепки» атласидан кийиб кел,
Мўлиённинг узумидан, Ургутнинг шаробидан,
Шаробларнинг камёбидан бир пиёла қуйиб кел.

Севгимизга ошён бўлган Оромбоғ тупроғидан
Бир қисимча келтирсайдинг, сурма қилиб қўярдим.
Чўпонота чаманидан, Зарафшон қирғоғидан
Гули наврўз олиб келсанг, юрт меҳрига тўярдим.

Оби раҳмат хиносидан хол қўйиб бармоғингга,
Ҳовзибаланд ипагидан шоҳи белбоғ тикиб кел.
Мотритнинг гилосидан сирға тақиб қулоғингга,
Навоийнинг ғазалини шому саҳар ўқиб кел.

Мени излаб йўлга чиқсанг Себзор хиёбонидан,
Улугбекнинг юлдузлари тўкилар оёғингга.
Висол чоғин сўроқласанг Хаймар гиёҳларидан,
Атиргуллар бўй уфурар пистадай дудоғингга.

Дийдорингни кўролмасдан соғинган кезларимда,
Ешлигимиз ўтган боғлар самар қандин олиб кел.
Дил-дилимни сеҳрлаган қуралай кўзларингда
Самарқандни пинҳон этиб, Самарқандни олиб кел!

ОНАЖОНИМ

Бир мурғак гўдакни,
Бир кичик жонни,
Иссиққина сийнасида асраб,
Камолатга етказган, онажоним,
Эй, менинг ҳаётим, жону жаҳоним!
Меҳрингга торлик қилур юрагим,
Юрагимга торлик қилур кўкрагим,
Қуёшдан ҳам сенинг меҳринг
Ҳароратлидир.
Сен кўнглимга битган аллалар
Муътабар қўшиқлар янглиғ
Фароғатлидир.
Ердан ҳам юз марта улкан юлдузни
Кўзимга бекитдинг қай санъат билан?
Ойсиз тунларда ҳам ойдин кундузни
Умримга бахш этдинг қай санъат билан?
Онажоним,
Сен мени севган меҳр билан
Севдим сени, муқаддас диёримни.
Сенга ва юртимга бахш этгум
Шеър билан қалбда боримни.
Садоқат чашмаси мавж урмиш
Маъсумгина юрагимда.
Тилгинамдан ўчмиш хушхон булбуллар.

Элимга муҳаббат сул ёзмиш
Эзгу тилагимдā,
Олдда кутмиш мени ойдин йўллар,
Уфқи кенг чўллар.
Онажоним,
Шеърим битмагунча
Сен уйқу билмайсан,
Тунлар бедорсан.
Шеърини ғунчаларим болга тўлмагунча,
Бахтиёр элимга манзур бўлмагунча,
Сен ҳам мендай оромсизсан,
Онажоним,
Сен ҳам шоирсан!

ҚОРАЧИГИМ

Устоз Миртемирга

Киприклар анжуманига
 чироқ бўлган қорачигим,
Элни мунгли кўрмакдан
 йироқ бўлган қорачигим,
Ер кўзига қаролмай
 сўроқ бўлган қорачигим,
Юрагига чўғ солиб,
 фироқ бўлган қорачигим.
Қорачигим,
 сен билан узоқни кўролмасам,
Тоғлар кўксини ёриб,
 қўйнига киролмасам,
Денгизлар сийнасида
 шаҳарлар қуроолмасам,
Яхши ният одамлар
 дардини сўролмасам,
Сен билан мен жаҳонни
 кўрмаганим яхшироқ!
Бироқ,

Одам бўлиб не қилсам
 гувоҳ бўлган қорачигим,
 Не-не қорачиғларда
 қўноқ бўлган қорачигим,
 Не-не қорачиғларга
 даргоҳ бўлган қорачигим.
 Қорачигим,
 нурингни қоғозга тўколмасам,
 Яхшилик уруғини
 саралаб эколмасам,
 Меҳримни пиёлалаб
 қалбларга тўколмасам,
 Гард қўндирмай, сенга мен
 жонимни тиколмасам,
 Сен билан мен жаҳонни
 кўрмаганим яхшироқ!
 Бироқ,
 Нигоҳинг етган жойга
 боролмай ҳориб қолсам,
 Севгимдан бўлакка
 кўнглимни ёриб қолсам,
 Кўзим ўтмай қолса-ю,
 олдиноқ қариб қолсам,
 Уз элимдан айрилиб,
 ночору гариб қолсам,
 Кўзгинам гавҳаридан
 оқиб тушсанг яхшироқ,
 Кўзгинам гавҳаридан
 оқиб тушсанг яхшироқ!

УМРИМ ВА ШЕЪРИМ

Самарқандда туғилганимда,
 Бахт нурига йўғрилганимда,
 Юртим берди қўлимга қалам,
 Шодлик бўлсин деб сенга ҳамдам.
 Мен юракдан суйган одамлар,

Мен ишқида куйган одамлар:
«Яхшилик қил, қилма ёмонлик,
Ёмонларга йўқдир омонлик.
Одам ҳусни яхшиликдадир.
Олам ҳусни яхшиликдадир.
Боболардан меросдир қалам,
Қалам билан улғаяр одам.
Қаламни хор қилмагин, деди
Одамга зор бўлмагин, деди».
Қалбга пайванд этиб қаламни,
Жондан севиб ҳар бир одамни,
Ҳар одамда бир ҳаёт кўрдим,
Ҳар одамда бир ният кўрдим.

Самарқандда туғилганимда,
Бахт нурига йўғрилганимда,
Кўкни ўпган улкан минорлар,
Минор бўлиб қолган меъморлар,
Минорларни кўтарган тошлар,
Тошдай қотиб қолишган бошлар,
Минорлардан кўчган безаклар,
Безакларни қучган тилаклар,
Қатор-қатор гиштдай суяклар,
Суяклардай синган юраклар,
Нақшларга жон берган жонлар,
Нақшларда жонланган қонлар,
Минорлардай ғамгин наққошлар,
Бўёқлардай қотган кўз ёшлар,
Минг-минг бошдан ўйилган кўзлар,
Безак қилиб қўйилган кўзлар,
Кўз ўнгимда бўлишиб бунёд,
Кўтардилар даврондан фарёд.

Самарқандда туғилганимда,
Бахт нурига йўғрилганимда,
Улуғбекнинг расадхонаси

Юлдуз илмин тўнғич онаси
Олимини кўтариб бошга,
Бошга эмас, бутун қуёшга,
Хурофотни ўтда ёққандай,
Келажакка уйғоқ боққандай,
Отасига малъун ўғилни,—
Қилич тортган жаллодий қўлни,
Дорга осган халқини менга,
Замонанинг қалбини менга,
Алишерни кўрган Самарқанд,
Унга ғазал берган Самарқанд,
Саккокийдан ўқиб қасида,
Сўйлаб берар сокин, осуда.
Самарқандда туғилганимда,
Бахт нурига йўғрилганимда
Қалбим мамнун бўлиб қаламдан,
Қўшиқ излар янги одамдан,
Бир одамки, янги тахт қурган,
Бир одамки, янги бахт кўрган,
Бир одамки, ҳаёт бахти бор,
Бир одамки, қуёш ҳам хумор,
Бир одамки, меҳнат ярашар,
Меҳнат билан ҳар кун яшарар.
Бир одамки, юлдузга ихлос
Боболардан унгадир мерос.
Бир одамки, бутун оламини
Забт этмакка қодир қалами.
Менинг умрим — ўша қаламдир,
Менинг шеърим — ўша одамдир.

ЁРГИНАМ

Ёргинам, о, мунис ёргинам,
Ишқ вафода аҳди боргинам,
Суратингга сиғинганимдан,
Хатларингни соғинганимдан
Хабарсизсан, менинг ёргинам!

Ергинам, о, гўзал ёргинам,
Ешлигидан кўнгли боргинам,
Тушганмисан менинг қасдимга,
Е мен тушиб сенинг қасдингга,
Адашдикми йўлдан, ёргинам!

Ергинам, о, сулув ёргинам,
Изларимга муштоқ, зоргинам,
Шунча узун бўларми фироқ,
Фироқ шунча ётарми йироқ,
Айрилиқда қолдик, ёргинам!

Ергинам, о, дилбар ёргинам,
Дуторимга ипак торгинам.
Куйламагин ҳазин қўшиқни,
Куйламагин ҳазил қўшиқни,
Кўнглим пора ётма, ёргинам!

Ергинам, о, зебо ёргинам,
Сийналари оппоқ қоргинам,
Хол бўлай деб ёноқларингга,
Бол бўлай деб дудоқларингга,
Сўзларингга зорман, ёргинам!

Ергинам, о, барно ёргинам,
Айрилиққа кўнгли торгинам,
Йўқлаб келсанг мени на бўлғай,
Йўқлаб борсам сени на бўлғай,
Е кўнглимиз тошми, ёргинам!

РОБЕРТИНО КУЙЛАГАНДА

Жамайка!
 Жамайка!
 Жамайка, деб куйлар безавол
 Бу маъсум бола.
 Қарибдаги кичик бир орол
 Қилгандай нола...
 Жамайка!
 Жамайка, деб куйлар безавол
 Бу маъсум бола!
 Бу маъсум боладан,
 Мунгли ноладан
 Нил сокин,
 Сир сокин,
 Ганг сокин,
 Сокиндир Амазонка ҳам.
 Гўёки бир муддат
 Босиб сукунат
 Болқон лол,
 Атлас лол,
 Помир лол,
 Лолдир Ҳимолай.
 Сукунат қопқасида,
 Дунё минтақасида:
 Осиё жим,
 Африка жим,
 Европа жим,
 Жимдир Америка ҳам.
 Бир ғариб кулбада,

Хору зор кулбада,
Туғилган гўдак
Ғамнок қўшиғидан
Таралган Италия!
Қўшиқлар ошиғидан
Яралган Италия!
НАТО гирдобида
Ўз умридан ўкинган,
Соборлар меҳробида
Минг букилиб чўқинган,
Данте бешигини
Тебратган Италия!
Карузо қўшигини
Янғратган Италия!
Бомбалар даҳшатин
Тиндирмагунча,
Қиличлар сопини
Синдирмагунча
Жамайка,
Жамайка!— деб куйлар безавол
Бу маъсум бола.
Карибдаги кичик бир орол
Қилгандай нола,
Жамайка!
Жамайка, деб куйлар безавол,
Бу маъсум бола!

САМАРҚАНД УШШОҒИ

«Самарқанд ушшоғи»ни тингласам шому азон
Титрайман гул баргидай.
Дилафгор ноласидан қалбимда сапчир вулқон
Кўкрагимни ёргудай.
Куйми бу?
Ё Самарқанд ушшоғин ёнишими,

Тоҳир-Зухра ёшида?
Гул ҳажрида булбулнинг субҳидам хонишими
Регистоннинг қошида?
Куйми бу?
Ё Фарҳоднинг Ширинга мафтунлиги
Муҳаббат савдосида?
Лайлининг шайдолиги, Қайснинг мажнунлиги
Қарбало саҳросида?
Куйми бу?
Ё минорлар меъмори фарёдими
Фалак кажрафторидан?
Навоий нидосими, ё Саккокий фардими
Шуаро дафтаридан?

Куйми бу?
Ё Ҳожининг¹ қўшиқда камёблиги
Шаҳрим анжуманида?
Зебуннисо кўнглининг ушшоқда ноёблиги
Етти иқлим саҳнида?

Куйми бу?
Ё гўдаклар она кўксин излаган
Лабининг ёлқиними?
Чўли Малик бағрида ирмоқ бўлиб бўзлаган
Зарафшон тўлқиними?
Куйми бу?
Ё Оромбоғ гулчисин овозими
Сиеб хиёбонида?
Ё падари бузургим менга айтган розими
Ургут гулистонида?

Куйми бу?
Ё чилпора кўнгиллар шиорими
Иқбол биёбонида?

¹ Машҳур ҳофиз Ҳожи Абдулазиз.

Е кўнгли пок Тўғралнинг¹ Намозгоҳ ашъорими
Синиқ сиёҳдониди?

Ҳа, бу мунгли навода, ушшоқ кўнгли навода,
Муқаннанинг қалби бор.
Она тилим сингари шаҳрим тенги навода,
Беҳзод даҳолиги ёр.
Шунинг учун бир умр «Самарқанд ушшоғи» ҳам
Тилимда ҳувайдодир.
Шунинг учун бир умр Самарқанд муштоғиман,
Кўнглим унга шайдодир.

СЕВГИ

Ун саккиз — олов ёш!
Бу ёшда ҳар ким
Вулқон портлагандек сезар қалбида.
Ақлига юраги бўлади ҳоким,
Жон-жон деб бош эгар севги олдида.
Бош эгар
Ва лекин
Уни қайтадан
Узига бир умр этади таслим.
Мен-чи,
Мен севгимни қандай айтаман,
Ҳамон йўлимдадир ўша бир тилсим.

Мен ҳам ўн саккизда бош эгиб якбор,
Ақлим йўқотгандим бир қиз кўйида.
Йигирма бешда ҳам бўлиб интизор,
Қалбим ўтга отдим шу қиз кўйида.

Етмишга кирсам ҳам севги кўчасин,
Ун саккиз ёшимдай байрам қилурман.

¹ Самарқандлик тожик шоири.

Нурафшон этгандай севги кечасин,
Кўрган одамларни ҳайрон қилурман.

Ун саккизда таслим этган дилдорнинг
Жамбул ёшида ҳам асири бўлгум.
У мени, мен уни севган баҳорнинг—
Гулларин тўйига ёнма-ён келгум.

Ун саккиз ёшимда ошиқ бўлсам ҳам
Уни севган ёши демоқ не керак.
Баъзилар олдида хато қилсам ҳам
Севги асиридир мендаги юрак.

Шу сабаб, севгини жўшиб куйламоқ,
Қон билан жонимга йўғрилгани рост.
Шу сабаб, ҳар шеърда ишқдан сўйламоқ,
Севгим билан бирга тугилгани рост.

Шу сабаб, севилиб, севганим қизга,
Ошиқ кўнгил билан кўйида борман!
Шу сабаб, қалбимнинг тушиб измига,
Муҳаббат созига сеҳргар торман.

Севги ёшидаман бир умрга мен.
Севги билан тўлгай кўзим зиёга.
Ёшинг ўтди деманг,
Бир умрга мен —
Севмоқ-чун келганман ёруғ дунёга!

АТЛАС

Атлас чўғланади қизлар қорачиғида,
Атлас чўғланади қуёш кокилида ҳам.
Атлас шўхланади кўзлар қорачиғида,
Атлас йўқланади дарё соҳилида ҳам.

Гулсафсар кўксида, мажнунтоллар баргида.
Чучмўма гулида атлас жилоланади.

Бойчечак ҳуснида, узумларнинг рангида,
Чаманлар тўшида атлас тиллоланади.

Атлас товланади қирмизи ёноқларда,
Ғунча дудоқларда қизийди атлас базми.
Атлас бўёқлари сеҳргар бармоқларда,
Тоғлар бошида ҳам қизийди атлас назми.

Қушлар ҳам чуғурлашиб, атласдан сўйлашурми?
Чўлда қолиб кетганму тўрғай атлас ишқида?
Булбуллар шому саҳар атласдан куйлашурму?
Атлас оҳанги борму тўтининг ҳу-ҳусида.

Товус ёхуд атласдан кўйлак кийган эмасму?
Боғишамол саъваси атласга хуштормикан?
Қабутар ҳам атласдан хино қўйган эмасму?
Бедана навосига ё атлас дутормикан?

Табиат жило топмай қуёш бўёқларидан,
Марғилон атласидан келиндек безанганму?
Дарёлар бўса олиб инсон оёқларидан,
Инсон юрган йўлларга атласдек узанганму?

Қамалак ҳам атласдан андоза кўчирганму?
Уфқларнинг дудоғи қизарганму атласдан?
Қуз ҳам атлас олдида пардозин ўчирганму?
Навбаҳор ўз кўксини безарканму атласдан?

Фасллар ҳам жам этиб тамоми гўзаллигин,
Атласга берганидан атлас шунча ноёбму?
Ё фасллар олгандан атласдан азаллигин,
Атлас нафосатида жилланган офтобму?

Етти яшар қизчалар атлас кўйлак кийганда,
Сарҳуш этиб қўяди навбаҳор лозорин.
Бўйга етган қизлар-ку ёрга кўнгиш қўйганда,
Тизза бўйи қорда ҳам қураш атлас бозорин.

Бўлажак келинига кампирлар атлас излаб,
Самарқанд бозорида атласдан сўйлашади.
Иигитлар, чолларда ҳам атласга ҳавас қўзгаб,
Нур балқиб узорида атласдан сўйлашади.
Зухра билан Зайнаб ҳам атласни суйганидан,
Бизнинг қизлар атласни фақат тўйда
киймайди.

Товусдай товланишиб, ҳар кун атлас
кийгандан,
Барқутга ҳам атласни сира кўзи қиймайди.

Ўзбек дие́ридамас, ҳатто Ғарбу Шимолда
Бугун ўзбек атласин жондан севиб қолишди.
Атласга ишқибозлик ортиб қизу аёлда,
Ўзбеклар одатича атлас кийиб олишди.

ЎЕНГА ҚЕЛГАНИМНИНГ САБАБИ

Азиз тупроғингни суртгали кўзга,
Ўенга кимлар келиб, кимлар кетмаган.
Узун кечаларни улаб кундузга,
Қим сенинг шаънингга қўшиқ битмаган.

Бастакор куй излаб келса қошинга,
Асака ишқига тушади сайёҳ.
Шоирлар шеър битса ҳатто тошинга,
Адирлар бағридан ов излар сайёд.

Қимдир яксон этиб фироқ тоғини
Олтинкўл қизи-ла кўришар дийдор.
Кўксига қўндириб гулнинг оқини,
Қимдир Шаҳрихондан дўстини излар.

Қимдир толпинади мисли парвона
Нефтинг хазинасин очмоқ қасдида.
Қимдир бургутингдай ҳамон парвозда,
Юлдуз ҳам бир қадам унинг наздида.

Денгиздай уфқи кенг пахтазор аро
Юлдуз чаноқларинг ўпади кимдир.
Миллион эгатлардан олиб зеб, оро
Кўксини тоғ қадар тутайди кимдир.

Кимдир Чуст дўпписин кийганда сенда,
Осмонга етгандай туюлар боши.
Ербоши анорин тотиб кўрганда
Ешарган кўринар кимнингдир ёши.

Менга ҳам шундоқсан, лекин, Андижон
Сенга келганимнинг сабаби бўлак.
Сенга саккиз юз тош олис Самарқанд—
Қўшиғин бахш этмоқ истайди юрак.

Шул сабаб бошинга кийгизиб гултож,
Таъзим-ла турибман сенинг қошингда.
Севги саҳросини этгандай гулбоғ,
Ошиқ бўлиб келдим йигит ёшимда.

НОН ВА ШЕЪР

Шаънингга ёзмасдан бирор қасида,
Мен сени кутяпман шаҳримда бугун.
Шеър билан кўнглингни етардим мамнун
Ва лекин тутяпман ризқу насибам —
Нони Осиём!¹

Сенга шеър бахш этсам, менинг наздимда
Меҳринг оловида ўртанган юрак —
Ҳаяжон, эҳтиром, ниятидан бўлак,
Не сиғдирар эди унинг вазнига,
Вазмин назмда.

Мағрибу Машриқдан келган ҳар меҳмон
Шаҳрим тупроғига қўйганда қадам,

¹ Самарқанд нони.

Муборак қўлида тутиб дастурхон,
Нон билан кутаркан уларни мудом,
Улуғбек бобом.

Шу важдан, дўстгинам, сеиға илк дафъа,
Юртим ҳавоси-ю, суву еримни,
Кўзим зиёси-ю, қайноқ меҳримни,
Нони Осиёмда этиб муҳайё,
Этяпман ҳады.

Шухрати кетгандан етти иқлимга,
Навойи Ҳиротга элтган бу нондан,
Фурқат ҳам Еркентга элтган шу нондан,
Бобир-ку тушгандан унинг меҳрига,
Элтган Деҳлига.

Одам нонсиз, шеърсиз яшолмас асло,
Шеър ҳам унга нондай азизлигидан,
Нон ҳам унга шеърдай лазизлигидан,
Нон қадри билгандай, шеър қадри гоҳо
Билмаймиз аммо.

Нондай улур бўлса шеъримиз кошки,
Нондан қутлуғ бўлса шеъримиз кошки!

ШОИРГА МАКТУБ

Уртоқ Маяковский,
берсангиз рухсат,
Сиз-ла суҳбатлашмоқ
орзум бор холос.
Яшин тезлигидай
одимлар фурсат,
Фурсатнинг қадри-ку
бизда беқиёс.

Ва лекин
бир муддат
олиб вақтингиз,
Шеърят ҳақида
суҳбат қурурман.
Биласиз,
Коммунизм қурмоқ
аҳдимиз,
Мен ҳам
ўша постда
ҳушёр турибман.
Сиз-ку
сўзлар тоғин
қалб ила ковлаб
Дурлардан қўйгансиз
коммуна гиштин.
Сўз билан
одамлар кўнглини овлаб,
Сўз-ла безагансиз
коммуна кўшкин.
Шеър ҳам
коммунизм қуришда зўр куч.
Шунчаки
ҳавас
ё эрмак ҳам эмас,
Одам энди
шеърсиз яшай олмас ҳеч.
Йиғлоқи байтларни
шеър ҳам санамас.
Уртоқ Маяковский,
энди-чи мен ҳам
Шеър вазнин
қалб билан
ўлчайман чиндан,
Даврим одимга
мослайман мисрам,

Гагарин тимсоли
 кўринар ундан.
Уртоқ Маяковский,
 жанговар шеърга
Сиз фидо этдингиз
 бутун вақтингиз.
Етмиш ёшингизда
 биз билан бирга,
Ёнма-ён
 коммунизм қурмоқ
 бахтингиз.

Калбим —
Тонгдай қуёшга ҳуштор,
Тебратгандир мени
Садоқат бешиги!
Сени менга берган,
Мени сенга берган,
Революцияни куйлаб ўтади куним,
Онагинам — Саодат!
Етти иқлим бир юракдай
Уйғонганида,
Етти иқлим бир юракдай
Саодат деб ёнганида,
Эзгуликка чанқоқ одамзод,
Бир овоздан:
— Мен,
Саодат фарзанди!— деяр,
Онагинам — Саодат!
Чақмоқдек кўзингга қўнмасин деб гард,
Бемаҳал боқмасин дея бир номард,
Курашдаман,
Тақдиримга боғлиқ
Сенинг тақдиринг,
Онагинам — Саодат!
Мен —
Саодат фарзанди,
Ўртоқ одамлар!
Жар солгандай бутун планетага:
— Уруш бўлмасин!—деб
Беради фармон,
Онагинам — Саодат!
Саодатни сақлаб қолинг,
Ўртоқ одамлар!..

БИЗНИНГ БОЛАЛИК

Болалик,
О, бизнинг болалик!

Афсона не,
Эртак не билмай,
Оталар тиззасида
Мамнун ўлтирмай,
Оналар қўлида
Қолган болалик,
Оталар дардида
Толган болалик,
Сенга

Жанг кунлари
Эртак айтмоққа,
Кимнинг кўнгли
Бўларди.

Жанг кунлари
Ишдан эрта қайтмоққа,
Кимнинг кўнгли
Тўларди.

Оталар фашист билан
Олишган чоқда,
Бошига қўндоқ билан
Солишган чоқда,
Оналар қўш ҳайдаб,
Хирмон янчганда,
Оталар қаҳри қайнаб,
Евга қилич санчганда,
Оналар кетмон билан
Қазганда канал,
Оталар душман билан
Юзма-юз келган маҳал,
Буғдой нонга зор бўлган
Бизнинг болалик.

Буғдой сўзга ёр бўлган
Бизнинг болалик.
Оналар минг букилиб,
Чигит экканда,
Оталар иблис зотин

Гўрга тиққанда,
Оналар оч-наҳор
Эмизолмай гўдагин,
Оталар қуриб мадор
Қучганда рус тупрогин,
«Палов» сўзин эшитиб
Палов емаган,
Ҳатто гўжа ошга ҳам
Қорни тўймаган,
Бир парча зоғора нон
Дардида оч, болалик.
Оналарга дард-ҳасрат
Чанг солганида,
Оталар ғарбга фақат
Йўл олганида,
Уруш ваҳмасида
Уйқуси бузилган,
Кампирлар луқмасидан
Кўнгли эзилган,
Кўзлари ёш, болалик.
Онага кўз-қош, болалик.
Оталар ёвни тор-мор
Айлаган чоқда,
Оналар ёрга хумор
Шайланган чоқда,
«Биз енгдик!»— деган сўздан
Кўнгли тоғ, болалик.
Ешини артиб кўздан
Димоғи чоғ, болалик.
Болалик,
О, бизнинг болалик.
Не кунлар зарбини
Кўрган болалик,
Не тунлар жабрини
Сўрган болалик,
Болалик, дардингни

Айтмаганинг яхшироқ.
Болаларим умрига
Қайтмаганинг яхшироқ.
Болалик,
О, бизнинг болалик!..

ИККИ СИЙМО

Икки сиймо менга азиз дунёда,
Икки сиймо меҳри — обиҳаётим.
Бахтимни кўргандан икки сиймода
Қалбларда қасамдек ёдланур отим

Икки қалб мен учун этилган фидо,
Бағрида ардоқлаб ўргатган қўшиқ.
Улар севгисидан бўлолма жудо,
Улар мени этган ҳаётга ошиқ.

Бир — гўдакликда қошимда бедор
Менга қўшиқ битган онаизордир.
Шоир қўшиғига бўлиб бастакор,
Бошимда куйлаган хонанда, ахир!

Бир — йигитликда сўрмай кимлигим,
Ҳаттоки, қарамай наслу зотимга
Дафъатан бузгандир қалбим тинчлигин,
Севги сўзин қўшиб қалб луғатимга.

Онамдан эзгулик қўшиғин тинглаб,
Севги қўшиғини ўргандим ёрдан.
Уша икки сиймо шаънига минглаб
Қўшиқ яратмаклик ишқида борман.

Кун келиб, шоир деб ном олсам агар,
Сиз мени шоир деб атаманг асло.
Бу қўшиқ соҳиби — онам ва ёрим,
Шоир деб аталсин шу икки сиймо.

ВОРИСЛАР МОНОЛОГИ

Ҳали жуда ёш деб,
 Бошимизни силамангиз унчалик,
 Улғайиб қолдик бизлар ҳам,
 Ишонсангиз бўлар,
 Бизнинг қўлимизда энди бу олам.
 Баъзан ишлар битди деб,
 Қўл солмайсиз кўнглимизга.
 Йўқ, бермаймиз ўзимизга зеб,
 Бордир жиндак гапимиз сизга.
 Бизга ҳам ишонинг энди, устозлар,
 Қўлингизда бўлсин танқид қамчиси.
 Тўтиқушдай сайраса созлар,
 Биз бўлмасмиз шуҳрат тиламчиси.
 Ҳали жуда ёш деб,
 Борманг ҳар хил ўйларга,
 Қилманг сира юз-хотир,
 Ой кўзимизга лаганча кўринса-да,
 Нури оламга татир.
 Сизлар
 Айни бизнинг ёшларда
 Тебратдингиз Инқилоб бешигини.
 Қаҳрамонлар қони қолди тошларда,
 Ланг очдингиз бизга
 Саодат эшигини.
 Шу эшикдан кўрди кўзимиз дунёни.
 Билиб олдик яхши билан ёмонни.
 Ҳақиқатни машъал этдик,
 Сароб дедик рўёни,

Мағзин чақиб кўрдик ушбу замонни.
Ҳали жуда ёш деб,
Бошимизни силамангиз унчалик,
Улғайиб қолдик бизлар ҳам.
Олтмишинчи йиллар ёшлигичалик
Бахтиёрлар камдан-кам.
Коммунизм, қуёш янглиғ кулганча
Амал топмиш бизнинг қўлларда.
Эркалатманг бизларни мунча,
Бурнимизни ерга ишқаб қўйинг, йўлларда.
Бизни кўрган бу олам аҳли,
Отасининг боласи, десин.
Сизларга меросхўр бўлиш фараҳли,
Ишларимиз ўнгидан келсин.
Оталар хатосин тузатдик деб биз
Урмаймиз кўкрагимизга.
Бир гўдак оёққа тургунча ёлғиз
Юз марталаб йиқилиб туриши
аёндир бизга.
Сизлар гўдак мамлакатни
Ювиб-тараб қўйдингиз.
Бизлар энди кўтариб қадни,
Жамолига боқиб тўёлмаймиз.
Ҳали жуда ёш деб,
Бошимизни силамангиз унчалик.
Улғайиб қолдик бизлар ҳам,
Ишонсангиз бўлар,
Бизнинг қўлимизда энди бу олам...

ҚАЛБИМ

Тоғлар диёридан мамнулман, лекин
Қўшиқ эшитмадим ўн кун чамамда.
Недир олиб қўйган қалбимнинг эркин,
Қўшиқ битолмадим шундай чаманда.

Қўшиқ битолмадим шундай чаманда,
Шодликдан унутдим ўзимни тамом.
Гўзаллик шоҳиман, деб ҳар қадамда
Менга хитоб қилди наврўзи олам.

Менга хитоб қилди наврўзи олам,
Бу ҳаёт дарсидан ол, деди, сабоқ.
Барқутдай мавж уриб йўлимда кўклам,
Руҳимни яшнатди насими сабоқ.

Руҳимни яшнатди насими сабоқ,
Минг бир хил гул бўйи қолди лабимда.
Ойсиз кечаларда бу сўнгсиз само,
Юлдузлар дунёсин тўкди олдимга.

Юлдузлар дунёсин тўкди олдимга,
Дардингни айт, деди, гар ошиқ бўлсанг.
Озор бердимми ё нотинч қалбингга,
Айт, деди табиат, сал қўшиқ билсанг.

Айт, деди табиат, сал қўшиқ билсанг,
Қўшиқсиз ҳаётда борми ҳеч маъно.
Ахир, сен қўшиқ, деб дунёга келсанг,
Сендан қўшиқ кутмай не кутсин дунё.

Сендан қўшиқ кутмай не кутсин дунё,
Нечунким қўшиққа чанқоқ одамлар.
Қўшиқ эшитмадим демагил асло,
Бунда қўшиқ айтган не-не ҳотамлар.

Бунда қўшиқ айтган не-не ҳотамлар,
Қўшиқ деб ҳаттоки кечган жонидан.
Сенга ёр бўлганда бахтиёр дамлар,
Қўшиқ айт, ургутлик мардлар шонидан!

РЕГИСТОНДАГИ УЙЛАР

Икки дунё юзма-юздир
Регистоннинг қошида,

Икки дунё файласуфдай
 кун-тун қурмиш анжуман.
 Жаҳолатнинг тоши бордир
 эски дунё бошида,
 Янги дунё чехрасида
 саодат кулган чаман.
 Урта аср минорларин
 қўлда тутиб маёқдай,
 Янги дунё кўзларига
 нигоҳ отмиш Регистон.
 Улуғбекнинг юрагини
 пинҳон этган кўкракдай,
 Олис юлдуз розин тинглаб,
 тошдай қотмиш Регистон.
 Юлдуз тўла кўкка боқиб
 сукунат оғушида
 Регистоннинг минорлари
 турар эди хитобдай:
 Жомий билан Алишербек
 мадраса эшигидан
 Бир-бир босиб чиқиб келмиш
 субҳидамда офтобдай!
 Икки буюк сиймо ўйчан
 боқмиш янги дунёга,
 Оромбоғда бир париваш
 куйлар «Қора кўзим»ни.
 «Эй турки шўх,—дея Жомий
 нидо этмиш сабога,
 Ул моҳитоб даргоҳига
 еткур менинг сўзимни».
 Икки қуёш зиёсидан
 қалбим бўлиб нурафшон,
 Дил-дилимдан таъзим этдим
 устозларим олдида.
 Қўлтиғимда беш юз йилни
 ошиб келган «Чордевон» —

Оқур маъни дарёсидай
 менинг оташ қалбимга.
Икки устоз бошим силаб,
 кетди Оромбоғ томон,
Кўзларимга суртиб қолдим
 Регистоннинг хокини.
Шоирларин қутлагандай
 таъзим этиб ҳар инсон,
Қўшиқ ва шеър бўлган эди
 қалбларининг ҳокими.
Беш асрдир икки халқнинг
 дўстлигидан кетса сўз
Жомий билан Навоийни
 тилга олар одамлар.
Бизнинг кунда ўзбек-тожик
 бўлиб кетган қўшмағиз,
Чин дўстликнинг маъносига
 тор келади оламлар!

ЎҒЛИДИР, БАЛҚИ...

Ургут канорида бордир бир чинор,
Алпомиш сингари алп қомат, расо.
Унга келиб-кетар бир кампир хумор,
Интизор кўзида бир дунё маъно.

Қирқ биринчи йилда ўғлини шундан
Узатиб қолгандир жангга мардона.
Шундан буён хабар тополмай ундан,
Шу чинор тагида кутади она.

Кеча ҳам, кундуз ҳам шунда хаёли,
Ҳижрон аламлари ранги рўйида.
Ғазабдан бомбадай портлаган қалби
Анордай эзилган ўғлин кўйида.

Мени кўрган замон босар бағрига,
Тонг мисол ёришиб кетар юзлари.
Бошини қўйгандай умид тоғига,
Боламга ўхшайсан, дейди кўзлари.

Доха рўмолининг учини ечиб,
Қўлимга тутқазар икки энлик хат.
Бахту саодат деб, сувмас, қон кечиб,—
Утган бир йигитни секин қилдим ёд.

Оқопдами ёки жанглар олдидан
Лабга сурилган-у, бинафша қалам,
Ўқдай учиб чиқиб сўзлар қалбидан,
Энг сўнгги хатини битганми, дейман.

Ўзи ҳам билмасдан сўнгги хатлигин
Сўнгги бор йўллаган онаизорга.
Сўнгги жанглар аро Фарбга ҳатлаган,
Эрк нурун бахш этиб не-не диёрга!

Она деб, онасин кўролмай кетган,
Арслон келбатли марди майдонлар.
Ватан деб, Ватанда юролмай кетган,
Бевақт қурбон бўлган дўсту ёронлар

Қаторида сен ҳам бормисан, ўртоқ,
Нечун сендан ҳамон хат йўқ, хабар йўқ?
Бобонг эккан чинор тагида муштоқ
Онаизоринг учун тонг йўқ, саҳар йўқ.

Ёйинки қай элда асирлик сабаб,
Кимлар даргоҳида мулки қарамсан?
Қай мистер туғилган юртинг ёмонлаб,
Сени маҳрум этди лутфи қарамдан.

Юртингни ёд этиб, узун тунлар жим
Муштипар онангни соғиндингми ё?

Қалбингга айрилиқ бўлгандай ҳоким,
Қоп-қора сочингга оқ индими ё?

Ватанга қайтишдан қўрқма, бор бўлсанг,
Бегуноҳ маҳбусни кечирар халқинг.
Сен унда мурувват, бахтга зор бўлсанг,
Бунда эркин яшаш фарзандлик ҳаққинг.

Онанг-чи, хатингни ўпиб, кечаси
Ёстиғи тагига қўйиб ётади.
Кундуз ёпилмайди уйин дарчаси,
Уғлим келади, деб сени кутади...

Қаранг, шошар она чинорни кўзлаб,
Эритгандай ҳижрон тошини қалби.
Кимдир йўл бошида тўрғайдай бўзлаб,
Чинорга талпинар,
Уғлидир, балки...

НАВОИЙ ХИБОНИДА...

Академик Воҳид Абдуллаевага

Умр китобини варақлар хаёл,
 Нигоҳ дарёсида оқади дамлар.
 Чинорлар олдида ўйланиб хиёл
 Устоз профессор ўйчан одимлар.

Сигаранинг чўғи ёнади лабда,
 Қошида ўйнайди оппоқ тутунлар.
 Кечаги ҳаяжон сўнмаган қалбда,
 Бошида парвона заҳматкаш тунлар.

Ой билан қуёшни айлаб юзма-юз,
 Тунлар қоғоз узра қалам сурган дам,
 Навоий қўлидан ўпганча ёлғиз
 Заъфарон девонга қўлин урган дам

Хаёл кўзгусида бўлади пайдо—
 Қувончи, ташвиши, дард-ғами ила,
 Саҳифалар аро тирилган сиймо—
 Демишким, азизим, тилагинг тила!

Олим хаёл ичра бир дақиқа жим
 Ва таъзим айламиш шоир қошида.
 Қалб калити ила очилган тилсим
 Унга шон бахш этди ўттиз ёшида

Йигирманчи баҳор ғазалин ёна
Самарқанд мулкида битмиш Алишер.
Беш аср қуёшдек порлаб, ул, яна—
Хиёбон саҳнида ўқиб турмиш шеър.

Шоирнинг номини ардоқлаб мағрур,
Дорилфунун турмиш қошида яккаш.
Маъни девонидан излагандек дур,
Студентлар чиқар ундан хаёлкаш.

Қўлтиқда бир даста дафтар-китоби,
Олимни қутламиш шогирдлар шоша,
Умридан мамнундай шеър офтоби,
Алишер бу ҳолни этур томоша.

Қутлангиз устозни, азиз дўстларим
Ва лекин хаёлин бўлманг бемаҳал.
Қайга учирдингиз туйғу-ҳисларин,
Қутловлар келмасин кўнглига малол.

Ана, хаёллари паришон кезар,
Уйлаган жумбоғи бўлмай қолди ҳал.
Балки хиёбондан лойиқ жой излар,
Буюк Навоийга қўйгали ҳайкал!

ОДАМЛАР

Танигандан буён ақлимни
Одамлардан тингладим сабоқ.
Гўё қарзга бериб қалбини
Бошим узра этдилар байроқ.

Бор умримни этсам ҳам фидо
Узолмасман бу қарзни, балки,
Қилмоқ учун уларни ризо,
Қалбга дейман: қуёшдек балқи!

Бу қарз — менга этилган ҳадя
На кумушдир ва на-да олтин.
Бу олтиндан зиёд бир дунё,
Мен шу дунё бағрида қолдим.

Шу дунё деб, билдим ҳаётда
Яхши билан ёмон фарқини.
Кўпни кўрган бу табиатда
Янги тарих Фарбу Шарқини.

Шу дунё деб — шу одамлар деб,
Сочдим мен, эзгулик уруғин.
Шу дунё деб — шу одамлар деб,
Адо этдим Ватан буйруғин.

Бири артиб кўздан ёшимни,
Йиқилганда турғизиб қўйган.
Бири силаб азиз бошимни,
Равон йўлдан юргизиб қўйган.

Бири тутиб қўлимга қалам,
Ургатгандир биринчи ҳарфни.
Очган каби янги бир олам,
Тинглагандир қалбим зарбинни.

Бири ўқиб тўнғич шеъримни,
Умид билан оқ йўл тилаган.
Қувончларга чулғаб умримни
Устод бўлиб бири қўллаган.

Бири эса Партбилет берган
Йигирма беш ёшимда менга.
Улуғ Ленин нигоҳин кўрган
Йигирма беш ёшимда менда.

Оталарнинг эстафетасин
Шу одамлар берди қўлимга.

Гўзал қил деб Ватан эртасин
Шу одамлар кирди дилимга.

Қарзга бериб қалбин Одамлар,
Олиб қўйди қалбим, Одамлар!

ОРОМБОҒ

Зарафшон қўйнида қўркам бир диёр—
Беланчақда ётган гўдақ сингари,
Муҳаббат қўшиғин куйлайди хумор
Ёр васлин излаган юрак сингари.

Тўлқинлар мавжида оқади наво
Оқ қорғоз бетига ёзилган хатдай.
Мушки анбар бўйин таратар сабо,
Боғ кўчада ёхуд нолиш қилар най.

«Самарқанд сайқали рўйи замин аст»—
Дегандай Оромбоғ саҳнида Ҳофиз.
Шоҳона ғазалга дил бўлиб пайваст,
Самарқанд қўйнига кираман ҳар кез.

Бугун ҳам қалбимда бир дунё ёниш,
Чарх ураман шаҳрим қошида якка.
Жисминини ўртаркан ҳижрон, соғиниш,
Шаҳрим қўшиқ бўлиб оқар юракка.

Ёшлар парвоз этиб Дорилфунундан
Миртемир қошига чиқади пешвоз.
Бир парча оташни узгандай кундан
Нони Осиёни тутар сарвиноз.

Неон чироқлари ёнган кечада
Самога интиқар юлдузпарастлар,
Оромбоғ кифтига туташ кўчада
Ишқ фалсафасидан қизиган баҳслар.

Ошиқлар, севгингиз бўлсин деб омон,
Оромбоғ қўйнига талпинар қалбим.
Мен ҳам шу кўчада беш йил муқаддам
Севгининг домига илиниб қолдим.

Энди ота бўлиб хурсандман бу дам
Ва олқиш айтаман ушбу кўчага.
Ошиқлар, йўлингиз бўлсину кўркам,
Баҳсингиз чўзилсин минг бир кечага.

Фарзандингиз билан Оромбоғ аро
Сайрибоғ қилгани келарсиз бир кун.
Қуйилиб қоларсиз ўшанда зора,
Севгининг сирини биларсиз бутун.

Эҳтимол сизларнинг фарзандингиз ҳам
Шу кўчадан бошлар ҳаёт йўлини.
Ва севги аталган тилсимли олам
Тиз чўкиб, кўтаргай икки қўлини!

СТУДЕНТЛАР

Илм деб аталмиш тубсиз денгиздан
Жавоҳир изловчи уйқусиз авлод.
Хаёл оти ила олис юлдуздан
Қуёшга чоғланган қайғусиз авлод.

Кўркам хиёбонда янградиб кулгу,
Гулшанга файз берган менинг дўстларим.
Қалбларида оташ, олий бир туйғу,
Чўққини кўзлаган олмос кўзларим.

Бир нигоҳ ташласа ҳар қандай тилсим
Қалитсиз очилур мисли афсона.
Устоз профессор ҳайрон қолиб жим,
Сирли кўзингизга боқади ёна.

Меҳрибон қўл билан бошингиз силаб,
Нурли чўққиларга этади даъват.
Сиз бўлса, севгидан садоқат тилаб,
Бир дилбар кўнглини овлайсиз фақат.

Китоб ўқиганда сатрлар аро
Ул санам бўлади сизга намоён.
Кўнгиб дардингизга топгали чора
Кечалар хат ёзиб, ором топар жон.

Хаёлан ошуфта висол қадаҳин
Бўсага интизор лабга тутасиз.
Баъзан сезмай қолиб қиз чеккан оҳин,
Китоблар ичига сингиб кетасиз.

Дўстларим, семинар чоғида мағрур
Луқмони ҳақимдай сўзлайсиз доно.
Домлангиз юзида барқ уриб сурур,
Қаламин ўйнатиб ўлтирар, ана!

Баҳсга ҳам бирингиз бермай эътибор,
Шеърини китобчадан нимадир излар.
Нимадир кўнглини этган беқарор,
Оппоқ кабутардай туйғу ва ҳислар.

Бир парча қоғозга кўчириб шеърини
Курсдош қизга тутар стол остидан.
Ҳеч кимга сездирмай қиз ҳам бу сирни,
Куйиб-ёнлар тамом севги дастидан.

Энг сўнги сўмга ҳам сўнги қатордан,
Хилватроқ ўриндан билет олурсиз.
Баъзан кинодан сўнг дўст-биродардан
Ул қизга билдирмай қарз олурсиз сиз.
Бариси ўткинчи...
Лекин бу кунлар

Олтин берсангиз ҳам топилмас кейин,
Стипендия олгач, уйқусиз тунлар—
Давом этар фақат олти-етти кун.

Сўнг яна бояги дўстимсиз меним,
Яна китоб бўлар энг еодиқ ҳамроҳ.
Кечалар ўқиш деб билмайсиз тиним,
Имтиҳон эшикдан этади огоҳ.

Ушанда билинар ҳар ким аҳволи,
Ким ғолиб, ким мағлуб бўлади аён.
Баъзан ўнг келади тахминчи фоли,
Баъзида «неуд»дан қурийди дармон.

Кечқурунлар муъжиз ётоқхонада
Кизийди шеърхонлик, баҳе, мунозара.
Порлоқ умидларнинг олкани яна
Қирроққа урилиб бўлади зада.

Гўё сизга боғлиқ бўлгандай ҳаёт,
Хаёлан қурасиз уни қайтадан.
Рўёбга чиққунча бу эзгу ният—
Бўлган машаққатни қандай айтаман?

Студент дўстларим,
Мураккаб ҳаёт —
Қайғусиз,
Ташвишсиз авлоди сизлар.
Китобий билимлар эмасдир баёғ,
Ҳаёт оҳангига тушмас ул сўзлар.

Ва лекин бўлингиз жасур, исёнкор,
Жавоҳир топмасдан чиқманг денгиздан.
Илҳом тарк айлаган шоирдай зинҳор
Айрилиб қолмангиз севилаган қиздан.

ҚАЛБ ВА ДЕНГИЗ

Мен қалбимни ўхшатаман денгизга,
У денгиздай тўлқинланар севиичдан.
Дард-аламдан тўфон қурур бир зумда
Ва дафъатан ўртанаман ич-ичдан.

Денгиз каби билмайди у уйқуни,
Қўксим ичра муҳаббатинг ардоқлар.
Қўргани ҳеч кўзи йўқдир қайғуни,
Қайда бўлсам, сени доим сўроқлар.

Денгиз теран бўлганидан сокиндир,
Улканликдан қудратлидир доимо.
Қирғоғида турган қоя собитдир,
Тубидаги гавҳарига маҳлиё.

Менинг қалбим тубида ҳам, мунис ёр,
Муҳаббатим гавҳарлари ётибди.
Ололмади уни асло ёт қўллар,
Унга фақат сенинг қўлинг етибди.

СОҒИНИШ

Бир вақтлар севардим ёлғиз қолишни
Узгинам бўлардим хаёлга банда.
Бир дам соқит айлаб бошимдан ишни,
Дунёни ўйлардим ажиб армон-ла.

Хаёлда бир қизнинг чизиб суратин,
Ҳусни камолига боқардим ўйчан.
Ва лекни билмасдим кимлигин, отин,
Қўшиқлар тўқирдим ул қизга шўх-шан.

Қалбимда гавҳардай асраган севгим,
Изҳор этмоқ бўлиб куйиб, ёнардим.

Бир дақиқа хаёл огушида жим,
Ғойибдан васлига тўйиб-қонардим.

Сўэларин жаранггин топиб булоқдан,
Қуёндан эмардим ўтли нафасин.
Гулларга лаб қўйиб, тонг отар чоқдан —
Булбул навосида тингладим сасин.

Ушал қиз ёди-ла яшаб кечалар,
Боғаро кезардим ўйчан, бахтиёр.
Елғизлик тунида қолган гунчалар —
Гул ёзиб, мен каби кулмиш беозор.

Буюк армон билан туғилган севгим,
Энг яхши кунларга мени этди ёр.
Хаёлда яратган ўшал севгилим,
Васлига етказиб, қилди бахтиёр.

Изҳори дил айлаб, яшадик иноқ,
Фарзандлар уйимиз қилишди обод.
Дўстларим, оламда яна бир қувноқ
Оилани ҳаёт айлади бунёд.

Бугун болаларим менадан йироқда,
Бувиси қошида меҳмони азиз.
Мен бўлсам, иш билан бандман буёқда,
Хонаи хуршидда бир ўзим, ёлғиз.

Елғизлик нимадир англадим энди,
У жонни ўртайди, қийнар беомон.
Вақтинча бўлса ҳам зилзила мени
Елғиз яшамакка ундайди ҳамон.

Бир менмас, тошкентлик азиз одамлар,
Фарзанди ўзидан йироқда бугун.
Унда шодлик билан ўтса ҳам дамлар,
Оналар хаёли болада бутун.

Уйлайди, кечалар билмайди уйқу,
Тушида кўради жигарпорасин.
Болалар бўлса-чи, беғам, беқайғу,
Уйнашар, соғиниб ота-онасин.

Эржага қайтади улар шод, дуркун,
Уйимиз бозорга ўхшаб кетади.
Оналар қучоқлаб, йиғлашиб мамнун,
Вақтинча айрилиқ туни битади.

Ёлғизлик, соғиниш, азоб ва ҳижрон,
Ушбу кунлар жуда қалбларга ҳоким.
Болажонлар, тезроқ қайтингиз омон,
Тоғдай кўтарилсин соғинган қалбим.

ВИСОЛ

Ун беш йиллик айрилиқдан сўнг,
Қишлоғимга қайтдим шод, омон.
Қариндошлар юзлари гулгун,
Бегоналар беларвосимон.

Мея боримда туғилган гўдак,
Ун олтига қўйибди қадам.
Тинглагали севгидан эртак.
Урганибди ҳаётдан калом.

Қирчилама ёшга кирганлар
Бўлиб қолмиш мўйсафид, бобо,
Кеча боғда ўрик терганлар
Ешлигини олмишдир дунё.

Гугурт қути уйларни ҳаргиз
Изласам ҳам топмадим яна.
Вобобёнроқ қошида ёлғиз
Бўлиб қолдим асир, парвона.

Мен ёнғоқ-ла хайрлашган он
Ўн тўрт баҳор қисмиш қўлимни.
Севги нима билмай бегумон
Шаҳар сари бурдим йўлимни.

«Қирқ бўлиб е топсанг бир майиз»
Дея бошим силадилар-да,
Изларимдан термилиб, маъюс,
Онам қолди ёнғоқ остида.

Уша ерда бугун ҳам мани
Кутиб олди азиз волидам.
Чеҳрасида кулгу чамани,
Қарашида сўлим субҳидам.

Дарвозани катта оч она,
Етар ёлғиз ўзинг кутганинг.
Қариндошлар келмоқда, ана,
Бас, онажон, зардоб ютганинг.

Сен ҳам ахир келиб дунёга,
Оёғингни ўтир узатиб.
Умринг ўтди ўхшаб дарёга,
Келинингга уйни тузатиб.

Ўн беш йиллик айрилиқдан сўнг
Қишлоғимга қайтдим шод, омон.
Қариндошлар чеҳраси гулгун,
Бегоналар бепарвосимон.

СУРУР

Шодлик йўлга бошлади мени
Ҳамид Олимжон.

Ҳаёт деган мунис бир санам
Шодлик майин тутди қўлимга.
Елқинланган доларанг бу жом
Сархушликни солди днлимга.

Шундан буён бу ёруғ дунё,
Кўринади кўзимга гўзал.
Қўшиқ айтиб оқади дарё,
Булбул менга ўқийди ғазал.

Товус янглиғ товланиб кўклам
Гулларни сочар йўлимга.
Келинчакдай ясаниб ўлкам,
Эрк созини тутар қўлимга.

Субҳидамда қайнар булоқлар
Менга ишқдан сўйлайди дoston.
Кўкни ўпган оқ сочли тоғлар
Зина бўлиб, чорлайди осмон.

Тоғ бошида жилмайиб қуёш
Менга берур тонг билан салом.
Ҳузуримда олам эгиб бош
Айла дейди менга якқалам.

Шалоладан гувлаган дара
Солар менинг қалбимга тугён.
Тош устида кўкарган сада
Бошим узра бўлур соябон.

Жаннат макон оромбахш боғлар
Оғушига чорлайди мани.
Сув узатиб муздай булоқлар
Ҳовуч-ҳовуч ич, дейди, қани!

Пахтазорлар мисли бир уммон
Чайқалади сеҳрлаб қалбим.
Яса дейди тоғ қадар хирмон,
Тонг отгунча бағримда қолгин.

Мен тилини билмаган қушлар
Роз айтади тонгдан то оқшом.

Бу — сирли бир қўшиққа ўхшар,
Бу қўшиқдан сархушдир олам.

Бор бисотин ёзиб табиат
Юртим бўйлаб айлайди кўз-кўз.
Мен қошида ошифта ва маст,
Чиройига тополмайман сўз.

Кўнглим аро мавж урар сурур,
Кўнглим аро оташ, ҳаяжон.
Бу сурурдан мастман бир умр,
Бу сурурдан ором билмас жон.

Шодлик деган бебаҳо майдан
Ичиб, дўстлар, тинчим йўқолди.
Оромимни топурман қайдан,
Ҳаловатим қайларда қолди!

ЮРАҚЛАР ГУЛХАНИ

Қуёш парчасидай ловиллар гулхан
Оромбоғ қошида кечаю кундуз.
Гулханга парвона анвойи гулшан
Оташин нафасга мангу тутган юз.

Олов билан гулни аҳли шуаро
Шеъриятда қўйган бир-бирига зид.
Ўт ёнган саҳнда гул бўлган қаро,
Гул унган чаманда ўт сўнган ёхуд.

Оловли Инқилоб ўт билан гулни
Мангу қўйиб кетди бирга, ёнма-ён.
Оталар гул билан бошлаган йўлни,
Ўт билан тугатди жангда беомон.

Қалбига ўқ теккан мардларни қайта
Тирилтмоққа асло бўлмади имкон.

**Сўнгги бор қабрида аливо айта,
Тупроқдан ясалди уларга макон.**

**Мармар тошга ўйиб ёздик номини,
Мажлису суҳбатда доим этдик ёд.
Жанглар чил-чил қилган мардлар жомини
Тўйларда кўтардик мисли қасамёд.**

**Қутлуғ қонларини билиб муқаддас,
Қабрига ўрнатдик мармардан ҳайкал.
Кўнглимиз тўлмади шунда ҳам рости,
Жон бахш этолмадик мардларга ҳар гал.**

**Оқибат, донишманд одамлар бир кун
Улар қалбин топди ернинг қалбидан.
Ботирларга ҳаёт бахш этмак учун
Таъзим-ла ўтдилар доим олдидан.**

**Ва ер қалбини ёқди мардлар бошида,
Ҳайкаллар атрофин айлади гулзор.
Дўстлар, таъзим этинг мардлар қошида,
Сизларда уларнинг бахти, ишқи бор.**

**Бу шунчаки, машғал эмас, дўстларим,
Абадият ёнар у билан бирга.
Ундан узилмасин сенинг изларинг,
Мардлар қалби ёнар бу она ерда!**

БЕҲЗОДНИ ХОТИРЛАБ

**Ҳазрат Навоийни ёд олган тунлар
Хаёлдан кечади Беҳзод, дўстларим.
Қалбимдан отилар оташин уялар,
Жонимни ўртайди оташ ҳисларим.
Сигара дудини тортиб жимгина
Туманли хотирот ичра қолур қалб,
Эртақ айтмоқчидай аллаким менга**

Хаёлий паридай сўзга очур лаб:
«Фасли наврўз келди, очилди лола,
Кўз очиб юмгунча ўтар бу фасл.
Қачон баҳор келур, деб сўрма яна,
Бир йил баҳор бўлмас, жоним, муттасил»...
Булутлар тарқалгач, чиққандай қуёш,
Ёмғирдан сўнг хандон кулгандай кўклам,
Оқ қоғоз қошида аста эгиб бош,
Недир шивирлайман сизлардан мубҳам.
Мубҳам шивирлаган сирларим, дўстлар,
Тонг билан оқ қоғоз айлайди ошкор.
Бу кеча Беҳзодни васф этган сўзлар —
Туркумида менинг қалбим қони бор.
Баҳор эртагида — дунё савдоси.
Бу савдо тушгандир Беҳзод бошига.
Бугун соф бўлганда наврўз ҳавоси.
Мен таъзим этурман Беҳзод қошида.
Қалбимда баҳорий орзу ва илҳом,
Чашма сувларидай покдир ўйларим.
Беҳзод даҳосига өзгу эҳтиром —
Баҳор кўчасида айтган куйларим.
Асрлар субҳидан от суриб, ана,
Наврўз байрамига келур устозлар:
Навоий, Хондамир, Беҳзод ва яна
Хусайний... шаънига чалингиз созлар.
Бу қутлуғ айёмда улуг меҳмонлар
Бошидан сочингиз гулу лолани,
Кўнглин сархуш этсин абри найсонлар.
Атиргул бўйидан тутинг бодани,
Навоий сиймосин яратган Беҳзод,
Сизни кўриб, дўстлар, тишлаб қолсин лаб...
Қалбин асир айлаб, бу бахтли ҳаёт
Шоҳона бир сурат чизса, не ажаб!?
Мен излаган баҳор — Ўзбекистон деб,
Диёримиз кўркин этсин якқалам.
Бу юрт ёзилмаган улкан дoston деб,

Яна бир Навоий изласин рассом.
Ҳазрат Навоийни ёд олган тунлар,
Хаёлдан кечади Беҳзод, дўстларим.
Қалбимдан отилар оташин унлар,
Жонимни ўртайди оташ ҳисларим,
Ва масрур қалбимга бераман таски
Юпатмоқ бўлади ўйларим бир дам.
Беҳзодни ўзимча қиламан талқин,
Қандай закий бўлган ул буюк одам!

МУҲАББАТ

Муҳаббатнинг кўчасига
кирмаган борми, дўстлар?
Унинг дилбар қўшигини
куйламаган ўзи ким?
Бир моҳирўй йўлларига
нигорон бўлиб кўзлар,
Дардларини китоб қилиб
сўйламаган ўзи ким?
Қим муҳаббат шаробидан
бўлмаган дейсиз сархуш,
Мажнун каби кезмаган ким
Қарбало саҳросида?
Хаёл ила юлдуз санаб,
ўнгида ҳам кўриб туш,
Қим оромин йўқотмаган
муҳаббат савдосида?
Висол богин осмонида
қуёш бўлиб муҳаббат
Ошиқларни саодатга
ёр қилган бу замонда,
Унинг олтин саройидан
топмай эрку фароғат,
Бевафолик саҳросида
кимдир кезмиш армон,

Юрагида аламлари
ёнармиш мисли гулхан,
Ва кукунга айланармиш
орзую тилаклари.
Кўз илғамас уфқларда
уни чорлармиш гулшан,
Қулоғига кирмас эмиш
энди ишқ эртаклари.
Гўзал ҳаёт сароб янглиғ
кўринармиш кўзига,
Бегонадай туюлармиш
унга ҳамдард одамлар.
Афсоналар сўзлагандай
муҳаббатнинг ўзига.
Ул уфқсиз биёбонда
ғамгингина қадамлар.
Биродари азизларим,
мен айлаб раҳму шафқат
Ушал одам қайғусига
Излайман бугун чора.
Елғиз боши бардош берган
қалбидаги ғам-ҳасрат,
Еш умрини қилмай хазон
дардига бўлгум даво.
Муҳаббатда не айб ўзи,
айтинг ахир, дўстларим?
Ул ҳаётдай жуда қадим,
ҳамда биздай навқирон.
Ҳар юракда қолсин дея
менинг азиз изларим,
Биз камолга етган чоқда
қалбда бўлур ул меҳмон.
Ушал кундан умримизни
ўзи айлар парвариш,
Орзумизга қанот берар,
қалбимиз айлар зебо.

Унинг гўзал давлатида
кўнглимиз билмас қариш,
Ҳаётимиз бўстонида
эсади субҳи сабо.
Лекин баъзан муҳаббатнинг
тингламасдан розини
Аччиқ ҳижрон шамолига
юз тутамиз дафъатан.
Чил-чил қилиб синдиргандай
аҳду вафо созини
Муҳаббатни гуноҳкор деб,
тунлар чекамиз фиғон.
Ана, ўша одам ҳамон
уфқсиз биёбонда
Ишқ жабрини тортиб ёлғиз
ғамгингина қадамлар,
Сиз муҳаббат шаробидан
сархушсиз бу бўстонда,
Унга тезроқ ҳамдард бўлинг,
эй меҳрибон одамлар!

МЕНИНГ АВЛОДИМ

Қатта йўлдан қадамлари гурсиллаб,
 Янги авлод бормоқда дадил.
 Оталар ҳар дақиқа эркалатиб,
 бошларин силаб,

Умрига бўлмоқда кафил.
 Янги авлод — менинг авлодим,
 Олтмишинчи йиллар ёшлиги.
 Галактикага ташлади одим,
 Шу эмасми, боши тошлиги!
 Ҳар жабҳада унинг юраги,
 Қуёш бўлиб олов сочмоқда.
 Бронзага ўхшаб кетар кўкраги,
 Ишга қўл урган чоқда,
 Оталар ишига қолишиб содиқ,
 Бош эгадилар Қизил байроққа.
 Ва лекин

оталар юзига боқмадилар тик,
 Қасамёд қилдилар она тупроққа.
 Оқ ювиб — таради оналар бизни,
 Оталар ўргатди мардликка.
 Оналар сарғайтмади юзларимизни,
 Оталар кўтарди кўкка.
 Ва лекин авлодим сафида, дўстлар,
 Баъзан оқ билаклар учраб қолади.
 Кимлардир эркалатган

ул қора кўзлар
 Кўнглимизга ташвиш солади.
 Ҳаловатимиз йўқдир уйқуда баъзан,

Уйлаймиз шу «эркатой»ларни.

Улар-чи,

қулогига қуйиб қўргошин,
Эшик тирқишидан бизни пойлайди...
Даётгоҳ дейсизми? Қайда, азизим!
Станокни кўрмаган тушларида.
«Қора мойга ботиб»,

Машинани бошқариш

Келмагандир ҳали эсларига.
Оталар пулига «ўйнаб» олмоқчи,
Жазнинг садолари юракда.
Боғлар аро кўнгил овламоқчи,
Уларнинг «дастгоҳи» тамом бўлакча.
Пардоз кўзгусининг ёнида тун-кун,
Қизларнинг қўлида ўйнар мўйчинак.
Қошми, у ё сичқон думими нуқул,
Мужгонлар туш билан уланганидак.
Бармоқларда ёнар ёқут парчаси,
Помидор тилими лабларда.
Бошларда қирқилган соч саватчаси,
«Севги фалсафаси» қалбларда.
Йигитлардан сўранг,

қизлардан улар

Қолишмайди «мусобақа»да,
Тирноқдек мўйловча лаб узра «кулар»,
Карнай шимларидан — қўллар ёқада.
Рокн-роллнинг жазавасидан
Ипакдай эшилар тонггача.
«Твист» деган жойда
Пирини ҳам қолдиради орқада.
Майли,

Тегмайлик ул йигит-қизлар

«шахси»га,

Мақсадимиз бундан бўлакча тамом.
Шу гўзаллик,

шу санъат деб,

аталса гар аслида

«Ишлари»ни этгирсин давом.
Лекин,
Қўйиб қўйманг ўзига, дўстлар,
Пўстагини қоқинг ҳар қачон,
Ёшликдаги бебош туйғу ва ҳислар
Уткинчи бўлса ҳам мисли бир тўзон.
Янги авлод — жўшқин бир дарё,
Улар-чи,

Дарё бетидаги хас.

Қадоқ қўлларимиз
кафтидаги бу дунё,
Уларнинг қўлига қарамас.
Янги авлод —

менинг авлодим,

Олтишинчи йиллар ёшлиги.
Галактикага ташлади одим,
Шу эмасми, боши тошлиги!
Ҳар авлоднинг ўз хатоси бор,
Ўзлари вақтида пайқамас, бироқ.
Бизлар эса

Авлодимиз хатосин

Ўз вақтида

англаб олдик
яхшироқ!

ЖУРНАЛИСТ ДУСТИМГА

Ҳар тонг газетани олган чоғимда
Сен ёдга тушасан, дўстим, дафъатан
Боғбондек гул узиб менга боғингдан
Юрагим саҳнини айлайсан чаман.
Ёрқин саҳифалар аро жилмайиб,
Қаршимда турасан доимо масрур.
Қайноқ туйғуларинг, жўшқин ҳисларинг
Тонг билан уйимга кирар мисли нур!

Ҳар бир кунимизни айлаб саркитоб,
Миллионлар қалбига йўл топгунча то —
Қатрада намоён этгунча офтоб,
Тунлар уйқу қўнмас кўзингга ҳатто.
Сўзлар рудасидан жавоҳир излаб,
Билмайсан ором не, недир фароғат.
Ҳар кун янги бир зафардан сўзлаб,
Янги довларни кўзлайсан фақат.
Сафар тулпорида еласан ҳар кун,
Миллионлар қалбига бўлиб таржимон.
Гўзал Ўзбекистон боғлари бутун
Қаламинг туфайли тилларда дoston!
Дерлар, ҳар соҳанинг ўз олими бор.
Бу, сенсан, журналист дўстим, бегумон!
Ишчи ҳам, олим ҳам
Сенсан, дўстгинам,
Сенсан қадоқ қўлли пахтакор деҳқон,
Шоиру шифокор бўлиб субҳидам,
Қалбимиз оҳангини тинглаган инсон!
Газета бир соат кечикса баъзан
Биз сени койиймиз билмасдан, дўстим.
Ўрганиб қолганмиз,
Отар экан тонг —
Сен ундан жилмайиб турасан масъум.
Сенинг ўша масъум қарашларингда
Фароғатли замон, кунлар жилоси.
Жўшиб турган қалбинг оташларида
Янги бир дунёнинг порлоқ зиёси.

АЛВИДО, УСТОЗ!..

Бобирни васф айлаб, битардим дoston,
Ҳижрон ёшин тўкиб, йиғларди қалам.
Ҳинду Афғон аро чеккандай фиғон,
Бағримни тун ичра тингларди қалам.

Тошкентда қулади яна бир чинор,
Ва ларзага келди ўзбек тупроғи.
Тун билан эзилиб йиғлади диёр,
Мунгли тўлқинлардан Каспий қирғоғи.

Ўзбегу озорни айлаб садпора,
Боғ аро ситамкор бўзлади «Гиря».
Илҳом парисига кийгизиб қаро,
Тунда нола қилди бу кекса дунё.

Бир юлдуз йўқотиб, лаб тишлар осмон,
Қоғоз узра қалам кўтарди фарёд.
Етим бўлиб қолган юзлаб шеър, дoston
Шоир теграсида солар оҳу дод.

Ҳазрати Навоий шоир бошида
Мунғайиб турибди очолмасдан лаб.
Мирзо Улуғбек ҳам унинг қошида,
Кўксида боладай фарёд чекар қалб.

Донишманд Бируний қўлида асо, .
Ташлаб кетдинг, деяр қисматим кимга.
Ғафур ҳам бу ҳолга ишонмай асло,
Қулоғини тутар шоир кўксига.

Бу айрилиқ дардин этгали иншо
Фузулий қўлида титрайди довот.
Қалбидан қон сирқиб Вурғундай сиймо
Бир сўз демакликка ожиздир, ҳайҳот!

Қалбларни тилкалаб, тўлғанар «Гиря»
Кўзлардан шашқатор ёш оқар аччиқ.
Бу сўнгсиз жудолик дардини асло,
Қалам, ҳали шарҳлаб беролганинг йўқ.

Эй, қалам битгунча мотам шарҳини,
Ўксиниб-ўксиниб йиғла қалбимдай.

Қоралаб ётгунча мотам шарҳини,
Елкангга кўтаргил уни халқимдай.

Навқалам шогирдлар сафида сен ҳам
Оташ қалб шонрга ўқигил видо.
Умри боқий зотни айла якқалам,
Сендан ризо бўлсин устоз Шайхзода.

Чала қолган шеърин қилгил-у давом,
Сўнгги наслларга етказ қаламин.
Асрлар уфқида авлоди аъзам —
Кўрсинлар, озорнинг ўзбек Одамин!

НЕБИТДОҒ

Берди оғага

1

Қорақум қошида Небитдоғ вазмин...
Қуёш рамзи бордай пешонасида.
Гўё улуғ бир зот битар эрк назмин
Бахтиёр ҳаётнинг кошонасида

II

Қорақум қошида Небитдоғ вазмин...
Ахир у алп мисол роса ишлади.
Қалбидан жаҳонни тингламоқ мумкин,
Тақдирида эса — дунё ишлари.

МЕРОС

Самарқанд ўтмишига
 қилсам агар сайру боғ,
 Қаршимда ланг очилар
 олти нақшин дарвоза.
 Дарвозабон қўлида
 тутиб олмосдан яроғ,
 Қайси элдан келганим
 сўроқ айлайди роса.
 Эзгу ниятим сезгач:
 — Шаҳарга,— дер,— марҳабо!
 Бадният одамларга
 ёпиқдир дарвозамиз.
 Туз тотгани келганин
 сийлайди олтин қалъа,
 Қилич кўтариб келса
 дарров гўрин қазамиз...
 Афросиёб давридан
 қолган ушбу анъана,
 Аждодлардан меросдир
 менинг улуғ наслимга.
 Бу муқаддас меросга
 содиқ қолиб мардона,
 Самарқанд мамнун боқмиш
 коммунистик асримга.
 Дўстлар учун девор надир,
 надир ўзи дарвоза,
 Самарқанд бир сония
 қила олмас тасаввур.

Инқилоб нималигин
элга айлаб овоза,
Регистоннинг қошида
Қизил байроқ сочар нур.
Тахтиравон етти йўл
шаҳрим қўйнига бугун
Етти тошқин дарёдай
қулоч отиб киради.
Етти иқлимга боғлаб
кўнгиш ипини мамнун
Нилуфар осмонида
«Ту»лар жавлон уради.
Соқчилар ҳам қўйилмас
етти йўлнинг бошига,
Елкага милтиқ осиб
ҳеч ким кутмайди меҳмон.
Кучоғини кенг очиб
қадрдон-қардошига
Етти йўлнинг бошида
қаршилар бугун мезбон.
Жанубдан Шимолгача
чўзилгандир бу йўллар,
Ғарбу Шарқни боғлайди
пўлат камар сингари.
Юлдузга ҳам етади
узатилса бу қўллар,
Бу қўлларга куч берар
она-ернинг меҳвари.
Самарқанд қалъасига
ўхшар совет диёри,
Сарҳадда не соқчимиз
қўриқлар тинчлигини.
Коммуна гулбоғида
қулф уради баҳори,
Ғаламис ғанимларга
кўрсатар кимлигини.

Юртимиз дарвозаси
қадимгидай мустаҳкам,
Дўст келса ошини ер,
душман келса бошини.
Етмиш икки эл ўғли
ичгандай эзгу қасам,
Олтинга ҳам алишмас
унинг битта тошини.
Она юртни қўриқлаш —
меросдир аجدодлардан,
Қорачиғдай асраймиз
бу меросни бизлар ҳам.
Кўнглимиз мамнун бўлиб,
сўраймиз авлодлардан:
Доғ туширмай сақлангиз
бу меросни сизлар ҳам.

НАВОИЙ ЧОЙХОНАСИ

Регистон боғининг кунботишида
Чойхона бор эди сўлим ва кўркам.
Миноралар посбон эди бошида,
Шоирни эсларди уни бир кўрган.

Нақшин пештоқиға шоир ғазали
Зарҳал ёзув билан ўйилган эди.
Бўлсин дея унинг кўрки, сайқали,
Навоий сурати қўйилган эди.

Бир пиёла кўк чой ичиб одамлар,
Варақлашар эди тарих дафтарин.
Утмиш билан ҳозир учрашган дамлар
Шеър билан ёзарди кўнгил дардларин.

«Хамса»ни ёд билган хоксор чоллар
Суҳбати кетарди етти иқлимдан.

Гўдак хотиримда шеърйи хаёллар
Ушанда жой олди менинг дилимдан.
Энди на боғ қолди, на чойхона бор,
Чор атроф шипшийдон,
Тушимми, ўнгим?
Елғиз осмон ўлиб мадраса, миноср
Сукут сақлаб менга термулади жим.

Қани шеър баҳсию, суҳбат маскани?
Нечун вайрон бўлди чоллар гўшаси?
Дарахтлар қалбидан оқизди қонин
Қайси бир «донишманд» ўтмас тешаси?

Ҳазрат Навойидан қадимий ёдгор
Чойхона устунин ташиб кетди ким?
Ғазаллар битилган нақшинкор болор
Қай гўшада кўз ёши тўқади юм-юм?

Ногаҳон қаршимда бўлгандай пайдо
Менга хитоб қилди чойхоначи чол:
— Бўтам, дард чекишинг энди бефойда,
Уни қайта тиклаб бўлмайдн алҳол.

Қалбимни тилкалар шу гамгин садо,
Айрилиқ дардига бардош берар ким?
Буюк бир санъатга ўқиб алвидо,
Регистон тунида мунғаяр қалбим.

БОБИРНИ ЕДЛАБ...

Андижон мулкига қўйганда қадам
Боғ аро сезаман Бобир руҳини.
Юз йиллар китобин варақлаган дам
Мен ундан тинглайман асрий ёҳуни:

...Жанг-жадал,

тахт талаш,

мунгли алвидо,

Етим қолган тупроқ эзар кўнгилни.
Диёрин тарк этган шўрлик шаҳзода
Самога узатиб сўнгги бор қўлни,
Сўнгги бор тиз чўкиб она Заминнинг
Оташ сийнасига қўйганида лаб,
Ҳижрон деб аталган

бу қора куннинг

Оғушида дўсту ёрин қучоқлаб.
Бир қисим тупроқни олиб кафтига
Қора кўзларига суртиб, ўпар ул.
Сўнгра қамчи босиб қора отига
Сайхунни ёқалаб ғамгин олмиш йўл.
Бобирни пинҳоний узатиб ўлкам
Кўзидан шашқатор ёш оқмиш аччиқ...
Бу ҳижрон дардини машҳур «Шашмақом»
Ҳануз сизга айтиб беролгани йўқ.
Дўстларим кечиринг,

қурмағур хаёл

Варақлаб кетибди «Бобирнома»ни.
Сизларни соғиниб келгандим бу гал,
Бобир асир айлаб қўйибди мани,
Бир пиёла кўк чой ичиб сиз ила
Сайрибоғ қилмоқчи бўламан оқшом.
Шўх-шан қўшиқларим ғунчадай кула,
Бу олтин фаслда сизга тутмиш жом,
Одамлар шаробдан бўласалар сархуш
Ташвишдан эсларин йиғиб олурлар.
Қўшиқлар жомидан айласалар нўш
Ҳаёт бўстонида сархуш қолурлар.
Дўстларим, хаёлга келтиринг бу он
Муҳтарам Нерунинг муборак сўзин:
«Бобирдан миннатдор бутун Ҳиндистон,
Кўзга суртдик, дўстлар, унинг ҳар изин!

Бобир қиличидан қон томмади, йўқ,
Қаламидан қўшиқ оқди қоғозга,
Бобир деб ўзбекка қилурмиз қуллуғ
Ул арзир ҳар қанча ҳурмат, ʻэъвозга!
Заҳматкаш пахтакор қалбидай тоза,
Қадридай улуғроқ, номусидай пок —
Қўшиқлар дунёга қилсин овоза:
Бу чаманзор — Бобир туғилган тупроқ!
Шу азиз тупроққа тикилганда жим,
Бобир сиймосини кўраман дилхун.
Мен унинг шеърига сиздай сизгиндим,
Қўлин ўпиб кирдим шеъриятга мен.

АРЧА

*Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ўқитувчи
Султон Тўрахоновнинг ёрқин хотирасига*

Ҳовлида қуббадай ажиб арча бор,
Олма-анор ичра кўркам ва суюк.
Навқиронлик уни этмиш ихтиёр,
Бул арчанинг, дўстлар, ҳикмати буюк.

Андижон мулкига устоз, муаллим
Ўттиз йил арчага бўлмиш парвона.
Ва тупроқ илмидан бергандай таълим,
Ўттиз йил камолин кузатмиш ёна.

Қримдан келтирмиш маъсуд, беозор,
Қуёшни тутгандай кафтида гўё.
Демишким, бир ниҳол кўрмасин озор,
Ҳаёт деб топгани бўлмасин рўё.

Ватанинг ҳажрида куймасин деб ул,
Тупроқдан ясади бир олтин маскан.
Атрофига экиб қўйди атиргул,
Ўттиз йил бошида бўлолди посбон.

Танасида қолди қўлин излари,
Қўм-қўк япроқларда ёниқ нафаси.
Қуёш нигоҳида туйғун кўзлари,
Тунги шиврида энг сўнги саси.

Дарвоза олдида ҳамон ул ўктам,
Меҳрга ташнадай, ўйчан, хаёлкаш.
Қўк кийиб, эшикка термилар ҳар дам,
Афсуски, кутгани келмайди яккаш.

Афсуски, билмайди арча бечора,
Уша мунис қўлни қолар соғиниб.
Унга қайта ҳаёт бахш этса зора
Ва азиз пойида турса сиғиниб.

Бетиним йиғлайди, жигар-бағри хун,
Уқувчи боладек устозин излар.
Келурми, кутганин кўрадиган кун,
Қачонгача ахир шу йўсин бўзлар!

Арчанинг аҳволин тушунмас ҳеч ким,
Ким ахир дарахтнинг дардин билади!
Дарахтмас, одамлар дардини, дўстим,
Сўрамакка баъзилар номус қилади.

ШОИР ШАРАФИГА САЛЮТ

(1968 йилнинг 26 сентябрида Регистон)

Регистон майдони ўхшар денгизга,
Одамлар тўлқини отади қулоч.
Етти иқлим бирдан киргандай сўзга,
Алишер бошига кийгизар гултож.

Кўчалар дарёдай оқади тўлиб,
Сайилга ошиқар кекса ҳам, ёш ҳам,

Навоний тўйининг жарчиси бўлиб,
Дунёни айланар бугун қуёш ҳам,
Минорлар бошида янграйди карнай,
Шаҳарни кезади отлиқ жарчилар.
Муғанний қўлида сайрайди сурнай,
Регистон барчани шодон қаршилар.

Тўй либосин кийган бу гўзал майдон,
Жаҳоннинг қалбидай боқар энтикиб.
Анвойи байроқлар уради жавлон,
Алишер бошидан ёғдусин тўкиб.

Шеър билан дунёни забт этган шоир,
Тумонат одамга жилмаяди лол.
Гарчанд сўз бобида бўлса ҳам моҳир,
Бир нима деёлмай, суради хаёл...

Шердор саҳнасидан янгарар «Дилором»¹
Шоир чўчиб тушар.
«Унгни ёки туш?»
Дилором дилларга бағишлар ором,
Муסיқа сеҳридан халойиқ сархуш.

Олмос дирижабль шоир суратин
Регистон кўкида турар ардоқлаб.
Жаҳон аро достон этгандай отин,
Эфирдан шеър янгарар, сайилга чорлаб.

Европа тинглайди,
Тинглар Осиё,
Африка қалқийди шеърнинг зарбидан.
Бир юрак сингари тинглайди дунё,
Қутлов хатин йўллаб Фарбу Шарқидан.

¹ Шердор мадрасаси саҳнида шоирнинг «Сабъан сайёр» достони асосида яратилган «Дилором» операси қўйилди.

Беш қитъадан келган ҳар аҳли қалам,
Кўксига қадаган шоир нишонин.
Шоир бу шаҳарга қўйган деб қадам,
Едгорликка олур Самарқанд нонин.

Тун чўкар Регистон хиёбонига,
Мавж уриб оқади халқ сайли ҳамон.
Салют берилади шоир шаънига,
Мушаклар нуридан мунаввар осмон.

Шоирнинг кўкдаги рамзига шу чоқ,
Прожектор ёғду сочар парпираб.
Барча таъзим қилар шоирга қувноқ,
Минорлар жилмаяр нурда ярқираб.

Мармар пойдевордан олинар ҳарир,
Бу ерда қўйилар шоирга ҳайкал!
Жомий-ла ёнма-ён турмиш Алишер,
Самарқанд мулкига бўлгандай сайқал!

Регистон майдони ўхшар денгизга,
Одамлар тўлқини отади қулоч.
Етти иқлим бирдан киргандай сўзга,
Алишер бошига кийгизар гултож.

БОҒИШАМОЛ

Самарқанд кучоғида
ётган келин сингари,
Ноз уйқудан уйғонар
Боғишамол субҳидам.
Ҳуснини кўз-кўз қилиб
ўсма қўйгандай пари,
Истиқбол гулзорига
оҳиста қўяр қадам.

Уз ҳуснига маст бўлиб,
юзин ювар Сиёбда,
Тонг еллари тарайди
қирқ қулочли сочини.
Кумушдай оқ сийнаси
нур эмади офтобдан,
Ғам-ғуссадан йироқдай
кенг ёзар қулочини.
Тун бўйи бошда тутиб
юлдуз тўла самони,
Гўдакдай жилмаяди
янги кун иқболидан.
Сози билан янгротиб
гўё бутун дунёни,
Шароб янглиғ сипқорар
мармар ҳаво болидан.
Регистон обидаси
кўкка тираб бошини
Ифтихор достонини
иншо айлар қошида,
Қафтида кўтаргандай
меъмору наққошини,
Янги имло илми-ла
ўқир унга қасида.
...От ўйнатиб ўтади
қошида Амир Темур,
Улуғбек кузатади
етти қават осмонни.
Расадхона сеҳрига
маҳлиёдир Алишер,
Самарқандни тарк айлаб,
Бобир кўзлар Афғонни.
Боғишамол бир лаҳза
хаёл суриб, боқар жим,
Кўз ўнгида жонланар
сочин юлиб асрлар.

Бахт-саодат тахтига
мангу бўлгандай ҳоким,
Фароғат жомин тутар
унга янги насллар.
Кўнгли таскин толгандай
гўзал ҳаёт боғида,
Ошиқона роз айтиб,
чарх урар Боғишамол,
Табассум жилваланар
лоларанг ёноғида,
Муҳаббат бўстонида
бахти кўрсатур жамол.
Ойнадай кўчасидан
қуёшга чиқиб пешвоз
Дорилфунун қўйнига
ошиқар янги авлод.
Қадоқ қўлли ишчилар
ҳаётга бериб пардоз,
Коммунистик асримиз
боғини айлар обод.
Янги авлод камоли
қалбига селар тугён,
Боғишамол қўлида
ўйнайди асрий хома.
Минг йиллик гам тоғидан
отилган янглиғ вулқон,
Олтин қалами билан
бахтидан битур нома.
Бу нома — ёзилгандай
етти иқлим аҳлига,
Қабулар қанотида
учади тоғлар оша.
Бу нома — қуёш бўлиб
етти иқлим қалбига,
Нотаниш ўлкаларни
айлар сайру томоша.

Бу нома — қадим шаҳрим
Самарқанднинг тўй хати.
Йигирма беш асрнинг
вазни бор ҳар сатрида
Бу нома — азиз халқим
дилдаги муҳаббати,
Улуғ айём жарчиси
қадим ўзбек шаҳрига.
Бу номани ўқиган
эй, меҳрибон дўстларим,
Дастурхон тузаб қўйдик,
тўйимизга марҳабо!
Икки қўлим кўксимда,
йўлингизда кўзларим,
Мендан ҳам мунтазирдир
Сизга Самарқанд бобо!

ШЕЪРИЯТ БЎСТОНИ

Бу бўстон саҳнида гул кўп, чаман кўп
Алишер Навоий

Навоий қасрининг қошида кўркам
 Шеърият бўстони қилинди бунёд.
 Шоирларин бошга кўтарган ўлкам,
 Кўнглимиз боғини айлади обод.

Икки ёнда — улуғ устодлар мамнун,
 Тўрда — Навоийнинг мармар ҳайкали.
 Шеърий анжуманга бош бўлиб бугун,
 Алишер лаб жуфтлар бир шеър айтгали.

Ўртада сарҳовуз — илҳом булоғи,
 Меъморлар санъати гулдор саҳнида.
 Ҳозгон мрамаридан сўлим қирғоғи,
 Шоирлар сиймоси зилол мавжида.

Устодлар изидан очилгандек гул,
 Дилни сархуш айлар ажиб чаманзор,
 Гул ишқида ёниб ўтгандек булбул,
 Шеър шайдоси бундан аримас зинҳор.

Шоирлар руҳини шод қилмоқ учун
 Халойиқ ошиқар шеър бўстонига.
 Устодлар қошида бош эгиб бугун
 Сокин қулоқ тутар дил достонига.

Богидан саралаб келтирган гулни
Шоирлар пойнга қўяр авайлаб.
Таъзим-ла кўксига қўйгавча қўлни
Меҳрин изҳор этар шеърин ёд айлаб.

Устодлар миннатдор бўлиб халқимдан,
Мамнун тикилади юзларига жим.
Олқишлар чашмаси жўшиб қалбимдан,
Сўз мулкин шоҳига қиламан таъзим.

Ҳазрати Навоий сўзига муштоқ:
Лутфий ва Нодири, Муқимий, Фурқат.
Диёри васлига етгандай шу чоқ,
Бобир Мирзо кўнглин тарк этган ғурбат.

Утли нигоҳ билан боқар устодга
Ҳамза ва Қодирий ҳам Гафур Ғулом.
Ойбек қўл узатар аста довогга,
Алишер қалбига бахш этиб ором.

Шарқий мушоира қандоқ бўлар деб,
Жилмайиб, кузатиб турибди Пушкин.
Навоий бергандек анжуманга зеб,
Эл аро таратар ғазаллар мушкин.

Одамлар маст бўлиб ғазал бўйидан,
Қалблар дарёсидан теришади дур.
Қуёш жарчи бўлган шоир тўйидан,
Шодлик қадаҳини кўтарар масрур.

Меҳр пиёласин айлаб лиммо-лим,
Навоийга тугар Ҳамид Сулаймон.
Алишер юзида ўйнар табассум,
Устодлар қўлида шароб тўла жом.

Одамлар юзига тикилиб маъсум,
Хаёлга чўмади олими замон.

Навой қошида этгандай таъзим,
Сухан денгизидан теради маржон:

— Ҳазрати Навоий, асрлар оша
Орзу дарахтингиз меваси ларзон.
Жаҳонни қилинг деб сайру томоша,
Сизни боши узра кўтарди замон.

Бир қаср безатдик, сизга деб, устод,
Унга кўрк бахш этди сизнинг мулкингиз.
Маъни хазинасин айладик обод,
Кўрсангиз, тоғ қадар ўсар кўнглимиз.

Сизни деб кездигу Шарқ ила Фарбни,
Мулкингиз жамладик ушбу қасрга.
Қутлуғ номингизга қўндирмай гардни,
Сизга қаср қурдик буюк асрда...

Икки ёнда — улуғ устодлар мамнун,
Тўрда — Навоийнинг мармар ҳайкали.
Шеърый анжуманга бош бўлиб бугун:
Алишер лаб жуфтлар ҳикмат айтгали:

«Ҳушдурур боги коинот гули,
Барчадин яхшироқ ҳаёт гули».

ЗАРАФШОН МАВЖЛАРИ

Яна келдим,
Сени йўқлаб, Зарафшон.
Қай сўз билан айтай соғинганимни?
Қалбимга ўқини отганда ҳижрон,
Биласанми,
Сенга сиғинганимни?
Йўқ, билмайсан,

Ҳатто қилмасдан парво,
Мавжланиб,
Шовиллаб оқиб ёғибсан.
Мендай бир ўғлингдан қилгандай гина,
Хаёлинг паришон,
Уйга ботибсан.
Таъна тошин отма менга, ўтинчим.
Сўзимни бир лаҳза тингла, эй дарё,
Васлингга етгунча йўқолди тинчим,
Нетай,
Ахир, жуда кенг экан дунё.
Сенинг поёнинг бор,
Дунё бепоён,
Тилсимдан иборат ҳар бир гўшаси,
Сендан улкан дарё кўпдир бегумон,
Лекин сенга пайванд кўнглим риштаси.
Дунё кездим,
Қайда бўлмайин лекин,
Сенинг тимсолингга қиёс изладим.
Дарёлар бўйида олганимда тин,
Зарафшоним,
Сени ёниб сўзладим.
Исмингни такрорлаб эзгу қасамдай,
Висол айёмига ошиқди қалбим.
Кечалар милтиллаб ёндимү шамдай,
Самарқанд ҳавосин соғиниб қолдим.
«Еҳу» деб қамчилаб сафар тулпорин,
Тонг билан қуёшдай келдим қошингга.
Дардимни дур каби сочдим, дилбарим.
Севги камалаги кулган бошингга.
Фидойи ўғлингни кечир, Зарафшон,
Қошингга гуноҳим ювай, деб келдим.
Сувингдан бир ҳовуч ичир, Зарафшон,
Қалбимдан ҳижронни қувай, деб келдим.
Сўзларим мағзини чақдинг чамамда,
Нурли жамолингда мавж урди кулги.

Кўнглим таскин топди энди чаманда,
Азизим, бир умр сен амин бўлки,
Энди сени асло ташлаб кетмасман,
Оқларман сен берган нон ва тузингни.
Ҳижронда кўзингни ёшлаб кетмасман,
Ерга қаратмасман сира юзингни:
— Тунлар кўнглим эзган ҳижрон тошини
Эритиб юборди сўзларинг, болам.
Уксинма, баландроқ кўтар бошингни,
Фироқда юрт қадрин англайди одам.
Узаниб, ором ол соҳилда бугун,
Ҳовуч-ҳовуч ичгин сувимдан тўйиб.
Сени деб кўз юммай оқдим куну тун,
Дунёнинг ташвишин елкамга қўйиб...
Ҳар қалай, оҳангдош бўлдинг қалбимга,
Эй, менинг бешигим тебратган дарё.
Бу шараф муяссар бўлғуси кимга,
Эй, менга шеър илмин ўргатган дарё.
Зарафшон, мавжларинг кузатиб мағрур,
Армонсиз умрингга қилурман ҳавас.
Сен каби кўз юммай яшасам масрур,
Шу умр мен учун азиз, муқаддас!

ШОҲИЗИНДА

Ғиштин зиналарга бермасдан озор,
Авайлаб кўксига қўяман қадам.
Унгда ҳам, сўлда ҳам мудрайди мозор,
Сукунат қўйнига чўккандай олам.
Мармар сағаналар бошида гумбаз,
Фалакка қўл чўзиб турибди гўё.
Асрлар ғамидан сўйлагандай роз,
Қалбимга урилар мунгли бир нидо.
Юксакка элтади мени зиналар,
Қирқ битта зинада — қирқ бир ривоят.

Ривоятни тинглаб қалбим қийналар,
Қусамнинг¹ қабрида қуръондан оят:

«Шаҳид бўлганларни олмоқ йўлида.
Ўлган деманг асло, улар барҳаёт».
Қимнинг қони оқди қимнинг қўлида,
Ривоятлар ростми, сўйла, эй Ҳаёт?

Ундаб ривоят бор Қусам ҳақида:
Ўз ажали билан ўлган, дер бири.
Бири кетган, дейди арши аълога,
Самарқандда шаҳид бўлган, дер бири.

Марвда ҳам унинг қабри бор эмиш,
Дин йўлида шўравик бўлганини қурбон.
Аҳли дониш буни ривоят демиш,
Ҳақиқат бор ерда не керак ёлгон!

«Шоҳ ҳаёт ё ўлик» — менга барибир,
Мени қизиқтирмас кўҳна ривоят.
Гумбазлар ичига кириб бирма-бир
Меъморлар руҳини қилмоқчиман шод.

Асрий сағаналар ётибди мудраб,
Ҳижжалаб ўқийман мармар тош хатин.
Олис бир замоннинг там юкин судраб,
Минг раиғда товланар антиқа кошин.

Темурбек наслидан ўзга киши йўқ,
Бунга кўмилгандир на бир фуқаро.
Додини фалакка айтиб халойиқ,
Қабрда ҳам тенгмас шоҳ бирла гадо.

Жон фидо айлаган меъморлар қабри,
Излаб тополмадим Шоҳизинидадан.

¹ Қусам ибн Аббос — Муҳаммад пайгамбарнинг амакиваччаси Аббоснинг ўғли.

Мунгли бир сукунат тиглади бағрим,
Маъюс тушарканман қирқ бир зинадан.

Салтанат тожини кийгандай гўё
Шоҳизинда боқар изимдан гирён.
Кўрганим тушмиди ва ёки рўё,
Қалбимда ҳаяжон кўтарар сурон.

Шоҳизинда — ноёб санъат бешиги,
Етти иқлим аро топгандир нуфуз.
Кимларни кўрмади асрий эшиги,
Унда буюк меъмор қабри йўқ, афеус!

БИБИХОНИМ МАДРАСАСИ ҚОШИДА

Асрий мадрасага термиламан лол,
Кўзим қамаштирар антиқа ранглар.
Олти юз йил оша чарх урар хаёл,
Қалбимни сеҳрлар сирли оҳанглар.

Хароба ўрнида кўркам бир бино,
Ривоят айтгандай бўлар намоён.
Унга ҳасад билан тикилар дунё,
Бошида жилмаяр ложувард осмон.

Қанчалик ҳақиқат бўлса ривоят,
Шунча кўпдир унда ёлгон ва рўё.
Ким тасбеҳ ўгирса, келтирса оят,
Узини санайди мусулмон гўё.

Ривоят дафтарини варақламай, йўқ,
Сўзлайин ҳақиқат рисоласини.
Балки мендан яхши билар халойиқ,
Машҳур Бибихоним мадрасасини.

Хароба қошида хаёлга толиб,
Энтижиб, бир лаҳза юмдим кўзларим.

Мадраса ичида адашиб қолиб,
Унга чор атрофдан қиёс изладим.

Ақлимни дол айлар нақшу нигорлар,
Феруза гумбазда жилоланар нур.
Тўрт бурчакда кўкни ўлган минорлар,
Салтанат тожини кийгандай мағрур.

Масжид пештоқида ғаройиб сайқал,
Кошинлар кўркида ажиб тилсимот.
Деворларда ранглар ёнади ял-ял,
Суқ билан термилар унга кинпот.

Ҳайрат оламида урардим жавлон,
Гумбаз бир нидога берди акс-садо:
Бибиҳоним қурдирган деган гап ёлғон,
Кўрагоний менга жон этган фидо.

Деҳлини забт этиб қайтганда Темур,
Мадраса қурмоққа қилди фармойиш.
Беш йил ҳаловат не билмади амир,
Меъморлар кўркимга берди оройиш.

Ушанда бир шоир мадҳия ўқиб,
Довругим жаҳонга айлади достон.
Деда бошим узра марварид тўкиб:
«Баландликка танҳо бўлмаса осмон...»

Ҳайрат ила ҳар ён ташлайман назар,
Мадраса товланиб турар қошимда.
Харобага пардоз бахш этар меъмор,
Минг хил ўй айланар менинг бошимда.

Асрлар қаърида қолиб мадраса,
Бошин силамади меҳрибон бир қўл.
Зулмат ичра ҳеч ким бўлмади ёто,
Ғанимлар тошидан яра бўлди дил.

Оёғидан тортди унинг зилзила,
Бошидан учирди мармар пештоғин.
Уч минорин яксон этди бир йўла,
Бир минор узмади ердан оёғин.

Ҳамон ўша минор турар қийшайиб,
Унинг ҳам бошидан учгандир тожи.
Зилзила зарбидан бўлгандай майиб,
Қаддини ростлашнинг борми иложи?

Хароба мадраса қошида бугун
Қўли гул меъморлар бўлмиш парвона.
Аждодлар санъатин тикламоқ учун
Кошинларга пардоз бермоқда яна.

Инқилоб қуёши кулмаса агар
Мадраса ҳолига ачинарди ким?
Бу санъат гултожи қуласа агар
Кимга ҳам арзини айтарди халқим?

Ҳар қалай етолдик ўтмиш қадрига,
Киприк билан артдик ундан губорни.
Одимларни мослаб даврим зарбига,
Достон қилсак арзир ҳар бир меъморни.

Асрий мадрасага термиламан лол,
Кўзим қамаштирар антиқа ранглар.
Олти юз йил оша чарх урар хаёл,
Қалбимни сеҳрлар сирли оҳанглар.

УРГУТНИ СОҒИНИБ..

Яна боғлар оша учди хаёлим,
Яна шеърларимда Ургут шеваси.
Яна дўстларимни соғиниб қалбим,
Ургут сари оқди умрим кемаси.

Ургутнинг ҳуснига бўлган каби хол,
Кенагас товланиб ётар боғаро.
Она қишлоғимнинг қошида хиёл
Ўзимни унутиб қўйдим якбора.

...Кўкламда капалак қувлар бир бола,
Яланг оёқ, бошда ургути қаллоқ.
Капалак болани қилар овора,
Изидан ҳансираб югурар қувноқ.

Чўчмома гулига қўнди-ю, ана,
Капалак ўйнатди нар қанотини.
Болакай қошида бўлиб парвона
Аста тутиб олмач, хивич отини —

Қамчилаб, югуриб келди олдимга,
Юзига термилиб қолдим орзуманд.
Бир чақмоқ урилди ногоҳ қалбимга:
«Сенинг болалигинг!»— дегандай гарчанд.

Салом, болалигим! Эй олтин фасл!
Ташвишу гамлардан бегона диёр!
Кипригига гард ҳам қўнмаган насл,
Гулларга бурканган, эй сўлим баҳор!

Тўйиб-тўйиб, ўпай юзларингдан, кел,
Кел, поёндоз сомай гулдан йўлингга.
Тўйиб-тўйиб, ўпай кўзларингдан, кел,
Кел, шеърий китобим тутай қўлингга.

Болалигим ўйчан боқиб юзимга:
«Ташлаб кетдинг,— дейди,—

қишлоққа мени».

Йўқ, азизим, ишон менинг сўзимга,
Ўзим билан олиб кетганман сени.

Ажиб хотиротинг қалбимда ҳамон,
Ҳамон шўхликларинг менга берур завқ.
Сени эслаганда тунлар бегумон
Ширин хаёлларга бўлажакман ғарқ.

Қани, болалигим, чорла сайрга,
Томоша қилайлик таниш боғларни.
Хивич отга миниб, сен билан бирга
Зиёрат этайлик юксак тоғларни.

Болалигим тутиб қўлимдан шодмон
Азиз мактабимга бошлади мени.
Оппоқ бино турар ўпганча осмон,
Ям-яшил дарахтлар қуршаган уни.

Ўсмирлик йилларим кечган бу даргоҳ,
Менга танитганди оқу қорани.
Дунё сирларидан этгандай огоҳ,
Барча саволимга топган чорани.

Қошимда сочлари қордай муаллим
Жилмайиб турарди очиб кенг қучоқ.
Меҳру ифтихорга қалби лиммо-лим,
Қай шамол учирди, дерди у қувноқ.

Ургутнинг шамоли дедиму мамнун
Боладай отилдим қучоғига шод.
Қалбимда мавж уриб сирли бир тўлқин,
Фақат дея олдим: «Ташаккур, устод!»

Ҳаяжон оташини сўнмай қалбимда,
Қадрдон уйимга ошиқдим яна.
Бобом экиб кетган ёнгоқ олдида,
Ота-онам бўлди менга парвона.

Онамнинг кўксига қўйиб бошимни,
Дунё савдосини унутдим тамом.

Кўзидан тиёлмай севинч ёшини
Мени ўпар эди меҳрибон онам.

Заҳматкаш отамнинг қўлида асо,
Киприги намланиб кузатар бизни,
Етмиш беш баҳорнинг ўзи бир дунё,
Отажон, ҳоритиб қўйибди сизни...

Туғилган қишлоғим, азиз Қенагас
Сирли туш кўргандай айлади хитоб:
— Ҳаяжонинг дилда бўлмасдан абас,
Сенга бир сўзим бор, айлагин китоб!

Уғлим мени ташлаб кетдинг пойтахтга,
Ва лекин ҳеч қачон қилмайман гина.
Мени деб эришдинг шунчалик бахтга,
Бахтинг ёр бўлсину унутма сира.

О, она қишлоғим! Сенинг номингни
Муқаддас қасамдай ёд қилгум ҳар чоқ.
Сен менга илк дафъа тутган жомингни
Бир умр синдирмай сақлагум мутлоқ.

Тошкентда топсам-да қадру камолим,
Сен билан қалбимнинг риштаси пайванд.
Шеър ёзсам, сен сари учар хаёлим,
Сени деб пойтахтда яшар бир фарзанд!

Сендан бир вакилман пойтахтда бугун,
Дунёга таратай дейман номингни
Қардош дўстларимнинг сафида мамнун
Дунёга тутарман қутлуғ жомингни.

ҚОР ЁҒАР

Қор ёғар,
Қор ёғар,

Тонгдан то хуфтон,
Она ер ётибди кўксини очиб,
Заминга сахийлик қилгандай осмон,
Энтикар, бағридан оқ момик сочиб,
Эриниб,
Эзилиб,
Ёғиб ётар қор.
Олам чехрасига чўккандай туман,
Ваъда қилган янглиғ ажиб бир баҳор,
Қор ёғар,
Ер узра қуриб анжуман.
Яланғоч танини очиб дов-дарахт,
Кифтига олмоқда кумуш либосин,
Сукунат қаърида бўлгандай карахт,
Зўрға илғаб олар табиат сасин.
Айвонлар пештоқин қилишиб макон
Мусичалар боқар мунғайиб қорга,
Қарга қағ-қағ этар қувонгансимон,
Гоҳ ёнғоқ бошида, гоҳо деворда.
Қор ёғар,
Қор ёғар,
Бетиним,
Беун,
Сукунатда янграр майин бир оҳанг.
Заминга бахт кулиб боққандай бугун,
Кумуш кулги билан жилмайганди тонг.
Она ер ёпиниб момик кўрпасин,
Энтикиб,
Ҳансираб,
Терлаб ётибди,
Самовий меҳмонга очиб кулбасин,
Файласуф сингари ўйга ботибди!
Қор ёғар,
Туманли хотирот янглиғ,
Олам ҳам оғир бир ўйга чўмгандай,
Борлиқ чехрасида товланар яллиғ,

Қор ёғар,
Ер узра гавҳар тўккандай.
Қор ёғар,
Болалар солишиб қий-чув,
Дунёни бошига кўтарар хурсанд,
Ариқда эриниб оқар муздай сув.
Дераза олдида хаёлларга банд,
Қор ёғишин ўйчан кузатаман жим;
Кўнглим ҳам қор каби мусаффо бугун,
Руҳимда ажиб бир енгиллик ҳоким;
Сайрибоғ этгани чорлар ойдин тун,
Қор ёғар,
Қор ёғар...
Қор ёғар!..

ЧАҚАЛОҚ КУЛГИСИ

Чақалоқ кулади,
Нурли кулгиси
Шодликка тўлдирар жажжи хонани.
Жингалак сочидан аңқиган иси
Сеҳрлаб қўяди мунис онани.
Нурли чеҳрадаги эзгу табассум
Оламни чароғон этгандай гўё.
Ҳаёт ташвишини англамай, маъсум,—
Жилмаяр,
Билмайди не экан дунё.
Фарзанд меҳри билан она бўлиб маст,
Юзу кўзларидан ўлади тўйиб.
Жонини жонига қилгандай пайваст,
Барча юмушини унутиб қўйиб,
Бағрига босади,
Сочларин ҳидлаб,

Кўнглида қолмайди заррача ғубор.
Чақалоқ кулади,

Кулар эркалаб,
Она қучогида беғам, бахтиёр.
Лўппи юзларида кулгандек қуёш,
Табассум бахш этар онажонига,
Иссиқ кўкрагига аста қўйиб бош,
Ғам қушин қўндирмас қалб ошёнига,
Севинч булоғидай митти юраги,
Қоп-қора кўзлари — умид юлдузи.
Жажжи қўлгинаси — она эрмаги,
Йигиси-чи,
Ҳаёт қўшигини ўзи.
Фарзанд деб,
Боридан кечган ёш она,
Хаёлига келмас, нимадир пардоз.
Боласи қошида бўлиб парвона,
Саодат уфқига айлайди парвоз.
Тунлар уйқусида йўқдир ҳаловат,
Бешикка суяниб ухлаб қолади.
Алла деган қадим қўшиқни фақат,
Ёд айлаб, ёш она ором олади.
Фарзандин биргина кулгисига у,
Алишмайди ҳатто икки жаҳонни,
Маъсум юрагида олий бир туйғу,
Парвариш айлайди осуда жонни.
Чақалоқ кулади,
Нурли кулгиси
Шодликка тўлдирар жажжи хонани.
Жингалак сочидан анқиган иси
Сеҳрлаб қўяди мунис онани.
Ҳеч кимса билмайди, бу мурғак инсон,
Митти юрагида не гап бор бугун,
Улғайиб, Алишер бобосисимон,
Жаҳонни ҳайратга солиши мумкин.

ЧЕГАРА

Ватаним — бир юлдуз ер куррасида,
 Юлдузга парвона қаҳрамон халқим.
 Менинг қоним бордир ҳар заррасида,
 Унга зарра бўлиб сочилган қалбим.

Дарёнинг ҳам бўлур боши, адоғи,
 Ахир ҳар бобонинг невараси бор
 Кўзнинг ҳам бўлгандай қоши-қабоғи,
 Она-Ватанимнинг чегараси бор.

Жанубдан то Шимол, Шарқдан Ғарбгача
 Шонли чегарамиз бир олтин камар.
 Етти ёшдан етмиш ёшлик мардгача,
 Дахлсиз чегара қошида хушёр.

Уша чегарани кезсанг пиёда,
 Ватан нималигин сезурсан аён.
 Бундан муқаддас жой йўқдир дунёда,
 Ҳар қисим тупроғи олтин бегумон.

Ҳар қарич ерида сўнгсиз дафина
 Кўзинг қамаштириб, ақлинг этар мот.
 Тоғлари бағрида ноёб хазина,
 Дўстгинам, уйингни этгандир обод.

Чегарада турган гербли устунлар
 Эркингни намоёиш қилмиш дунёга.

Бошингдан кулганда бахтиёр кунлар,
Кўзгинанг тўлди-ку, ахир, зиёга.

Чегарам даҳлсиз деган посбонлар
Сенинг тинчлигингни қилар ҳимоя.
Ватан деб жон фидо этган ўғлонлар
Тушмасин деганда бошингга соя.

Диққинафас уйдан чиқмайин нари,
Узга юртни мақтаб, бунча урма лоф.
Кўзингни очиброқ дунёга қара,
Кимлар ноинсофу кимда бор инсоф.

Вьетнамдаги жангни қилгин тасаввур,
Эсла, Уссурида тўкилган қонни.
Англасанг, борлигин қанчалик манфур,
Шунда қадрларсан она-Ватанни.

Дунёда гўзал жой кўпдир бегумон,
Ватанинг ярайди кунингга ёлғиз.
Толган оёгингга у берар дармон,
Ахир, ҳар ерда ҳам унмайди ялпиз.

Иўлинг тушиб қолса чегарага гар,
Бош эгиб, қурбонлар руҳин айла шод.
Унда тўкилган қон қутлуғ нақадар,
Ватанга содиқ бўл, дўстим, умрбод.

У қонлар — қурбонлар қонимас ёлғиз,
Миллионлар қони у, у — менинг шоним!
У қонлар — қурбонлар қонимас ҳаргиз,
Бобомнинг қони у, у — менинг қоним!

ҲИНДИСТОН ДАРВОЗАСИ

Куёш чиқар томонда фил қудрат бир дивр бор;
Эртақ қилиб сўйласа арзигулик мамлакат.

Бу мамлакат боғига бир умрлик баҳор ёр,
Бу мамлакат бошида қуёш қурган салтанат.

Бу диёр боғларини қилсанг агар саёҳат,
Руҳингга қанот бўлур Деҳлавийнинг «Хамса»си.
Лаъл қалъада сайр этиб кўнглинг топганда роҳат,
Ақлу ҳушинг ўғирлар ҳинд қизларин ғамзаси.

Ганг дарёси шовуллаб унга қўшиқ куйлайди,
Ошиқ йигит боққандай севгилисин кўзига.
Арабия дардини ёлғиз унга сўйлайди,
Калькутта сурмасидан хол қўйгани юзига.

Хурмозорлар бошига тутиб олиб соябон,
Қадди самбит қизлардек қиё боқар қуёшга.
Мажнунтолдай эгилиб, заминни ўпар банян¹,
Она-ер муҳаббати ғавго солгандек бошга.

Бенгалия боғлари қўшиқ айтиб хиромон,
Буюк Тагор изини кўксинда ардоқлайди.
Бобир Мирзо газали қалбларда қурмиш ошён,
Кашмир иқболин Ғолиб сабодан сўроқлайди.

Икки ҳайкал қўйилмиш муҳаббатга бу элда,
Муҳаббатдай пок бўлган Ҳиндистон мрамаридан.
Жамна ҳайқириб оққан икки нурли соҳилда,
Икки ёдгорлик қолмиш Ҳиндистон сарваридан.

Гангдай оғир йўл босиб, Ҳимолайдай бардошни
Дилга тугиб отланмиш иқбол қаҳқашонига.
Денгиздай қудрат билан баланд кўтариб бошни
Гандидек содиқ қолди эътиқод — имонига.

Мустамлака кишанин чилпарчин қилиб абад
Осиё овозига мағрур берди акс-садо.

¹ Мажнунтолга ўхшаш дарахт.

Озодлик суруридан кўнгиллар бўлиб обод,
Қуёшдек кулиб боқди толеи кулган само.

Саодат нурун сочар энди қуёш беармон,
Лаъл қалъа узра порлар Ҳиндистоннинг байроғи.
Иқбол қўшиғин тинглаб, доврўғин қилиб дoston,
Шарқ уфқини қизартмиш Ҳиндистоннинг чароғи.

Афсонавий диёрдай қалбларга солиб туғён,
Оламни тутиб кетди Ҳиндистон овозаси.
Қилич билан келганни айлар ер билан яқсон,
Дўстга эса очиқдир Ҳиндистон дарвозаси!

СЕВГИ ХУДОСИ

Севги туғён солса ошиқ кўнглига,
Дерлар, йўқдир унинг сира давоси,
Баъзан хурсанд, баъзан ўхшар мунглига,
Елгиз шифо бермиш сеvги худоси.

Деҳлида кўрдим мен сеvги худосин, —
Оқ мрамар рамзида кўҳлик бир санам.
Хусни-ла ёритиб сеvги дунёсин,
Ошиқлар изига ёқиб қўймиш шам.

Севги худосининг қошида ҳар кун
Тиз чўкиб, ошиқлар топинар унга.
Пойига қизил гул қўйишиб мамнун,
Таъзим-ла чекинар оргига сўнгра.

Севги худосини зиёрат этган
Ошиқлар бошида кулармиш висол.
Қришнани¹ зиёрат этмасдан кетган
Ошиқлар сеvгида топармиш завол.

¹ Қ р и ш н а — «Махабхарата» эпосидаги сеvги худоси.

Бу жуда қадимдан қолган афсона,
Ҳар бир қалбга солар тугён ва оташ.
Севги худосига бўлиб парвона,
Шу ваядан ошиқлар аста эгар бош.

Севги худосининг ҳайкалин мен ҳам
Ҳинд дўстларим янглиғ этдим зиёрат.
Пойига бир даста гул қўйиб хуррам,
Бир лаҳза бош эгдим қошида фақат.

Вафо достонини пичирлаб маъсум,
Муҳаббат қудратин англадим бугун.
Умрим бино бўлиб сизинмагандим,
Севги худосига топиндим лекин.

ВИСОЛ ДАРИЧАСИ

Лаъл қалъада висол даричаси бор,
Дарича пойида оқ мармар айвон.
Тонгда қуёш билан кўришиб дийдор,
Халқ ҳолин сўраркан ҳар кун шоҳ Жаҳон.

Бугун эса ўша мармар айвондан,
Ошиқлар ёрини чорлар висолга.
Тонг билан узишиб гулу райҳондан,
Тутишар ишқи пок соҳибжамолга.

ЖАМНА

Шоир каби чўмиб хаёлга
Жамна оқар сокин, осуда.
Дардларини сўйлаб шамолга,
Қирғоқларга битар қасида.

Не савдони кўрмаган боши,
Кўзларида зангори осмон.

Кипригида тўлқинлар ёши,
Тошларида асрлик дoston.

Қирғоғида Бобир излари,
Айрилиқнинг кўзидаги гард.
Тўлқинида шонр сўзлари,
Ҳижрон каби давосиз бир дард.

Тоғ Маҳалга бир умр бедор
Алла айтар бу мушфиқ она.
Бешигини тебратиб хумор,
Мангуликка бўлур парвона.

Лаъл қалъага термилиб нигор
Деҳли бошин силар жафокаш.
Боғлар аро кашф этиб баҳор,
Водийларга аста қўяр бош.

Не кунларни кўрмади Жамна,
Сувин ичди дўст ҳам, душман ҳам.
Ҳиндга кимлар қилмади ҳамла,
Кимларга Ҳинд бермади илҳом.

Инглизлардан юраги вайрон
Бўлиб Жамна тошди қирғоққа.
Боғларини айлашиб пайхон
Булбулларин солди қийноққа.

Ҳаммасига гувоҳ шу дарё,
Юрагида сўнгсиз бир армон.
Яралгандан буён шу дунё
Фарзандлари бошида посбон.

Боши узра кулдию иқбол,
Бахт ва толе ёр бўлди унга.
Қучоқ очиб нурли истиқбол,
Мамнун боқди бахтиёр кунга.

Жамна оқар, оқади мангу
Ҳинд мулкига бахш этиб ҳаёт.
Шундоқ қилиб уни беуйқу
Яратибди она табиат.

МАРМАРГА УЙИЛГАН ДОСТОН

Қошимда — мармардан буюк қошона,
Кўзимни сеҳрлаб, ақлим этди лол.
Қуёшга бош тутмиш мағрур, шоҳона,
Оппоқ ойинасини ўпгандай иқбол.

Мағрур боқнишида мунгли бир ўкинч
Мармар тошлар ичра пинҳондир ҳамон.
Мумтоз Султонбегим бунда ётар тинч,
Аврагзеб зулмидан нотинч шоҳ Жаҳон.

Асрлар нидосин тинглар Тож Маҳал,
Пойига бош урар Жамна шовуллаб.
Қуёш унга ҳар кун бергали сайқал,
Тонг билан ишқида ёнар ловуллаб.

Мумтозбегим руҳин қилмоқ учун шод,
Бу санъат гултожин қурдирди Жаҳон.
Севгисига содиқ қолиб умрбод.
Ғурбат қалъасида у бўлди хазон.

Шоҳ Жаҳон бўлсин деб умридан рози
Тож Маҳалга қўйди халойиқ уни.
Ҳиндистонни сўраб турган бу сиймо
Кўролмасдан кетди эзгулик кунни.

Сўл қирғоқда — қора мармар пойдевор,
Шоҳ Жаҳон қисмати янглиғ қорадир.
Мунгайиб, Жамнага термилар бедор,
Аврагзеб дастидан бағри порадир.

Унинг ўксик бошин силаб не аср
Тож Маҳал қошида бўлар парвона.
Агра кўкси узра кулган бу қаср
Дунёда тенги йўқ мумтоз, ягона.

Кўрганим санъатми ва ёки рўё,
Бу не ўзи? Сўйла, она табиат?
Сеҳрми, алдоқми бу, кекса дунё
Е бир тилсимотми? Е қасри жаннат?

Наҳотки, зулматда яшаган инсон,
Ақлу заковати буюк шу қадар.
Сўйла, эй она-Ер, сўйла, эй осмон,
Наҳотки, эш бўлса ақл ва ханжар?

Ханжар тигли бўлса, ақл эрур наст,
Ақл ўткир бўлса, ханжар ҳам тигсиз.
Ақлу ханжар қачон бўлгану пайваст,
Бир қалбдан қай маҳал туғилган эгиз?

Ақл устун келган кунни ханжардан
Қалбга ҳоким бўлди Севги худоси.
Ишқ деб садо чиқди кумуш мрамардан,
Қуёшдан нур эмди вафо дунёси.

Дунё бино бўлиб, шу кунга қадар
Ким бермиш муҳаббат рамзига сайқал.
Ишқига бўлса-да содиқ, вафодор,
Ким қўйган ёрининг шаънига ҳайкал?

Бу кекса дунёнинг кўрки мисоли
Тож Маҳал — севгидай пок ва дурдона.
Севгидай йўқ асло унинг тимсоли,
Тож Маҳал — севгидай эрур ягона.

Севги ҳар бир қалбга бўлгандай меҳмон,
Ҳар юракни асир айлар Тож Маҳал,
Тож Маҳал — мармарга ўйилган дoston
Ва сеvги мулкига қўйилган ҳайкал.

СУРАИЕ ЮЛДУЗИГА

Эй, Агра осмонининг
 дилафрўз маликаси,
Киприкларим йўлингда
 кўприк бўлди бу кеча.
Қаҳқашон чаманида
 юлдузларнинг эркаси,
Сенга кўз нурум элтган
 киприк бўлди бу кеча.
Бу кеча тонгга қадар
 сенга термилдим бедор,
Дардимни ашъор қилиб,
 ёлғиз сенга сўзладим.
Бир қиё боқишингга
 тунлар бўлиб интизор,
Сенинг йўлингда қолди
 менинг бедор кўзларим,
Ер билан осмон аро
 бўз тўрғайдай бўзласам,
Кўнглимининг оҳ-ноласи
 етгайми қулоғингга?!
Ҳиндистон боғларидан
 сенга бир гул узмасам,
Субҳидамда не қилай
 бош қўймай оёғингга.
Сен мендан юксакдасан,
 мен сендан қуйидаман,
Қўлларимни чўзсам ҳам
 етмайди кокилингга.

Сен менга бепарвосан,
 мен сенинг куйингдаман,
 Ошиқ бўлиб қалбимни
 берай дейман қўлингга.
 Орамизда на тоғ бор,
 на дарё-ю, на ўрмон,
 Лекин ракета учса
 толиққудек масофа.
 Кўз илгамас маскандан
 сен боқурсан нигорон,
 Бечора ошиқ ҳолин
 қилган каби томоша.
 Эй, Сурайё юлдузи,
 тушсанг-чи қуйроққа,
 Бугун ўзга диёрда
 айлайлик сайри висол.
 Менинг Сурайё деган
 ёрим қолган йироқда,
 У гўзал жамолингдан
 ҳуснига олган тимсол.
 Бугун мен ҳам Бобирдек
 айрилиқнинг домида,
 Еру диёр висолин
 кўролмайн доғдаман.
 Севгига сажда қилиб
 садоқат меҳробида,
 Жамнанинг қирғоғида
 бир кунлик қўноқдаман.
 Ёримнинг дийдорини
 кўрай десам бу кеча,
 Орамизда Ҳиндиқуш
 осмон ўпиб ётибди.
 Бобирни Шайбонийхон
 кутса қилич тутганча,
 Мени эса дўстларим
 зор-зор кутиб ётибди.

Масканингни тарк этиш
сенга душвор бўлса гар,
Мен ҳам еримни ташлаб,
боролмайман ёнингга.
Тошкент деган шаҳарда
ёрим менга интизор,
Бу кеча соғинчимни
етказ ўшал жонимга.
Балки, ул ҳам мен каби
сенга термилиб бедор,
Қўнгил розини айтур
етказгил деб ёримга.
Юлдузгинам, бизларни
мунча қилмай интизор
Бу кеча тўйиб боққил
кўзлари хуморимга.
Ҳижрон тоғидан ошиб,
қайтарман эрта-индин,
Висол бодасин сенга
ёрим билан тутурман.
Жажжи фарзандларимни
бағримга босиб мамнун,
Ёрим билан сени мен
тонг отгунча кутурман.
Эй, Сурайё юлдузи,
битта илтимос сендан,
Бу кеча ёдлаб олгин
мен айтган каломимни.
Жонажон диёримга
қўшиқ элтгину мендан,
Бу кеча айтиб қўйгин
ёримга саломимни.

АРАБИЯ ДЕНГИЗИГА

Салом денгиз, эй мовий диёр!
Эй, тўлқинли сўнгсиз мамлакат!

Сенга эди кўнглим интизор,
Бугун етдим васлингга фақат!

Сени истаб, сени сўроқлаб,
Ҳиндикушдан ошиб келдим мен.
Сенинг меҳринг дилда ардоқлаб,
Зарафшондай тошиб келдим мен.

Самарқанднинг гўзал боғлари
Сенга мени кузатиб қолди.
Тиён-Шону Помир тоғлари
Гулларини узатиб қолди.

Ўзбекистон деган диёрдан
Сенга бугун келтирдим салом.
Васлинг кўриб, чиқдим хумордан,
Менга бердинг бир дунё илҳом.

Бошин қўйиб пойимга маиям
Оғушига олди тўлқинлар.
Уфқларни қучган елканим,
Қўшиқ айтиб қолди тўлқинлар.

Ғаввос бўлиб сенинг қаърингдан
Марваридлар изладим шодмон.
Кўз илғамас, сўнгсиз бағрингдан
Бугун мен ҳам тополдим макон.

Тўлқинларинг тулниор сингари
Олиб кетди мени йироққа.
Элифанга ороли сари
Суза-суза етдим қирғоққа.

Яна қанча ороллар мағрур
Боқиб турар тўлқинларингга.
Қўшиғингни тинглашар масрур
Шайдо бўлиб оқ тунларингга.

Сенда бир кун қилдиму сайр
Кўнглимда ҳеч қолмади губор.
Кўришгунча яхши қол, хайр,
Арабия, эй мовий диёр!

ВАТАН ҲАЖРИДА

(Хориждаги ўзбек йигитига)

Хаёлида яшар бир жаннат диёр
Ҳиндиқушдек юксак тоғлар сўнгида.
Шу диёр қалбида қўзғар ифтихор,
Жамоли жонланар кўзи ўнгида.

Тушларига кириб чиқар кечаси,
Номи такрорланар тилида минг бор.
Отаси туғилган шаҳар кўчаси
Уни оғушига чорлайди хумор.

«Минг бир кеча»даги Боғи Эрамдай
Шу диёр банд этган мурғак онгини.
Қалби милт-милт ёнар тунлари шамдай,
Умидвор кутади висол тонгини.

Шу диёр дийдорин кўриб кинодан
Қанот боғлаб, унинг келар учгуси.
Бир қултум сув ичиб Сирдек дарёдан,
Она тупроғини келар қучгуси.

Тонг отгунга қадар китоб варақлаб,
Ўзбек қомусини дилга этар жо.
Она юрт меҳрини қалбда ардоқлаб,
Жамолин кўрмакка интизор аммо.

Бир қисм тупроғин асраб тумордай,
Нигорон кўзига этар тўтиё,

Гўё отасидан гинаси бордай,
Дарз кетган кўнглига излар мўмиё.

Ун саккиз баҳорни кўрган навқирон
Қошимда турибди мунғайиб, маъюс.
Дилда ҳижрон дарди кўтарар сурон,
Давосин тополмай ғам чекар, афсус.

Бу йигит хорижда келган дунёга,
Кўз очиб кўролган ўзга тупроқни.
Бир ниҳол сингари етгач вояга,
Англади бошига тушган фироқни.

Иккилобдан чўчиб Афғону Эрон
Даштида отаси кезган дарбадар.
Ҳеч қайдан ўзига топмаган макон,
Санқиб Истамбулдан Байрутга қадар.

Отаси ҳам ўтиб кетмиш оламдан,
Энди азобдадир ўгли бечора.
Юрагини эзган дарду аламдан
Чўп бўлиб, дардига излайди чора.

Мунғайиб, тинглайди ҳикоямни жим,
Кўксига сигмасдан талпинар қалби.
Кўзига ёш олиб, энтикар маъсум,
Сўзлайман дейди-ю, қалтирар лаби.

Битирган бўлса ҳам колледжни гарчанд,
Иш тополмай гаранг шўрликнинг боши.
Хор-зорлик умрига ташлаган қаманд,
Юрагида эса айрилиқ тоши.

Бу тошни мум каби эритмоқ учун
Қалбингда қуёшнинг ёнмоғи керак.
Бошингдан ғам қушин аритмоқ учун
Керакдир тоғ каби бардошли юрак.

Хаёлиң чулгаган ул жаннат диёр,
Довруги дostonдир жаҳонга бугун,
Унда кезиб юрар мангу бир баҳор,
Одамлар умридан, бахтидан мамнун.

Осмонўпар тогдан учиб ўтгали
Укажон, толиқмас қанот керакдир.
Иқбол қуёшидан ёғду кутгали
Покиза юрагу сабот керакдир.

Сен ҳали кўрмасдан юртинг жамолин
Унинг ёди билан тунлар бедорсан.
Узга бир диёрда тилаб камолин
Тиз чўкиб, тупрогини ўпишга зорсан.

Лекин унутмабсан она тилингни,
Ватан меҳри билан яшайсан ҳамон.
Шу меҳр ёритар сенинг йўлини,
Шу меҳр висолга чорлар бегумон.

Висол тонги отиб, мисоли қуёш
Жамолин кўрсатар сенга ҳур диёр.
Ушанда таъзим-ла аста эгиб бош
Кўришарсан она юрт билан дийдор.

Тўйиб-тўйиб йиғла ўшанда, укам,
Дилингда қолмасин заррача ҳам доғ.
Висол ёшларидан кўкарсин кўклам,
Бошингда порлагай Бахт ёққан чироқ!

ЭЛИФАНТА

Элифанта, эй, сўлим орол,
Эй, денгизнинг эрка дилбари!
Мени бир дам қучоғингга ол,
Зилол сувга чўмилган пари!

Қокилларинг занжирин, майли,
Банд этгали солгин бўйнимга.
Эй, Мажнунин излаган Лайли,
Тушиб қолдим сенинг кўйингга.

Соҳилингда турибман дардқаш,
Оёгингга уриб бошимни.
Нега парво қилмай, париваш,
Оқизасан кўздан ёшимни.

Шамол ўйнаб қора зулфингни,
Мушки анбар мени этар маст.
Аста очиб кўнгил қулфингни
Дилни дилга этасан пайваст.

Икки юзу тўқсон зинадан
Тоғ бошига чорлайсан мани.
Қўлларингга қўйган хинадан
Топиларми, қайда чамани?

Банян билан Ним соясида
Ошиқларга қурибсан маскан.
Тош одамлар ҳикоясида
Кўз ёшими кўли мусамман.

Элифанта, эй, қадим орол,
Тош асрининг танҳо гувоҳи.
Гўзаллик худосин эҳтимол
Тушганмикан сенга нигоҳи.

Сени кўриб ақлим бўлди лол,
Кўзларимга ишонмай қолдим.
Учиб кетди бошимдан хаёл,
Чиройингдан маст бўлди қалбим.

Элифанта, эй, сўлим орол,
Эй, денгизнинг эрка дилбари!

Соғинганда мени ёдга ол,
Зилол сувга чўмилган пари!

ҚАЛЬҚУТТА ЧИРОҚЛАРИ

Сўнгсиз осмон ёғду қилгандай нисор,
Қалькуттага сочмиш миллионлаб юлдуз.
Чироқлар қўйнида қолган бу шаҳар
Бу кеча мен билан турар юзма-юз.

Кўзим қамаштирар минг турли ранглар,
Афиша бозори чиққан авжига.
Хаёлим чулғайди мунгли оҳанглар,
Энтикиб боқаман нурлар мавжига.

Енгил машиналар тошқин дарёси
Жар солиб, тун бўйи оқар бетиним.
Тунги ишратхона ҳазин садоси
Раққоса қалбини айлайди тилим.

Бир шаҳар бўлинган икки дунёга,
Иккига бўлинган бир юрак гўё.
Бири кўз тикади сароб, рўёга,
Бирисин қўлида ўйинчоқ дунё.

Бир кўча чароғон, бири қоронғу,
Бирида севинчу бирисида ғам.
Бирида май ичар, бирида оғу,
Бирида тўй бўлса, бирида мотам.

Ҳашамдор уйларда яшайди бири,
Бири расталарда ёғар яланғоч.
Бирисин ишратда ўтади умри,
Бириси «бахшиш» деб санқир, қорни оч.

Қўрмасам бўларди бу манзарани,
Ҳаёт нималигин англадим бугун.

Ким хурсанд қилар, деб бир бечорани
Қалбимдан қон сирқиб, эзилди бу тун.

Чироқлар парпираб ёнмоқда ҳамон,
Ҳамон давом этар икки хил ҳаёт.
Менинг қалбим эса кўтарар исён,
Иккига бўлинса бир шаҳар, наҳот?!

Миллионлаб чироқлар ёнса ҳам лекин
Зулмат гирдобида ҳали бу шаҳар.
Калькутта қўйнида толеи нигун —
Камбағал қалбига ғам санчар ханжар.

ТАГОР УЙИДА

Ҳамма нарса одмигина, жўн,
Ҳатто уйнинг жиҳозлари ҳам.
Хонтахтада қўлёзма беун,
Соҳибига мунтазир қалам.

Оддийгина шиша сиёҳдон,
Сукут ичра соат капғири.
Китобларга лиқ тўла жавон,
Сатрларда Тагор кўз нури.

Бу жавонга назм ила наср
Оддийгина териб қўйилган.
Мушоира дарёси бир-бир
Шу даргоҳга келиб қуйилган.

Тагор уйи оддий ва содда,
Салобати босади лекин.
Ҳамма нарса жўнгина, аммо
Тагор тоғдай буюқдир бугун!

РИҚШАЛАР

Рикшалар мўлтирар Чаурингида,¹
Усти боши юпун ва яланг оёқ.
Дунё қоронгидай кўзи ўнгида,
Ғамдийда қалбида беаёв қийноқ.

Рикшалар югурар Чаурингида,
Силласи қуриган қирчанғи каби.
Ҳолдан тойиб қолиб манзил сўнгида
Оёғи қалтираб, титрайди лаби.

Рикшалар тентирар Чаурингида,
Омади келмаган сайёд сингари.
Биргина йўловчи топиш дардида
Аравасин қўйиб, елар сарсари.

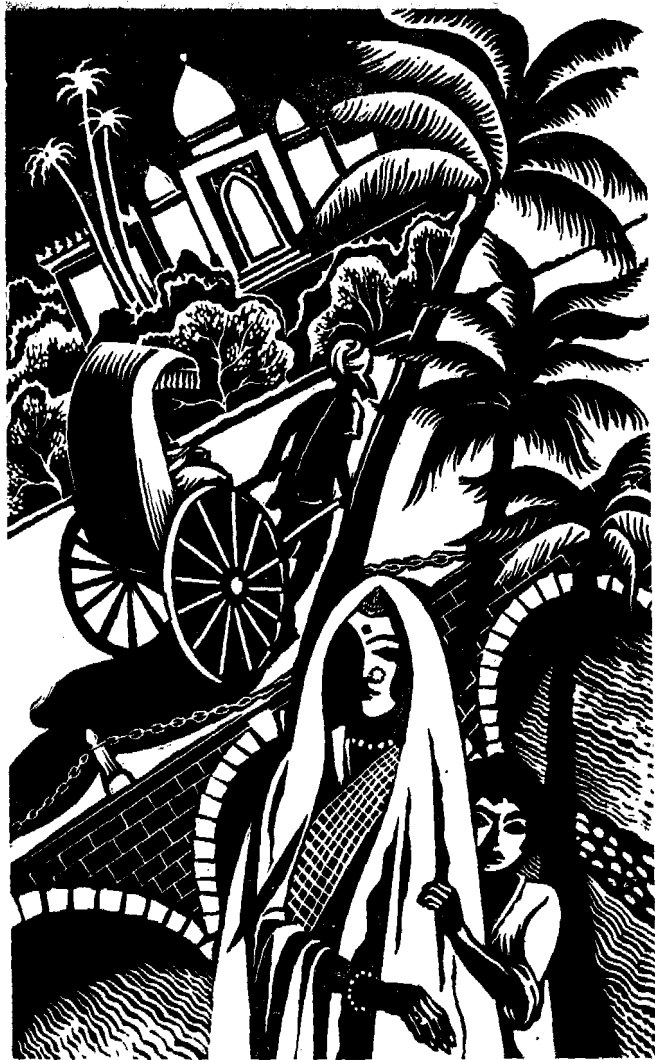
Рикшалар мудрайди Чаурингида,
Кўзлари киртайган, тани қоқсуяк.
Шотига суяниб, раста ёнида,
Ўткинчи йўлига қўйишар «тузоқ».

Рикшалар изғийди Чаурингида,
Ўксик кўзларида синовчан назар.
Аравага чорлаб ўнгу сўлингда
Юзингга термилар мисли гуноҳкор.

Рикшалар дайдийди Чаурингида,
Эртадан-кечгача билмасдан тиним.
Аравасин судраб кўча чангида,
Шўрликлар бир лаҳза топмайди қўним.

Рикшалар ҳаммолдек Чаурингида,
Тиним йўқ ҳаттоки ярим кечаси.

¹ Қалькуттанинг марказий кўчаларидан бири.

Кўзлари ўхшайди гоят мунглига,
Рикша бозоридир шаҳар кўчаси.

Бир оқшом кездиму Чаурингида,
Рости гап, бир умр тинчим йўқолди.
Одамни санамай одам ўрнида
Юрган кимсаларга ғазабим қолди.

Рикшалар ғамгусор Чаурингида,
Бу аянч манзара тиглади қалбим.
Ҳаёт аламини кўриб рангида
Пегас қанотида йиғлади қалбим.

Тагор сайр этган Чаурингида
Наҳотки, шунчалик қадрсиз инсон?
Шунчалик хор-зорми одам умрида,
Наҳот, чорасизсан мулки Ҳиндистон?

Ҳиндистон дилафгор Чаурингида
Мушфиқ она бўлиб кўриндинг менга.
Инглизлар зулмидан ёдгор ўрнида
Иллат бўлиб қолмиш рикшалар сенга.

Эзгу умид билан Чаурингида
Арабия уфқига боқяпсан бедор.
Буюк истиқболнинг ёрқин тонгида
Саодат қуёши сенга интизор.

Қуёшни қаршилаб Чаурингида
Барча фарзандингни кўрурсан шодмон.
Ришқалар гўёки тарих сўнгида
Эртақ бўлиб қолур бир кун, Ҳиндистон.

ҚУТБ МИНОРАСИДАГИ УЙЛАР

Бошимда — сўнги йўқ мусаффо осмон
Ва нилий гумбазда сайр этган қуёш.

Қошимда — осмондек сўнгсиз Ҳиндистон
Ва қуёш қалблилар мен билан сирдош.

Мармар минорадан — бир шеър ишқида
Ҳиндистон ҳуснига боқиб турибман.
Гўё меҳмон бўлиб дўстлик кўшида
Боғларда хаёлан кезиб юрибман.

Бу мармар минора — илҳом маскани,
Юз йил бино бўлган юксак иморат.
Бир соатга меҳмон этди-ю, мани,
Илҳоми — юз йиллик шеърдан иборат.

Юз йил агар тошга гул ўйсам яккаш,
Юз йил панжа урсам сухан конига.
Шеърят мулкида бўлиб бир наққош
Юз йил газал битсам Ҳинд девонига,

Мармар миноранинг нақшу нигорин
Кўчирсам шеъримнинг туроқларига.
Балки шод этардим унинг меъморин,
Бош эгиб Жамнанинг қирғоқларида.

Ўйларим чарх урар мисли кабутар,
Уфқда жимирлар Ҳинд океани.
Боғларда анқийди бўйи муаттар,
Қалбимни забт этган Тагор Ватани.

Юксак минорани тарк этиб гўё
Кабутар сингари учиб юрибман.
Мени қутлагандай ёрқин бир дунё,
Дўстларни дил-дилдан қучиб юрибман.

Бобир кўролмаган даври давронни
Мен кўрдим дўстликнинг салтанатида.
Бобир топөлмаган дўсту ёронни
Мен топдим тинчликнинг салтанатида.

ҚАРОЧИ

Қарочи денгизга бўлиб маҳлиё,
Хурмозор қўйнида ётар энтикиб,
Табиат шаънига ўқиб мадҳия
Денгиз шовуллайди менга кўз тикиб.

Денгиз ғоят ҳадсиз, кўзим илғамас,
Чайқалиб ётибди бу нотинч диёр.
Қимнинг қалбин ахир севинч чулғамас,
Денгиз қўшиқ айтиб, куйласа алёр.

Арабиянинг дилбар қўшиғин тинглаб,
Менга пешвоз чиқди Қарочи бугун.
Қадрдон қирғоққа аста қўйиб лаб,
Унинг пойин ўпар ларзакор тўлқин.

Юзларин сийпалаб денгиз шамоли,
Баҳрини ёзади мусаффо ҳаво.
Ўн тўрт кунлик ойдаи гўзал жамоли,
Дардчил юракка ҳам бағишлар даво.

Қуёш оташида ҳансираб, ёниб
Нигорон боқади фараҳли шомга.
Самодан сочилган ёғдуга қониб,
Аста бош қўяди салқин оқшомга.

Неон чироқлари парпираб бирдан
Баҳс бойлар осмоннинг юлдузи билан.
Қарочи жилмайиб завқу сурурдан
Денгизга боқади минг кўзи билан.

Қарочи юзида порлайди ёғду,
Арабияда эса мудрар қаро тун.
Тўлқинлар шовуллаб ётар беуйқу,
Қарочи, ором ол, дегандай мамнун.

Икки дунё унда ҳоким бўлса ҳам
Денгиз алла айтар онадек бедор.
Бири — сармоянинг домига қарам,
Бири — саодатнинг ёғдусига зор.

Бу ҳолдан беҳабар эй, мушфиқ она,
Қарочи бошида уйғоқсан тунлар.
Фарзанднинг қошида бўлиб парвона
Дардини қўшиққа солмиш тўлқинлар!

ИҚБОЛ МАҚБАРАСИ

Мармар мақбарада ётибди Иқбол,
Анвои гулчамбар қабри бошида.
Юзларга маъюслик чўккандай хиёл
Одамлар бош эгар шоир қошида.

Мармар мақбарада ётибди Иқбол,
Она-Ерни қилиб мангулик макон.
Қалбларни чулғайди минг турли хаёл,
Шоирнинг бошида заъфарон девон.

Мармар мақбарада ётибди Иқбол,
Бу дунё ғами-ю дардидан холи.
Оташин юрагин ўргамас илҳом,
Бошида чарх уриб ҳаёт шамоли.

Мармар мақбарада ётибди Иқбол,
Мангулик сукунат чўккан қабрига.
Эрка ташна инсон топгандай камол,
Оёққа қалқиди шеърин зарбига.

Мармар мақбарада ётибди Иқбол,
Шарқ бўйлаб таралар ғазали лекин.
Унга ҳамдард бўлди бахтли истиқбол,
Шоир эркпарварлар сафида бугун.

ЛОҲУР ҚИЗЛАРИ

Қора парда ичра пинҳон
гулдай рухсорлар,
Қуёш юзин кўрмай чекар
зулму озорлар.
Иқбол боғин сайр этмай,
тутқун қуш каби
Хазон бўлиб кўринадир
гулгун баҳорлар.
Ишқ шевасин ёдлаб тунлар
ёр васли билан
Кўзга уйқу қуши қўнмас
субҳи наҳорлар.
Ҳаёт дарё мисол оқар
қилмасдан парво,
Лек дарёнинг ёқасида
сувига зорлар.
Оёқ-қўли боғлиқ янглиғ
чекиб оҳ-нола,
Чиқмай ислом измидан ҳеч
тутқуну хорлар.
Олмоқ учун гулгун юздан
қора пардани,
Имкон топмай оворадир
алами борлар.
Қалбда пинҳон дарди вулқон
бўлиб портласа,
Қуёш юзин кўрар бир кун
ойдай рухсорлар.

ИЛОН УЙНАТУВЧИ

Илон ўйнар жўр бўлиб куйга,
Тўлғонади тилини чўзиб.
Одам солар уни минг куйга
Томошабин ичагин узиб.

Мийиғида кулганча морбоз
Ғаров пайни ҳадеб пуфлайди.
Илон ўйнаб, толганда бир оз
Бахшиш дея оғиз жуфтлайди.

Чой чақани олган заҳоти
Илонини ўйнатар куйга.
Бу морбознинг недир гуноҳи,
Ҳаёт уни солса шу куйга.

ГУЛ ВА ХАНЖАР

(Файз Аҳмад Файзга)

Ғазалга минг йиллар мавзу бўлди гул,
Балки, мавзу бўлар яна минг йиллар.
Гул васлин кўрганча йиғлади кўнгил,
Кўнгилдай, ғазални ёд этди тиллар.

Минг йилдир гул билан ҳамоҳанг ғазал,
Ғазал билан кўнгил — эт билан тирноқ.
Ғазал мавзуси ишқ — тақдири азал,
Ва кўнгил мулкига ишқ эрур чироқ.

Сарҳад нималигин билмайди ғазал,
У ҳатто айирмас инсон ирқини.
Ишқи бор кўнгилни забт этиб ҳар гал,
Ўз қўлига олган инсон эркини.

Ғаним ҳамла қилса она юртга гар
Ғилофин тари айлар ханжар дафъатан.
Адолат кўкида ярақлаб ханжар,
Қонхўр душманига бичади кафан.

Ғазалинг эрка зор бўлган кўнгилни,
Муқаддас Ишқ каби айлади обод.
Ғаним гулбоғингга чўзганда қўлни,
Ханжарга айланди ғазалинг, Аҳмад!

ВАТАНГА ҚАЙТИШ

Дўстгинам, Ватанга жонни тикканмиэ,
Кўнгил орзулари фидо ўшанга.

А. С. Пушкин.

Машриқ сафари ҳам тугади охир,
Ҳар қалай, оз қолди Ватан васлига.
Ризқим сочилганкан мисли жавоҳир
Бегона юртларнинг баланд- пастига.

Сайёд излагандек оҳу сайдини,
Мен илҳом парисин ахтардим Ҳинддан.
Кўнгилга битгандек Тагор байтини,
Қомуси Машриқни тингладим ринддан.

Покистон мулкида Иқбол девонин
Эъозлаб, кон топган янглиг қувондим.
Файз¹ билан сайр этиб ғазал уммонин
Тилсимот дунёсин сеҳрига қондим.

Мени мафтун этган ранго-ранг олам,
Тушимда кўргандек туюлар бугун.
Кўчаларга сиғмай қалқиган одам
Танишдай кўринар бугун мен учун.

Сеҳрли дунёда нурга чулганиб,
Иироқларда қолди Деҳли-ю, Агра.
Жайпур билан Бомбай завқига қониб,
Қалбим парвоз этар Калькутта узра.

¹ Файз Аҳмад Файз — Покистон прогрессив шоири. «Халқлар ўртасида Тинчликни мустаҳкамлаш учун» Халқаро Ленин мукофоти лауреати.

Боғларга бурканиб имлайди Лоқур,
Исломобод ётар тоғларга пайваст,
Равалпинди бағрин безаб хурмозор,
Манго гулоби-ла қалбим ётар маст.

Денгиз қирғоғидан Қарочи бу кеч
Минг кўз билан боқар термилиб менга.
Хаёл уммонини тарк этөлмай ҳеч,
Мен ҳижрон қўшиғин куйлайман унга.

Ва лекин қалбимда висол умиди,
Она юрт соғинчи кўтарар исён.
Мени банд айлаган Шарқнинг удуми:
Отадан минг карра азиздир меҳмон.

Қанча азиз бўлмай, меҳмонман ахир,
Эртага кетурман бугун бўлмаса.
Она-Ватан меҳри қалбим эзадир,
Дарё мавж урмагай тўлқин бўлмаса!

Ахир, ўз инини қўмсайди қуш ҳам,
Одам боласи-ку, қуш эмас, ахир!
Узга элда мадад беради туш ҳам,
Ватанга қайтишим туш эмас, ахир!

Бу рост-ку! Ахир қалб парвоз олдидан
Ҳар хил ўйга ботса, йўқдир чораси.
Ахир, дил ўртанса мунгли чолғудан,
Бир дилбар куй бўлур унинг давоси.

Мен эса маст бўлиб Машриқ сеҳридан
Ҳали ўзимга ҳам келганимча йўқ.
Ва лекин она юрт қайноқ меҳридан
Жудо бўлиб, гулдек сўлганимча йўқ.

Тириклик зийнати сув бўлган каби
Шу меҳр қалбимга бахш ётар ҳаёт.

**Тошдан қаттиқ эрса одамзод қалби
Нечун гулдай нозик эрур баъзи вақт?**

**Бугун қалбим титрар гул япроғидай,
Бугун ҳатто унга қил ҳам сиғмайди.
Нозик дард йўқ каби дил фиरोғидай,
Ватан жамолини кўнглим қистайди.**

**Ватан соғинчидай дард йўқ оламда,
Бу дардга ҳеч кимса беролмас бардош.
Кўнгил ҳам сўзингга кирмай аламда,
Уни овутолмас ҳатто ватандош.**

**Бу дардга ошино бўлдим у мен ҳам
Давосин топмадим, нетай, Машриқда.
Ҳижрон кечасида чекса ҳам алам,
Висол умиди бор, ахир, ошиқда.**

**Шу висол умиди қалбимга ҳамдам,
Танимга қуввату кўзларимга нур.
Дардимга бир лаҳза бўлгандай малҳам,
Соғинган руҳимга бахш этар сурур.**

**Мен ҳам бир фарзандман, сенга, эй Ватан,
Фарзанд-ку, она деб жон қилар фидо.
Бегона юртларда кезса-да, шўх шан,
Сенсиз торлик қилур унга бу дунё.**

**Дунё торлик қилур менга ҳам бугун,
Сўнгсиздай кўринур ўйласам сени.
Васлингга етмоққа қолса ҳам бир кун
Ҳижрон азоблари қийнайди мени.**

**Ун беш кун тузингни тотмадим, Ватан,
Ва лекин минг бора ёд этдим сени.
Сен билан фахр этиб юрдим ҳар қачон,
Меҳрингга зор этиб қўймадинг мени.**

Машриқ сафари ҳам тугади охир,
Фақат йироқдаман сендан бугунча.
Сен менсиз яшашинг мумкиндир, ахир,
Мен сенсиз яшолмам ҳатто бир кеча.

БИР ИЛТИМОС

«Латиф бир шеър ёзинг — илтимосим шу,
Кулганлар йиғласин, йиғлаган кулсин!»
Илтимосинг ғоят мушкулдир, гулрў,
Дейсанки: дард билан севинч ёр бўлсин.

Қай қалбда бўлмаса ташвиш ила ғам,
Севинч гули унда ёзмагай япроқ.
Шодлик оҳангига жўр бўлган одам
Дардсиз яшай олмас ҳаётда мутлоқ.

Қалбимга оқади шу икки дарё,
Кўзимдан чақнайди олтин зарраси.
Қалбимга ўхшайди бу нотинч дунё,
Шодлигу ғамга ғарқ бу ер қурраси.

Севинч дарёсидан тўлдириб қадах,
Тонг билан тутаман ҳар бир инсонга.
Ташвишли кунда бўламан ҳамроҳ,
Дард чангал солмасин оёуда жонга.

Қай кимса ўқиса шеъримни агар
Лабига табассум ёр бўлсин, дейман.
Кўз ёшидан сира қолмасин асар,
Шу дунё тургунча бор бўлсин, дейман.

Шеърим бўлса агар дардига малҳам,
Майли, йиғлаб олсин мен билан бирга.
Бир ўзи йиғласа кўнглим босар ғам,
Бундай дардга бардош беролмам сира.

Йиқилган кимсани турғизиб қўймоқ,
Суянчиқ бўлмоқдир өзгу матлабим.
Ноҳақ қораланган кимсани суймоқ,
Уни ёқлаш — таълим олган мактабим.

Шу мактабда толмай чиқардим савод,
Илму ҳунар бўлди олган таҳсилим.
Одамлар кўнглини сийлагали шод,
Шеър билан очяпман қалблар тилсимин.

Бахтини топгунча одам боласи
Жон фидо айлади ва тўкди кўз ёш.
Кўкни тешай дерди оҳу ноласи,
Яхшиям, бошида порлади қуёш!

Шунча йиғлагани етмасми ахир,
Утли кўз ёшидан эриди тош ҳам.
Инсон зоти шунча бўлса-да басир,
Баъзида қаддини эгар экан ғам.

Йўқ, шеърим ўқиган эй азиз одам,
Ғам чекманг, қаҳ-қаҳлаб отингиз хандон.
Сизни деб кулганда наврўзи олам,
Шодликдан янграсин замини замон.

Икки дарё оқар менинг қалбимда,
Қўлимда жаранглар икки пиёла.
Бирида шеър майли — узатай кимга,
Бирини ўзим учун кифоя.

Бирида севинчим, бирида дардим,
Севинчим сизга-ю, дардим ўзимга.
Бир қултум ичсангиз очилар рангим,
Жондан азизроқсиз менинг кўзимга.
Қани, айтинг дўстлар, узатай кимга?!

ДЕНГИЗ ВА ТҮЛҚИН

Денгизнинг тагида гаввосдай сузиб,
Марварид термоқлик қилмади насиб.
Ё кўкдан олмадим юлдузни узиб,
Фақат бўлай дедим сенга муносиб.

Севинчу гамингни кўргали баҳам,
Ҳаётингга шерик бўлдим бир умр.
Бир умр кўрмай деб кипрингга нам,
Қалбингга қўшиқман, кўзларингга нур.

Бошимга бахт қуши қўнган кунданоқ,
Тасаввур қилолмам ўзимни сенсиз.
Сени деб бир умр ўтарман уйғоқ,
Мен тўлқин бўлсам гар, сен эса денгиз,

Денгиз денгиз эмас, бўлмаса тўлқин,
Тўлқин тугён урмас бўлмаса денгиз.
Сен менсиз дунёда яшашинг мумкин,
Мен эса, азизим, яшолмам сенсиз!

МУҲАББАТ ХИЁБОНИ

Дўстлар, кириб қолдим мен ҳам дафъатан
Муҳаббат аталмиш бир хиёбонга.
Гуллар китобини айлашиб ватан,
Сўз мулжин шохлари гул тутди манга.

Товуснинг патини айлашиб хома,
Оқ қоғоз қошида аста эгиб бош,
Муҳаббат ҳақида битаркан нома,
Кўзларидан тўкиб аччиқ-аччиқ ёш.

Ошиқлар бошида севги савдоси:
Ким фиғон чекади, ким айлар висол.

Шунақа дегандай севги дунёси,
Лутфий жилмаяди қонимда хиёл.

Мавлоно қўлида севги девони,
Кўксида товланар қор каби соқол.
Шамшод дарахтига суяб асони,
Севгидан куйлайди бир ошиқ мисол.

Навқирон Алишер қўли кўксида,
Мавлоно қошида қилади таъзим.
Шогирдига Лутфий боқар осуда,
Юзида мавж уриб нурли табассум:

«Барча ашъоримни бир байт газалга
Алишган чоғда ҳам ютқазмас эрдим».
Алишер тушгандай таажжуб ҳолга,
Устод таҳсинига сўз тополмай жим.

Хиёбонда эса Лайлию Мажнун,
Фарҳод билан Ширин чекарди нола.
Тоҳир Зухрони деб жигар-бағри хун,
Юсуфини излар эрди Зулайҳо.

Ошиқлар дардига топгали даво,
Хаёл дарёсига чўмди Алишер.
Жафони енгажак дегандай вафо,
Сухан денгизидан терди жавоҳир.

От суриб даврага ошиқар Бобир,
Бир қўлда қиличу бир қўлда қалам.
Мамнун кутиб олди уни Алишер,
Кўнглин тарк этгандай қайғу ва алам.

Гарчанд шоҳ бўлса ҳам ишқ деган савдо,
Кўксига отибди маломат тошин.
Айрилиқ домида чеккандай жафо,
Муҳаббат олдида эгибди бошин.

Ҳофиз ва Фузулий, Мирзо Ғолиб ҳам
Ишқ дардига даво тополмаган ҳеч.
Муҳаббат ҳеч кимга бўйин эгмаган,
Ҳаттоки бошига келса ҳам қилич.

Ошиқлар қалбида бўлгану меҳмон,
Бир умр солгандир бошига ғавғо.
Мен билан гўзал деб бу ёруғ жаҳон,
Қимга вафо қилган, кимгадир жафо.

Севги хиёбонин боши берк экан,
Бир кирган қоларкан унда умрбод.
Хиёбон саҳнида гул билан тикан,
Бировни шод этар бировни барбод.

Фурқат ва Муқимий ушбу кўчада,
Сабога айтгандир оҳу зорини.
Висол не билмаган ойдин кечада,
Ғазалга бахш этган дилда борини.
Устодлар девонин варақлаб секин
Ошиқлар ҳолидан қалбимда фарёд.
Севги кўчасига кирдим у бугун,
Висол айёмидан кўнглим бўлди шод.

Хиёбон саҳнида айлаб сайру боғ,
Дўстлар менга тутар вафо жомини,
Ошиқлар кўнглида заррача йўқ доғ,
Муқаддас деб билар севги номини.

Саодат бахш этган қутлуғ замонда,
Муҳаббатга чангал солмайди ҳижрон.
Севги деб ҳеч кимса қолмас армонда,
Жафо қафасида озор чекмас жон.

Авлоддан авлодга ўтган бу мерос,
Муқаддас деб энди мангу олди ном.

Севги деса мағрур жаранглар овоз,
Севги деса майга тўлдириллар жом.

Шу меросга мен ҳам юқтирмасдан гард,
Покиза сақлайман, дўстлар бир умр.
Уни топтаса гар қайси бир номард,
Аждодлар руҳидан қарғишга қолур.

Севги хиёбонин саҳни бир олам,
Унда меҳмон бўлар ҳар юрак бир бор.
Висол шаробига лиммо-лимдир жом,
Уша жом синмасин ҳеч қўлда зинҳор.

ФАРРОНА

Бир гўзал ётибди ширин уйқуда,
Бу олам ҳуснига бахш этиб оро.
Маъсум қалбидаги оташ туйғуға
Қуёш ҳарорати тенг келса зора.

Мармар кўкси узра ёғду сочар ой,
Юлдузлар бошида бўлмиш парвона.
Куйида шарқираб оқур зилол сой,
Тоғлар ҳам ҳуснига боқмиш мардона.

Жаннат боғлар аро кезган шўх сабо
Ойдин кечаларда тарар кокилин.
Кўнгил рубобидан янграган наво
Мавжида япроқдек оқади дилим.

Қизил олма янглиғ ёноқларига
Табиат қалами чекмиш қора хол.
Писта пўчоғидек дудоқларига
Лаб қўёлмай доғда қолганмиш ҳилол.

Қалдирғоч қоши-ю, бодом қовоғи
Мот айлар, ким солса унга бир назар.

Қора киприк аро кўзин қароғи
Бир ишва қилса, деб боқаман нигор.

Тўрт баҳодир йигит — Қўқон, Андижон,
Марғилон, Наманган ёнмиш ишқида.
Бир қиё боқса деб, фидо этиб жон,
Бахт қушин йўллармиш олтин кўшига.

Олтин кўшк қошида тунлар айтиб роз,
Севги достони куйлар ҳар ошиқ.
Водийни чулғайди дилбар бир овоз,
Гўзални маст айлар жон олар қўшиқ.

Тушида кўргандай бу ҳолин гўзал,
Ойдин тун қўйнида ухлар беармон.
Ошиқлар тонгача куйлаган ғазал
Оташида эриб кетади ҳар жон.

Авжига чиққанда бу ишқ достони,
Чўққи узра аста жилмаяр қуёш.
Кўнглида қолмайди зарра армони,
Уйқудаги гўзал кўтаради бош.

Сарвқомат дилбар ростлаб қаддини,
Сирдарё сувига ювар юзларин.
Тўрт баҳодир йигит уриб қандини,
Бир лаҳза узолмас ундан кўзларин.

Биллур қатра янглиғ сабуҳий шабнам
Қирқ қулоч сочида жилоланади.
Янги кун қўлига тутқасади жом,
Қирмизи шаробдан лаблар ёнади.

Бахтлар водийсига ҳусн бағишлаб,
Пахтазор кўркига боқар маҳлиё.
Бу ажиб давронни дилдан олқишлаб,
Меҳнат камарини боғлайди гўё.

Бу гўзал — довруғи оламга дoston,
Эртакда тўқилган мулки Фарғона!
Сўлим боғларида анвон бўстон,
Халқим ҳам бир умр унга парвона.

Шоирлар зерикиб қолган чоғида,
Кўнгли истаб қолар Фарғона васлини.
Ойлаб қолиб кетар гўзал боғида,
Шеърга кўчиргунча Фарғона аслини.

Жаҳонни қилгунча сайру томоша,
Фарғонага бир бор бориб келсанг, бас.
Қалбингда очилар кўзи берк чашма,
Кўксинг тўлиб, дўстим, олурсан нафас.

На Париж, на Байрут ва на Қоҳира,
Гўзаллиги сени этолмас асир.
Бу диёр шунчалик зебо, бокира,
Рим ҳам ип эшолмас олдида, ахир!

Ҳар қисим тупроғи олтин билан тенг,
Венецияда йўқдир мраммар ҳавоси.
Пахта хирмонлари Тиён-Шондан чўнг,
Тошни ҳам эритар дилбар навоси.

Бахтиёр замоннинг кошонасида
Ҳаёт шаробидан мастдир Фарғона.
Мен унинг муқаддас остонасида
Бош эгиб турибман, дўстларим, яна!

УРТА ОСИЁ

Қадим Осийнинг жаннат диёри,
Шоирлар маскани Урта Осий.
Чаманзор боғингдан илҳом баҳори
Иқбол қуёшидай кетмагай асло,
Урта Осий!

Тарих солномасин кўрсам варақлаб,
Қалбимни сеҳрлар олис бир дунё.
Муштинар онадек ўглинг ардоқлаб,
Бешигин тебратиб турибсан гўё,
Урта Осиё!

Ҳорғин кўзларингга қўндирмай уйқу,
Юрагинг ўртаниб айтасан алла.
Жисмингни эзади бешафқат қайғу,
Кўз ёшинг оқади бўлиб бир дарё,
Урта Осиё!

Дастурхонда кўргач бугдой нонингни,
Кимлар ёғдирмади бошингга бало.
Гаровга қўйгандай азиз жонингни,
Борингдан айрилиб, қолдинг бенаво,
Урта Осиё!

Кўксингга от қўйди бир кун Искандар,
Қутлуғ манглайингга тош отди Доро.
Бошингда Қутайба ўйнатди ханжар,
Чингизхон жар солди мисли аждаҳо,
Урта Осиё!

Кўксинг қалқон этдинг бало, офатга,
Нон излаб, эларо бўлмадинг гадо.
Бош эгиб турмадинг келгинди, ётга,
Ҳар қарич ер учун жон этдинг фидо,
Урта Осиё!

Азиз фарзандларинг бошини силаб,
Кечаю кундуз ҳам ўқидинг дуо.
Бахтини берсин, деб, тилаклар тилаб,
Топганинг оғзига тутдинг доимо,
Урта Осиё!

Меҳрибон қўл билан авайлаб жонин,
Ақл чироғидан таратдинг зиё.
Жаҳонаро дoston этгандай номин,
Ҳар босган изини қилдинг тўтиё,
Урта Осиё!

Беруний кашф этди янги бир олам,
Минг бир дардга даво тополди Сино.
Форобий билмаган илм қолди кам,
Улуғбек қошида тиз чўкди само,
Урта Осиё!

Фирдавсий басталаб ўттиз минг байтни,
Маҳмуддан қувғинга учради аммо.
Рудакий бой бериб олтиндек пайтни,
Кўзлари ўйилгач, суянди асо,
Урта Осиё!

Алишер дод деди чархи фалакдан,
Мулла Нафас ишқдан топмади вафо.
Бобир адо бўлди аччиқ фиरोқдан,
Махтумқули чекди замондан жафо,
Урта Осиё!

«Манас»ни¹ яратган буюк бир инсон
Кимлигини билмайди тарих ҳам ҳатто.
Уша инсон янглиғ қанча улуғ ном,
Оғушингда пинҳон, Урта Осиё!
Урта Осиё!

Мусаффо ҳавонгдан сипқориб бугун,
Солноманг варақлаб ўтирдим роса.
Бахтли замонамдан дил бўлиб мамнун,
Кўркам жамолинга боқдим осуда,
Урта Осиё!

¹ Қирғиз халқ эпоси.

Тиён-Шону Помир турар бошимда,
Копетдоғ, Чотқолдан эсар шўх сабо.
Вахшу Сир мавжланар менинг қошимда,
Жайхундан кўзимни узолмам асло,
Урта Осиё!

Қаёнга боқмайин — кумуш пахтазор,
Боғларда сайр этар оқилу доно.
Бўстондан гул узар ёшлар бахтиёр,
Олқиш бўлсин сенга, эй буюк даҳо!
Урта Осиё!

Тўрт қутлуғ пойтахтда тўрт жигар, қондош,
Менга қучоқ очиб дейди:— Марҳабо!
Олтин остонада мамнун эгиб бош,
Салом сизга, дейман, эй қадим Бобо!
Урта Осиё!
Урта Осиё!

Бир шаҳар борки жаҳонда ҳар гўшаси
кошонадур,
Ҳар кошона узукка кўз бўлган янглиғ
дурдонадур.
Дурдонасин изласанг гар топмагайсан бу
оламдан,
Олам ичра тенги йўғу қуёш каби яғонадур.
Афросиёб ё Муқанна сўзласинму
тарихидан,
Ёвга таслим бўлмоқ унга бир умрга
бегонадур.
Искандару Дорони ҳам, Қутайбаю
Чингизни ҳам
Тавбасига таянтирган йигитлари
мардонадур.

Амир Темур салтанати гар титратган
бўлса жаҳон,
Улуғбекдай мунажжими юлдузларга
парвонадур.
Қай бирини иншо этай, сенга бугун,
эй замондош,
Бу шаҳарнинг рисоласи шоҳнома, ё
жангномадур.
Яхшиямки, боши узра ёғду сочди зўр Инқилоб,
Октябрнинг қуёшидан энди барча дўстонадур.
Бахт мевасин тотиб бугун кўкси тоғдай
ўсмиш, ажаб,
Қайғу ғамдан кўнгли холи, бир-бирига
ҳамхонадур.
Кўкси узра қўлин қўйиб, меҳмон кутар
мезбонлари,
Тўй деганда самарқандлик, Барот каби
фарзонадур.

* * *

Эй дўстлар, дил софлиги Самарқанд ҳавосидан,
Бу кўнгилнинг оқлиги Самарқанд маъносидан.

Илму осмон сирларин Улуғбекдан ўргандим,
Олим нигоҳин излаб Самарқанд самосидан.

Ашъор диёрин кезиб яратдим бир иморат,
Нақши нигори ноёб Самарқанд биносидан.

Муҳаббат чорбоғига кириб қолдимۇ бир кун,
Севги дарсин ўргандим Самарқанд раъносидан

Фасли наврўз келганда изҳори дил айладим,
Ер қўлига хол чекиб Самарқанд хиносидан.

Соғинчлар оташида ёнса қалбим ўртаниб,
Дўстлар ҳолия сўрайман Самарқанд сабосидан.

Эл аро топди эъзоз ашъоринг сенинг, Барот,
Қўшиқларинг оҳанги Самарқанд навосидан.

ДАРЕ ВА МЕН

Мармар қояларга уриб тўшини
Ошиқар дарё.
Йўқотиб қўйгандай эсу ҳушини
Тош йиқар дарё.
Кўксидан сув эмас, сачрайди инжу
Олтин қумлоққа.
Қалбига сифмайин тошар севинчи
Икки қирғоққа.
Босилар манзилга етгани сайин
Асовлиги ҳам.
Жилмайиб, қумликка сингади майин
Оловлиги ҳам.
Васлингга етгунча мен ҳам, азиз ёр,
Дарёдай тошдим.
Кўксингга бошимни қўйгунча илк бор,
Дарёдай шошдим.

СЕН УЗБЕК Ё ТОЖИКМИСАН

(Дўстлар ҳазилига жавоб)

Сўрайдилар баъзан мендан:
«Сен ўзбек ё тожикмисан?
Икки халққа бир фарзанддек
шунчалар содиқмисан?»
Ўзбек десам — тожик дерлар,
тожик десам — ўзбек дерлар,

«Е икки тил Узро бўлиб,
сен ишқида Вомиқмисан?»
Ростин айтсам сизга, дўстлар,
икки тил ҳам — она тилим,
«Ундоқ бўлса, тил мулкида,
айтгин-чи, шоҳ ё бекмисан?»

Шоҳ бўлсам ҳам, бек бўлсам ҳам,
қўрқманг, менда йўқдир қилич,
«Ҳазилингни қўйгин бир оз,
кўнгли шунча позикмисан?»
Сўзим қаттиқ ботган бўлса,
маъзур тутинг мени, дўстлар,
«Сўзинг тегди нишонига,
айтгин камон ё ўқмисан?»

На камонман ва на ўқман,
икки тилга бир заргарман,
«Шундоқ дегин, ундоқ бўлса,
армонлардан йироқмисан?»

Дилда сира армоним йўқ,
лекин илҳом париси бор,
«Шеъринг билан қалбда ёнган
машъалмисан ё чўғмисан?»

Баъзан машъал, баъзан чўғман,
Самарқандга бир чироқман,
Энди дўстлар сўрманг мендан:
«Сен ўзбек ё тожикмисан?»

УФҚДАГИ ЧИРОҚЛАР

Мен борар манзилим жуда ҳам олис,
 Уфқдан нарида ул қутлуг маскан.
 Қалбимда мавж урар оташин бир ҳис,
 Ҳаёт шаробидан бу кеча мастман.

Туйғулар руҳимни айлаган тоза,
 Ўзимни сезаман қушқабии енгил.
 Бахтимни жаҳонга қилиб овоза,
 Муқаддас ошёнга ошиқади дил.

Сутдай ойдин кеча сарин шамоли
 Сочларимни силаб эсади сокин.
 Сукунат қўйнида оқшом жамоли
 Маҳлиё қалбимга бахш этар ёлқин.

Олисда қорайиб кўринар тоғлар,
 Асов шалолалар берар акс садо.
 Муаттар бўй тарар чаманзор боғлар,
 Бошида чарақлар ложувард само.

Илҳом деб аталган мунис дилдорим,
 Севги ҳоқонидир маъсум дилимда.
 Сўқмоқ йўлда кишнаб елар тулпорим,
 Заранг сопли қамчи ўйнар қўлимда.

Навбаҳор гуллари кулган воҳада
 Тулпорим слади янги йўл очиб.

Туёғи урилар тошга гоҳида,
Сокин тун қўйнида учқунлар сочиб.

Бу йўлдан ҳеч кимса юрмаган ҳали,
Тилсимин очмаган сирли бир дунё.
Менинг изларимни кўрган маҳали,
Тонг билан оқади ундан бир дарё.

Янги бир йўл очиб ҳар қайси инсон
Ҳаёт дафтарига чекади имзо.
Шу имзо ёнига мен ҳам бегумон
Уз қўлим қўйганда бўлурман ризо.

Шул сабаб, ошиқиб нурли манзилга,
Пойгага қўяман саман отимни.
Фидойи бўлай деб суюкли элга,
Тонг билан йўллайман шеърий хатимни

Уфқда милтиллаб порлар чироқлар,
Менинг кўзларимга бахш этиб зиё.
Уфқда милтиллаб чорлар чироқлар,
Мен улар қошида парвона гўё.

Уфқда милтиллаб ёнган чироқлар
Шеърият диёри қутлуг чароғи.
Уфқда милтиллаб ёнган чароғлар
Устоз шоирларнинг кўзин қароғи.

Мен қамчи босган от — умид қуёши,
Садоқат мисраси — кашф этган йўлим.
Сачраган учқунлар — қалбим оташи,
Шеърият диёри — борар манзилим.

Шу қутлуг диёрни айлаб нурафшон,
Уфқда милтиллаб порлар чироқлар.
Шу қутлуг диёрга бўл деб бир посбон,
Мени оғушига чорлар чироқлар.

БОМБАЙ

Етти орол кифтида
 хаёл суради Бомбай,
Етти оролдан тинглаб
 етти ажиб ривоят.
Арабия денгизи
 шаробга тўла жомдай,
Бомбайни сархуш айлаб,
 тинглар ундан ҳикоят.
Бомбайнинг ҳикояти
 Алиф Лайлодай узун,
Сўйласа адо бўлмас
 ҳатто минг бир кечада.
Етти оролга боқиб,
 тунлари бўлиб маҳзун,
Бомбайнинг дарди оқар
 дарё бўлиб кўчада.
Утмишини ўйласа,
 жигар-бағри хун бўлиб,
Мустамлака зулмидан
 қадди долдай эгилар.
Саодатли кунлари
 гўё бирдан тун бўлиб,
Жовдираган кўзидан
 алам ёши тўкилар.
Келажагин ўйласа,
 қаддин тутиб мисли роз,
Арабия уфқидан
 мамнун кутар қуёшни.
Истиқбол манзилига
 бургутдай қилар парвоз,
Тараққиёт отида
 баланд кўтариб бошни,
Инглизларнинг зулмини
 саксон йилча муқаддам

Бомбайда кўрган эди
 Фурқат ҳижрон домида.
 Боғи муаллиқ аро
 сайр айлаб субҳидам,
 Мен бўлдим озод халқнинг
 иззату икромиди,
 Советлар диёрининг
 меҳрин дилда жо айлаб,
 Буюк Ганди уйини
 зиёрат этдим бугун.
 Толстойнинг Гандига
 ёзган хатин авайлаб,
 Кўзга суртиб ўқидим,
 дўстлардан бўлиб мамнун.
 Мақсуд Шайхзода кезган
 Элифанта бағридан
 Пиримқул Қодир ўғли
 ўйчан боқди денгизга.
 Наср уммони янгли
 Арабия қаъридан
 Оёғига бош уриб,
 тўлқинлар кирди сўзга.
 Тўлқинлар розин тинглаб
 афсонавий Бомбайни
 Етти' оролда ётган
 гўзалга қилдим қиёс.
 Арабия остида
 чилпарчин бўлган ойни
 Сув парисин кўзгуси
 деганлари балки, рост.
 Етти орол кифтида
 хаёл суради Бомбай,
 Етти оролдан тинглаб
 етти ажиб ривоят.
 Арабия денгизи
 шаробга тўла жомдай,

**Бомбайни сархуш айлаб,
тинглар ундан ҳикоят!**

ФИЛ

**Дунёда энг улкан мавжудоддир фил,
Кучу қудратда ҳам тенгсиз, паҳлавон.
Сабру тоқатига ҳайрон қолур эл,
Азмидан ҳаттоки тоғ бўлур талқон.**

**Филга ватан бўлмиш мулки Ҳиндистон
Қаноат, бардошни олгандир филдан.
Муқаддас тупроғин қилган-чун бўстон,
Ҳиндистон мамнундир филқудрат элдан!**

ҚОЗОҒИСТОН — БУ!

Қ а с и д а

**Кўркам Чимкент деҳқонидай метин кўкракли,
Қарағанда ишчисидай толмас билакли,
Олмаота тонгларидай сокин, мусаффо,
Иссиққўлнинг сувларидай дардларга даво,
Туркистоннинг боғларидай дилафрўз гулшан,
Обой оқин юрагида жўш урган ўлан,
Қозоғистон — бу!
Бахтга ошён — бу!**

**Пахтаорол водийсидай серфайз ва тўкин,
Тянь-Шаннинг бургутидай ўктам ва дуркун,
Олатовнинг чўққисидай кўкраги баланд,
Еттисувнинг баҳоридай жаннатга монанд,
Олмос туёқ отлар чопса ҳайқирган диёр,
Сирдарёнинг тўлқинидай айқирган диёр,**

¹ Олмаотадаги Қозоғистон комсомолининг 50 йил-
лигига бағишланган тантанада ўқиб берилган.

Қозоғистон — бу!
Еруғ жаҳон — бу!

Миллиард пудлаб чўл донидан тикланган хирмон,
Кўкрагига олтин юлдуз таққан қаҳрамон,
Ўзбекларнинг тўйидаги энг азиз меҳмон,
Ғафур Ғулом уйидаги Собит ал Муқон,
Жамбул бобо қалбидаги қўшиқ ва алёр,
Мухтор билан Туманбойни улғайтган диёр,
Қозоғистон — бу!
Бағри осмон — бу!

Космонавтлар бешигини тебратган диёр,
Ғазо сари учишга ҳам ўргатган диёр,
Қозоқ элин донгин ёйиб жумла жаҳонга,
Заковатдан машъал ёқиб нилий осмонга,
Бойқўнғирдан парвоз этса қайси ғазокор,
Оғушига қўнмагунча термилган бедор,
Қозоғистон — бу!
Қутлуғ макон — бу!

Фарзандларин камолига боқиб умидвор,
Синовларда бўлсин, дея, голиб, устивор,
Оламшумул зафарини олқишлаб дилдан,
Гулдасталар ҳады этиб миннатдор элдан,
Қардошларин тўйга чорлаб, тузаб дастурхон,
Кўкрагига қўлин қўйиб кутгувчи меҳмон,
Қозоғистон — бу!
Азиз мезбон — бу!

ШАРҚ АФСОНАСИ

Соҳибжамол қиз турарди қоя устида,
Йисит унга сўзлар эди қоя пастиди:

«Уйдаи тошни қулат, дединг, тошқин дарёга,
Қулатгунча бошим тушди не-не савдога.

Севганимга энди тамом ишонсанг керак,
Менга бошқа оғир шартинг йўқдир, эй малак?»

Қиз йигитга қилиб минг бир нозу карашма,
Деди: «Тунга қадар ўша тошни тарашла».

Наққош йигит туни билан чекди-ю заҳмат,
Тонг чоғида қиз олдига боролди фақат:

«Паризодим! Бу шартинг ҳам айладим адо,
Ишонмасдан мени этма ишқингда гадо».

Қизнинг бирдан томирида ловуллаб қони,
Узга шартни қўймоқ бўлди унинг виждони:

«Тунга қадар қўйган эдим сенга шартимни,
Бажаролмай ерга урдинг менинг отимни.

Энди бошқа яна бир шарт қўяман сенга,
«Севаман» деб тирноқ билан ёзасан унга».

Қиз олдидан йигит шўрлик қайтди-ю рангсиз,
Тош олдида қолиб кетди не кеча-кундуз.

Охир олиб келиб қизни кўрсатди тошни,
Тош ёзувдан маликанинг кўзи қамашди:

«Сен тошда ҳам кўрсатолдинг наққошлик кучин,
Сўнгги шартим қўяй тамом ишонмоқ учун.

Юрак қонинг билан бўяб тирноқларимни,
Тонгга қадар ўпгин оппоқ оёқларимни».

Маликанинг қўлин бўяб юрак қонига,
Наққош йигит бошин қўйди унинг пойига.

СЕНИ СУРОҚЛАБ...

Оқ мақбара сийнасида навбаҳор чечаклари,
Ва лекин оқ мрамор каби совуқ эди бу мазор,
Бунда тошга битилгандай муҳаббат эртаклари
Ёш бир йигит нолишидан тош ҳам чекарди озор...

...Дарду ғамдан йироқ эдинг, маъно эдинг сўзимга,
Сухбатимга чироқ эдинг, зиё эдинг кўзимга.

Қўлларингни тароқ қилиб, сочимни тарар эдинг,
Оғир ишлар бошга тушса, кунимга ярар эдинг.

Кўзларимга гард қўндирмай даво эдинг дилимга,
Киприк билан олар эдинг тикан кирса қўлимга.

Бир кун агар кўрмай қолсанг, шому саҳар йиғлардинг,
Айрилиқнинг даштларида юрагингни тиглардинг.

Мени танҳо қолдиришинг, мени ташлаб кетишинг,
Дард-ҳасратда толдиришинг, кўнглим ёшлаб кетишинг,

Булоқ кўзин бекитгандай қалб мавжин тиндиришинг,
Тегирмоннинг тошларини елкамга миндиришинг

Билсам эди, шол бўлсанг гар оёғимдан кечардим,
Сенга келган бало захрин менинг ўзим ичардим.

Кўзинг кўрмай қолганида кўз бўларди кўзларим,
Босган изинг адаштира, йўл бўларди изларим.

Соқов бўлиб сўзломасанг берар эдим тилимни,
Қалбинг урмай қолай деса, берар эдим дилимни.

Афсус, афсус, билмай қолдим, қолдим тамом ғафлатда,
Шунча азоб; қийноқ борми биринчи муҳаббатда!

Энди сени Шалимарга¹ сўроқлаб боролмайман,
Сенинг ишқий хатингни ҳам варақлаб қаролмайман.

Суратингга термиламан, дилда азоб, соғиниш,
Суратингга сиғинаман, дилда изтироб, ёниш.

Илк бўсанинг тоти ҳали лабимдан кетмаганди,
Гунча каби севгимиз ҳам муродга етмаганди.

...Оқ мақбара сийнасида навбаҳор чечаклари,
Ва лекин оқ мрамор каби соғуқ эди бу мазор.
Бунда тошга битилгандай муҳаббат эртаклари
Еш бир йигит нолишидан тош ҳам чекарди озор.

ШАЛИМАР БОҒЛАРИ

Шалимир² боғлари — шодлик боғлари,
Тасаввур қилолмам сизсиз Лоҳурни.
Сиздаги фаввора ақлим боғлади,
Е сиздан олганми дунё баҳорни!

Муаттар бўйини уфуриб жамбил,
Мени ошифта-ю, ҳайрон айлади,
Сабухий шабада яйратиб жисмим,
Кўнглимни бир лаҳза вайрон айлади.

Ҳавзи мусамманда юзлаб фаввора
Мрамор нилуфардан отилар кўкка.
Инжу донасига бўлиб овора,
Юрагим сиғмайди бугун кўкракка.

Оқ мрамор шийпонлар нақшу нигори
Мени михлаб қўйди ер меҳварига.

¹ Боғ.

² Ш а л и м а р — Шодлик дегани.

Ораста расталар қизғиш мрамари
Поёндоз бўлдийкин қайси парига?

Ҳовуз бўйидаги Тахти Тоус¹ ҳам
Эҳтимол, дунёда эрур ягона.
Нақшу безагига лол қолур одам,
Антиқа санъатга бўлиб парвона.

Мрамар Тахти Тоус кимсасиз бугун
Садафдай товланиб, сақлайди сукут.
Ва лекин толеи эмаскан нигун,
Асрлар сўнгида бўлмади унут.

Шалимар боғларин саҳни кенг ғоят,
Тош девор қуршаган уни ҳар ёндан.
Серсоя дарахтлар сўйлар ҳикоят,
Кўнгил завқ олади чимзор маскандан.

Ҳавзи мусамманда оқ мрамар супа,
Машшоқлар куйидан маст бўлган замин.
Чарх уриб тонггача қушдай раққоса,
Эҳтимол, саҳнида ўйнаган қадим.

Шалимар боғларин юзини балким,
Кўролмаё ўртанган аҳли фуқаро.
Ахир, киролмаган бу ерга ҳар ким,
Осмон билан ерча — шоҳ билан гадо.

Боғ саҳнин тарк этиб кетди салтанат,
Шоҳ Жаҳон номи ҳам олисда қолди.
Инглизлар ҳам унда қуриб айш-ишрат,
Лоҳурнинг бошига не савдо солди.

¹ Тахти Тоус — Шоҳ Жаҳон ўтирадиган оқ мрамар чорпоя.

Бугун-чи, очиқдир боғ дарвозаси,
Шалимар ҳуснига халқ берар оро.
Оламини тутгандан кўрк овозаси,
Сайр этдим Шалимар боғлари аро.

БЕНГАЛИЯ

Бенгал тили янглиғ нафис ва гўзал
Ошноқ нилуфардай, эй, латиф диёр!
Тагордан васфингни ўқигач тугал,
Ҳуснингни кўрмоққа бўлдим интизор.

Эртақда — тенги йўқ Боғи Эрамдай,
Хаёлим ўғирлаб олдинг дафъатан.
Тагор қалби сенда милтиллаб шамдай,
Кўйнингга чорлади, эй, сўлим ватан.

Бир қултум ичдиму висол жомидан,
Ўзимни ўнутдим Ганг қирғоғида.
Шеърят диёрин эҳтиромидан
Қалбим парвонадир ишқ чироғига.

Дарё мавжларига боқиб беармон,
Тўлқинлар куйини тингладим ёниб.
Олма гулларидай бўлиб нопормон,
Соҳилларда боғлар ётар товланиб.

Сув бетига қўнган капалак мисол
Нилуфар чамани жилмаяр балқиб.
Кумуш баргларида сузади хаёл,
Қалб эса завқидан кетади қалқиб.

Еру кўкни чулғаб сеҳрли оҳанг,
Боғлардан таралар ҳинд мусиқаси.
Мусиқа авжига жўр бўлгандай Ганг,
Дилни сархуш айлар тўлқинлар саси.

Товусдай товланиб майсазор аро
Чарх уриб, раққоса ўйнар хиромон.
Муסיқа авжига чиқар тобора,
Жон олар рақсидан ором топар жон.

Хиёбон саҳнига тушганда салқин,
Шеър янграйди бенгал талаффузида.
Шоирлар кўзида порлайди ёлқин,
Тинчлик ва адолат ҳар бир сўзида.

Юртинг санъатига кийдирган гултож,
Сенми афсонавий жаннат диёри!
Наҳотки қалбингда шунча эҳтирос,
Ё Гангдан олдингми қўшиқ, ашъорни!

Тагор бешигини тебратиб шодмон,
Гангнинг қудратини бердингми унга?
Ё ўксик қалбингда кўпмиди армон,
Тушунтир, изох эт, сўйлагин менга?

Сени кўрганимдан шодман нақадар,
Кўнглим эриб кетди нафис тилингдан.
Бошингдан сочмасам ҳамки олтин, зар,
Кел, ўпай, тиз чўкиб сенинг қўлингдан.

БОҒИ ОРОМ¹

Сайри дилкушодан қайтардим мамнун,
Баҳримни ёзарди Жамна шамоли.
Ногаҳон ўзига қилди-ю, мафтун,
Хаёлимни тортди бир боғ жамоли.

Дарахтлар қирғоққа ташлашиб соя,
Майдек сипқорарди қуёш ёғдусин.

¹ Бобир Мирзонинг боғи.

Жамна тўлқинидан тинглаб ҳикоя,
Ғазалга соларди кўнгил туйғусин.

Мармардан қилинган нилуфар — фонтан.
Гулзор чиройига бахш этар оро.
Кўм-кўк либос кийиб мунғайган банян,
Интиқар, отилса дея фаввора.

Посбон ҳужралари бўм-бўш ва холи,
Боғнинг атрофида қизғиш деворлар.
Бугун сўнган боғнинг файзу камоли,
Мармар шийпонлардан сўнган виқорлар.

Ҳеч кимса кўринмас Баҳридорида¹,
Тахти Тоусда² ҳам сукут ҳукмрон.
Бир вақтлар бу боғда, ҳинд диёрида
Ғазал тинглагандир Ҳумоюн, Комрон.

Бобир ғазаллари кабутар мисол
Шу боғдан чарх урган Хуросон сари.
Ҳинду афғон уни тинглаган хушқол,
Боғи Ором ичра Маъсума пари.

Мушоира қилиб аҳли шуаро
Ҳинд мулкин тавсифин олган қаламга.
Ғазал билан бериб дилларга оро,
Ҳинд мулкин довруғин ёйган оламга.

Бобир Мирзо эса кезиб боғ аро,
Ҳижрон дардларига излаган даво.
Фарғона васлини қўмсаб бечора,
Дардини Жамнага сўйлаган, аммо...

¹ Мушоира шийпони.

² Бобир Мирзонинг оқ мармар чорпояси.

Асрларни бошдан кечирган бу боғ,
Бугун ҳинд мулкида энг азиз ёдгор,
Ҳамон боши узра порлайди чароғ,
Ҳамон боғда Бобир хотираси бор.

Бобир Мирзо қабрин излари унда,
Боғ аро кезади шоир нафаси.
Жамна қирғоғини ўпган тўлқинда,
Қалбимга урилар Бобирнинг саси.

Боғи Оромни мен қилиб зиёрат,
Бир лаҳза шод этдим шоир руҳини.
Дилбар газалларин бир-бир этиб ёд,
Англадим ҳижронда чеккан оҳини.

Шоир изларини суртиб кўзимга,
Оромим йўқолди Боғи Оромда,
Таскин бериб дилга, дедим ўзимга:
— Юртингдан азиз ер йўқдир оламда!

ТАЙГАНИ ҚУРГАНДА

Тайга шунча сўнгсизми дея
Бовар қилмай қолдим ақлимга.
Лов этди-ю, ўша сония,
Қуёш кирди гўё қалбимга.

Кўм-кўк бўлиб, кўзимни олди
Уфқларга туташган тайга.
Хаёлларим тизгинсиз қолди,
Пегас билан қурғали пойга.

Минг йилларнинг бўлиб гувоҳи,
Сукут сақлар ёввойи ўрмон.
Ҳар дарахтда сўниб нигоҳи,
Термилади қуёшли осмон.

Не қайицлар яшаб ёшини,
Хазон бўлган кумуш либосда.
Қуёш сари чўзиб бошини
Нав-ниҳоллар улғаяр аста.

Тайга узра учган чоғида
Толиқади «Ил»нинг қаноти.
Сайёҳ эса, қолиб доғида,
Ярим йўлда тугар саботи.

Тайга сокин айтган алёрни
«Олонхо»дай¹ сўзлайин кимга.
Бугун шундоқ сўнгсиз диёрни
Колумб янглиғ очдим қалбимга.

ОҚ ҚАЙИН

Яшил ўрмонзорнинг маликасидай
Оқариб кўринар оқ қайин.
Поёнсиз Тайганинг шўх эркасидай
Жилмайса, ўтмайсан боқмайин.

Лена шамолида қилпираб ўйнар
Осмонранг дурраси бошида.
Барглари шивирлаб эртакми сўйлар
Юз йиллик арчалар қошида.

Оқ қайин пўстидан қилгали кўза,
Танасин тилади ёқутлар.
Кўзасига солиб қимизу бўза,
Навбаҳор байрамни эл қутлар.

Оқ қайиндан қилмай кўза ё чарон,
Байрамни қутламас ёқутлар.

¹ Олонхо — ёқут халқ эпоси.

**«Олонхо» айтсин деб дўсту қадрдон,
Навбаҳор тўшайди барқутлар.**

**Еқутлар ғурурин бўлиб тимсоли,
Оқ қайин безайди тайгани.
Чавандозлар отда бургут мисоли
«Иссиқ»да¹ қуради пойгани.**

**Бутун эл байрамга чиқади шодон,
Қўшиқлар чулғайди осмонни.
Навбаҳор қўшигин куйлаб беармон,
Қимизга тўлдирад чаронни.**

**Оқ қайин сингари қадди расо эл,
Кўнглингнинг рамзими оқ қайин?
Дўстлар даврасида бўлиб косагул,
Чаронга қуй қимиз ё майинг.**

ЕР ВАСЛИ

**Йигитликнинг олтин фаслига
Қадам қўйган қутлуғ кунданоқ,
Етмоқ учун бир ёр васлига
Ким ўтказмас тунларни уйғоқ.**

**Юлдузларга розин айтмас ким,
Ким ёрини ўхшатмас ойга?
Қалбига ишқ бўлганда ҳоким,
Ким тўлмайди дейсиз чиройга?**

**Севги деган муқаддас калом
Қай юракка солмайди оташ?
Барно қизга ким бермас салом,
Ёр қошида кимлар эгмас бош.**

¹ Еқутларнинг баҳор байрами.

Ишқ ҳақида битилган шеърни
Айтинг, дўстлар, ёд олмайди ким?
Ерга фидо этиб умрини,
Ким қилмайди унга табассум?

Ҳар бир қалбга ишқ солар туғён,
Ишқ ўртайди ҳар бир юракни.
Ҳаловатин йўқотган ҳар жон
Хуш кўрмайди аччиқ фироқни.

Қараганда ёрнинг кўзига
Туғён урар йигитнинг қалби.
Қовушмайди сўзи сўзига,
Япроқ каби титрайди лаби.

Ушлаганда нозик қўлини
Айтар гапин қўяр унутиб.
Олмоқ учун қизнинг кўнглини
Жилмаяди атиргул тутиб.

Қовушганда икки оташ лаб
Ишқ майидан маст бўлар олам.
Бир қучоқда икки оташ қалб
Урганида маст бўлар одам.

Икки қалбга бирдай ҳаяжон,
Гулу солар биринчи бўса.
Оташида қуяр икки жон
Ишқ гулига парвона бўса.

Ёр васлидан ошифта ва маст
Етоғига қайтар икки ёш.
Бўса — умрин қилгандай пайваст,
Қалбларига солгандир оташ.

Кўзларига қўнмайин уйқу,
Тонг отишин кутишар бедор.

Икки қалба ёнар бир туйғу,
Ваъда айлаб ажиб бир баҳор.

Ер висолин соғиниб мамнун
Хаёлларга бўлишар банди.
Севиб, фақат севилмоқ учун
Туғилгандир инсон фарзанди,

УХЛА, БОЛАГИНАМ

Ухла, болагинам, тўйиб ором ол,
Бошингда порлайди меҳр қуёши.
Сенга деразадан термилар ҳилол,
Юзингда балқийди сеҳр қуёши.

Тинчгина ухласин дея бугун ҳам
Борлиққа ажиб бир сукунат чўккан,
Сен каби жилмайиб ўй сулар олам,
Юлдузлар ҳам сенга кўзини тиккан.

Дарёлар ҳам оқар сокин, осуда,
Ширин уйқудадир сўлим боғлар ҳам.
Булбул ҳам ўқимас гулга қасида,
Чолдек мудраб ётар юксак тоғлар ҳам.

Одамдан холидир йўл ва хиёбон,
Бахтиёр уйларда ўчган чироқлар.
Уйқу болишида барча тирик жон,
Сукунат қўйнида яқин-йироқлар.

Фақатгина улкан корхоналарда
Чироқлар парпираб сочади ёғду.
Сени деб нон ёпар кимдир саҳарда,
Унинг кўзларига бегона уйқу.

Яна бир ҳамшаҳринг ясар шоколад,
Тонг билан у сенга этади ҳады.

**Мириқиб ором ол, әй тили новвот,
Сеникидир, ахир, бу гүзал дунё.**

**Қуёш чиқар ҳар кун сени кўргани,
Сенга мунтазирдир ёрқин келажак.
Сен билан бир умр яйраб юргани,
Даданг ўтқазмоқда боғларга чечак.**

**Сен билан уйимиз обод, чароғон,
Сен билан волиданг боши осмонда.
Азизим, сени деб фидо этдик жон,
Униб-ўс, кам бўлма ёруғ жаҳонда!**

ИЛҲОМ ПАРИСИ

Бугун руҳим тонгдай беғубор,
 Хаёлларим ел каби учқур.
 Ҳисларимда қуёш ўти бор,
 Юрагимда ажиб бир сурур.

Илҳом деган сирли бир малак
 Менга ваъда айлаган висол.
 Фироқида ўртанган юрак
 Учрашувга ошиқар хушҳол.

Йўқ, гул эмас менинг тутганим,
 Унга ҳадям дафтар ва қалам.
 Висолини айлаб кутганим
 Бугун менга қилибди карам.

Шунинг учун қалбда аланга,
 Кўзларимда сирли бир савол.
 Ҳавас билан боқиб оламга,
 Вужудимда таажжуб бир ҳол.

Бундай савдо кўл кечган бошдан,
 Бундай ҳолнинг йўқдир саноғи.
 Қалбга тушган бундай оташдан.
 Қизаргандир илҳом ёноғи.

Бугунгиси ўзгача лекин,
 Истеъдодим қилар имтиҳон.

Гул тутқазиб қўлимга бугун,
Қутлуғ ишга чорлар бегумон.

Шунинг учун бу ошиқ кўнгил
Оғушида ўтли ҳаяжон.
Ер висолин соғингандай ул
Тўлқинланар мисли бир уммон.

Биринчи бор йигит билан қиз
Учрашганин қилинг тасаввур.
Бир-бирига қаролмай ёлғиз,
Икки ошиқ ер чизар масрур.

Севги деган муқаддас сўзни
Дудуқланар ололмай тилга.
Йигит дейди: «Изладим Сизни»,
Таскин бериб ошиқ кўнгилга.

Қиз эса жим, сақлайди сукут,
Япроқ каби титрайди дир-дир.
Бошқа бир сўз деёлмас йигит,
Қувлик билан қиз бермагач сир.

Лекин менга шуниси аён,
Қиз севмаса келмасди бунда.
Севги дилга солмаса тугён,
Учрашмасди иккови кунда.

Мен ҳам илҳом деган парини
Ухшатаман ўша санамга.
Тутқизмаса менга барини,
Солмас эди қалбга аланга.

Олтин бўса қилмаса ваъда,
Қўлларимга бермасди қалам.
Мендай гўзал бўлсин деб дунё,
Чорбоғимга қўймасди қадам.

Шунинг учун илҳом парисин
Шодмон кутиб олурман ҳар гал.
Қия очиб кўнглим дарчасин,
Айлашурман тонггача висол,

Бу висолнинг завқи билан маст
Олқиш айтгум ул қалам қошга.
Жонга бўлиб ишқи пайваст,
Гул чекаман тун бўйи тошга!

ШҲХ КҲЗЛАР

Сени жуда зебо дейдилар,
Ақлда ҳам доно дейдилар,
Лекин сенинг сеҳргарлигинг
ШҲх кўзингда бино дейдилар.
Унда қанча муҳаббат
Ҳам гўзаллик, нафосат.
Топилмасдан дардим чораси,
Борми десам сенда давоси,
Мени баттар қийнар бегумон
ШҲх кўзларинг шарму ҳаёси.
Уша ҳаё, назокат
Бермайди менга роҳат.
Ҳар кўрганда қоламан ночор
Енгиб бўлмас қанча ҳукми бор.
Бир қайрилиб қарасанг, жонон,
Мен бу бахтдан куйлашга хумор.
Ақлим олган шҲх кўзлар,
Ишқимдан қачон сўзлар?

ҚУЕШ ВА МУҲАББАТ

Қуёшга ўхшайди муҳаббат,
Муҳаббат қуёшдай ягона.
Ҳар юрак бўлса бир мамлакат,
Муҳаббат тахт қурган шоҳона.

Муҳаббат ўхшайди қуёшга,
Қуёшдай сўнмагай оташи.
Савдоси тушганда ҳар бошга,
Синалар ошиқнинг бардоши.

Қуёшга ўхшайди муҳаббат,
Муҳаббат маскани юракдир.
Юракда у қурган салтанат
Қуёшдан минг бора юксакдир.

Муҳаббат ўхшайди қуёшга,
Қуёшнинг маскани осмондир.
Осмонда кезса ул саргашта,
Муҳаббат ҳар қалба султондир.

Қуёшга ўхшайди муҳаббат,
Муҳаббат қуёшдай қаримас.
Қуёш-ла кулгандай табиат,
Юракдан муҳаббат аримас.

Муҳаббат ўхшайди қуёшга,
Қуёш-ку, яшолмас осмонсиз.
Демакким, кирса ҳам шу ёшга
Муҳаббат яшолмас инсонсиз!

ЮЛДУЗ

Нурдан кошона ясаб,
ой, қуёш маконида,
Бир юлдуз порлаб турмиш
Самарқанд осмонида.

Она тупроқ шод бўлиб,
қўлга олса ойна,
Ўз аксини кўрмиш ул
Кўҳак — Зарафшониди.
Ва толе офтобидан

бошга кийиб олтин тож,
Бахтин намойиш этмиш
иқбол қаҳқашонида.

Қуёшни қалам айлаб
неча йил чекмиш рақам,
Сухан ҳоқони янглиф
Навойи девонида.
Қаҳқашонда не юлдуз
унга бўлмиш парвона,
Дур излаган гаввосдек
маърифат уммонида.

Тожику озар кўкин
Сурайё янглиф безаб,
Дўстликка маёқ бўлмиш
ўзбек ошиёнида.
Не ажабким, Улуғбек,
шу юлдузни бир замон
Қаромат этган бўлса
«Зичи Қўрағони»да.

АПЕННИН ТОҒЛАРИ

Денгиз ёқасида ёнбошлаб олиб,
Беҳудуд уфққа вазмин кўз солиб,
Кўнгилда тўлқиндай армон қўзғолиб,
Уртанар, куну тун хаёлга толиб,
Апеннин тоғлари.

Балиқчи овига бергин деб барор,
Халойиқни қўйма деб очу наҳор,
Ғаввосга марварид қилгин, деб нисор,
Эрта-кеч денгизга маҳзун ёлворар,
Апеннин тоғлари.

Денгизда қутурса ваҳший тўфонлар,
Ер-кўкни титратса довул, бўронлар,
Бағрида нажотсиз қолса инсонлар,
Мунғайиб, зор қақшаб ютади қонлар,
Апеннин тоғлари.

Сайёҳлар сафардан қайтса бехатар,
Кемалар портига ташласа лангар,
Римга ошиқишса меҳмонлар агар,
Боши кўкка етиб, сочар сийму зар,
Апеннин тоғлари.

НАТО кемаларин кўрса уммонда,
Самолётлар чарх урса осмонда,
Танклари ваҳима қўзғатса жонда,
Дод солиб, сочини юлар армонда,
Апеннин тоғлари.

Денгизда сайр этса сокин бир ҳаёт,
Тўлқинлар мавжига қувлик бўлса ёт,
Оққушлар уришса кемага қанот,
Мусаффо бўлди, деб ўйлар кoinот,
Апеннин тоғлари.

Булутлар бошига солишса туман,
Ер ризқи — ёмғирдан қурса анжуман,
Кўнгилда қулф уриб армони чаман,
Тибр ва Арнодан сув тутар шўх-шан,
Апеннин тоғлари.

Қўйнида нозланар тўрт ажиб фасл,
Тўрт фасл айш-ишрат қураб муттасил.
Қим келса муродин этади ҳосил,
Менга ҳам узатди шароби асил,
Апеннин тоғлари.

Сархуш боқдим сенга Рим қучоғидан,
Сеҳри уммон — Урта ер қирғоғидан,
Ашъор майи жўшди дил булоғидан
Ва сенга тош қўйдим Ургут тоғидан,
Апеннин тоғлари!

РИМ

Етти тепалик узра
Рим ётибди ёстаниб,
Оёғини узатиб
минг йиллар даргоҳига.
Мозий шухрати билан
қадди тоғдай ростланиб,
Парво ҳам қилиб қўймас
инсон чеккан оҳига.
Харобалар бағрини
тирнамайди қилча ҳам,
Мангу сукутга чўмган
ҳайкаллар солмас ғулу.
Қолизейнинг ноласи
юррак-бағрин тилса ҳам
Черковлар меҳробидан
бошин кўтармайди у.

Пайғамбарга топниб,
сажда қилиб худога,
Роҳибалар рамзида
икки букилгандир Рим.
Мозийнинг кўзи билан
боқиб бугун дунёга,
Вайроналар ичида
тутдай тўкилгандир Рим.
Капитолий устида
турар буюк обида —
Ромулу Румо эмар
Онам дея бўрини.
Харобалар сурури —
элга буюк обида,
Қуёш қадар кўтарди
бу шаҳар ғурурини.
Римнинг юраги мисол
тўлғанади Ватикан,
Уйғониш санъатини
босганча оғушига.
Сайёҳлар нигоҳига
чулғанади Ватикан,
Олтин занжирли хочни
тақиб олиб тўшига.
Ватиканга эркини
бериб қўйган шўрлик Рим,
У, яқосин чок айлаб,
тутиб олган бўғзидан.
Амрига оғиз очмай,
кулдек бўйин эгиб жим,
Мозийдаги либоси
жулдур бўлиб тўзғиган.
Петрарка ё Дантенинг
овози берса садо,
Яраланган шердай Рим
ўрнидан қўзғалади,

Кулларнинг исбидан
жонига тушиб гафго,
Карузодай куйлаган
қалби ҳам музланади.
Қабоҳат ва саодат
бунда олиб борар жанг,
Икки дунё бағрида
аросатда қолган Рим.
Уни домига тортиб
сармоя мисли наҳанг,
Тўрға тушган балиқдек
асоратда толган Рим.
Югурик бу асрнинг
темир аравасида
Шовқин-сурон ичра Рим
истиқболга қўяр от.
Қисмат тулпори қолиб
икки ўт орасида,
Эрк ёғдуси балқиган
дунёдан кутар нажот.
Рим қўйнида кўз очиб,
отар бир кун бахт тонги,
Тухумин ёриб чиққан
сорбургут боласидай.
Апенинни чулғаса
эрк қўшиғин оҳанги,
Қалби туғёнга келар
Тибр шалоласидай.
Асрларнинг оғзини
ўлқондек очтирган Рим
Сирдош бўлолмай доғдир
одамлар қайғусига.
Не шаҳарлар уйқусин,
кўзидан қочтирган Рим.
Зулмат ичида зордир
саодат ёғдусига.

Эй, мағрибнинг бешигин
тебратган буюк шаҳар,
Бошингдан дурдай сочдим
Самарқанд тупроғини.
Истиқболнинг субҳини
кўрай дея мунаввар,
Қалбингга ёқиб қайтдим
меҳримнинг чироғини!

ИТАЛИЯ ҚҶШИҚЛАРИ

Италия харитада
Узатишган қўлга ўхшайди
Ва Урта ер денгизида
Ул бир даста гулга ўхшайди.
Қўлларини қисган чоғда
Боқсанг агар гулдай юзига,
Қалбидаги дарду ҳасрат
Занжирбанд қулга ўхшайди.
Италия манзараси
Сеҳргардай кўзинг оладир,
Камалакдай ранглар оқиб
Юрагингга туғён соладир.
Сайёд бўлиб товусига
Уқ узсанг гар, сенинг изингдан
Апеннин ҳам кўз ёшини
Дарё қилиб, йиғлаб қоладир.
Италия одамлари
Кўзларимга ўктам кўринди,
Соҳибжамол шўх қизлари
Сарвқомат, там-там кўринди.
Сармоянинг қон панжаси
Солиб, лекин бўйнига чангал,
Юзларида дилни ўртар
Дийдаси дилни ўртар.
Италия ороллари

Денгиз ичра жаннатмакондир,
Табиб даво тополмаган
Дардларингга даводир, жондир.
Лекин она дийдорига
Тўёлмаган мунгли боладай,
Уммон ичра қолиб кетиб,
Кўнгли ярим, жигари қондир.
Италия шеърияти
Пегас узра миндирди мени,
Апенниннинг чўққисига
Лочин қилиб кўндирди мени.
Петрарканинг музасини
Чал, деб ўзбек оҳангларида
Сонет «темир қонуни»га
бир умрга кўндирди мени.
Италия санъатини
Кўриб менинг ақлим адашди,
Тўққиз муза сеҳргарлари
Жонимга ўт қалашди.
Лек бебаҳо санъатни ҳам
Ватиканда солиб бозорга,
Рафаэлу Боттичелли
Юрагига ханжар қадашди.
Италия қўшиқлари
Ҳамон менинг қалбим эзадир,
Эзилган дил уммонида
Синган қайиқ бўлиб сузадир.
Тўфонларда қолиб кетиб
Етолмасдан олтин қирғоққа,
Нола қилиб, ором олган
Кўнглимни ул яна бузадир.

БРОНЗА ГУЛЧАМБАР

Пантеон қўйнида буюк мусаввир
Мангулик уйқуга чўмиб ётибди.

Бу олам боғида бўлиб беназир,
Румони шуҳратга қўмиб ётибди.

Қачондир чироғи сўнган қироллар
Қабри бунда савлат тўкиб турибди.
Деворга осиқли зангли қуроллар
Гўё қироллардан ўксиб турибди.

Меҳробнинг пинжида мусаввир қабри,
На унда қилич бор ва на мўйқалам.
Ва лекин мангулик тимсоли каби
Қабрида милтиллаб ёниб турар шам.

Чироғи ўчмасин мусаввирнинг, деб
Бу шамни халойиқ ёқиб қўйибди.
Шуҳрат иморатин безатганча хўп,
Бошига лаврни тақиб қўйибди.

Бу лавр япроғи мангу сўлмагай,
Қуйиб ҳам кул бўлмас шам ёғдусида.
Шам эса эл меҳри каби сўнмагай
Рафаэль санъатин силсиласида.

Давр деб чиранган қироллар бугун
Гулга ҳам зор бўлиб, маъюс ётибди.
Мармар қабрларнинг бағрин этиб хун,
Рафаэль қошида, афсус, ётибди.

Мусаввир қабрида, иссиқ жонидай,
Шам бўлиб, эл меҳрин ҳоври турибди.
Ва унинг бошида шуҳрат тожидай,
Бронза гулчамбар — лавр турибди.

КОЛИЗЕЙ ХАРОБАСИ

Жулдур кийган паҳлавонми
Қолизей харобаси,

Ё симобий титроқ жонми
 Колизей сардобаси,
Иисон билан йиртқич ҳайвон
 Олишганда беомон,
Ё қалблардан оққан қонми
 Колизей шарораси?
Рим сурони этмиш бедор
 Уни асрий уйқудан,
Кўзларини очмиш наҳор,
 Гулхан ёқиб оқидан,
Ростлай деса, қаддини гар
 Қалтираб, оёқлари,
Замин узра тиз чўкмиш ул
 Бағри хундек қайғудан.
Юрагимга солди ғалғо
 Колизей манзараси,
Вайронадан берди садо
 Колизей можароси,
Нигоҳимни тутқин айлаб
 Ситамгар иморатда,
Куллар наслин қилди бино
 Колизей шажараси.
Куллар сабру тоқат ичра
 Филга ўхшаб кўринур,
Армон тоғи кулфат ичра
 Зилга ўхшаб кўринур,
Бошимда ғам гир айланиб
 Тегирмоннинг тошидай,
Кўз ёшлари қисмат ичра
 Нилга ўхшаб кўринур.
Тутиб кетди Римни, қаранг,
 Колизей машмашаси,
Шовқин-сурон ичра гаранг
 Колизей кошонаси.
Гладиатор билан йўлбарс
 Жон талашган чоғида,

Тортган эди торин таранг
Колизей томошаси.
Ана, инсон сўнгги бора
Рақибига ташланди,
Қони билан ерни қора
Қила олмай ғашланди.
Тиш-тирноғин тиг қилди-ю,
Ҳамла қилди йўлбарс ҳам,
Ҳаёт-мамот жангин, қара,
Сўнг саҳнаси бошланди.
Қийқирганча бор оломон
Оёққа қалқди бирдан,
Гладиатор учун жаҳон
Маҳрум бўлганди нурдан.
Йўлбарс эса олиб уни
Оёқлари остига,
Чавақлади, тирқираб қон
Оқди бағри қон ердан.
Сочларини юлганича
Фарёд қилди бир аёл,
Жинниларча кулганича
Бағрин тилди бир аёл.
Колизейнинг устунларин
Зирқиратди ноласи,
Унутолмас ўлганича
Бу саҳнани шўр аёл.
Колизейга келдинг нечун
Волидан муҳтарам.
Е адашиб йўлдан бугун
Бежо қўйдингми қадам,
Инсон билан йўлбарсни бир
Майдон ичра ўйнатган
Телба дунё инсон учун
Қачон қилибди қарам?
Қачон дунё солмиш қулоқ
Халойиқнинг дардига?

У қулдорга бир ўйинчоқ,
Айланар ўз чархида.
Қуллар ердан топмай омон
Кўкка учди руҳ бўлиб,
Юлдуз бўлиб қолди бироқ
Қолизейнинг аршида.
Сенда шаҳид бўлган инсон
Сони борми, Қолизей?
Тупроғингда эрса ниҳон
Қони борми, Қолизей?
Шуҳрат тожи яқсон бўлиб
Етса ҳамки пойингда,
Е қулларнинг сенда ҳамон
Шони борми, Қолизей?
Эй, мардликнинг вайрон бўлган
Хароба кошонаси,
Румо мулкин ҳайрон қилган
Томоша остонаси,
Утмишингни қарғаб бунча
Боқмагил мотамсаро,
Қуллар қабрин вайрон бўлган
Сен битта нишонаси.

УФФИЦИ ГАЛЕРЕЯСИДА

Тонг чоғи тушиб қолдим
сеҳргар бир оролга,
Ҳаёт деган уммон ичра
сайёҳ каби адашиб.
Узимни қўлга олдим,
эрк бермайин хаёлга,
Қаён боқсам, туғён ичра
кўзим қолди қамашиб.
Бу орол мўъжизаси
ақлим этиб қўйди лол,

Ҳайрат ичра одамлар
турарди менга боқиб:
Қисматнинг мусиқаси
минг кўйга солган аёл,
Бағрин эзиб аламлар,
топинар хочни тақиб.
Денгизнинг ёқасида
бир чол турар мункайиб,
Дарё каби шиддаткор
ёшлик даврини қўмсаб.
Тўлқинлар долғасида
боқар шўрлик мунғайиб,
Ҳаёт боғида ночор
танҳо қолганга ўхшаб.
Аждаҳони бўғзидан
тутиб олган бир йигит,
Елкасига қилични
санчмоқ учун шайланган.
Заҳар сочиб оғзидан,
кўзи ёниб мисли ўт,
Иўқотгандек бор кучин,
тимсоҳ қулга айланган.
Тўшак узра тўлғаниб,
ётибди бир ёш жувон,
Қўлида қизил олма —
ёқутдай турар яшнаб.
Сочи белга чулғаниб,
ҳислари қилиб исён,
Кўзларида таманно,
бўсаларга ташна лаб.
Унгимми бу ёки туш,—
хаёлни босди ҳайрат,
Суратлар кўзгусига
кўзлар қолди михланиб.
Завқ шаробин этиб нўш,
ўзга келдим хайрият

**Ва лекин бир умрга
қалбим қолди чўғланиб...**

ҲАЙКАЛТАРОШ

**Оқ мрамрдан ясалган бир болакай,
Бир қарашда кўз олар жозибаси.
Уйламайсан ҳайкал деб сира, ҳай-ҳай,
Бордай унда тириклар насибаси.**

**Танасида гўёки жони бордай,
Ҳаёт шами порлайди кўзларида.
Томирида гупирган қони бордай,
Балқиб турар табассум юзларида.**

**Қўлларида — искана бирлан болға,
Бир қизалоқ ҳайкалин у тарошлар:
Толим-толим сочлари мисли долға,
Тиғи паррон этгудек камон қошлар.**

**Жон бахш этиб қизалоқ ҳайкалига,
Ҳайкал бўлиб қолибди бу болакай.
Ҳамма лолдир бу ҳайкал сайқалига,
Яратибди қайси аканг қарағай!**

**Бу — Бернини, унинг ўт болалиги,
Тўрт ёшида отаси ҳам қолган лол.
Ё Тициан санъатга шайдолиги,
Мрамрар тошлар ҳуснига берган жамол.**

**Бу — Канава, сеҳргар олий даҳо,
Ё табиат санъатин мужассами.
Бу — тошдан садо берган Микеланжело,
Моисейни яратган зако шами.**

Қизалоқ ким, Дантени этган сарсон —
Беатриче ёки бир умри жаннат?
Ё Рафаэль қалбида қолган армон,
Фаришта ё соҳибни бир муҳаббат!

Ё Жоттани қошида тиз чўктирган,
Ассизининг кўҳида кезган оҳу?
Боттичелли кўзидан ёш тўктирган,
Флоренция рамзими бу моҳирў?

Бу — қалбларни сеҳрлаб турган ҳайкал
Қаршисида лол бўлмаёй йўқдир илож.
Соҳибин ул шуҳратга кўмиб тугал,
Мулки Румо бошига кийгизди тож!

ВЕНЕЦИЯ

Венеция — тождор шаҳар,
маликан уммондир.
Сочин ювар оби кавсар,
Хусни моҳитобондир.
Кўзларида сеҳру жоду
ўт қаласа жонингга,
Гамзалари дилни ўртар
оҳу каби жонондир.
Мен унга бир боқиб қиё,
кириб қолдим боғига,
Қалбга тушиб ўтли зиё,
илиндим тузоғига.
Муҳаббатим оққуш бўлиб
сузай деди баҳрида,
Оташ бўлиб оҳим гўё
таралди қирғоғига.
Айлай десам унга ошкор
нола қилган ишқимни,

Кокилини қилиб сим дор,
 бошдан олди ҳушимни.
 Ошиқ бўлсанг тиз чўк, деди,
 менинг қошимда, ўғлон,
 Юзлаб орол сенга хумор,
 кўргин олтин кўшкимни.
 Ошиқлигим айлаб баён
 ўтдим тўрт юз кўприкдан,
 Висолида ўртанди жон,
 ёшлар оқиб киприқдан,
 Худди писта пўчоғидек
 ўйнатиб қайиғимни,
 Юзлаб канал этди гирён,
 қолма, дея кўриқдан.
 Синовига бериб бардош,
 кездим оролма-орол,
 Кўзларида кўрдиму ёш
 бошимдан учди хаёл.
 Субҳидамдан оқшом қадар
 сув мулкани сайр этиб,
 Мажнунтолдай эгдиму бош,
 сўрадим ундан савол:
 — Венеция, айла карам,
 қалбим қолди қийноқда,
 Куйдиради қалбинг не ғам,
 ўт ёнгандек ўчоқда?
 Занжир солиб оёғинга
 төртарми ёки денгиз,
 Е дардимга бўл, деб малҳам,
 осилдингми қирғоқда?
 — Ҳолим кўриб, кўрқма, меҳмон,
 мен денгиз парисиман,
 Багрин айлаб оромижон,
 кулган бир наргисима.
 Тўлқинлари эркаланиб,
 ўпиб ётар пойимни.

Мен денгизга солиб тугён
 турган эл ворисиман.
 Мени денгиз бешигида
 тебратган онажоним,
 Шўх тўлқинлар эшигида
 улғайган азиз жоним.
 Неча йилдир, мени уммон
 ётар мағрур қучоқлаб,
 Унинг жўшқин қўшигида
 куйланар бор армоним.
 Леонардо¹қўлларига
 тутқаздим шоҳ мўйқалам.
 Ва Дантенинг йўлларига,
 гул сочиб, этдим карам.
 Тицианга ҳамроз бўлиб,
 мармар тошга бердим жон,
 Петрарканинг шўх торига
 Жўр бўлсин, дедим олам.
 Ошиқ бўлсанг менга агар
 бир шарт қўяй олдинга,
 Ишқ боғига бўлиб сарвар,
 қулоқ солгин қалбингга.
 Муҳаббатинг гар бўлса чин,
 майли, кетма қошимдан,
 Данте каби бир шоҳ асар
 инъом айла халқингга!
 Венеция, жаннат диёр,
 сенга севгим бегумон.
 Юрагимда ишқи ашъор,
 бағрингда этди меҳмон.
 Қучоғингда қолар эдим,
 Яшар эдим умрбод,
 Сенга эди жоним нисор,
 бўлмаса Ўзбекистон!

¹ Леонардо да Винчи.

ТОШ ОДАМЛАР

Абаканнинг бир пучмоғида
Тириклардай хаёлга ботиб,
Ҳаёт сўниб кўз қароғида,
Тош одамлар турибди қотиб.

Миллион йиллик горни тарк этиб
Келишибди шаҳарга бугун.
Зулматдаги умридан кечиб,
Отилибди ёруғлик учун.

Совуқ танга бериб ҳарорат
Бошларини силабди қуёш.
Қалбларида битиб жароҳат,
Сўқир кўздан тирқирабди ёш.

Томирига югурибди қон,
Сочларига тегибди шамол,
Оёғига кирибди дармон,
Бошларига қўнибди иқбол.

Авлодларин оёқларига
Йиқилибди шўрликлар охир.
Шивирлашиб қулоқларига
Дардларини қилибди зоҳир.

Кўнгли юмшоқ, ҳотам хакаслар
Топинишиб аждодларига,
Шарафига чалишиб созлар,
Едгор этиб авлодларига,

Қўйишибди кўркам боғ аро
Тош одамлар ҳайкалларини.
Қилишибди гўёки бажо
Аждодларин айтганларини.

Истиқболдан бўлсанг умидвор,
Аждодларинг руҳин қилма хор!

СИЦИЛИЯ

Сицилия — жаннатий орол,
Палермонинг сўлим диёри,
Қўлларингни менга бера қол,
Юрагимнинг чиқсин хумори.
Қайиғимни олиб қўйнингга,
Лангарини тўлқиннингга сол.
Меҳмон келди бугун уйингга,
Боғларингда сурғали хаёл.
Пелоритан тоғлари оша
Мессинига солайин қулоқ,
Денгизингни қилиб томоша,
Ле Маденъеда² бўлайин қўноқ.
Лимонингдан кесиб бир тилим,
Солиб қўйгин чойимга, майли,
Небродига³ тушибди йўлим
Сенга бўлган ишқим туфайли.
Сермавж Тунис қўлтиғида ё
Ғаввос бўлиб терай дурингдан,
Дардларингга излаб мўмиё,
Рози қилай сени умрингдан.
Юрагингнинг оташими ё,
Ловиллаган Этна вулқони?
Пелоритан қуёшими ё,
Олов сочган тубсиз ўпқони?
Жаннат эрсанг, нечун деҳқонинг
Неъматингдан эмас баҳраманд?
Нечун ўтда ўртанар жонинг,

¹ Тиррен денгизининг кўрфази.

² Гўзал шаҳарча.

³ Кўркам водий.

Еруг кунга бўлиб орзуманд?
Дунёда бор ҳаёт неъмат
Қучоғингда эрур муҳайё.
Ёки сенда, денгиз жаннати,
Кўрмак бору емак йўқми ё?
Тупроғинг-ку, бўлиқ ва семиз,
Дарёларинг сувга-ку, сероб.
Эру хотин бўлиб қўшқўкиз,
Ишласа-да, рўзгори хароб.
Синьорларнинг дастидан нолон
Отилдингни вулқон бўлиб ё?
Юз лир турса сенда бурда нон,
Кимнинг бағри бўлмайди сиё?
Ҳуснинг жуда бўлса ҳам кўркам,
Юрагингда дардинг кўп экан.
Сармойнинг панжаси, эркам,
Кўзларингга кирган чўп экан.
Ҳамма нарса бор экан сенда,
Етмас экан бир нарса хиёл.
Қолган қаби қайиқ тўфонда,
Зор экансан Эркака, эй орол.
Сицилия, эй рангпар диёр,
Денгиз ичра йиғлаган она.
Кўз ёшингни этма шашқатор,
Кулги бўлмас сенга бегона.
Қайтмоқдаман уйга беармон,
Қўлларингни очгил дуога,
Кўришармиз сен билан омон,
Эсон бўлсак ушбу дунёда!

УЗБЕКИСТОН СЎЗЛАСИН

Бу минбардан тегса навбат
 Тиллари бийрон сўзласин,
 Сўзин безаб дурри ҳикмат
 Манзур суҳандон сўзласин,
 Аҳли мажлис деса раҳмат
 Умридан шодмон сўзласин,
 Лек ўзгалар кутар фурсат
 Борича имкон сўзласин,
 Келмай қолса кимга навбат
 Кўнглида пинҳон сўзласин.
 Ҳар кимсага бу дунёда
 Сўзлаш-чун навбат берилар,
 Гоҳи озроқ, гоҳ зиёда —
 Ўлчовли фурсат берилар,
 Ким суворий, ким пиёда —
 Умри омонат берилар,
 Умр деган бу дарёда
 Ғаввоси қудрат берилар,
 Турмас кутиб тошқин ҳаёт
 Ошиқиб ҳар жон сўзласин.
 Сўзламаса дилда борин
 Кўнгилни армон ўртагай,
 Чертолмаса юрак торин
 Оҳанги ҳайрон ўртагай,
 Айтолмаса оҳу зорин
 Нолаи афғон ўртагай,
 Очолмаса қалб дафтарин
 Жонини сўзон ўртагай,

Уртаниб ул айтса баёт
Тўлғониб уммон сўзласин.
Сўзлаганда фикри тулпор
Жиловин ол қўлингга,
Камарини тортиб сўнг бор
Майли тушгин йўлингга,
Онажонинг нонин зинҳор
Боғлаб олгин белингга,
Қамчига ҳам бериб озор,
Кўтарма ҳеч элингга,
Узангига бериб зийнат
Чавандоз инсон сўзласин.
Сурон солиб оқса дарё,
Туби тошлоқ ва саёздир,
Куз бошига бўлган бало
Тоғлардан эсган аёздир,
Одам агар қўйса бино,
Мансаб берган бир ниёздир,
Гар сўзида йўқдир маъно
Нотиқ баланд парвоздир,
Анжуманда бугун фақат
Толиби даврон сўзласин.
Сўзлаганда, эй қора кўз,
Юзларда хандон ўйнасин,
Дилга туғён солиб ҳар сўз
Кўзларда пайкон ўйнасин,
Оҳангидан кеча-кундуз
Яйраб кўнгил, жон ўйнасин,
Томошага чиқиб юлдуз,
Ой бирла осмон ўйнасин,
Сўзларингга бериб қанот
Шоири замон сўзласин.
Келди навбат менга бугун
Сўзламоқлик пайтидир,
Шеър ишқида ёниб кун-тун
Бўзламоқлик пайтидир,

Ургут тоғин қор чўққисин
Кўзламоқлик пайтидир,
Одамлардан бўлиб мамнун
Изламоқлик пайтидир,
Сен қўятур бу кун Барот,
Кел, Ўзбекистон сўзласин.

ҚЎЗҒАЛУР

Сенга боқсам эй диёр,
Жисмим аро жон қўзғалур,
Кўзларим айлаб бедор
Юлдузли осмон қўзғалур,
Қўшиғим тинглаб наҳор
Булбулда гирён қўзғалур,
Васфингни этсам ашъор
Залворли дoston қўзғалур,
Келиб кўнглима баҳор
Дашт аро найсон қўзғалур.
Гул баргин ўйнаб сабо
Борда хиромон этмаса,
Сигмай ўзанга дарё
Тўлқини туғён этмаса,
Узатиб қўлин вафо
Фироқ бағрин қон этмаса,
Жилмайиб боқий дунё
Башарни шодон этмаса,
Жонимни айлаб нисор
Кўнглимда армон қўзғалур.
Дўст кўзида ногаҳон
Милтиллаган ёш кўринса,
Фарзанд қолиб бепосбон
Пешонаси тош кўринса,
Муҳожир излаб макон
Оғу унга ош кўринса,

Йўлдан адашса инсон,
Десалар гар: «Қоч, кўринса»,
Руҳимга бериб озор
Шафқати уммон қўзғалур.
Гул деб экса-ю, башар
Ўрнида тикон кўкарса,
Дўстига санчиб ханжар
Сўнг ўзи фиғон кўтарса
Меҳмонни мезбон агар
Остонадан итарса,
Ўғил бўлиб оқпадар
Отага қўл кўтарса,
Айлаб ғазабни ихтиёр
Кўксимда вулқон қўзғалур.
Бир санамга қасди жон
Учирилган қош кўринса,
Тўйингда бўлиб қурбон
Агёр унга бош кўринса,
Эл мулкин қилиб гумдон
Яна кўзи оч кўринса,
Йўлингга бўлиб тўғон
Сўнг эса сирдош кўринса,
Нафратим ошиб бисёр
Қаҳри кўҳистон қўзғалур.
Айбингни айтмай юзга
Ортингдан игво қилсалар,
Жилмайиб боқиб кўзга
Сўнг эса ғавақ қилсалар,
Раҳмат деб нону тузга,
Кетгач сўнг савдо қилсалар,
Содиқ дўстмиз деб сизга
Ғанимдек адо қилсалар,
Қўлларимни айлаб дор
Жонимда афғон қўзғалур.

ИЛҲОМ ТУЛПОРИ ХУСУСИДА

От минганлар бари бирдан
 Чандаст чавандоз бўлмагай,
Тоғ қайдадир, ўтмай қирдан
 Қолса якондоз бўлмагай,
Улоқни гар узиб ердан
 Кетмаса эъзоз бўлмагай,
Утолмаса Аму, Сирдан
 Совриндор шоввоз бўлмагай,
Тулпори гар қолса шердан
 Олқишга ҳамроз бўлмагай.
Қамчи босинг, дўстлар агар
 Нўноқ эрса тулпорингиз,
Жиловини тортманг зинҳор
 Узмоқ бўлса шиорингиз,
Ниқтаб бунча берманг озор
 Пойгада ул барорингиз,
Нағал қоқиб унга такрор
 Оқсатмангиз шунқорингиз,
Кўзидан ёш томса зўрдан
 Бургутдек парвоз бўлмагай.
Гар дарёдан сув ичганда
 Қондирсангиз чанқоғини,
Сувлиқ билан сув кечганда
 Қонатсангиз туёғини,
Шамолдан ҳам тез учганда
 Сўндирсангиз чақмоғини,
Асқар тоғда шон кучганда
 Олмасангиз улоғини,
Чавандоз деб Сиздай эрдан
 Тулпор қадди ғоз бўлмагай.
Узангидан узиб оёқ
 Елини тараб қўймасанг,
Эгарини олиб тезроқ
 Кунига яраб, суймасанг,

Дон-дун билан айлаб қўноқ
Кўзига қараб тўймасан,
Посбон бўлиб унга, бироқ
Бошини силаб қўймасанг,
Қанотлари сийиб бирдан
Сизга жўровоз бўлмагай.
Бу майдонда доврўф солиб,
Дўстгинам, от ўйнатмасанг,
Устозлардан ибрат олиб
Кўнгил торин куйлатмасанг,
Сени ким дер илми толиб
Халойиқни ўйлатмасанг,
Қалам бирлан яккаш қолиб
Қоғозингни сўйлатмасанг,
Кўринмаса қалбинг шеърдан
Номинг сарафроз бўлмагай.
Чавандозсан, қуриб пойга
Тулпорингни хор қилмагил,
Муккасидан кетиб майга
Сўзингга ҳеч зор қилмагил,
Ўхшасанг ҳам тошқин сойга
Эл ишидан ор қилмагил,
Устозларинг турган жойда
Сен ўзни саркор қилмагил,
Қилсанг Барот, оёқ ердан
Узилиб, парвоз бўлмагай.

МУСО ЖАЛИЛ

Қозон Кремлининг чўнг қопқасида
Тиканли симлар-ла бўлиб занжирбанд,
Мардлик чўққисининг шоҳсупасида
Қафасдан отилган арслон монанд,

Ут нигоҳи қилиб қуёшни ишғол,
Қўллари орқага боғланиб маҳкам,

Каҳқашон сайрини қўмсаб безавол,
Қозон тупроғига қўйганча қадам,

Буюк Мусо Жалил турибди мағрур
Башарий жасорат силсиласида.
Қараши самони тешгудек ёвқур,
Гўё уриб турар қалби кўксида.

Бу қалбнинг исёнкор ўтли нидоси
Маобит турмасин ларзага солди.
Манфур фашизмнинг чўнг аждоҳаси
Заҳрини сочолмай, тўлғаниб қолди.

Аждаҳо бошини мажақлаб, янчиб,
Кўзларини ўйиб олди дўстлари,
Ғалаба қиличин ғанимга санчиб,
Афсуским, Мусосиз қолди дўстлари.

Ва лекин мангуга бўлмади унут,
Мусо ҳам жанг қилди дўстлар сафида.
Шеърлари бахш этди юракларга ўт,
Зафарга чорлади ҳар нафасида.

Дўстлари сингари голиб, музаффар
Мусо ҳам шон билан қайтди Қозонга.
Миллионлаб қалбларда яшаб мўътабар,
Қўшиқдай янгради номи жаҳонга.

Мангу тимсол бўлиб мардликка Мусо,
Мармар қоя узра турибди бугун,
Унга ҳавас билан жилмаяр дунё,
Ваган деб фидойи бўлгани учун!

Пойида тўлғаниб ётибди Эдил,
Фарзанди ҳажрида куйган онадай.
Ва дейди: «Мусожон, қучоғимга кел,
Бир лаҳза бўлса ҳам меҳрингга қонай!»

Қирларда бағри қон бўлиб лолазор,
Қўлини узатар висол жомига.
Чучмома, бўтакўз термилганча зор,
Чанг солар айрилиқ истеҳкомига.

Эдил эпкинида гуллаган боғлар
Илҳом париси-ла сайрга чорлар.
Гавҳар шодасидай оппоқ булоқлар
Эгилиб, қўлига узатар торлар.

Булбуллар боғ аро бўлиб яқо чок
Мусо севган гулни излар чамандан.
Муҳаббат ғазалин куйлашар чаҳ-чаҳ,
Ҳижрон гулханида мисли самандар.

Турна кўзларидек зилол булоқлар
Унга сув узатар тонг кўзасида.
Тоғлардан пиёда чопган ирмоқлар
Мусони ёд этар ашуласида.

Шоирни миннатдор эттали осмон
Қуёш, ой, юлдузни этади нисор,
Ва уни ардоқлаб ҳур Татаристон
Қафтида кўтариб турибди бедор!

НЕАПОЛЛИК ОНА ҲАСРАТИ

«Паноҳгоҳим Неаполь,
Қаддим бўлди мажнунтол.
Сен қилмасанг мурувват,
Ёш умрим топар завол».

Сершовқин кўчанинг муюлишида
Тентирайди ёш она.

Дарёнинг денгизга қуйилишида
Пешонаси тош она,
Қизини бағрига босиб ғамгузор,
Кўзларида ёш она,
Неаполга айлаб дардини ошкор
Излайди бир бошпана.
Борай деса йўқдир таниш даргоҳи,
Ҳеч ким бўлмас парвона.
Бир дардкаш ахтариб дайдир нигоҳи,
Борми, дея ҳамхона.
Ҳеч кимса шўрликка парво қилмайди,
Утиб борар мардона.
Назари тушса ҳам кўзга илмайди,
Кўнглин этиб ғамхона.
Синьорлар эшигин пойин ўпса ҳам
Кел, демас бир остона.
Эртадан-кечгача бошин этиб ҳам,
Дайдир мисли девона.
Вирдан қулаб кетиб суйанган тоғи,
Мотам этди сўзона.
Чўп каби қуритди айрилиқ доғи,
Бахт бўлмади дугона.

«Паноҳгоҳим Неаполь,
Қаддим бўлди мажнунтол.
Сен қилмасанг мурувват,
Ёш умрим топар завол».

Неаполь бағрини тирнар ҳасрати,
Уксинади ёш она.
Бошига тушганда ҳаёт кулфати,
Кезар, кўнгли ғаш она.
Бир томчи сут қолмай пок сийнасида,
Шодлик бўлди бегона.
Қоқилиб, ғам тоғин силсиласида
Дўст тополмас ягона.
Умр аравасин тортай деса гар,
Олмайди бир корхона,

Қизинг-ла сен ахир кимга, деб даркор,
Излашади баҳона.
Жонидан ортиқроқ кўрган қизини,
Асраб худди дурдона,
Заъфарон этганча гулдек юзини,
Паноҳ излайди она.
Отасидан ёдгор қолган тирноққа
Даъво қилмай кошона,
Меҳрини сут билан бериб гўдакка,
Ёримдан деб нишона,
Неаполнинг дардманд кўчаларида
Қалби қуёшдай ёна,
Бахт излаб, қоронғи кечаларида
Саргардондир ёш она!..

КРЕМЛЬ БОҒИДА

Кремль боғида баҳорий шукуҳ
 Қалбимда қўзғайди ифтихор.
 Мен билан сайр этар ўғилчам Фаррух,
 Кўзлари курантга интизор.

Ёқут юлдузига қараб тўймайди,
 Чарақлаб кетади кўзлари.
 Юз хил савол бериб мени қийнайди,
 Кўнглимни қитиқлар сўзлари.

Мен оғиз жуфтламай, ул ўзи биб-бир
 Енғоқдай чақибоқ ташлади.
 Сўнг эса қўлимдан етаклаб мағрур,
 Сайрибоғ қилишга бошлади.

Олмазор шохлари эгилиб ларзон,
 Сехрлаб қўярди кўзларни.
 Болалик ҳаваси қўзғалиб шу он,
 Фаррухжон ялиниб сўзларди:

- Биттагина олиб беринг, дадажон!
- Йўқ, ўғлим, қўлларим етмайди.
- Бўлмаса, кўтариб туринг, дадажон,
 Битта олсам камиб кетмайди.

Мени мот қилса ҳам ўғлим тамоми,
 Кўзида балқирди илтижо.

Кремль богининг кекса боғбони,
Истагини келтирди бажо.

Фаррухжон қўлига олиб олмани,
Миннатдор жилмайди боғбонга.
Қойил қилиб қўйган сингари мени,
Шодлиги сиғмасди жаҳонга!

СМОЛЬНИЙДА

Муқаддас зинага қўяман қадам,
Ҳаяжон ўтида тўлғанар юрак.
Бу шараф сурурин этгали рақам
Юракка илҳому қаноат керак.

Кўзга суртсам арзир, Лениннинг ахир,
Муқаддас изи бор бу зиналарда!
Бу даргоҳ мен учун эрур беназир,
Бахтим туғилган-ку шу зиналарда!

Энтикиб боқаман хаёлга ботиб,
Смольный шукуҳи руҳим яйратар.
Шу пайт дилда ажиб туйғу уйғотиб
Доҳийнинг улуғвор сўзлари янграр.

Ленин сўзлаётир, барча тирик жон
Миқ этмай тинглайди, тинглайди бесас.
Тирик жон сингари жумлаи жаҳон
Ленинни тинглайди, унга ҳамнафас.

Мен ҳам ҳамнафасман, бирдир маслагим,
Ленин партиясин бир аскариман.
Унга содиқ бўлмоқ олий мақсадим,
Миллионлаб коммунист қаторидаман.

Бу қутлуғ даргоҳга топинмоқ учун
Буюк орзу билан келдим таъзимга.
Мармар зиналарин ўпдиму бугун,
Муқаддас хокини суртдим кўзимга.

«АВРОРА»

Неванинг муқаддас оғушида
Зиёратгоҳ макон бу!
Истиқбол қасрининг болқишида
Мангу ёруғ жаҳон бу!

Остонасин дунё ўпиб ўтган
Қутлуғ бир кошона бу!
Довруғи оламни тутиб кетган
Кемаи ягона бу!

Инқилоб дароғин бера олган
Янги дунё бонги бу!
Ва Қишки Саройга даҳшат солган
Озод ҳаёт тонги бу!

Ларзакор садоси қудратидан
Отгандир бахт қуёши.
Халойиқ қутулиб кулфатидан,
Шодлик бўлган йўлдоши.

Дарёлар қучоғин айлаб макон
«Аврора» ҳеч толмади.
Пойига бош урди қанча уммон,
Ерга белбоғ боғлади.

Қўришга ошиқди қанча эллар,
Топинди байроғига.
Денгиздек чайқалиб қолди диллар
Хайрлашув чоғида.

«Аврора» белини маҳкам боғлаб,
Хизмат қилди элига.
Ўзини йигитдек ишга чоғлаб,
Боқди ўтган йўлига.

Октябрь эликка қўйгач қадам,
Ҳурматин қилиб бажо,
Олтин тўй кунда айлаб карам,
Тўплардан бериб садо,

Келажак авлодга этиб ёдгор,
У Невага қўйилди.
Зиёрат этгани аҳли башар
Дарё бўлиб қуйилди.

Бу оқим тўхтамас минглаб йиллар
Одамзод экан тирик.
Инқилоб машъалин тутган қўллар
Қуёшга бўлур кўприк.

«Аврора» турибди постда ҳамон
Қойил қилиб дунёни.
Невага кўрк бўлиб, борки жаҳон,
У билмас истеъфони.

РАЗВЕДКАЧИ СИРОЖИДДИН ВАЛИЕВ МОНОЛОГИ

Яқинда фронтнинг энг яхши разведкачиси
Валиев ҳалок бўлди. У ҳақда қўшиқ яра-
тиш керак эди. Валиев қўшиққа арзийди.

Л. И. Брежнев

1

Мен жангга отландим йигитлигимда,
Чўққиға даст урган бургутлигимда.

Пўртана қиларди томирда қоним,
Танимга сиғмасди оташин жоним.

Жондай азиз эди Ватаним менга,
Униб-ўсган боғу чаманим менга.

Дарёлари тошқин ҳаётим эди,
Тоғлари ирода, саботим эди.

Учқур қанот эди ғурури менга,
Бахту нажот эди сурури менга.

Даласи берганди ризқу рўзимни,
Боғлари очганди менинг кўзимни.

Қўшиқ ўргангандим булоқларидан,
Ер исин эмгандим ўтлоқларидан.

От чопсам гувларди тоғлар дараси,
Мен эдим отамнинг кўзин қораси.

Волидам қошидан бир қадам лекин
Нари жилмагандим ёшлигим учун.

Ун гулимдан бири сўлмаган эди,
Бахтим тўлин ойдаи кулмаган эди.

Нориндай ҳайқириб оқмаган эдим,
Ёв кўзига ҳали боқмаган эдим.

Ҳали тутмагандим қўлимга қурол,
Она-Ватан деди: «Эй ўғлон, қўзғол!»

Мен тоғдай қўзғолдим ўрнимдан бирдан,
Алпомиш куч-қудрат олгандек ердан.

**«Қўлингга қуро­л ол!»— деган зўр нидо,
Қалбимга матонат берди бир дунё.**

2

**Мен жангга отландим йигит ёшимда,
Ғазаб ўти ёниб ичу тошимда.**

**Изимдан боғларим мунғайиб қолди,
Қадди тик тоғларим мункайиб қолди.**

**Ранглари оқариб қолди мактабим,
Йўлга қараб кўзи толди мактабим.**

**Волидам ҳайкалдай термилди бежон,
Бир кечада қўнди сочига мезон.**

**Отам асо тутиб йўлимда қолди,
Бобомнинг қиличи қўлимда қолди.**

**Севгилим кўз ёши бўлди Зарафшон,
Кўнгил гулшанига қўл чўзди хазон.**

3

**Мен жангга отландим, қалба интиқом,
Интиқом этарди мени имтиқон.**

**Пўртана қиларди томирда қоним,
Танимга сиғмасди оташин жоним.**

**Кўзимда чақнарди қасос учқуни,
Қалбимда тошарди мардлик тўлқини.**

**Қаҳримнинг тикакли чўл-даштларида,
Нафратим беаёв оташларида**

Фашист иблислари ёнарди лов-лов
Ва қора кукунга айланарди ёв.

4

Мен жангга отилдим — қўлда автомат,
Белимга боғланган эди гранат.

Фашист-ла юзма-юз келдим неча бор,
Кўзидан қон оқиб, тиз чўкди агёр.

Кўкрагидан отдим кўкда учганда,
Қўндоқ билан солдим ердан чиққанда.

Дарёда дуч келса сувга чўктирдим,
Қирғоқда қуласа қумга кўмдирдим.

Урмонда учраса дарахтга осдим,
Мушукдай қочганда шер бўлиб босдим.

Ботқоққа ботганда тўкдим ёшини,
Совуқда қотганда уздим бошини.

Б

Мен жангда тобландим, менга гар ғаним
Уқ узса ўтказмас эди баданим.

Кўкракда бор эди пўлат қалқоним,
Бошимда дубулға — асровчи жоним.

Кўксимда арслон қалби бор эди,
Отамнинг мардлиги менга ёр эди.

Билакда бор эди кучим тоғ қадар
Дуч келса, ҳар қандай ғаним янчилар.

Разведкачи бўлиб жангда тобландим,
Ёв устига арслон каби ташландим.

Қўлини орқага арқон-ла боғлаб,
Унлаб қаттол ёвни ўлимга чоғлаб

Тирик тутиб келдим, «тил» олиб келдим,
Зафар карвонига йўл солиб келдим.

Жасоратим бўлди эл аро дoston,
Кўксимни безади энг олий нишон.

Тамань дивизиясида тўқдим қонимни,
Украйна учун бердим жонимни.

Жоним, азиз эди, жонимдан азиз —
Ватаним бор эди дунёда ёлғиз.

Шу ёлғиз Ватан деб, она тупроқ деб,
Отам деб, онам деб, дўсту ўртоқ деб,

Ишқ учун, бахт учун, чин ҳаёт учун,
Сув учун, нон учун, куй-баёт учун

Жоним фидо этдим йигит ёшимда,
Ой йиглаб қичқирди менинг бошимда.

Юлдузлар дув этиб тўкилди ерга,
Осуда ётгали мен билан бирга.

Гўзал Фарғонамни кўролмай кетдим,
Сўлим боғларида юролмай кетдим.

Онамнинг кўксига қўёлмадим бош,
Тонг отса, хабар бер, сен ўзинг қуёш.

Мен учун бошида сен бўлгин омон,
Сен билан рўшнодир бу рўйи жаҳон.

Ва лекин бу кеча бошимда йўқсан,
Шунинг-чун қуладим бегона ўқдан!

Ўғлинг ботирларча ўлди, деб айтгин,
Ўлганда ҳам мамнун кулди, деб айтгин.

Дўстларимдан эса қилгин илтимос,
Мен учун олишсин душмандан қасос!

Қасос ол, эй Ватан, бутун умрга
Эрка ўғлинг яшар сен билан бирга.

Мен учун сенинг пок қўйнингдан азиз,
Муқаддас маскан йўқ дунёда ҳаргиз.

Сен билан эл кўнглин этажакман шод,
Сен билан мени ҳам халқим этар ёд.

Эй Ватан! Мен сенга демасман видо,
Ўлсам ҳам бағрингни тарк этмам асло.

Онажон, кел, қўяй кўксингга бошим,
Ҳеч қачон сўнмасин сендек қуёшим.

ВЕТЕРАНЛАР

Файз бериб биз қурган анжуманларга,
Ер бўлиб кўнгли пок орзумандларга,
Заб бериб, биз кезган боғ-чаманларга,
Жилмайиб қўясиз шўх фарзандларга,
Ветеранлар!

Бошингизда ўрик гуллабди оппоқ,
Сиймонгизда иқбол ёқибди чироқ,
Қаддингизга ҳавас қилиб Боботоғ,
Қалбингизда қайнаб ётибди булоқ,
Ветеранлар!

Маъмур уйингизнинг ёниқ чироғи,
Довруқли тўйингиз минг-минг қўноғи,
Файзиёб умрингиз ёлқин, чақмоғи —
Ёшлар истиқболин сўнмас маёғи,
Ветеранлар!

Дарёлардан қўрқмай, муз кечиб ўтган,
Вайронада нону туз ичиб ўтган,
Тоғлардан бургутдек тез учиб ўтган,
Жанг аро зафару шон қучиб ўтган,
Ветеранлар!

Энг қаттол ёвни ҳам айлаб тору мор,
Гўдаклар жонига бермайин озор,
Европа бахтига бўлиб халоскор.
Қайтдингиз, дўстларга этиб жон нисор,
Ветеранлар!

Биз ёшлар суюнган умид тоғимиз,
Мангу хазон бўлмас шодлик боғимиз,
Обиҳаёт берган булоғимиз сиз,
Йўлимиз ёритган чироғимиз сиз,
Ветеранлар!

Қадамингиз етган ер гулзор букун,
Нигоҳингиз тушган ер дилдор букун,
Меҳрингиз тўкилган ер ашъор букун,
Сизлар мактуб битган ер баҳор букун,
Ветеранлар!

Бугун сафингизда йўқлар руҳини,
Қоши ё, киприги ўқлар руҳини,
Жангларда кўйлаги туғлар руҳини,
Ёд ётамиз қалби чўғлар руҳини,
Ветеранлар!

Меҳнат жангида ҳам яловбардорсиз,
Елкаси ер кўрмас полвон, шунқорсиз,
Улогин олдирмас чавандоз, норсиз,
Ҳар бир ишимизда дўсту ҳамкорсиз,
Ветеранлар!

Кўксингиз безаган орден, медаллар,
Кўнглингиз банд этган ширин хаёллар,
Сизларни зориқиб кутган аёллар
Бахтига бор бўлинг, эй оқсоқоллар,
Ветеранлар!

Сиз кўрган урушни кўрмайлик бизлар,
Қошингизда йиғлаб турмайлик бизлар,
Ғаним юрган йўлдан юрмайлик бизлар,
Сизсиз бир анжуман кўрмайлик бизлар,
Ветеранлар!

Кўзимизга суртиб изларингизни,
Хор қилмай муқаддас сўзларингизни,
Ерга қаратмай ҳеч кўзларингизни,
Бошда тутсак, деймиз, ўзларингизни,
Ветеранлар!

Сизга деб гул териб келдик боғлардан,
Ургуту Қурама, Боботоғлардан,
Селдай тошар букун гул қучоқлардан,
Бу — байрам совғаси дўст-ўртоқлардан,
Ветеранлар!

Галаба тонги бу — байрам муборак,
Қалбларга жўровоз айём муборак,
Сиз кутган наврўзи олам муборак,
Қўлларда товланган ол жом муборак,
Ветеранлар!

НОМАЪЛУМ СОЛДАТГА

Тошкентда номаълум солдат қабрининг
тантанали очилиши муносабати билан.

Жасорати мангу ўлмас солдат,
Қўрк бердинг Тошкентдай шаҳри азимга.
Шухрати бир умр сўнмас солдат,
Хокнингни ўпгали келдик таъзимга.

Бу — хок бизлар учун жуда қутлуғ,
Она тупроқ каби муқаддас эрур.
Жонга тенг зарраси шонга тўлуғ,
Толени кулмаган буюк бир тақдир.

Бу хок — жонларимиз ичида жон,
Қаро кўзимизда бир қорачиғдир.
Юрак томирида югурган қон
Ва ҳаёт ўтини ёқувчи чўғдир.

Бу хокни эъозлаб, жондек асраб
Қафтимизда тутиб, мисоли юлдуз.
Юракдай авайлаб, Шарққа қараб,
Москва каноридан олиб келдик биз

Мангу оловни ҳам сўндирмасдан
Бошда тутиб келдик гўёки машъал.
Шаънингга зарра гард қўндирмасдан
Қабрингга юлдуздан ўрнатдик ҳайкал.

Қаҳкашон юлдузи кўчмагандек,
Бошингда посбондир мрамар ситора.
Ва қуёш бир умр ўчмагандек,
Мангу олов ёнур сочиб шарора.

Қалбинг ўтидир, бу — мангу олов,
Шарораси — кўзингдан чақнаган учқун!
Кошингда ҳилпираб турган ялов —
Ғалаба байроғи! Раҳмат бу учун!

Қаҳрамон шаҳарлар хокини олиб,
Эъозлаб, қўёлдик сенинг ёнинга.
Бошингда сукут-ла хаёлга толиб,
Малҳам бўлай дедик азиз жонинга.

Хокингни умрбод суртиб кўзга,
Пойингни ўпади ҳали не азлод.
Сен — бахт, ҳаёт бердинг бизга,
Руҳинг шод этурмиз абадул-абад.

Жасорати мангу ўлмас солдат,
Кўрк бердинг Тошкентдай шаҳри азимга.
Шухрати бир умр сўнмас солдат,
Пойингни ўпгали келдик таъзимга!

НУКУС ТЕАТРИ ХУСУСИДА

Бу — на ажиб саодатким,
Нукуснинг нақ ўртасида,
Амунинг ёлдор елкасида,
Олам ҳайрон қолғулик
яралмиш бир кошона.
Бердақнинг қадимий қалъасида,
Ибройим Юсуф ўғлининг
ғазалхон ўлкасида,
Дунёга бергусиз
қорақалпоқ республикасида,

Ойнабанд эшикларин
 очур менга тилсимот.
 Бошим узра бир лаҳзада
 ёқиб минглаб шамларин
 Гўё санъат ёғдусини
 сочур менга тилсимот.
 Афсонавий қаср ичра
 қирқ қиз айлар хиромон,
 Гўё Аму кучоғида
 сузиб юрар оққушлар.
 Диловор куй, қўшиқдан
 қўрғошиндай эрир жон,
 Бошлардан учар ҳушлар.
 Бунда «Чорёр» куйланади
 минг бир мақомда,
 Дилафрўз оқшомда.
 Бунда «Қирқ қиз» сўйланади
 то тонгга қадар,
 Кўнгиллар чорбоғига
 сочиб сийму зар.
 Бу — Бердақнинг ушалмаган армонлари,
 Йиғлаган зор-зор.
 Ажиниёз исёнлари
 ва узилган тор,
 Дил оҳидан қизарган бир лолазор.
 Хаёл отин тизгинидан тутаман маҳкам
 Ва боқаман саҳна узра
 учган ёшларга,
 Қўшиқ ва рақс оғушида чайқалар олам,
 Қалбимни ҳам ташлаб маним
 ўт-оташларга!
 Сайёҳ гўё Қизилқумда
 йўл излагандай,
 Ақлим маним қолар адашиб.
 Бўзтўрғай кенг чўлга сиғмай бўзлагандай,
 Қалбим кетар дарёдек тошиб...

Бу — на мўъжизаким,
Нукуснинг нақ ўртаеида,
Амунинг ёлдор елкасида
Олам ҳайрон қолғулик
ярашмиш бир кошона.
Бердақнинг қадимий қалъасида,
Ибройим Юсуф ўғлининг
ғазалхон ўлкасида,
Дунёга бергусиз
қорақалпоқ республикасида,
Бу — меъмору муҳандис
илмидан бир нишона,
Қорақалпоқда ягона!

ПУШҚИН УИИ

Шоирни сўнг йўлга кузатган бу уй,
Бир умрга қолди бағри доғланиб.
Нева қирғоғида сурганича ўй,
Фироқда турибди юраги ёниб.

Илҳом тулпорини эгарлаб қўйиб,
Шоирин интиқиб кутади ҳамон.
Пушкин келмас вале бу уйга қайтиб,
У бутун жаҳонни этгандир макон!

ҲАЁТ ИУЛИ

Танага юракдан югурмаса қон,
Томирларда тўхтар ногаҳон ҳаёт.
Хужайралар ичра муздай қотар жон.
Умр саройида бўлар қиёмат.

Ленинградни душман қилганда қамал,
Кунига яради Ладога кўли.
Бошига ёққанда уруғи ажал,
Қалбига қон берди шу Ҳаёт йўли!

НЕВА БҮЙЛАРИДА

Невага маҳлиё учади бир қуш,
Кўзига қорачиғ — орзулар.
Фонтанлар уради қанотига тўш,
Қояга сакраган оҳулар.

Дилафрўз манзара кўнглин этар хуш,
Сеҳрлаб қўяди нигоҳин.
Саодат шаробин этгин дея нўш,
«Аврора» тутади қадаҳин.

Парвозин кузатар одамлар сархуш,
Кўнглига сигмайин ҳаваси.
Дейишар: «Эй қушча, бирдам пастга туш».
Сабодай ёқимтой нафаси.

Одамлар розидан яйраб сайроқ қуш,
Чарх урар мусаффо самода.
Бошида бордайн қутлуғ бир юмуш,
Сувратин кўради дарёда.

Соғинган қалбида орзулар жунбуш,
Шаҳри Эрк ишқининг булоғи.
Самовий парвозин олқишлаб қулмиш
Неванинг муқаддас қиргоғи.

Ҳайкаллар боқишар кўрган каби туш,
Қушчанинг изидан маҳлиё.
Ва борлиқ коинот бўлгандай кумуш,
Нигоҳин этади тўтиё.

Қушчанинг қалбидан ёғилиб олқиш,
«Аврора» излаган қасрим, дер.
Нева бўйларида сайр этган қуш,
Қуш эмас, бу менинг қалбимдир!

ПИСҚАРЕВ ҚАБРИСТОНИ

Сукунат,
Сукунат,
Оғир сукунат...
Сукунат тилкалаб ташлар қалбимни.
Сукунат,
Сукунат,
Сағир сукунат
Яқоси чок бўлиб хотирлар кимни?
Сукунат қўйнида руҳим паришон,
Ўйларим кўзгуси чил-чил сингандир.
Маъюслик қалбимга бўлиб ҳукмрон,
Елкамга тегирмон тоши қўнгандир.
Сукунат қаърига чўкиб кетаман,
Борлигим зил юкдан беҳол ва мажруҳ.
Қабрдан қабрга зўрға ўтаман,
Теграмда саргардон етим қолган руҳ.
Супадек қабрлар ётар ёнма-ён,
Бошида мрамартош, йиллар санаси,
Гиёҳ бўлиб бунда кўкаргағ ҳар жон,
Тупроққа қоришиб ётар танаси.
Бир қабр қазилар ўлса ҳар инсон,
Бунда юзлаб инсон мозори бирдир.
Қимлиги, миллати, жинси даргумон,
Қисмати, нафрати, озори бирдир.
Бирдир ўлими ҳам, дафни ҳам бирдир,
Бирдир бошга тушган балою офат.
Бу ғамни зирқираб кўтарган ердир,
Одам зоти бардош беролмас, ҳайҳот!
Қабристон саҳнида кезар одамлар,
Кўзларда,
Юзларда,
Юракларда мунг.
Беозор ташланар зилдай қадамлар,
Елкасига қўнган ҳасрат тоғи чўнғ.

Фарзанди ухлайди қайси мозорда,
Оналар билолмай овъраи жон.
Отаси меҳрини қўмсаб наҳорда
Қабрлар бошида фарзанд саргардон.
Оталар суяниб заранг асога,
Қарчиғай боласин қабрин излайди.
Кампирлар қўлини очиб дуога,
Неварасин ёдлаб, дардин сўзлайди.
Номаълум мозорга қўйиб гулдаста
Тўтиё этишар кўзга хокини.
Мармартош лавҳасин силашиб хаста,
Ичига ютишар чеккан оҳини.
Қабристон тўрида халоскор она
Ҳайкали турибди мунгли, музаффар.
Бу ҳайкал қошида бўлиб парвона
Излаган кимсасин тополмас башар.
Ҳатто Пискарёвнинг деворида ҳам
Жафокаш қурбонлар номлари йўқдир
Ва лекин ундаги сўз ила рақам
Миллион юракларга қадалган ўқдир.
Қамал кунларининг қурбонларини
Қучоқлаб ётибди она-Ер нолон.
Унутмай бомбалар суронларини,
Сукунат қўйнига чўмган қабристон
Бу вазмин сукунат кўксин поралаб,
Бир маромда урар манометр занг.
Мунгли мусиқаси дилни яралаб,
Бир лаҳза тинмайди ситамкор оҳанг.
Манометр бонги — минг-минглаб қурбон
Юрагин мангулик тинмас нидоси.
Бу нидо қалбларда кўтариб сурон,
Сукутга чўмади башар дунёси.
Сокин Пискарёвдан чиқаман хомуш,
Мунгли бир сукунат слик руҳимда,
Агар сен бўлмасанг, эй қонли уруш,
Фарёд қилмас эди қалбим кўксимда.

ОҚҚУШЛАР

Урушга хат ёзди ургутлик оқсоқол:
«Азиз фарзандларим — менинг оққушларим,
Қаро тунда кўрган менинг оқ тушларим,
Баланд парвоз қилинг, кўрманг сира завод!»

Булутлар туманин ёришиб бемалол,
Оққушлар самога уришди тўшларин,
Интиқом қаҳри-ла тугишиб муштарин,
Фашистлар бошига ёғдиришди ажал.

Оққушлар учишди Берлинни кўзлашиб,
Ғалаба кунига етишолмай лек,
Туманлар бағрига шўнғишди бўзлашиб.

Оққушлар сасидан титради еру кўк,
Ва кетди она-Ер бағрини музлатиб,
Ургутлик оқсоқол кўксига теккан ўқ.

ОЙДИН КЕЧАЛАР

Нева бўйларига чўкмиш ойдин тун,
Тунми бу ё лайлак тўзғитган оқ пар?
Садафранг булутдай қўнганми ё кун,
Ё сайр этарми чинни кабутар?

Ё оққуш кўлими бу азим шаҳар,
Чарх уриб оғушин этган кумушранг?
Ё макон этганми сутдай кечалар,
Ўзбек пахтасидан ё олганми ранг?

На кўкда юлдуз бор ва на шаҳарда
Милт этиб қўймайди биронта чироқ.
Баркашдай ой ботмас ҳатто саҳарда,
Во ажаб, туни ҳам қундуздай порлоқ.

Иўллар ҳам, боғлар ҳам, дарё ҳам ойдин,
Ойдиндир майдону хиёбонлар ҳам.
Диллар ҳам, уйлар ҳам, дунё ҳам ойдин,
Ойдиндир қирғоғу шаҳристонлар ҳам.

Кун билан тунни ҳеч қилиб бўлмас фарқ,
Ҳарир парда ичра борлиқ рўшнодир.
Ошиқлар муҳаббат наҳри ичра ғарқ,
Юраклар диловар дамга ошнодир.

Кун бўйи ўпишиб ётган кўприклар
Нақ ярим кечада ажралар, ажаб!
Тонг билан яна бир-бирини йўқлар
Ва қуёш чиқмасдан лабга қўяр лаб.

Кўприклар ўпишиб, айрилишини
Кўрмоқнинг ўзи ҳам олий бир ҳавас.
Гўё икки ошиқ кўрган тушини
Кун бўйи сўйлашар чиқармасдан сас.

Ойдин кечаларда кундуз била тун
Ошиқ кўприклардай кетар қовушиб.
Нақ ярим кечада бунда чиқса кун
Қошида ҳайкаллар ётар мук тушиб.

Билмайсан — кечами, кундуз ё саҳар,
Ё мангу меҳмонми оппоқ субҳидам.
Ё наҳри садафга чўмган бу шаҳар
Дейдими, қордан ҳам оппоқдир сийнам.

Йўқ, асло!
На сийна — толеи оқдир,
Оқдир бу шаҳарнинг борлиги абад.
У — бизга эрк нурун сочган маёқдир,
Маёққа ошиқар асли одамзод!

САЛОМ, ЛАТВИЯ

Эй, Латвия — Болтиқ эркаси,
Даугава ошиғи, салом!
Салом сенга, Лацис ўлкаси,
Ян Райниснинг қўшиғи, салом!

Сенга боқиб, хаёлим қуши
Осмонингда солди арғимчоқ.
Олиб кетди мени оқ тўшли
Илҳом деган учқур арғумоқ.

Узангига қўйиб оёғим
Боғлар аро от қўйиб кетдим.
Қонатмасин дея туёғин
Гауядан бир сакраб ўтдим.

Сигулдада тўхтаб бир нафас
Упиб қўйдим кумуш ёлини.
Урмонзорлар чорлаб басма-бас,
Очди гўё йўлим фолини.

Элга машҳур Турайд қалъаси
Ўқиб берди қиссан исёб.
Сигулданинг бир дилрабоси
Қўйиб берди менга майи ноб.

Саласпилсда йиғлади қалбим,
Манометр мунгли бонгидан.
Руҳим синиб, хаёлга толдим,
Яраланди кўнглим янгидан.

Қутлагаанда Юрмала хушҳол,
Болтиқ берган завқу сурурдан
Астробод ҳавоси мисол
Фасли кўнгил ўзгарди бирдан.

Қай даргоҳга қўймайин қадам,
Меҳмон бўлмай қайси боғларда,
Излагандай дардимга малҳам,
Кулиб турди гул қучоқларда.

Қуёш бўлиб очиқ чехралар
Еғду сочди хонаи дилга.
Қардошликнинг меҳри эркалар
Олиб маним қалбимни қўлга.

Сенда кезиб мулки қаҳрабо,)
Мовий рангдан тинди кўзларим.
Юрагимни чулғаб минг наво,
Дарё бўлиб оқди ҳисларим.

Эй, Латвия — Болтиқ эркаси,
Даугава ошиғи, салом!
Салом сенга, Лацис ўлкаси,
Ян Райниснинг қўшиғи, салом!

ДАУГАВА

Даугава,
Бир қўшиқ айтгил,
Кўнглимда заррача губор қолмасин.
Орфей каби бир жўшиб айтгил,
Ҳеч кимса ғафлатда зинҳор қолмасин.
Шодлигингни дур қилиб сочгил,
Сен билан бу олам кулсин беармон.
Қалблар кўзин сеҳринг-ла очгил,
Зим-зиё гўшаси бўлсин нурафшон.
Дардларини тут каби тўккил,
Кулфатдан эгилган бошин кўтарсин.
Қўлларига гулдаста тутгил,
Шодлиги вулқондек тоғни қўлпорсин.
Даугава,

Қўшиқчи дарё,
Қаҳрабо диёрин норғул ўғлони,
Кўзларингда бўлмаси гирия,
Шодлик қўшиғига кўмгил жаҳонни.
Сен куйласанг,
Қуёш чарақлар,
Қувғинга учрайди қора булутлар.
Ой ғамзаваш сочин тароқлар,
Юлдузлар базмини коинот қутлар.
Сен куйласанг,
Шамол эсар шўх,
Самода чарх урар чинни кабулар.
Оламни чулғайди дилрабо шукуҳ,
Болтиқ ҳам қирғоққа сочар сийму зар.
Сен куйласанг.
Жўр бўлар олам,
Тоғу тошдан ошар Тинчлик қўшиғи.
Лаънат ёзар урушга қалам,
Осойиш топади башар бешиғи.
Даугава,
Куйла, жонгинам,
Мен эриб кетаман сен куйлаганда.
Қўшиқ билан тўлади сийнам,
Субҳидам сен куйлаб,
Сен ўйлаганда.
Даугава,
Эй, қалби сайроқ —
Латвиянинг мушфиқ дарёси!
Сен куйласанг
Яшнар бу тупроқ,
Хазон бўлмас қўшиқ дунёси!

ГАУЯ ТЎЛҚИНЛАРИ

Гауя тўлқинида
Хаёлим оқиб кетди.

Тўлқинлар эпкиннда
Юрагим қалқиб кетди.

Мижжамдан севинч ёши
Тўкилди юлдуз бўлиб.
Юлдузлар теккан тоши
Порлади кўзгу бўлиб.

Борлигимда туйғулар
Ўти олди аланга,
Ҳар ён сочиб шуълалар,
Сигмай қолди жон танга.

Уйларим оловланиб,
Рухимга берди қанот.
Сиулда минг товланиб,
Кўзларимни этди мот.

Пўртана ҳаяжоним
Завқ булогин қайнатди,
Қуш каби яйраб жоним
Тилларимни сайратди.

Бу навога ҳамоҳанг
Дарё оқди тўлғаниб.
Латвияга бериб ранг,
Боқди нурга чулғаниб.

Ёзиб дил хуморини
Бир умр қолгин дея,
Илҳомим тулпорини
Олиб кетди Гауя!

САЛАСПИЛС БОНГИ

Мовий ўрмондаги осудаликни,
Осудалик оғушида ётган сукунатни,

Сукунатли ўрмондаги маъсумаликни,
Бир юрак нидоси,
Ун,

юз,

минг

Ва миллион юрак нидоси
Худди темирчининг болғаси
Залварли зарб билан
Гурс,

гурс,

гурс ургандай,

Улмас жони ўт бўлиб,
Ловиллаб тургандай.

Огоҳ этар:

Оғир жудоликдан,

айрилиқ ва ҳижрондан,

Миллионлаб узилган жондан,

Саласпилсдаги

минг-минглаб қаҳрамондан!

Даугаванинг шовуллаган тўлқинларини,

Кумуш мавжлар сийнасини ўпган

эпкиларини

Ва долғали бугунларини

Мунгли ва ҳазин,

Маъюс ва вазмин,

Қудратли ва улуғвор,

зи тзиладай ларзакор

Зарб ва оҳанг.

Бонг ва занг билан

Бир юрак нидоси,

Ун,

юз,

минг

Ва миллион юрак нидоси
Еру кўкни титратгандай,
Эриган қўрғошинни ютгандай,

Келажак авлодларга
қўлларин узатгандай,
Ениб турган қуёш парчасини
Кафтлари узра тутгандай,
Огоҳ эгар:
Беаёв қийноқдан,
Бошни ёрган ўтли чақмоқдан.
Ток остида,
Дор остида қилинган
Энг сўнги сўроқдан,
Минг-минглаб қуролдош ўртоқдан,
балою офатлардан,
дўзахий даҳшатлардан
Ва мардона ўлимдан!
Саласпилснинг тиниқ ва
нилранг осмонларини!
Ой ва қуёшини,
юксак юлдузларини,
Оппоқ булутларини,
Сарин шабадаларини,
аёзли шамолларини,
Сарҳадсиз денгизларини,
арғимчоқ турналари
Ва беозор оққушларини
Бир юрак нидоси,
Ун,
юз,
минг
Ва миллион юрак нидоси
Забт этиб борлиқни,
Кўкда чақмоқ чақиб,
Саргашта айлаб қуёшни,
Пирпиратиб
Юлдузлар кўзини,
Ийғлатиб булутларини,
Шамояларни этиб бемакон,

Огоҳ этар:
 Қуёш куйишидан,
 Ой тутилишидан,
 Юлдузлар учишидан,
 Булутларнинг ёнишидан,
 Шамоллар қутуришидан,
 Денгизлар тўфонидан,
 Турналар йиғлашидан,
 Оққушлар ўлимидан!
 Тупроқни кафан этган ўликларни,
 Ўликларни унутмаган тирикларни,
 Тириклар кўзидаги киприкларни,
 Уруш қурбонларини:
 Қабри йўқ қаҳрамонларни,
 Ўтда хоки кул жонларни,
 Уммонда бенишон чўккан
 Мард инсонларни,
 Фарзандлар қабртошини
 ўпган онажонларни,
 Қурбонлар ҳайкалига таъзим этган
 қизу ўғлонларни,
 Бешикдаги полапонларни,
 Бир юрак нидоси,
 Ун,
 юз,
 минг
 Ва миллион юрак нидоси
 Огоҳ этар:
 Ғафлат уйқусидан,
 Дўст қайғусидан,
 Ва душман оғусидан!
 Осмон тиниқлиги ва софлиги,
 Ҳавонинг оқ мрамардек
 мусаффолиги,
 Урмонлар ва
 уммонлар сокинлиги,

Бўйин эгмаган, --
Улим билан келиб юзма-юз
кўз ёш тўкмаган,
Қаддин букмаган,
Қасоскор,
қалбида интиқом ўти ўчмаган,
Ғанимнинг ҳавойи ваъдасига учмаган,
Бўтана сойида кечмаган,
ҳатто этигини ечмаган
Рус,
украин,
белорус,
латиш ва эстон,
Поляк,
чех,
словак,
болгар ва голланд
Антифашистларин
юрак нидоси бу!
Юрак нидоси бу!!!

БОЛТИҚ ДЕНГИЗИ

Эй, Болтиқ!
Эй буюк, қудратли диёр!
Нечун оғушингда мунча ғалаён?
Нечун юзларингда асабий ғубор,
Тўлқинлар қилдими ёки қўзғолон?

Ушқириб, қирғоққа этасан ҳамла,
Қалбингга сигмайди нечун туғёнинг?
Солмоқчи бўласан заминга ларза,
Нечун томирингда пўртана жонинг?

Сенинг мақомингга беролмасдан дош
Писта пўчоғидек ўйнар кемалар.

Жонини ҳовучлаб сайёҳлар мунғдош,
Дарғага илтижо қилиб термилар.

Сен эса бепарво соласан уввос,
Қуёш ҳам музлайди чўкса бағрингга.
Қаърингдан дур излар қай жўмард гаввос
Жонини гаровга қўйиб қаҳрингга?

Сенга зўр ҳавас-ку, заминий ҳаёт,
Руҳингни яйратар оби ҳавоси.
Не учун сен ундан кутмайсан нажот,
Даҳшатли қалбингнинг не муддаоси?

Қайга ҳам борардинг қилиб қўзғолон,
Тўнтарай десаиғ гар йўқдир давлатинг.
Сен учун тожу тахт соҳиби инсон,
Қалбида мавж урар сенинг санъатинг.

Сен ҳаддингдан ошган чоғингда, Болтиқ,
Қаърингга чўккандир қанча тирик жон.
Қанчалаб кемалар сенда еган ўқ
Ва бағринг этгандир мангулик макон.

Сен қанча мардларни олиб комингга,
Умр дарахтини тубдан қўпординг.
Худди доғ тушмаган каби номингга,
Айбингни сув билан ювиб юбординг.

Қаърингда яширин мардлар мозорин
Ҳали инсон кўз-ла кўрганича йўқ.
Сен эса тингламай ўликлар зорин,
Укириб ётибсан, эй ғамсиз Болтиқ.

ҚАҲРАБО ДИЁРИ

Болтиққа ёнбошлаб хушхиром,
Урмонга узатиб оёгин,

Қуёшга термилиб субҳидам
Шафақдан қизариб ёноғи,
Қаҳрабо диёри уйғонар
Фараҳли баҳорий уйқудан.
Пойида тўлқинлар тўлганар
Маст бўлиб, нашъали туйғудан.
Кўзларин уқалаб, қулочин
Езади зангори кенгликка.
Еғдулар иситиб қучоғин
Орзусин учирар у кўкка,
Мовий кўл — умидбахш кўзлари,
Сочлари бошоғи буғдойнинг.
Ғаллазор — олтин ранг юзлари,
Рамзими ерда у ё ойнинг.
Дарёлар — қўллари узатса,
Тошлоқ ер ранг очар, бўлар боғ.
Шу боғда дастурхон тузатса,
Дунёнинг бўлгуси кўнгли чоғ.
Калев ва Линданинг қиссасин
Сўзлайди ғамгузор башарга,
Фоже бир муҳаббат қисматин
Гул билан нақш этиб ханжарга.
Қуёш-ла ўрнидан қўзғалиб,
У билан тер тўкар ёнма-ён.
Муқаддас тупроқдан дур олиб,
Халқига этади армуғон.
Фаровон ҳаётнинг нашъаси
Қон бўлиб югурар қалбида.
Енида ўн тўртта ошнаси,
Шодумон Коммуна қасрида,
Юраги — Таллиндай уйғоқдир,
Куну тун оламга урар бонг.
Меҳри ҳам қуёшдай қайноқдир,
Бошини силайди оппоқ тонг.
Дўстларинг бахтига кўрмай дард,
Саодат мулкида шодмон бўл.

Мижжага қўнмасин зарра гард,
Шу жаҳон тургунча омон бўл!

ТАЛЛИН ТАРОНАСИ

Бир қўшиқ тингладим Таллиндан,
Мозийнинг дилафгор оҳидек.
Боқди у бахтиёр заминдан
Кўзлари қуралай оҳудек.

Ей қилиб қаламдек қошларин
Уқ узди қалбимга беаёв.
Муҳаббат тоғининг тошларин
Бошимга отди у, ёпирай!

Ҳисларим мавжида чўмилиб,
Пўртана қилдирди қонимни.
Кўзларим баҳрида кўмилиб,
Оташга ташлади жонимни.

Мижжамга қўндириб юлдузни,
Моҳтобни бекитди қўйнимга.
Пойимда мавжлатиб денгизни,
Бесўроқ қирди у ўйимга.

Тизгинсиз сурурим отини
Ўйнатди қаҳрабо мулкида.
Таратиб чаманлар тотини,
Лабимни жўр этди кулгига.

Қаноти устига ўтқазиб,
Урмонлар оралаб учди у.
Дарёю кўллардан ўтказиб,
Қалбимга солди у зўр ғулу.

Эстонлар қалбининг дурини,
Эй меҳмон, тортинмай ол, деди.
Болтиқдан теранроқ меҳрини,
Ўзбекча шеърингга сол, деди.

Мен қўшиқ сеҳридан бўлиб маст
Кўзларим узолмам Таллиндан.
Риштаи жонимга у пайваст,
Бир умр чиқмагай қалбимдан!

ҚАЙИҚЧИ

Гранде каналин бекатида
Сарвқомат ёш жувон.
Бир олтин қайиқ бор бисотида,
Кўзлари мисли жайрон.

Елкага сочилган сунбул сочин
Ўйнатади шўх шамол.
Оқ мрамар кўксини ўпган хочин¹,
Занжири олтин мисол.

Бир тутам белини турар қучиб
Тўрт энликча зар камар.
Сайёҳлар боқишар кўнгли учиб,
Сайрига бўлиб хуштор.

Жувон эса, кимга келса навбат
Ўтқазар қайиғига.
Тилидан томса-да қанду новвот,
Кулади мийиғида.

Ноз билан қайиғин гуриллатиб,
Сайрга қилар парвоз.

¹ Хоч — крест.

**Сайёҳлар қалбини тўлқинлатиб,
Венециядан сўйлар роз.**

**Бекатда қанчалаб сайёҳ яна
Бу санамга интизор.
Қирғоқда — қалбида шўх пўртана,
Туришар турнақатор.**

**Қарчиғай келбатли қайиқчилар
Бозори бўлар касод.
Жувонга рашк билан зимдан боқар,
Кулди деб унга омад.**

**Ва лекин бу ҳолга қилмас парво
Гранде маликаси.
Оламга боққандек сертаманно
Венеция эркаси.**

АДРИАТИКА ДЕНГИЗИГА

**Эй, денгиз!
Мунча ҳам солмагин сурон,
Даҳшат солиб, мени ўйлатма.
Юрагим, елқандек сени қучган он,
Писта пўчоғидек ўйнатма.**

**Умримнинг лангари бўлса қўлингда,
Тўлқинларга эш этгин, майли.
Жонгинам фидойи бўлсин йўлингда,
Сенга тушган ишқим туфайли.**

**Қўрқмасдан чўққига қилганми парвоз,
Мен — ургутлик, тоғ боласиман.
Сен эса заминга соласан уввос,
Мен — чўққилар шалоласиман.**

Қирғоқни емириб, домга тортсанг сен,
Мен тоғ бағрин этгум боғу роғ.
Венецияга ташвиш юкин ортсанг сен,
Мен Ургутга ёқурман чароғ.

Сендан ризқ изласа фарзанди башар,
Мен ерни ҳам тўйдирган жонман.
Сен инсонга раҳм қилмасанг агар,
Мен шафқат тахтида султонман.

Сен пинҳон сақласанг борлиқ мулкингни,
Мен ёзурман элга дастурхон.
Сен тилсим қулфидан олсанг илкингни,
Мен очурман тоғлар ичра кон.

Сен тўфон отига бўлсанг чавандоз,
Мен осойиш кўшкига посбон.
Сен — мулки Румони этсанг сарафроз,
Мен Ургутга тенгсиз ғазалхон.

Сен Рум, Албан, Болқон ичра жонталаш,
Мен юртимнинг қалбига жонман.
Сен аросат ичра бағри қонталаш,
Мен бахтиёр Ўзбекистонман.

Эй, денгиз!
Кўй энди асов қудратинг,
Борлиқ кул бўлмасин қаҳрингда.
Мени кўриб, мунча қистама отинг,
Сендан зўр денгиз бор қалбимда!

РИМЛИҚ ЁШ РАССОМ

Ватикан музейин пинжида
Мўлтираб турибди ёш рассом.
Бисоти — деворнинг кунжида,
Намойиш қилинар то оқшом.

Санъатга ошиққан чоғида,
Тутганда қўлига мўйқалам,
Куйганда муҳаббат доғида,
Ғамзаваш боққанда бир санам,

Қалбида — дарёлар қўйиб от,
Тошларни тилганда туёғи,
Сеҳргар жилмайиб самовот,
Кўзига чўкканда бўёғи.

Рафаэль руҳига қасамёд
Қилганда Пантеон қўйнида,
Сезмаган эди-ю, гирдибод
Турмушнинг тошини бўйнида.

Санъатдан бошқани олмай тан,
Тушмасди Пегасдек тулпордан.
Сурп узра яратиб бир чаман,
Чиқарди ҳамиша хумордан.

Ҳаётдай сўқмоқли тилсимо
Йўлида адашиб қолди у.
Ва мендан қолсин деб яхши от,
Бекатда бир тўхтаб олди у.

Кўчанинг чалдевор сийнаси
Кўринар кўзига серқашам.
Ва Румо ҳаётин ойнаси
Олдидан кетмайди ёш рассом.

Ёнидан аримас харидор,
Бу ерда учрашар тақдирлар.
Суратин олса гар бир синьор,
Бириси шунчаки табриклар.

Ёш рассом ҳолидан ийманар,
Сотмаса, куни ҳам ўтмайди.

Яшамоқ учун у куйманар,
Бировдан садақа кутмайди.

Енига йўлатмас Ватикан,
Нечунким, унчалик машҳурмас.
Пайт келиб, гар Румо берса тан,
Ватикан қадрини оширмас.

Еш рассом, умрингдан ўртанма,
Лек тингла юрагинг амрини.
Қадрим йўқ, деб, ука, кўп ёнма,
Бирор кун топарсан қадрингни.

Эҳтимол эшигин ланг очиб,
Сенга ҳам жой берар Пантеон.
Санъатинг тожидан дур сочиб,
Қабрингга шам ёқар Ватикан!

Ш О И Р

Перужида очиб дўкон
Шоир сотар китобини.
Гўё элга этар аҳсон
Юрагининг офтобини.

Кўзларида мунгли қисмат,
Боқар менга серилтижо.
Сўзларида дурри ҳикмат,
Қалб амрини этар бажо.

Юзларида шўх табассум
Мени кўриб жилваланар,
Олинг, дея сайёҳ дўстим,
Гуноҳкордай боқар мустар.

Тили бурро таржимоним,
Уни жуда зўр шоир, дер.

Шоир ҳолин кўриб жоним,
Томиримда қондай сирқир.

Яна сайраб мисли булбул,
Шоирлигим этар ошкор.
Дўстим эса узатиб қўл,
Қўлларимни қисар бисёр.

Қизиб кетиб бирдан суҳбат
Қадим Румо тупроғида.
Йўқолгандай бўлар сарҳад
Шеърининг гулбоғида.

Қитобига ёзиб дастхат
Дўстим менга этар ҳадя.
Кўриб бизни дўсту улфат
Жилмаяди ёруғ дунё.

Қитобини дастхат билан
Беролмайди элга ҳозир.
Қулганича толеи шаън,
Яшамоғи керак шоир.

ТИБР ҚИРҒОҒИДА

Шошма Тибр, жон Тибр,
Саргузаштга кон Тибр,
Сен билан қурай суҳбат
Тўхтагил бир он, Тибр.

Юрагингда не дард бор,
Кўзларингда не гард бор?
Мунча ҳам пўртанасан,
Айт, олдингда не шарт бор?

Апеннин оёқ тираб,
Чўққисидан қор нураб,

Не учун термилади
Изларингдан мўлтираб?

Боғу роғни оралаб,
Шаҳри Руми қоралаб,
Нечун мунча шошасан,
Қирғоғингни поралаб?

Тўхта, Тибр, ҳой Тибр,
Қалби аоов, той Тибр,
Сўзим уқсанг на бўлгай,
Эй, илҳомга бой Тибр?

— Бирдам тўхтасам, меҳмон,
Ҳаёт тинар бегумон.
Дўзахда қолиб Румо,
Кўз очиши даргумон.

Боғларга тушиб хазон,
Кимсасиз қолар бўстон.
Қирғоқларга уриб бош,
Зардоблар ютар уммон.

Умримга тилаб ривож,
Менга эса эл муҳтож.
Муҳтож элнинг бошига
Мен кийгиздим олтин тож.

— Сўзинг уқдим, эй Тибр,
Жонгинанг бўлсин темир.
Элнинг эзгу бахтига,
Тўхтама мангу, Тибр!

ФЛОРЕНЦИЯ

Флоренция, уммон ичра
оқ елканга ўхшайсан,
Румо бирлан Милан ичра
гоҳ улканга ўхшайсан.

Венеция қисматига
бўлиб сен бир қайғудош,
Тунлар бедор, гирён ичра
оҳ урганга ўхшайсан.
Флоренция, туғён ичра
наҳри шўх Арномисан?
Е мағрибда туман ичра
кўринган дунёмисан,
Тоскана гар сўраб нажот,
кўзларидан тўкса ёш,
Сен бепаноҳ фиғон ичра
ё кўнгли сиёмисан?
Флоренция, даврон ичра
олтин бешик экансан.
Ёр ҳажрида армон ичра
жунун ошиқ экансан.
Тиволида минг фаввора
урганидек тошга бош,
Қалб қаърида афғон ичра
ётган қўшиқ экансан.
Флоренция, бўстон ичра
будбулигўёмисан?
Е ситамгар жаҳон ичра
меҳри бир гиёмисан?
Данте сени тарк этса ҳам
Байрон келибди мунгдош,
Е мозийда тўфон ичра
порлаган зиёмисан?
Флоренция, сурон ичра
ҳаловатсиз шаҳарсан,
Рутубатли макон ичра
тонгни кутган саҳарсан.
Ватиканга тўлаб хирож,
меҳробига эгиб бош,
Гард қўнмаган имон ичра
хурофотга сарварсан.

Флоренция, чаман ичра
 наргис ё раъномисан?
 Ё армонли маскан ичра
 паридек барномисан?
 Сардиния қирғоғидан
 излаб ўзингга сирдош,
 Ё афсунгар уммон ичра
 дур каби танҳомисан?
 Флоренция, жаҳон ичра
 санъат тожин кийибсан,
 Равеннага армон ичра
 Данте хокин қўйибсан.
 Галилей ва Леонардо¹
 қалбида сўнғач оташ,
 Ситам билан ниҳон ичра
 ўз ўтингда куйибсан.
 Флоренция ё қон ичра
 ғавғо қилдими жонинг,
 Жонинг ўртаб ё жон ичра
 савдо қилдими қонинг?
 Микеланжело билан руҳ
 бўлганида жонталаш,
 Ё бедаво ҳижрон ичра
 қолдими сўнмас шонинг?
 Флоренция, шамдон ичра
 мангу ёниқ чароқсан,
 Апенниннинг жаҳон ичра
 кўзларига қароқсан.
 Санто-Крочи соборида²
 кипригингда ўйнаб ёш,

¹ Леонардо да Винчи — буюк итальян олими ва рассоми.

² Санто-Крочи соборига Италиянинг улур фарзандлари — Галилей, Леонардо да Винчи, Микеланжело дафн қилинган. Соборда Дантенинг рамзий қабри бор. У Равеннага дафн қилинган.

Мурувватсиз фиғон ичра
саргашта, кўнгли доғсан.
Флоренция, осмон ичра
шуҳратинг бермиш садо,
Сен деб Данте дoston ичра
руҳга жон этмиш ато,
Мен эса лек йўлларингни
Шарқ билан этдим туташ,
Қўшиқ излаб, замон ичра
Румони кезиб танҳо.

МИКЕЛАНЖЕЛО

Буюклик тожига дур қадаб,
Юксакда турибди улуғвор.
Нигоҳи шафаққа ўт қалаб,
Қуёшга этибди жон нисор.

Флора диёрин қалбида
Ифтихор дарёси уриб мавж,
Мангулик заковат қасрида
Қурибди унга деб тахти ганж.

Жонининг риштасин Арнога
Улабди сеҳргар қўллари.
Анвои оҳангли органга¹
Пайваста бўлибди диллари.

Заковат шоҳига таъзимкор,
Пойида тиз чўкмиш уч аёл:
Сангтарош, шоира ҳам меъмор
Ёд этмиш руҳини безавол.

Бошига кўтариб она-Ер
Ардоқлар шаҳристон кўксида.

¹ Музика асбоби.

Бир фарзанд ўстириб мисли шер,
Балқиди шарафлар кўкида.

Тошга жон бахш этган даҳога
Дафнадан кийгизди гулчамбар.
Қуёшдек улуғлаб дунёга,
Бошидан сочди у дур-гавҳар.

Ҳаётлик даврида тушига
Қирмаган шуҳратдан этди лол.
Шоҳ қилиб нафосат кўшига,
Бош эгди қошида қулмисола.

Сукунат мулкининг қироли
Бу бахтдан тушибди ҳайратга.
Тириклик чоғида, зероки,
Сайланган эмасди ҳайъатга.

Қул янглиғ тер тўкиб бир умр
Қироллар амрига эгди бош.
Ҳаёти кечса-да, беҳузур,
Заррача тўкмади кўздан ёш.

Қироллар ётибди ер тишлаб,
Шуҳратин унутди асрлар.
Арвоҳи кезса-да, ер муштлаб,
Эслаб ҳам қўймайди насллар.

Румонинг доврўғин таратиб,
У эса турибди юксакда.
Оламни ўзига қаратиб,
Яшайди миллионлаб юракда!

ПЕТРАРКА РУҲИГА ҚАСАМ

Сени ўқиб дунё ичра
дол бўлдим бу оламда,

Кезиб мулки Румо ичра
ёд этдим ҳар қадамда.
Сўроқладим саболардан,
тонг чоғи наволардан,
Юлдузлардан само ичра
бир дард кўриб қаламда.
Венеция тожин олиб,
кий деб менга тутқазди,
Юрагимга туғён солиб,
қайиғига ўтқазди.
Флоренция боқиб қиё,
хокинг айлаб тўтиё,
Изларимдан йиғлаб қолиб,
берди сен чалган созни.
Генуядан изларингни
изладим тонгга қадар,
Юлдузларга йўзларингни
ўхшатди шамсу қамар.
Соррентонинг қучоғида
ва Апеннин тоғида
Садо берган сўзларингни
тингладим шому саҳар.
Бошда тутиб сени Милан
чалар экан торингни,
Палермони қучиб уммон
айтар экан зорингни.
Сонетларинг кабутардай,
Румони безаб зардай,
Ишқинг элга айлаб дoston
излар экан ёрингни.
Келмас экан фасли баҳор
мулки Румога сенсиз,
Эсмас экан сабо наҳор
Тибру Арнога сенсиз.
Сенсиз Пегас учмас экан,
олами қучмас экан,

Янграмаскан қўшиқ бисёр
ёруғ дунёга сенсиз.
Христофор Колумб надир
сен бор жойда, Петрарка.
Ким борлиқни кашф этадир,
доғ бор ойда, Петрарка.
Сени қутлаб мулки ашъор,
сонетга этди сардор,
Вале севги қилди жабр,
ёринг қайда, Петрарка?
Самарқандда қўлинг ўпиб,
боғингга қўйдим қадам
Ва офтобни бедор кутиб
сен каби сурдим қалам.
Сонет ишқи бўлиб сирдош
қалбимга солди оташ,
Бир умрга мамнун этиб,
руҳингга ичдим қасам.

АМУ

Сарҳади йўқ бу дунёнинг
бахтли пучмоғида,
Қулочкашлаб сузиб ётибди Аму.
Қорақалпоқ тупроғининг
иссиқ қучоғида,
Вазмин бир хаёлга ботибди Аму.
Ошиб шунча тоғу тошни,
кезиб дала-қирни,
Асов отдай тутқазмади ёлидан.
Елкасига эгар солган
қанча чапдаст шерни
Йиқитиб,
қаҳқаҳлаб кулди ҳолидан.
Тахиатош тўғонига
боши тегиб бирдан,

Елвориб

қорақалпоқ пойига йиқилди.
Мени маҳрум этдинг, дея,
асовбахш ғурурдан,
Чўлларга
«оқ олтин» бўлиб тўкилди.

ҚОРАТОҒ МАРМАРИ

Узоқлардан қорайиб
кўринади Қоратоғ,
Силсиласи ханжармисол
кўк тоқига қадалган.
Қизилқумнинг этагида
тўлганган бу сара тоғ
Дарасига оҳу янглиғ
менинг қалбим қамалган.
Тутқунликдан чиқай деса,
чор атрофи баланд тоғ,
Кўкка боқса, кўзларига
ёлғиз осмон кўринур.
Пойин ўпиб, оғушига
олур уни бир чорбоғ
Чорбоғ ичра Қоратоғдан
Ноёб бир кон кўринур.
Қоратоғга сизмай қалбим
талпинар мисли жайрон,
Шодлигини айтай дейди
мушфиқ Амударёга.
Қорақалпоқ тонги каби
борлиқ бўлиб дурахшон,
Амударё тўлқин отиб,
жар солсин, дер, дунёга,
Бугун ноёб бир кон топдим
Қоратоғнинг қўйнидан,

Чўққиларга сакраб чиқиб
бола каби қийқирдим.
Кўзларимни узмай бирдам
Қизилқум қуюнидан,
Қораторга карвон бўлиб
йўл олган элни кўрдим.
Кувончимдан сиғмай кетдим
Қоратор дарасига
Ва беадад мрамр конин
тонг чоғи пармаладим.
Олтин лавҳа чекканимдай
конлар шажарасига,
Қоратоққа кўз-кўз қилиб
мрамр торин қаладим.
Кочни дўстлар Аму каби
тошиб келди қошимга!
Ва даёт урди паҳлавондек
Қоратор сийнасига.
Борунийнинг хазинасин
сочган каби бошимга,
Қалб кўрини тўкди кундек
мрамр дафинасига.
Нукус билан пайванд этиб
Қоратор йўлларини,
Ганжинани кўҳистонга
ноёб деб чекди рақам.
Сайлаб олиб меъморларнинг
энг қўли гулларини,
Қалъаи Эрк чиройига
мрамрдан берди ҳашам.
Бу хушхабар яшиндай тез
элга бўлгач овоза,
Қорақалпоқ мрамрига
борлиқ тилади ривож.
Осмонўпар кошоналар
ундан олгач андоза,

Қадим Шош ҳам шу мрамрдан
кийсам деди бошга тож.
Шош истагин бажо айлаб,
мунаввар метросига
Меъмор билан муҳандислар
кийдирар бугун либос.
Ва Шарқ қойил қолсин, дея,
Нукус ихтиросига,
Қоратоғнинг жон ристасин
Тошкентга этди пайваст.
Кошки эди қалблар ичра
қамалса қалбим маним,
Ва ҳеч кимса тополмаган
Кашф этса эди бир кон,
Майли эди тутқунликда
ўтказса умрин қалбим,
Қоратоғдай яшар эдим
бир умрга беармон.

ЛЕНИН СЎЗЛАМОҚДА

Муаззам Тошкентнинг пок сийнасида
Советлар Шарқига боқиб улғвор,
Асрий орзуларнинг силсиласида
Ленин сўзлаётир минг йилга пойдор.

Ленин сўзлаётир, минг йилга пойдор
Буюк истиқболнинг шоҳ супасида.
Ижодкор инсондан бўлиб миннатдор,
Олқишлар янграйди ўтли сасида.

Олқишлар янграйди ўтли сасида,
Қошида парвона фарзанди башар.
Муқаддас шоҳсупа бўсағасида
Халойиқ беҳудуд уммонга ўхшар.

Халойиқ беҳудуд уммонга ўхшар,
Васлига ошиқар минг-минглаб дарё.
Шодлик уммонидан териб дур, гавҳар,
Таъзимга бош эгар Урта Осиё!

Таъзимга бош эгар Урта Осиё,
Доҳийнинг пойида яшнаган гулзор.
Энтикиб, кўз тутар орзуманд дунё
Урта Осиёнинг бахтига хумор.

Урта Осиёнинг бахтига хумор
Офтоб ҳам жилмайиб боқар фалакдан.
Қондош фарзандларин сийлаб бахтиёр,
Олқишлар ёғдирар ўтли юракдан.

Олқишлар ёғдирар ўтли юракдан
Қўли гул, заршунос пахтакорига.
Унга бир тахт ясаб жуда юксакдан,
Ўзини бахш этар пахтазорига.

Ўзини бахш этар пахтазорига,
Бободехқон бўлиб фидо этар жон.
Самовий хирмонлар бунёдкорига
Бир олам қувончни этар армуғон.

Бир олам қувончни этар армуғон
Ва таъзим этади Доҳий қошида.
Заҳматкаш инсонни қутлаб шодумон,
Ўз бахтини кўрар юрт наққошида.

Ўз бахтини кўрар юрт наққошида
Ўзбегу тожигу, қирғизу туркман.
Урта Осиёнинг қадим Шошида
Бугун давом этар буюк анжуман.

Бугун давом этар буюк анжуман,
Ленин сўзлаётир мангу минбарда.

Бошида жилмайиб эрки аржуманд —
Ленин сўзлаётир бугун мингларга.

Ленин сўзлаётир бугун мингларга,
Денгиздай сертўлқин тумонат одам.
Доҳийнинг муқаддас нутқин тинглашга,
Шараф майдонига қўйишган қадам.

Шараф майдонига қўйишган қадам
Олиму шифокор, ишчию деҳқон.
Буюк анжуманни айлаб якқалам
Шоҳ сатрин битади шоири замон.

Шоҳ сатрин битади шоири замон,
Сўзлар рудасида излаб жавоҳир
«Бинафша атри»дан замзама бу жон
Мирзачўл котиби эрур беназир.

Мирзачўл котиби эрур беназир,
Қалбида мавж урар чашмаи илҳом
Ва Доҳий шаънига ўқигали шеър
Шайланиб турибди Ҳамид ал Ғулом.

Шайланиб турибди Ҳамид ал Ғулом,
Жилмайиб қўяди зимдан Миртемир.
Маннопу Шоймардон, Ҳофизу Тўлан
Завқига тор келур Зарафшону Сир.

Завқига тор келур Зарафшону Сир,
Доҳий сўзларидан қалбларда жунбиш.
Ойнаи жаҳондан кўз узмас масрур
Андижон, Ашхобод, Душанбаю Уш.

Андижон, Ашхобод, Душанбаю Уш,
Тошкентга қалбини айлаган пайванд

Истиқбол боғидан гул териб сархуш
Ленинни олқишлар Нукус, Самарқанд.

Ленинни олқишлар Нукус, Самарқанд,
Фрунзе ва Чимкент унга ҳамоҳанг.
Қалблар кабутарин айлаб орзуманд
Буюк армонларга берар турфаранг.

Буюк армонларга берар турфаранг,
Доҳий ҳам жилмайиб қўяди қувноқ.
Қардошлар умрига ёр этиб авранг
Марказком устида ҳилпирар байроқ.

Марказком устида ҳилпирар байроқ
Бахтимиз кўз-кўзлаб жумла жаҳонга.
У — Доҳий бизларга тутқазган маёқ,
Ёғдуси сут билан сингиган жонга.

Ёғдуси сут билан сингиган жонга,
Боболар қонидан қирмизи ранги.
Бизни у ёр қилиб эрку имонга,
Дунёга келгандир инқилоб тонги.

Дунёга келгандир инқилоб тонги,
Иқболбахш кунимиз ундан турилган.
Доҳий сўзларининг янгроқ оҳанги
Оппоқ тонгимизга нурдай йўғрилган.

Оппоқ тонгимизга нурдай йўғрилган
Доҳий сиймосидан балқиган зиё.
Бугун ифтихор-ла таъзимга келган
Умридан миннатдор Урта Осиё!

Умридан миннатдор Урта Осиё
Қалбини забт этган Коммуна асри.

Унга ёгду сочиб турибди гўё
Ум олти ошёна Матбуот қасри.

Ун олти ошёна Матбуот қасри
Ва Ленин музейи — ўзи бир жаҳон!
Бу — янги Тошкентнинг зарварақ фасли,
Бахт тожини кийган ҳур Ўзбекистон!

Бахт тожини кийган ҳур Ўзбекистон
Доҳийга ўқийди дилдан қасида
Ва таъзим этади миллионлаб инсон
Муаззам Тошкентнинг пок сийнасида.

Муаззам Тошкентнинг пок сийнасида
Советлар Шарқига боқиб улуғвор,
Асрий орзуларнинг силсиласида
Ленин сўзлаётир минг йилга пойдор!

ЧАНОҚЛАР ВА ЮЛДУЗЛАР

Ўзбекистон пахтасининг чаноқлари
Юлдузлардай чаман бўлиб очилгандир.
Куз завқидан кумушланиб ёноқлари
Ер саҳнига юлдузлардай сочилгандир.

Чаноқлар ҳам юлдузлардай беш қиррадир,
Гўё деҳқон қўлининг беш панжаси.
Кўсақлари гумбазлардай кунгирадир,
Чаноғига сизмас ҳатто ганжинаси.

Гар юлдузлар кундуз бўлса кундан хира,
Оқшомлари барқ уришиб боқар хандон.
Чаноқларни қуёш хира этмас сира,
Минг яшнатиб, бағрин ётар кумушсимон.

Юлдузлардан осмон саҳни чароғондир,
Қўйнида ой кезар мисли кумуш кема.
Чаноқлардан мулки борлиқ фаровондир,
Дехқонларнинг чехраси ҳам офтобсиймо.

Мунажжимлар юлдузларни этди рақам,
Ҳисобини билур ёддан китобхонлар,
Ўзбекистон тупроғини этган кўркам —
Чаноқларни санолмай лол ҳисобдонлар.

Ҳисоби йўқ чаноқлардан пахтакорлар
Ойга қадар уйишади тоғ-тоғ хирмон.
Юлдузларни забт этишса фазокорлар,
Ўзбекистон пахтасини этар инъом.

Қалб увишар учса агар битта юлдуз,
Топди дея қай бир одам умри завол.
Бир чаноқдан пахта тушса ерга, ҳаргиз,
Қўёга суртар кампиру чол этмай увол,

Юлдузларсиз ҳаёлга ҳам сизмас осмон,
Увилади тасаввурнинг арқонлари.
Чаноқларсиз яшнамагай Ўзбекистон,
Ушалмагай эзгу орзу-армонлари.

Юлдуз билан осмон гўзал, борки ҳаёт,
Ёр кўзидай кўринар ул ошиқларга.
Чаноқ билан Ўзбекистон бағри жаннат,
Мавзу бўлур ул абадий қўшиқларга!

Чаноқларнинг боши узра мисли юлдуз
Бир умрга парвонадир менинг халқим.
Кўз нурини тўкиб ушга кеча-кундуз,
Пахтазорда мардонадир менинг халқим.

Менинг халқим — тоғ вазини ўлчаган халқ!
У — беш миллион тонна эрур! Лолдир жаҳон!
Шарқ уфқидан офтоб каби уриб барқ,
Шу тоғ узра боқиб турар Ўзбекистон!

«ОҚ ОЛТИН» ТОҒЛАРИ

Ўзбек диёрига боқсанг маҳлиё,
Йўлингни ёритса дурахшон зиё,
Тупроғин кўзингга этсанг тўтиё,
Ақлингни лол айлар сеҳрли дунё —
«Оқ олтин» тоғлари!

Олидан кумуш тоғ бўлиб кўринар,
Сутдай дарёлари тўлиб кўринар,
Чўққилари кундай кулиб кўринар,
Бошига ол байроқ илиб кўринар —
«Оқ олтин» тоғлари!

Деҳқон манглайининг реза теридан,
Гўдакнинг заминга қайноқ меҳридан,
Қизларнинг гўзага ишқи сеҳридан,
Шоирнинг тонг нурун эмган шеъридан —
«Оқ олтин» тоғлари!

Ўзбек ғуруридан, ўзбек фахридан,
Шодлиги уммонга сигмас наҳридан,
Ғанимга беаёв ғазаб-қаҳридан,
Куюш ҳам чўмилган кумуш баҳридан —
«Оқ олтин» тоғлари!

Чўлни чаман қилган соҳибкорлардан,
Кўнгли пок, қўли гул пахтакорлардан,
Шарафдан тож кийган бахтиёрлардан,
Хазинаи ноёб пахтазорлардан —
«Оқ олтин» тоғлари!

Қаҳратон қиш фаслин кумуш қоридан,
Баҳорнинг нашъали гулрухсоридан,
Тароват анқиган ёз нисоридан,
Олтин куз қуёшин ифтихоридан —
«Оқ олтин» тоғлари!

Кўнгилни яйратган тонг жилвасидан,
«Тошкент»ни кашф этган онг шуъласидан,
Пахтакор тўқиган ашуласидан,
Беадад карвонлар силсиласидан —
«Оқ олтин» тоғлари!

Донишманд чолларнинг ўй-хаёлидан,
Нурсиймо кампирлар бахт-иқболидан,
Деҳқон қизларининг ойжамолидан,
Қишлоқ йигитларин илк висолидан —
«Оқ олтин» тоғлари!

Она табиатнинг бор инъомидан,
Қуёшнинг заминга тонг саломидан,
Заминнинг инсонга эҳтиромидан,
Гўдаклар сўйлаган илк каломидан —
«Оқ олтин» тоғлари!

Халқимнинг юраги баҳорлигидан,
Меҳнагу санъатда ҳамкорлигидан,
Қардош оилада дўст-ёрлигидан,
Одими шаҳдаму залварлигидан —
«Оқ олтин» тоғлари!

Улуғ партиямиз раҳнамосидан,
Доҳийнинг мунаввар чин даҳосидан,
Бахтиёр халқимиз ақл-кимёсидан —
Ўзбек тупроғининг дур-кимёсидан —
«Оқ олтин» тоғлари!

ЛА-СКАЛА ҚУШИҚЧИСИ

Ла-Скала¹ пинжида,
Хурмо тагида
Анвои шар сотар мункайган бир чол.
Оқ нейлон халтасин олиб эгнидан
Харидор қошига ошиқар дарҳол.

Болалар қуршайди мисли болари,
Арзонроқ сотинг, деб қилар илтижо,
Бозори авжига чиққани сари,
Чолнинг омадига йўқдир интиҳо.

Лабини ушшайтиб, шўх сеньоралар,
Ёнидан таманно бирла ўтишар.
Сотувчи кўксида дил пораланар,
Ёрилиб кетгандай худди қизил шар.

Сеньорлар боқади унга бепарво,
Бурқсатиб сигара чекар қошида.
Юлдузни ургандай гўё бепарвон,
Чолнинг қисматидан қилар нашида.

Ла-Скала узра сеп ёяр оқшом,
Неон ёғдусида хаёл сурар чол.
Харидор қошига қўймайди қадам,
Ҳеч кимса сўрмайди сотувчидан ҳол.

У эса, ёшлигин кемасида банд,
Сурур дарёсида отади қулоч.
Бир вақтлар куйларди Карузо монанд,
Бошидан тушмасди шуҳрат берган тож.

¹ Машҳур Милан опера театри.

Ла-Скала ичра кетиб доврugi,
Қарсақлар мавжида сузар эди у.
Қўлидан тушмасди шон-шуҳрат туғи,
На Милан, Румони безар эди у.

Сеньоралар унга боқиб ишвакор,
Уртаниб, дасталаб гул узатарди.
Кошки, бўлсам дея сизга мунис ёр,
Ҳатто уйигача зор кузатарди.

Усиз ўтмас эди сеньорлар базми,
Дилкаш овозидан яйрар эди жон.
Лаврлар тақарди деб ҳурмат рамзи,
Даврлар тўрини бериб бегумон.

Ўтиб фасли шуҳрат, қайтмади баҳор
Хазонрез куз кирди умрин боғига.
Бошига ёғдию қирчиллама қор,
Тутқун бўлиб қолди зорлик тоғига.

Қўшиқ ҳам қилмади умрига вафо,
Палахмон тошидай ирғитди замон
Ва лекин дафнадан ясаб бир асо,
Ла-Скала қошида шар сотар ҳамон.

КУЛОЛ

Сурмадек тупроққа жон қилмиш ато
Ассизида бир кулол.
Лойини хамирдек пишитгунча то
Ором билмаскан хиёл.

Ёшлик кабутарин олис-олисга
Учириб кетмиш шамол.
Энди у чўққида чалинмиш кўзга,
Чўлпон юлдузимисол.

Йилларни чарх каби йигириб ҳаёт,
Қошида сурмиш хаёл.
Умридан ҳақини чегириб ҳаёт,
Чинор қаддин этмиш дол.

Лайлаққор ёғса ҳам бошига фалак,
Кўзи чашмадек зилол.
Ҳунари этса ҳам уни жон ҳалак,
Кўнглига келмас малол.

Тоғ тўшида қуриб олган маскани
Гўё кўкдаги ҳилол.
Юлдуздай термилиб унга Тоскана,
Қош устига бўлмиш хол.

Антиқа кўзасин жаҳонга Румо
Кўз-кўз этар бемалол.
Қосасин чертганда янграган садо
Кўнгилни айлар хушҳол.

Анвои лаганин кўрса камалак,
Ейдаи эгилмиш дарҳол.
Гулгун ниёласин ўпганда малак,
Лоларухсор бўлмиш лол.

Ҳунарин асрабон мисли қорачиғ,
Фарзандларга демиш: ол!
Пуштипаноҳимиз мероси янглиғ
Нонингни этгай ҳалол!

Фарзандлар ёнида туришиб қатор,
Чолга бахш этмиш камол.
Ва ота касбидан қилишмасдан ор,
Эл аро топмиш иқбол.

Чол эса лой қориб ва элаб тупроқ,
Боқар худди мажнунтол.

Умр дарахтининг томири бироқ
Зирқирар турса шамол.

Эй кулол, қўли гул инсони аъзам,
Ҳаёт қадар боқий қол.
Тупроқнинг қадрига етса гар одам,
Хор қилмагай истиқбол!

М И Л А Н

Ломбардия осмонига
Милан боқар гердайиб,
Эрк гулзори эрур пайҳон
оёқларин остида.
Дош бериб ғам тўфонига
турибди ул серрайиб,
Зулм қамчиси мисли илон
тўлғанади дастида.
Қучогида икки дунё
жон талашар беомон:
Йигит билан бир ўжар чол
беллашгандай курашда.
Иккилишни кўрмай раво
чол ҳам танда борки жон,
Йигит қаддин этай деб дол,
ўзи эса нурашда.
Кураги ҳеч ер кўрмаган
йигит чолга урар даст,
Қовурғаси зирқирайди
чолнинг ногоҳ ҳужумдан.
Бино бўлиб ҳеч кулмаган
осмон гўё бўлар паст,
Кўздан ёш тирқирайди
нажот кутгандек Румдан.
Милан эса сукут ичра
бошига хоч қўндириб,

Афтодаҳол кузатади
бу кураш жараёнин.
Савлат тўкиб булут ичра,
само кўзин тиндириб,
Сомон каби тўзғитади
асрий орзу-армонин.
Кўзларига кори зулмат
ин қуриб ўргимчакдай,
Ғам арқоғин эшиб аста
тўрга солар жонини.
Анор каби эзиб кулфат,
ўйнатиб аргимчоқдай,
Борлиғини этар хаста,
тингламас гирёнини.
По¹ сувига оёқ солиб,
ўй сураб Сан-Сатиरो!²
Қисмат тасбеҳин ўгириб,
бу курашга очар фол.
Оғир хаёлга толиб,
қилар унсиз илтижо,
Йигит жонини суғуриб,
умрини қилар завол.
Ла-Скала саҳнасига
кўчар бу жанг ҳолати,
Ботир йигит зарбларидан
титраб кетар қандиллар.
Қиролларнинг даҳмасига
дарз солар чол даҳшати,
Адолатнинг ҳарбларидан
узилай дер занжирлар.
Йўқ, саҳнамас! Милан ичра
бу кураш этар давом,

¹ Дарё.

² Ибодатхона.

Адолат ва разолатнинг
авжи жанги бошланган.
Зулумотни гулхан ичра
ёқмоқ учун бу айём,
Янги дунё саодатнинг
бағрини оташлаган.
Норгул йигит чол курагин
бир кун теккизар ерга,
Кураш ахир майдон ичра
бўлмагай ҳеч мағлубсиз.
Эрк нашъаси эл юрагин
чулғаса завқ-сурурга,
Дунё дейди: Милан ичра
энди мангу ғолибсиз!

ДАНТЕ КАБУТАРИ

Беатриче ҳажрида
ранглари бўлиб сомон,
Шўрлик Данте бошига
тушди жунун савдоси.
Саҳарлар қон тупуриб,
мажруҳ руҳга бериб жон,
Қалб қушини учирди
борми, дея, давоси.
Беатриче кўшкига
қўнгани ошён излаб,
Оқ кабутар чарх урди,
бўйнида ишқ тумори.
Қанотин қайчи қилиб
учди кеча-кундузлаб
Ва лекин парво қилиб,
қўймади ҳеч хуштори.
Муҳаббат дарчасидан
қиялаб чинни каптар,

Сарвиқаднинг оқ мрамр
тўшига қўнди охир.
Ишқ туморин узатиб,
кўзлари боқиб мустар,
Беатриче пойини
ўпди гўё мусофир.
Қабулар нолишидан,
ўртаниб хонишидан
Вафо ниҳолини ул
ўтказмади боғига.
Ва Данте дардин сўзлаб,
ўт бўлиб ёнишидан,
Парвонадай урмади
ўзин ишқ чирогига.
Оқ қоғоз юзин қаро
қилмади ул нома деб,
Тутундай кўкни тутди
кабулар оҳ-фиғони.
Муҳаббат маликаси
лек ўзига берди зеб,
Оғзидан оташ бўлиб
чиқди шоир армони.
Ишқномага кабулар
олиб бормаса жавоб,
Шоир умр чинорин
яшин этарди яксон.
Шунинг-чун Беатриче
пойини қилиб тавоф,
Ишқ қасрининг қошида
кабулар урар жавлон.
Данте ҳам ишқ элчисин
кутиб кўзлари толди,
Юлдузларга ёлвориб,
ойга айтди оҳини.
Тундай сиё хаёллар
гирдобида йўқолди,

Гадо айлади қисмат
бу муҳаббат шоҳини.
Мулки Румо кўкидан
парвоз қилган кабутар
Муҳаббатдан роз айтиб,
учиб юрибди ҳамон.
У минг-минглаб юракдан
жой топса ҳам мўътабар,
Беатриче қалбидан
қувғинди, борки жаҳон.
Кабутарнинг изидан
қамчи босиб Пегасга,
Данте ҳам мажнунсифат
ташлаб кетди Румони.
Беатриче қўлида
тушдими, деб қафасга,
Узи ҳам билмай қолди
забт этганин дунёни!

СОРРЕНТОЛИК САНАМ ҚУШИҒИ

«Соррентога кел қайтиб,
Кетма мени мунгайтиб.
Чорлаб висол боғига,
Ишқ қўшигин кел айтиб».

Сорренто осмонин чулғаб овози,
Нола қилар бир санам.
Торлари узилган муҳаббат сози,
Уксиниб йиғлар оқшом.

Салерно¹ қалбини ханжар сингари
Тилкалар қиз ноласи.
Тиррен тўлқинлари чопар сарсари,
Борми, дея давоси.

¹ Италиянинг Салерно водийси.

Безор термилиб неаполитан¹
Сабоси силар сочин.
Сорренто бағрини эзгандай ситам,
Бўйнига тақар хочин.

«Соррентога кел қайтиб,
Кетма мени мунғайтиб.
Чорлаб висол боғига,
Ишқ қўшиғин кел айтиб».

Чокидан сўкилиб маъшуқа кўнгли,
Дардин сочар шамолга.
Интизор кўзлари жавдираб мунгли,
Суянар мажнунтолга.

Бошида саргашта ойга ёлворар,
Юлдузларга айтар роз.
Ёрига ғойибдан кўнглини ёрар,
Ишқдан солар пояндоз.

Сарин боғлар ичра мудраб ётган тун,
Қўшиғидан тўлганар,
Мулки борлиқ бағрин қўшиқ этиб хун,
Апеннин ҳам уйғонар.

Сўлим қирғоғидан тошади Тибр
Маъшуқа ноласидан.
Ва дейди: эй фалак, қизга бер сабр,
Асра ишқ балосидан!

Севги чангалидан чиқолмай санам,
Титратади борлиқни.
Қўшиғин тинглайди боши хам олам,
Раво кўриб зорликни.

¹ Тиррен денгизининг Неаполитан қўлтиғи.

«Соррентога кел қайтиб,
Кетма мени мунгайтиб.
Чорлаб висол боғига,
Ишқ қўшиғин кел айтиб».

ГЕНУЯЛИК БАЛИҚЧИ

Қайиқ лангарини денгизга ташлаб,
Балиққа тўлдириб тўрини,
Алмисоқ фаранги муштикни тишлаб,
Тутатиб тамаки қўрини,
Ичига ютганча аччиқ тутунни,
Оёғин узатиб қумлоққа,
Денгизнинг ортига узатиб кунни,
Мушфиқ чол ўлтирар қирғоқда.
Чағалайдай чийлаб хаёл қушлари
Тўлқинлар мавжига урар тўш.
Беғам болалиқда кўрган тушлари
Қариган чоғида келмас хуш.
Ешлик орзулари хаёлга ўхшаб,
Беозор кўнгилни алдади.
Ҳаёт-ку, умрини тўфонга ташлаб,
Кўксига ханжарни қадади.
Илм даргоҳининг дарвозасини
Очишга етмади қўллари,
Маърифат чироғин парвонасини
Қанотин куйдирди шуъласи.
На қилсин, бўш эди унинг ҳамёни
Ва рўзгор сиртмоғи бўйнида.
Қайнаб турса ҳамки томирда қони,
Турмуш бошин эгиб қўйди-да.
Тирикчилик уни отди денгизга,
Баҳордай яшнаган чоғида.
На юлдуз ва на ой кўринди кўзга,
Бешафқат бу ҳаёт боғида.
Кун бўйи денгизда кездди умрбод,

Тебратай деганча рўзгорни.
Балиқлар мушкулни қилса ҳам кушод,
Қизитиб юрмади бозорни.
Қанча қаттиқчилик кўрса ҳамки, ул,
Кўнглига олмади ҳеч малол.
Ешлик ҳаваслари бўлса ҳамки кул,
Умрини яшади пок, ҳалол.
Тамаки тутунин ичига тортиб
Денгизга хаёлчан боқар чол.
Тўрмуш ташвишини елкага ортиб,
Тўлқинлар мавжида оқар чол.

«ҚОРА ДЕНГИЗ» МЕҲМОНХОНАСИДА

Унинчи ошёна,
 Бешинчи хона —
 Менинг бир кечалик азиз масканим,
 Шаҳарга боқаман мен ошиқона
 Ва лекин хаёлда яшар Тошканим.
 Миллионлаб чироқлар ёғдуларида
 Парпираб қаҳҳамон шаҳар кўринар.
 Денгиз тўлқинларин ёҳуларида,
 Жанубни лол этган саҳар кўринар.
 Потёмкин зинасин қадамлаб залвар,
 Матрослар гул қўяр Пушкин пойига.
 Чинорлар тагида термилишар зор
 Севикли маъшуқа гул чиройига.
 Интизор кўзларда соғинч айёми,
 Қалблари денгиздек қилар галаён.
 Севги шаробига тўла дил жоми,
 Унга лаб қўяркан қайси бир жонон.
 Матрослар не ойлаб сузиб денгизда,
 Она тупроғини соғиниб қолди!
 Ва қирғоқ намоён бўлганда кўзга,
 Висол суруридан тинчи йўқолди.
 Уларни зориқиб кутишган қизлар
 Ошиқди денгизнинг бандаргоҳига.
 Ҳар ким палубадан ёрини излаб,
 Ким ахир тушунмас қизлар оҳига!
 Бахтиёр ёшларни кузатиб хумор,
 Ёдимга тушади таниш хиёбон.
 Матрослардек мен ҳам чеккандим озор,
 Васлингга етгунча, эй моҳитобон!

НОМАЪЛУМ МАТРОС ҚАБРИДА

Ўени ёдлаб Қора денгиз
Бошин урар қирғоқларга.
Сув остига чўккан юлдуз
Зор бўлгандай чироқларга.

Тўлқинлар ҳам солиб уввос
Еру кўкни зирқиратар,
«Қайдасан!»— деб ботир матрос,
Кўзидан ёш тирқиратар.

Қўшиқ қилиб ноласини
Сўйлайди у тўфонларга.
Урушнинг шум балосини
Дафн қилиб гулханларга.

Оқ кемани қучиб маҳкам
Топиб бер, деб ёлворади.
Лангарига қўйиб қадам
Кўз ёшлари сел бўлади.

Матросларнинг оёғини
Ўпганича тўлғанишар.
Қўпоролмай гам тоғини
Қирғоқларда узанишар.

Тўлқинларнинг садосидан
Қалбга кирар жанговар сас,
Олқишларнинг дарёсидан
Адашади хаёл, хуллас.

Тўлқинлармас, сени матрос,
Ед айлайди аҳли башар.
Қалбда зўрдир сенга ихлос,
Инсон умри, олам қадар.

Қабринг узра ёнар машъала,
Бу — қалбингнинг алангаси!
Юлдузларни қучган ҳайкал,—
Ғалабанинг тантанаси.

Манометр нидоси-ку,
Оташ юрак овозидир.
Ва бу овоз тинмас мангу,
Жаҳон узра парвозидир.

Сени фахрий қоровулга
Ишонгандан топширган ул.
Қолган умринг ўраб гулга
Постингдадир қизу ўғил.

Одессанинг юлдузида
Порлаб турар сенинг қонинг.
Мангу порлоқ кундузида
Офтоб эрур сенинг жонинг.

Ким офтобга бўлса муштоқ
Қабринг сари қўяр қадам.
Қутлаганда мунгли қирғоқ
Туғилади қайта одам!

СТАНСЛАР

Бернинининг «Умринг уч фасли»
ҳайкали қошида...

1

Румонинг дунё лол ҳайкалтароши
Мени ҳам сеҳрлаб қўйди Рим ичра.
Қалбимга нур сочи бу тилсим ичра
Боргезе қасрининг порлоқ қуёши!

Жоң топди дер гўё қалб кўксим ичра,
Бернини қўлида Апеннин тоши.
Уч фасл умрнинг дея йўлдоши,
Бир ҳайкал яратмиш қадим Рим ичра.

2

Мармар шоҳсупада болакай маъсум,
Жилмайиб турибди кундек беғубор.
Юзида навбаҳор таровати бор,
Балқийди кўзида ёрқин табассум.

Дард нима, ғам нима билмай, бахтиёр,
Беғуноҳ умрини айлаб тараннум.
Шодлигин оламга қилгандек маълум,
Ҳаётга боқади қувноқ, беозор.

3

Йигитлик фаслига ул қўйди қадам,
Куч тўлди навқирон билакларига.
Қалби торлик қилди тилакларига,
Яна ҳам гўзалроқ кўринди олам.

Субҳи сабо тегди кўкракларига,
Таниди ким яхши, ким ёмон одам,
Дунёда ғам кўпу шодлик экан кам,
Ишқ тикани кирди юракларига.

4

Йигитлик кифтида турар кексалик,
Серғавғо умрнинг сўнгги фасли бу.
Одам устун бўлмас дунёда мангу,
Зийрак кўзи билан кўрар кексалик!

Тандан дармон кетиб, мункайганча у
Ҳаётга боқади дилга кек солиб.
Кошки, умр оти бир оз кеч қолиб,
Яна болаликка келса рўбарў.

5

Бир ҳайкал рамзида топмишдир қарор
Инсон камолатин уч фасли, аён.
Болакай кифтида йигит бегумон,
Йигит елкасида бир чол — беозор.

Умр бу — уч инсон минган бир тулпор,
Бу тулпор кифтида асли бир инсон.
Жиловин тутолмай, чекади фиғон,
Ул чопар энг сўнгги манзилга бедор!

МЕНИНГ ЭЛИМ

Мен жаҳонга келдимү жондош бўлди жонимга эл,
Мулки башар борида қондош бўлди қонимга эл.
Куйлаб шу эл бахтини — топдим бахту саодатим,
Токи умрим борича ҳамроз бўлди шонимга эл.

Бу элнинг аждодидан қўшиқ қутлуғ мерос эрур,
Қўшиқ айтмоқ азалдан бу элга зўр ихлос эрур.
Она қўшиқ ўргатар фарзандига бешикдаёқ,
Қўшиқ-ла тиши чиқмоқ ҳар бир гўдакка хос эрур.

Қўшиқ айтмоқ бу элнинг бахтидан бир нишонадир,
Юртини чаман қилган аҳдидан бир нишонадир
Ғоздек тутиб қаддини, тоғни тутиб елкасида
Жаҳонга кўз-кўз қилган тахтидан бир нишонадир.

Қўшиқ айтган бу элнинг ғамдан йироқ кошонаси,
Борлиқ мулки оламга машъал чироқ кошонаси.

**Қўшиқ билан ер ҳайдаб, қўшиқ билан пахта экиб,
Пештоқида порлатар алвон байроқ кошонаси.**

**Янги фарзанд туғилса, қўшиқ билан қутлар бу эл,
Қимки кўргани келса, қўшиқ билан кутар бу эл.
Оёғига қўй сўйиб, уйнинг тўрига ўтқазиб,
Азиз меҳмон қўлига танбурини тутар бу эл.**

**Қўшиқ билан келин-куёв пойига тўшар поёндоз,
Янги уй зийнатига зийнат, кўрк қўшар поёндоз.**

КЕНАГАС

**Мен туғилган қишлоғим Самарқанд канорида,
Қатта ўзбек йўлининг ёқасига жойлашган.
Ғурур юлдузин кўриб Самарқанд минорида
Мангулик тожи учун қуёш билан талашган.**

**Минг йилларким ҳаётнинг булоғидан сув ичиб,
Меҳнату санъат билан зуваласи пишгандир.
Мушкул кунлар келганда тизза бўйи қор кечиб,
Ургутда донг таратиб, майдонга ҳам тушгандир.**

**Улуғ зотлар меҳрини тортиб оҳанграбодек
Азалдан мафтун этган бу маскани муқаддас,
Кўнгил торини чертиб илҳоми дилрабодек
Қадамига ҳасанот ўқигандир Кенагас.**

**Оқ отин ўйнатиб Катта анҳор бўйида
Боғи Дилкушо ичра сайр этган Улуғбек.
Меҳмон бўлиб бир деҳқон фарзандининг тўйида
Кенагаснинг довуғин бошга кўтарган тугдек.**

**Навоийни йигитлик чоғида этиб меҳмон
Янги қишлоқ гулидан поёндоз тўшагандир.
Бир ғазалнинг куйида қилиб қўйиб саргардон,
Ноёб мусаллас билан кўнглини хушлагандир.**

Самарқандни тарк этиб кетар чоғида Бобир,
Васфин эшитиб элдан Кенагасга тушгандир.
Дарду ҳасратларини Чорбоғда қилиб зоҳир,
«Кетгайман...» ғазалига балки бир байт

қўшгандир.

Ҳамид Олимжон эса Кенагасга келганда
Байрам бўлиб кетганин сўзлар ҳамон одамлар.
Уртагузар боғида азиз меҳмон бўлганда
Сухбатидан баҳраманд бўлган экан отамлар.

Ғафур Гулом Ургутда эди машҳури олам,
Олий Советга биздан бўлган эди депутат.
Ун ёшга тўлганимда танитган эди отам,
Балки ўша кун мени сеҳрлаган шеърят.

Шеърга ҳавасим сезган отам мени етаклаб
Олиб келди бир куни Айнийнинг даргоҳига.
Назмимни ўқиб устод, фарзандидай эркалаб,
Бошимни силаб қўйди олгандек паноҳига.

Шеър ишқи оташ бўлиб ёндирди юрагимни,
Шоирлар диёрига бошлаб келди мени шеър.
Шеър ишқи ушалтирди менинг бор тилагимни,
Қалбим чўғин қалбларга ташлаб келди мени
шеър.

Шеър билан мен дунёни кўрдим яна гўзалроқ,
Мисрамга жило берди отамнинг ҳикматлари.
Доно сўзлари ёқиб шууримга шамчиروқ,
Равшан кўринди менга дунёнинг хилқатлари.

Кулфат тушиб бошимга, бўлганида қаддим дол,
Уйғун суянчиқ бўлди отамнинг мотамида.
Унга таъзим айлашиб кенагаслик қанча чол
Кўзларига ёш олди дўстининг аламида.

Ҳамид Гулом айтгандай, доврўғи элни тутган
Катта ўзбек йўлининг сен «Олмос камари»сан.
Тошкент билан Термизнинг муборак қўлин ўпган,
Ургутнинг донғин ёйган қишлоқлар сарварисан.

Қанча буюк шоирлар қадами теккан тупроқ
Тўтиё бўлса арзир Самарқанднинг кўзига.
Гар толен бўлмаса қуёш каби ярқироқ
Юлдузи дуч келмасди шоирлар юлдузига.

Ёнсин, парпираб ёнсин, сенинг сўнмас юлдузинг,
Шоирларни бағрингга чорлаб тургин, Кенагас!
Самарқанд канорида йўлга термилиб кўзинг,
Менинг бахт юлдузимдай порлаб тургин, Кенагас!

МЕҲРНОМА

(Тоҷик халқига)

Жаҳон ичра қурдинг бир
муҳташам бино, тожигим,
Кўрку жамолин кўриб,
лол қолди дунё, тожигим,
Айлаб мулки тожикка
жонингни фидо, тожигим,
Илми меъморга чекдинг
бебаҳо имло, тожигим.

Бу иморат завқидан
қалбда тугён қўзғалиб,
Қишвари олам ичра
мен сайри бор этсам голиб,
Турди оёққа мозий
минбари кўшқдан сўз олиб,
Мушқул экан қисматинг,
кўзимга зиё, тожигим.

Мен башар кўзгусига
сени излаб солдим назар,
Қуёш билан тенгдош деб,
кўҳи Помир берди хабар,
Бошинг узра ғанимлар
тутмиш, вале, қонли ханжар,
Манглайингга отмиш тош
чархи бевафо, тожигим.

Кезиб боғу жаҳонни
дардингга ахтардинг даво,
Малҳам топмай жонингга,
андухга бўлдинг мубтало,
Жигару бағринг тузлаб,
бошингга ёғди минг бало,
Бу олам айвонида
эй, дарди дунё, тожигим.

Сен тарих саҳнасида
мағрур бошингни эгмадинг,
Искандару Дорога
бир қатра кўз ёш тўкмадинг,
Қутайбаю Чингизга
ҳаргиз тизингни букмадинг,
Жанг аро балогардон,
эй Сўғдиёна, тожигим.

Ҳаёт-мамот жангидан
неча бор чиқсанг-да омон,
Мурувват қилмай дунё,
қалбингдан оқди лахта қон,
Шоҳу беклар дастидан
шому саҳар этдинг фиғон,
Бу фалакдин бошингга
тушди минг савдо, тожигим.

Ҳасратинг учқунидан
учди кўкдан не ситора,
Ой юзига қўнди доғ —
бўлмагин деб бахти қаро,
Абр ғарса зор йиғлаб,
боқди сенга мотамсаро,
Оҳингдан куйиб офтоб,
ўртанди само, тожигим.
Кова бирлан Сухробдек
элда чиқардинг яхши от,
Темурмалик исёни
журъатингга берди қанот,
Воседек сарбон билан
қўйдинг мулки рўшнога от,
Эрк тупроғин кўзингга
айлаб тўтиё, тожигим.

Гўшаи зулмат ичра
ёқиб маърифат машъалин,
Сочдинг оламга ёғду,
кўз-кўзлаб қалблар сайқалин,
Нур олди шуурингдан
Юнону Араб, Ҳинду Чин,
Урта Осиё ичра
умри Осиё, тожигим.
Мулки разалга бўлиб
Ҳофиз янглиғ шоҳу хоқон,
Сен Шарқдан қилсанг нидо
аксу садо берди жаҳон,
Фирдавсий бирла Хайём,
Саъдийдан баҳра топди жон,
Бошиги назм узра
Рудакий бобо, тожигим.
Шамшод қаддинг дол айлаб,
пахта эккан дөҳқон, ўзинг,

Лойдан ясаб пиёла,
кўк чойга зор бир жон ўзинг,
Қаҳқашон тилсимини
фош айлаган инсон ўзинг,
Пахтакору ҳунарманд,
олиму доно, тожигим.

Икки юртни пиёда
сайр этса кимки масрур,
Бир қишлоғи тожигу
бир қишлоғи ўзбек эрур,
Ехуд битта қишлоқдан
икки тил ҳам янграб турур,
Тўйбошию тобуткаш,
дўсту ҳамсоя, тожигим.
Бу дўстликнинг томири
тераи чинор илдизидек,
Жомий бирла Навоий —
икки халқнинг юлдузидек
Балқар мозий кўкида,
бир кимса икки кўзидек —
Боқдинг мулки борлиққа,
мўътабар сиймо, тожигим.

Бу икки халқ доимо
бир-бирига парвонадир,
Самарқанду Душанбе,
Хўжанду Фарғонадир,
Панжакент, Бухородек
битта дарёдан қонадир,
Жони жонимга туташ,
эй меҳригиё, тожигим,
Сен толе офтобининг
шуъласига ювдинг юзинг,
Инқилоб неъматидан
мўл-кўл бўлди нону тузинг,

Саодат осмонида
Зухродек балқди юлдузинг,
Қўнди Ленин туфайли
бошнингга ҳумо, тожигим.
Сен бугун боқсанг агар
нур ёғилар юзларингдан,
Меҳр чашмаси оқар
юрақларга кўзларингдан,
Қай уйга қўйсанг қадам
гуллар унар изларингдан,
Қадамнингга ҳасанот,
эй, кўнгли дарё, тожигим.

Қалбингга қулоқ солсам —
Помир каби аҳдинг баланд,
Аҳдингдан ўйга толсам —
Помир каби бахтинг баланд,
Бахтингдан қалам олсам —
Помир каби тахтинг баланд,
Бу жаҳоннинг боғида
эй, тахти тилло, тожигим.

Маяковский шеърятини
қалбим ичра чақди чақмоқ,
Иеёнкор Ҳамза менга
инқилобдан берди сабоқ,
Бузурги замон Айний
отам бирлан эрди иноқ,
Самарқанднинг сайқали —
Айний аллома, тожигим.
Менга берди қўшқанот
икки тупроғу икки эл,
Кўнглимни этди рўшно
икки чароғу икки дил,
Шеъримга берди маъно
икки қароғу икки тил,

Зуллisonайн ўглингиман,
сўзлари наво, тожигим.

Ҳамид Олимжон бирлан
Айний менга устод эрур,
Назм гулшани ичра
кўнглим маним обод эрур,
Мирзо Турсунзоданинг
ҳар шеъри менга ёд эрур,
Ғафур Ғулом ғурури —
шоири Мирзо, тожигим.
Шаънингга минг «Шоҳнома»
ёзса бугун оз, деб сенга,
Ўзбекистон халқининг
қалби мумтоз соз, деб сенга,
Даъват этди ўзбегим,
бир қасида ёз, деб сенга,
Помирдек қадди баланд,
эй чаши сиё, тожигим!
Бу қасидам сенга бир
содиқ дўстнинг саломидир,
Меҳринг билан мунаввар
қалбининг ўт каломидир,
Қондош ўглинг Баротнинг
таъзиму эҳтиромидир,
Офтоб каби омон бўл
тургунча дунё, тожигим!

Н И Л

Нилга боқиб сурдим хаёл,
шуҳрат тожи бошимда,
Сфинксдан сўрдим савол,
эҳром турди қошимда.

Ва Хеопс¹ қудрат билан
тилга кирди, воажаб,
Буюк қисмат айлади лол
мени йигит ёшимда.
Мени ҳаёт ибтидоси
ўз қасрида қолдирди,
Юнону Рум истилоси
дилга ғавғо солдирди.
Ғам дарёси бўлиб гўё
Нил тўлғанди пойимда,
Эркинликнинг интиҳоси
хаёлимни толдирди.
Зилол сувмас, оқди Нилдан
қулларнинг оҳ-фарёди,
Оташ бўлиб чиқди дилдан
кўкни титратган доди.
Ғазабидан осмон тутаб,
юлдузлар кийиб қаро,
Яланг оёқ боқди чўлдан
қул наслининг аждоди.
Кўрғошиндай кўзларидан
ҳасрат бўлиб оқди Нил,
Сомон каби юзларидан
шафқат бўлиб боқди Нил.
Супра каби заминига
сув ташиша кўзалаб,
Бахти қаро изларидан
рағбат гулни ёқди Нил.
Нил бош уриб қирғоғига:
кеч,— деди,— гуноҳимдан,
Нурман ҳаёт чироғига
ер рўшно нигоҳимдан.
Вале қуллар қисматидан
жигаримдан томиб қон,

¹ Хеопс эҳроми.

Жөн берсам-да, тупроғига,
куёш куяр оҳимдан.
Мен кўрган жанг балосидан
кўзларим кўр бўлгандир,
Дашти Гиза ноласидан
паймонам лиқ тўлгандир.
Фиръавилар салтанати
бўлгандай кунпаякун,
Истиқболнинг садосидан
бахтимга кун кулгандир.
Болаликдан таниш тарих
кўз ўнгимда жонланди,
Китобларга сизмас таъриф
Нил бўйида қонланди.
Етти минг йил орқага мен
кешиб қолибман отлиқ,
Олқиш бўлсин, эй муаррих,
сен-ла мозий шонланди.
— Муаррихмас, Нил берди шон,—
садо келди заминдан,
Мен билан Нил бир парча нон
бердик элга қадимдан.
Мозий эса бошимизга
отди бало тошини,
Фаним келди гоҳо Юнон,
гоҳ Фарангу, гоҳ Румдан.
Қиёматдай даҳшатлардан
омон чиққан — Сен, эй Нил!
Ғолиб келиб офатлардан,
гўрга тиққан — Сен, эй Нил!
Асвон ичра жон талашиб
шамол билан, қум билан
Боҳиб янги равоатлардан,
хўп чиниққан — Сен, эй Нил!
Тупурибди тузлиғингга
бир касофат! Чеқма ғам.

Ҳатто эгри сўзлигига
ишонибди ўзи ҳам.
Дўст юзига қўйиб оёқ
ким ёлчибди ҳаётдан,
Сен содиқсан ўзлигинга,
буни билар ҳар одам.
Сен мангусан ҳаёт қадар,
эл бошига омон бўл!
Ва белига боғлаб камар,
оёғига дармон бўл!
Сен борган ер гул-гул яшнаб,
тўкин бўлсин дастурхон,
Бир умрга бериб самар,
сахийликда жаҳон бўл!
Нилга боқиб сурдим хаёл,
шуҳрат тожи бошимда,
Сфинксдан сўрдим савол,
эҳром турди қошимда.
Ва Хеопс қудрат билан
тилга кирди, вожаб,
Буюк қисмат айлади лол
мени йигит ёшимда!

ЁҒДУ ВА САДО

Тун чўкди Гизанинг гунг саҳросига,
Сукунат қўйнидан чопиб, шамоллар
От қўйди Мисрнинг Қоҳирасига,
Нилнинг ёқасида тебранди толлар.

Юлдузлар мунғайди кўкда заъфарон,
Шамолга кўксини тутди эҳромлар.
Эҳромлар кифтида ой боқди нолон,
Гизага келганда минглаб одамлар.

Беш қитъа бу ерда бўлди жамулжам,
Учрашди бир йўла турли қисматлар.
Вале бир-бирига қилмасдан карам,
Авж олди бир лаҳза баҳсу исботлар.

Сўнг эса бошланди «Ёғду ва садо»¹,
Сфинкс кўксига михланди кўзлар.
Саҳнада жонланди олис бир дунё,
Гиза юрагидан портлади сўзлар.

Машъаллар парпираб ёнди дафъатан,
Эҳромни ёритди сирли ёғдулар.
Ҳилол ҳам жилмайди гўё бериб тан,
Ёғдудай сел бўлиб оқди қайғулар.

Кумуш кошонадай зулматлар аро
Сўзлади Сфинкс ҳамда эҳромлар.
Қуллар юрагидай бўлиб садпора,
Чил-чил синди гўё дур кўзли жомлар.

Ёғду ва садонинг маҳзун оҳанги
Комида сирқиди қалблардан қонлар.
Гўёки оламини титратиб бонги
Мунгли нидо берди кул бўлган жонлар.

Қуллар фарёдидан тўлғанди замин,
Япроқдай узилди бандидан қалблар.
Шаробдек сипқариб ҳаётнинг захрин,
Тош бўлиб ёлворди эҳромдан алплар.

Инсон қиёфали, вале тани шер —
Сфинкс бу ҳолдан чекади оҳлар.

¹ Миср эҳромлари қошида тунда намоёнш қилинадиган «Ёғду ва садо» томошасига ишора.

Муסיқа паридек титрайди зир-зир,
Еғдуни домига тортади чоҳлар.

Фиръавилар эса мангулик қасрин
Қўйнида миқ этмай ётибди — хоклар.
Дунёга бонг уриб, шуҳратли наслин
Авлодлар қошида гўёки оқлар.

Эҳромлар бағридан топмай бир газ ер,
Руҳ бўлиб учибди кўкка меъморлар.
Муҳандис бечора пешонам деб шўр,
Нилни макон айлаб, чекибди зорлар.

Таҳқир кемасида бўлганича ғарқ,
Сочини юлибди шўрлик аёллар.
Тишини-тишига қўйганича Шарқ
Эҳромдай тош бўлиб сурди хаёллар.

Еғду ва садонинг томошасидан
Ҳайрат ичра қолди бу тун одамлар.
Мангулик салтанат кошонасидан
Минг йилларни кўзлар беун эҳромлар!

ФАЛЛОҲЛАР

(Станслар)

1

Умид кўзин ерга тикиб,
Ердан излаб ризку рўз,
Мажнунтолдай қаддин букиб,
Хоҳи кеча, хоҳ кундуз,
Дунёнинг бир пучмоғида
Жони келиб ҳалқумга,
Тирикчилик сиртмоғида

Умри ўхшаб заққумга,
Ўудраб турмуш аравасин,
Қирчанғидай чираниб,
Тополмайин калавасин,
Тойғоқ йўлда сирганиб,
Ўз умридан ўкингандай,
Оворадир фаллоҳлар.
Тутдай пишиб тўкилгандай,
Дилпорадир фаллоҳлар!

2

Белга тугиб қора нонин,
Чориқ билан қўш ҳайдаб,
Аямасдан ҳатто жонин,
Дилда армони қайнаб,
Қуриганда танда дармон,
Омочига суяниб,
Ўўкизига босиб гаврон,
Ризқи учун куйманиб,
Ўзи емай, сепиб ерга
Топган-тутган уруғин,
Топингандай дала, қирга,
Қидириб иш йўриғин,
Ўкин экиб кечга қадар,
Ҳориб қайтар фаллоҳлар.
Яна эса туриб саҳар,
Ерни ўпар фаллоҳлар!

3

Ниш отганда ердан уруғ,
Кўзларига ёш келиб
Ва заминга қилиб қуллуқ,
Оилага бош бўлиб,
Чархпалакдан ҳўкиз билан

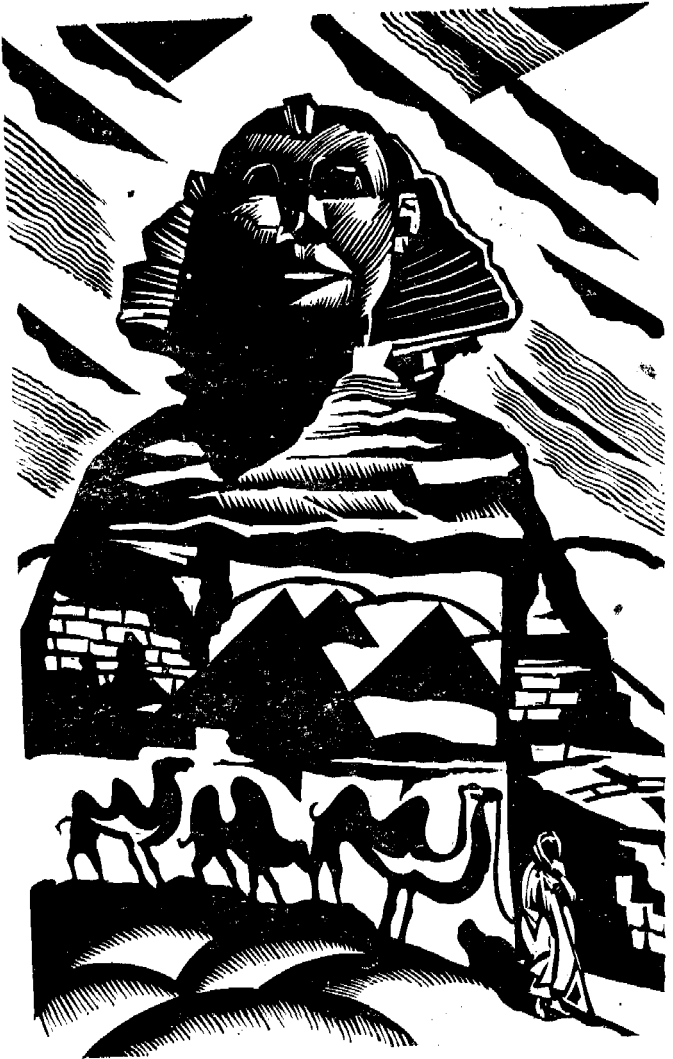
Ерига сув чиқариб,
Тақдирига бергандай тан,
Ғам бўзасин сипқариб,
Жазирама саратонда
Экинга солиб ўроқ,
Янчилганда дон хирмонда,
Бағри гирён, яқо чок!
Заминдорлар ҳийласидан
Боши эгик фаллоҳлар.
Деҳқончилик қисматидан
Қадди букик фаллоҳлар!

4

Бор ҳосилнинг учдан бирин
Зўрға олиб ўзига,
Тирикчилик эзиб умрин,
Ғусса тўлиб кўзига,
Қозонида ҳафтада бир
Еғлик шўрва қайнамай,
Уйнамасдан қўлда капгир,
Думба палов дамламай,
Суюқ ошни кўриб баҳам
Бола-чақаси билан,
Қаро тунда ёқишиб шам,
Бағрин эзиб дард-ситам,
Яна тонгни кутиб дардманд
Барвақт турар фаллоҳлар.
Нилга этиб жонин пайванд,
Ризқин сўрар фаллоҳлар!

С Ф И Н Қ С

Миср эҳромларин остонасида
Сфинкс ётибди буюк, улуғвор.
Илоҳий қудратли тош танасида
Инсон билан шернинг гўё қони бор.

Эҳромларнинг мангу қўриқчисидай,
Узаниб ётибди Сфинкс содиқ.
Фиръавн Хеопс йўриқчисидай,
Кўзида олмосу кипригида ўқ.

Инсон шамойили, ақлу закоси,
Шернинг куч-қудрати унда мужассам.
Мозийнинг офтобдек ёрқин даҳоси
Сфинкс қошида ичгандир қасам.

Юзига тик боқсанг, ўхшар инсонга,
Ёнидан қарасанг, шер дейсан гўё.
Инсон билан шерни солиб хумдонга
Сфинксни гўё яратган дунё.

Тани пайванд бўлиб икки мавжудот
Сфинкс рамзида кўрсатган жамол.
Унга ном қўйганда балки Геродот,
Музаффар юнон деб қилгандир хаёл.

Йўқ, асло! Юнонмас, бу — сеҳри қудрат,
Кўрки ҳам ўхшамас фарзанди Нилга.
Вале ҳайкалтарош этгану журъат
Сфинкс сиймосин кашф этган элга.

Шундан буён тинглаб инсонлар оҳин,
Дардини кўнглига қулфлар Сфинкс.
Кунчиқар томонга тикиб нигоҳин
Нил билан офтобни қутлар Сфинкс.

Ортида — эҳромлар анқайган беун,
Қимсасиз ҳувиллар Гиза саҳроси.
Қошида — дарёи Нилгадир мафтун
Мисрнинг серғавғо ал-Қоҳираси.

Мен эса Сфинкс қошида танҳо
Кўзларим узолмам сеҳри эҳромдан.

Буюк меъмор қулдай нола қилар, о,
Гўё май сипқариб дарз кетган жомдан.

Ҳайкалтарош бўлса ўзи яратган
Сфинкс руҳига этганда қасам,
Эҳромлар бошида кун бўлиб ётган
Мангулик тахтига қўйгандир қадам.

Қулларнинг кўзгудай шаффоф армони
Эҳромлар тошидан синганда чил-чил,
Фигони қуюндай босган саҳрони —
Тарк этиб, аждардек тўлгангандир Нил.

Миср эҳромларин оstonасида
Сфинкс ётибди буюк, улуғвор.
Илоҳий қудратли тош танасида
Инсон билан шернинг гўё қони бор!

ҚОҲИРА МИНОРАСИДА

Мени этди сайри Нил
 Қоҳира минораси,
Офтоб билан топди тил
 минора ситораси.
Мен осмони фалакдан
 ташладим ерга назар,
Жон риштасин этди қил
 меъморлар ихтироси.
Шаҳри азим ёстаниб
 ётар қирғоғи Нилда,
Баҳор каби ясаниб
 боқар гулбоғи Нилда.
Мен битта ўзбек эса
 Нил бошидан тўксам зар,
Ул ҳуснини қизғаниб,
 яйрар қароғи Нилда.

Қоҳирага мафтун Нил
 ўз кўрқидан сархушдай,
Африкага фусун Нил
 кўринади бир тушдай.
Мен хаёл тулпориди
 мозийга қилсам сафар,
Ўз дардидан мажнун Нил,
 қаноти куйган қушдай.
Фиръавнлар мақбараси
 посбондай Нил қошида,
Дунё лол шажараси
 акс этар Нил тошида.
Менга сахройи Гиза
 васли бўлса муяссар,
Эҳромлар манзараси
 балқар Нил қарашида.
Асвонга бош уриб Нил
 ўнди фаллоқ пойини,
Сахрода тахт куриб Нил
 узатди кўк чойини.
Мен, ватандош дўстгинам,
 сенга ўқидим ашъор,
Ўз бахтини кўриб Нил,
 гул қилгач чиройини.
Кўкка бериб нилийранг,
 кўзгу бўлди кунга Нил,
Кунни чил-чил этгач санг,
 йиглаб боқди тунга Нил.
Мен кун билан Нил васлин
 кузатдим оқшом қадар,
Вале Гиза солгач, чанг
 сингди гўё қумга Нил.
Мени этди сайри Нил
 Қоҳира минораси,
Офтоб билан топди тил
 минора ситораси.

Мен осмони фалакдан
ташладим ерга назар,
Жон риштасин этди қил
меъморлар ихтироси!

БОСФОРГА

Яна келдим сенга, Босфор,
Очгил, жоним, қучоғингни.
Табиатга бермай озор,
Тутгил менга дудоғингни.

Қучай сени ошиқона,
Қўлларимни айлаб камар.
Бўса олай қона-қона,
Бошларингдан сочиб гавҳар.

Биласанми, маним, Босфор,
Бир дард қийнар юрагимни.
Сенга қилмай уни ошкор,
Истамбулдан излай кимни?

Сендан ўзга ҳеч ким маним
Тушунмагай дардларимга.
Кул бўлса ҳам ўтда таним,
Қулоқ солмас оҳ-зоримга.

Бир ой бўлди кетганимга
Ватанимдан узоқларга,
Сендан илк бор ўтганимга,
Мафтун боқиб қирғоқларга.

Шундан бери соғинч қуши
Юрагимда чекар фиғон.
Бир санамдир кўрган туши,
Ҳажрида мен тупурдим қон.

Ул яшайди сендан йироқ,
Бағри тоза қайғу-ғамдан.
Эслармикан мени бироқ,
Шод бўлса ҳам бу оламдан.

Насимингга айтгил, Босфор,
Кўнгил сўраб, қайтсин тезроқ.
Гар соғинган бўлса дилдор,
Берсин, майли, бир сиқим хок.

Кўзга суртиб, жон деб ўпай,
Озор бермай хаёлига.
Йўлларига дурдай сепай,
Етказгин, деб висолига.

Тошкентда ул кезар хандон,
Мен ёт элда мусофирман.
Сен бўлма кўп фидойижон,
Барибир мен муҳожирман.

Бир кун қолди, топар поён
Жаҳонгашта муҳожирлик.
Ўз элимда бермас нишон
Ғавғоли бу мусофирлик.

Бир кун қолди, сен руҳимга
Қанот бергил, қилсин парвоз,
Шавқ бўлгину шуқуҳимга,
Соғинчимни қил сарафроз.

Қанча ишва, ғамзаларга
Қул бўлмасдан қайтаяпман.
Ботмай ғаму гуссаларга,
Сенга дардим айтаяпман.

Мушкулимни қилиб осон,
Ёримга айт, борлигимни.

**Билиб қўйсин ҳатто уммон,
Висолига зорлигимни.**

**Билсанг, ундан гўзал санам
Топилмагай бу дунёдан.
Ҳатто осмон мендек бирдам
Ажралмагай Сурайёдан.**

ИСТАМБУЛ СТАНСЛАРИ

1

**Икки қитъа қароргоҳида
Тотиб ҳаёт аччиқ-чучугин,
Олтин Босфор бандаргоҳида
Сувга тушин айтолмай нигун,
Сармоядан бағри тилиниб,
Утли оҳи қизартиб кунни,
Бир юраги икки бўлиниб,
Ажратолмай кун билан тунни,
Арсатда қолиб беором,
Ҳайрон бўлиб умр тарзидан,
Ҳаёт қилмай шафқат ва карам,
Осмон тутар мунгли арзидан.**

2

**Кўк мачитнинг олти минори
Қўлларини чўзиб самога,
Дини ислом бўлиб шиори
Сажда қилиб олис Каъбага,
Канда қилмай беш вақт намозни,
Муаззинни тинглаб азондан,
Арши аъло тингламай розин,
Насибаси тушмай осмондан,
Шашмод ҳадди ёйдай эгилиб,**

Тош меҳробга қўйиб бошини,
Дард-ҳасрати тутдай тўкилиб,
Қучиб ётар Босфор тошини.

3

Етти тепа кифтига миниб,
Термилганча дардкаш мозийга,
Сочларига оппоқ қор қўниб,
Бармоқ уриб мунгли созига,
Олтин тоғнинг канорасида
Асраб Миср ёдгорлигини,
Византия харобасида
Кўриб Румо меъморлигини,
Тўп қалъанинг хазинасини
Пинҳон айлаб қорачиғига,
Бекитганча қон сийнасини
Қалқон излар ғаним тигига.

4

Мармар билан Қора денгизга
Ҳасрат билан ташлаб нигоҳин,
Кўзларига чўккан юлдузга
Излатганча иқбол даргоҳин,
Разолатнинг манфур қалбига
Киприкларин ўқ қилиб отиб,
Ханжар қадаб зулм қабрига,
Нафрат билан ғамларга ботиб,
Кемаларни чорлаб Босфорга,
Пок ният-ла ташла деб лангар,
(Дардларини этмай ошкора)
Мачтасига боқиб, мунғаяр.

5

Тирикчилик аравасини
Кўчаларда судраса башар,
Йўқотгандай калавасини
Боши қотиб, ақли адашар.
Мушқулини қилгали осон
Истиқболга термилар муҳтож,
Ер қаттиғу узоқдир осмон,
Силласини қуритган хирож
Қишан солиб тортар оёқдан,
Жигар-бағрин хун этар буткул,
Ой тамғали нилранг байроқдан
Нажот кутар бугун Истамбул.

6

Босфордаги кўприги ноёб
Тилла бошга кийгизгандай бўрк.
Орзулари бўлмасдан сароб
Боқар унга Камол Отатурк.
Нозим Ҳикмат шеърятининг
Садосидан тўлганса шаҳар,
У излаган ҳурриятининг
Офтобидан нурланар башар.
Одимларда оҳанги сарбаст,
Юракларда залварли зарби.
Эрк деганнинг жонига пайваст
(Истамбулда) Нозим ашъори!

БОСФОР ҚУПРИГИДАН УТГАНДА...

Утдим Босфор кўпригидан
Қуёш кулиб боққанида.
Икки қитъа кипригидан
Висол ёши оққанида.

Қўлни қўлга бериб маҳкам
Икки ботир турар гўё.
Ҳижрон дарди топиб барҳам
Учрашганди икки дунё.

Бошларидан ўтган савдо
Бўлган каби мангу унут.
Пайванд этиб қалбин гўё
Боқар эди икки бургут.

Кўприк турар тордай таранг,
Оёғида — икки қирғоқ.
Юрагида сирли оҳанг,
Босфор узра кўзи муштоқ.

Икки қитъа тақдирини
Гўё боғлаб турибди у.
Айрилиқнинг занжирини
Узганидан дилда гулу.

Бу кўприкдан ўтаётиб,
Босолмадим ҳаяжоним.
Туйғуларим қулоч отиб,
Чайқалади қалб уммоним.

Икки қитъа — икки ёнда,
Лек пойимда битта тупроқ.
Шеърый бир завқ қайнар жонда
(Кўприк узра) мисли булоқ.

Мен одамзод орзусига
Қаноатин қилдим пайдо.
Бир боқдим у кўзгусига
Оромимдан бўлдим жудо.

Ахир инсон қилиб бино
Ўзи лолдир бу санъатдан.

Машиналар курса пойга,
Кўзи лолдир бу шиддатдан.

Бу кўприкда буюк зако,
Ғолиб идрок мужассамдир.
Вале, Башар, сендай даҳо
Санъатига бу ҳам камдир.

Сен денгизда қуриб шаҳар,
Космосни забт этган зотсан.
Васли ой ҳам бўп муяссар,
Зухрога жом тутган зотсан.

Вале сенким, икки қитъа
Йўлларини боғлаб қўйиб,
Осойишни кута-кута,
Оқибатда қолма куйиб.

Дўстлик учун кошки, Босфор,
Бу кўпригинг қилса хизмат,
Аҳли дунё сенга зинҳор
Қилмас эди сира миннат.

Тинчлик учун боғлаю бел,
Элда чиқар сен яхши от.
Дўст ахтариб, узатгин қўл,
Йўқлаб келсин десанг Барот!

ОНА ЮРТ ҚИРҒОҒИ

Она юрт қирғоғи — нажот қирғоғи,
Кўзимга чалинар сирли хилқатдай.
Мен учун ягона ҳаёт қирғоғи,
Хаёлим банд этар нурли хилқатдай.

Бутун борлигимда ёниб эҳтирос,
Кўзимда тирқираб севинч ёшлари,
Қийқиргим келади болаларга хос,
Қорайиб кўринса қирғоқ тошлари.

Мендек бир сайёҳга силкингандек қўл,
Дарахтлар шохини ўйнатар шамол.
Қирғоқдан хуш бўйин узатади гул,
Она юрт меҳридан эрийди хаёл.

Қалбим торин айлаб Ватанга пайванд,
Қадрдон қирғоққа сузар «Латвия».
Тупроғин ўпмоққа кўнглим орзуманд,
Тезроқ суз мен каби, эй муштоқ кема.

Одамлар севинчи юзидан аён,
Палуба ўхшайди Шарқ баҳорига.
Қирғоққа термилар ҳамма нигорон,
Ҳамма ошиқади интизорига.

Ҳижронда менинг ҳам кўнглимнинг тори
Нозик бўлиб қолди жон риштасидай.
Висол айёми-ла битур озори,
Сен боқсанг, эй ёр, ишқ фариштасидай!

Она-юрт қирғоғин кўрки бўлиб сен,
Тургандай туюлдинг хаёлан менга.
Ва лекин йўқлигинг билар эдим мен,
Яна қанча йўл бор етгунча сенга.

Қаерда бўлсанг ҳам мени кутасан,
Кутасан, кўзларинг йўлга интизор.
Сен деган чоғда мен ўтдан ўтаман,
Сувга ҳам кираман, эй мунис дилдор.

Шунчалик соғиниб қолдимки сени,
Кўз ёшим киприкда турар омонат.

О, синаб кўрмоқчи бўлсанг гар мени,
Сели олиб кетса, қилма маломат.

Сенинг ёдинг билан она қирғоққа
Яқин қолгалимни сезмабман, эй ёр,
Сен ахир яшайсан ўша тупроқда,
Бундан ортиқ менга қандайин бахт бор!

ФАЛАСТИНЛАР

(Станслар)

1

Яқин Шарқда багри хун бўлиб,
Ҳасратидан ловиллаб осмон,
Муҳтожликда дийдаси тўлиб,
Ёт элларда кезиб саргардон,
Ўз юртидан қувғин ва гадо,
Она тупроқ висолига зор,
Ранги рўйи сўлгин, каҳрабо,
Дашту чўлда чекиб ғам, озор,
Элдан-элга дайдиб бемакон,
Юзларига санчилар қумлар,
Юрагидан чак-чак томиб қон,
Нажот излар фаластинлар.

2

Чорак аср чекар оҳ-фигон,
Ваганидан жудо бўлган эл,
Сионистлар макридан гирён
Сабр косаси лим-лим тўлган эл.
Қасос ўти ўртаб багрини
Муштларини туйганча маҳкам,
Ғанимига сочиб қаҳрини,

Фаластинга қўйгали қадам,
Нафрат билан қалқиб оёққа,
Ев кўзидан оқизиб хунлар,
Қасам ичиб, она тупроққа
Даво излар фаластинлар.

3

Шарқ қалбига солиб ғалаён,
Кўзларида ғазаб вулқони,
Нафратлари тошиб беомон,
Томирида кўпириб қони,
Бир зарб билан тепкини босиб
Ев бошига солиб маломат,
Қўлларини дор қилиб осиб,
Уз тупроғин эггали озод,
Юрагида ўч ва интиқом
Алангаси гуриллаб тунлар,
Бунёд этиб метин истеҳком
Сафланадир фаластинлар.

4

Пўлат занжир сингари сафлар
Бирлашади ҳалқама-ҳалқа.
Сафга туриб оташнафаслар
Гурас-гурас ошиқар олға.
Одимлари шахдам, залварли,
Елкаларда музаффар қурол.
Қарашлари бургут виқорли,
Бир-бирига дейди: «Қурол ол!
Жангга киргил адолат учун,
Зое кетмас қувгинди кунлар».
Башарий бахт-саодат учун
Отланадир фаластинлар!

5

Қозонажак адолат зафар,
Тутилса ҳам қораймас қуёш.
Ганим бошда тутса ҳам ханжар
Эгилмайди сира мағрур бош.
Мағрур бошлар кўпдир бу элда,
Арафатдай ботир, довьорак.
Уфқларга туташган йўлда
Арафадан хабар берарак,
Кўк тоқига чирмашиб борар
Яқин Шарқда олов тўлқинлар.
Отажак деб тонги музаффар.
Мағрур боқар фаластинлар!

6

Фаластинга нажоткор қўлин
Узатганча эркпарвар башар,
Осон қилмоқ учун мушкулин
Жафокаш эл дарди-ла яшар.
Сионистлар мисоли чаён
Сўнгги дамда чақмоқда ўзин.
Манфурлиги бўлган-чун аён
Чўқимоқда бир-бирин кўзин.
Қайраганча қасос қиличин
Ёвқур боқар кўкси метинлар.
Душманидан олгали ўчин
Қўзғаладир фаластинлар!

РАДИОГРАММА

Мальтани тарк этиб кетар онимда,
Менга келиб тегди ёрнинг муждаси.
Севинч ёш сузиб кўз уммонимда,
Маржон териб олди унинг мижжаси.

**Руҳимга югурди ажиб бир сурур
Ҳам висол боғидан тутди гулдаста.
Айрилиқ қалбимга қулдек ялинур,
Жигархун бағримни этма, деб хаста.**

**«Болалар саломат, ҳаммаси аъло,
Яхши хордиқ тилаб, сизнинг Сурайё!»
Бу илиқ сўзларда бир дунё маъно,
Самимий муҳаббат, мөҳр ва вафо!**

**Бу сўзлар мен учун қанчалик зарур,
Қанчалик мадордир юртдан йироқда.
Зулматни тилкалаб ташлагандек нур,
Жонимга жон бўлди мужданг фироқда.**

**Мен билмас эканман, сенга суяниб,
Сенга ҳам тоғ бўлиб қолганлигимни.
Ишқинг оташида ёниб, ўртаниб,
Сенинг ҳам қалбингга ўт солганимни.**

**Мен эса зор бўлиб ширин сўзингга
Нотаниш юртларда оворадирман.
Бир лаҳза боқолмай ўтли кўзингга
Соғинч гулханига парвонадирман.**

**Болалар ўзига ипсиз боғлашиб,
Оёғим тушовлаб қўйишган экан.
Мен эса бу ҳисни сездим эл ошиб,
Бегона диёрни этганда маскан.**

**Сенинг муждангдаги тўққиз илиқ сўз,
Тўққиз диёрнимас, боғлаб нур қанот,
Тўққиз қават осмон ва минглаб юлдуз
Сайрига чорлайди мени умрбод.**

**Мужданг учун раҳмат, азизим, сенга,
Раҳмат, сен бахтимга борлигинг учун!**

Бу — бир дунё шодлик бахш этди менга,
Фироқда меҳринга зорлигим учун!

ДЕНГИЗ ТОМОШАСИ

Тўлқин билан шамол жангин денгизда
Биринчи саҳнаси боғланган.
Ваҳима чашмаси филтиллаб кўзда,
Игнадек киприклар ёшланган.

Палубага тўлқин солади чангал,
Қорайиб кетгандир юзлари.
Шамол билан бунда кўтариб жанжал
Кумушга айланган излари.

Сайёҳлар юрагин ҳовучлаб олган,
Кемамиз — пистанинг пўчоғи.
Анордек юзларнинг ранги йўқолган,
Даҳшатдир — денгизнинг қучоғи.

Чайқалиб, чайқалиб бешиктебратдай,
Неаполь қўйнига сузиб боради.
Долғага дош берган буюк қудратдай,
Тўлқинлар жангини бузиб боради.

Сайёҳлар мўлтирар каютасидан
Кўзларда илтижо, раҳм ва шафқат,
Денгиз саҳнасининг энг ўртасидан
Оқариб кўринар саробдек хилқат.

Ўзининг ҳоли танг ва лекин улар
Уйлайди уйини, бола-чақасин.
Кўнгли йиғласа ҳам лаблари кулар,
Мунғайиб жилмаяр ушлаб ёқасин.

Аския ё ҳазил тоғдай юк бўлиб,
Елкасини эзиб қўйиши мумкин.
Ё кўнгил чокидан дарди тўкилиб,
Денгиз ҳам бир зумда куйиши мумкин.

Ҳол сўраб борсангиз, майин жилмайиб,
Қачон тинар, дея мунгли боқади.
Яқинроқ қолдими Неаполга, деб;
Кўзидан ҳасратнинг наҳри оқади.

Денгиз томошасин сўнгги саҳнаси —
Ҳаёт-мамот жанги бошлангани йўқ.
Сукунат — денгизнинг зўр кушандаси
Ҳали уммон ичра топмаган ҳуқуқ.

Эй денгиз! Тўхтагин бор томошангни
Биринчи саҳнаси етарли бизга.
Тўлқинда титратган чўнг кошонангни
Кўргани чиқмовдик билсанг денгизга.

Қўйгил, бу томоша этмасин давом,
Тўфоннинг бир лаҳза тинсин нафаси.
Қисматини сенга топширган одам,
Мангу бўлмасин, дер, сўнгги саҳнаси.

ЮНИОНИСТОНГА

Салом сенга, Юнонистон,
Аристотель макони!
Келди ошиб бешта уммон
Навоийнинг ўғлони!

Эй, илму фан бешигини
Тебратган қадим макон,
Эй, тарихнинг эшигини
Ланг очган дарвозабон!

Софоклнинг уйин кўрсат,
Шоҳ Эдипдан сўрай ҳол!
Гераклнинг тилин ўргат,
Иштиёқим бор хиёл.

Эсхил менга Акрополда
Уқиб берсин бир асар,
Орфей билан бир тулпорда
Коринфга айлай сафар.

Эпикурнинг қўлини ўпиб,
Сўйлаб берай Гомердан.
«Илиада» мадҳин кўриб,
Шод бўлсин Миртемирдан.

Гомер руҳи қайда яшар,
Қайдадир «Одиссея».
Бугун унга гулдан чамбар
Олиб келди Осиё.

Борган эди қилич тутиб,
Самарқандга Искандар,
Қайтди, лекин шароб ютиб,
Афросиёб солгач, жар.

Лек мен ваа, Юнонистон,
Сенга келдим бўлиб сайёҳ.
Қиличимдан томмайди қон,
Юрагингда инграмас оҳ.

Акрополдан боқдим сенга,
Тордай тутиб кўкрагимни.
Дарё бўлиб оқдим сенга,
Машъал айлаб юрагимни.

Сочиб турса қалбим ёғду
Сени этгум гўзал дoston.
Билма сира ғам ва қайғу,
Гомер юрти — Юнонистон!

АГАМЕМНОН ТОҒИ ҚАРШИСИДА

Рўбарўда турар бир тоғ
 лол айлаган дostonларни,
Кўкрагида қолган бир доғ —
 ўртар ҳамон инсонларни.

Агамемнон тоғидир бу,
 мулки Юнон бошига тож,
Елкасида мисли чароқ,
 тутиб турар осмонларни.

Бу тоғ эмас, гўё боқар
 Агамемнон юлдузларга,
Нигоҳ ташлаб қўяр хумор
 кун чўмилган денгизларга.

Ул чалқанча ётур, ана,
 тоғ бошида паҳлавондек,
Табнатга бермай озор,
 мафтун боқар кундузларга.

Кўз олдидан ўтар оқиб
 хотиротнинг дарёлари,
Трояда чамбар тақиб
 қутлаган эл даҳолари.

Кассандра висолига
 етган базм оқшомлари,
Шухратидан замин қалқиб,
 Юнон ҳам лол дунёлари.

Троядан қайтарди шод
 афсонавий Аргос шоҳи,
Ғалабадан кўнгли обод,
 йўқди зарра дилда оҳи,

Клитемнестра билан Эгист
қилди ногоҳ жонига қасд.
Умр уйи бўлиб барбод,
мангу сўнди ўт нигоҳи.

Рафиқаси топиб жазман,
яна қилса эрига қасд,
Нечун қулаб кетмас осмон,
нечун тоғлар бўлмагай паст!

Элни тутган шуҳратингни
айлагали ер-ла яксон,
Тош отди-я сенга, Юнон,
фитна қилиб икки нокас.

Эл йиғлади кийиб қаро
тоғ бағрини ватан айлаб,
Юраклари бўлиб яра
оқ шоҳини кафан айлаб.

Кассандра сочин юлиб
Агамемнон қабри узра,
Бағрин тилди мотамсаро
ўлгунича қасам айлаб.

Агамемнон топди макон
баланд тоғнинг ёнбағридан,
Шуҳрат тожи бўлиб яксон
боқди Юнон ғам баҳридан.

Аламидан ўксиб Гомер
олганида қўлга қалам,
«Илиада» ургандай бонг,
садо келди ер қаъридан.

Минг йилларким, янграр ҳамон
жаҳонда бу юксак садо,

Бу садога бахш этди жон
Гомердай энг буюк даҳо.

Агамемнон тоғи абад
турса Юнон тупроғида,
Мангу яшар Агамемнон,
боқий эрур «Илиада!»

АФИНА МАНЗАРЛАРИ

Уч томони баланд тоғ,
Бир-бирига пайванд тоғ,
Афинага роз айтар
Уч ботирга монанд тоғ.

Тоғлар аро Афина
Қўлига қўйиб хинна,
Чўққиларга ёлворар.
Тош отма, деб, кўксима.

Чўққилардан жилғалар
Чулдирашиб жилвагар,
Афина қулогига
Тақар кумуш сирғалар.

Тоғ бағридан ўрмонлар,
Тошга битиб дostonлар.
Қуламангиз зинҳор деб,
Кўксин этар қалқонлар.

Қоя узра Акрополь
Қуёшдан кутиб иқбол,
Оёғига бош урган
Афинадан сўрар ҳол.

Афина дер: шуҳратинг,
Тоғдай собит қудратинг,

Менмас, бутун дунёни
Лол айлади санъатинг.

Сенинг қошингда қадим
Ҳайкалим борди маним.
Мендай маъбуда бирлан
Фахр ётарди ватаним.

Шунинг учун Юнонга,
Кўҳистонли бўстонга
Эл қўйди маним отим,
Довруғ сол, деб жаҳонга!

Уч томони баланд тоғ,
Бир-бирига пайванд тоғ,
Афинага роз айтар
Уч ботирга монанд тоғ!

ПАРФЕНОН

Аттиқанинг тоғларига
бахш этиб кўрку қашам,
Афинанинг боғларига
афсунгар қўйиб қадам,
Харобазор қоя узра
мозийдан сўзлаб доетон,
Боқар гулгун чоғларига
Парфенон¹ ҳар субҳидам.
Олқиш айтиб ҳайкалтарош
Фидийнинг даҳосига,
Әгиб гўё таъзимга бош
Иқтининг закосига,

¹ Парфенон — қоядаги хароба шаҳар.

Қалликрат¹, Перикл²
 руҳига айлаб қасам,
 Бағридан жой олмиш қуёш,
 манзур эл баҳосига.
 Қуллар тоғда қуриб бино,
 дол бўлди Парфенондан,
 Яқосини ушлаб дунё,
 лол бўлди Парфенондан.
 Мулки Юнон солди довруғ,
 қирғоқдан тошди Эгей,
 От сурдию унга Румо,
 шол бўлди Парфенондан!
 Зевснинг қизи — санъат-хунар
 маъбудаси Афина,
 Уруш билан шонли зафар
 маҳлиқоси Афина
 Ҳайкалини Парфенонга
 қўйгунча токи Фидий,
 Илҳом берди унга шаҳар
 маликаси Афина.
 Аҳли юнон севинчидан
 кўкни ўпди Парфенон,
 Етти иқлим ўкинчидан
 тизин букди Парфенон,
 Бу кажрафтор дунё ичра
 манглайига тегиб тош,
 Дўсту душман қиличидан
 ерга чўкди Парфенон.
 Бор савдога бўлиб гувоҳ
 қулади тош устунлар,
 Чанг-тўзонга тўлиб нигоҳ,
 кўкка чиқди тутунлар.

¹ Қ а л л и к р а т — Парфенон архитектори.

² П е р и к л — Парфенонни бунёд қилдирган давлат бошлиғи.

Харобада сайраб бойқуш,
дилни эзди ноласи,
Парфенонда недир гуноҳ,
тоғ бўлди-ку кукунлар.
Чангал солди унга калхат
тумшуғидан оқиб қон,
Бу — фашизм деган офат
Юнонда сурди даврон.
Зулмат ичра огашланиб
бонг урганда Акрополь,
Қалқди бирдан янги авлод,
довюрак ботир инсон.
Тикди унинг пештоғига
мулки Юнон байроғин,
Қўл чўзиб дўст-ўртоғига,
қўлга олди яроғин.
Тонг отганда порлар эди
Акрополда ол байроқ,
Афинанинг қароғига
бериб эркнинг чароғин.
Аттиканинг тоғларига
бахш этиб кўрку ҳашам,
Афинанинг боғларига
афсунгар қўйиб қадам,
Харобазор қоя узра
мозийдан сўзлаб дoston,
Боқар гулгун чоғларига
Парфенон ҳар субҳидам!

НАВҚИРОН ЕШИМ МЕНИНГ

Бургут янглиғ учиб кетмиш
навқирон ёшим менинг,
Упмиш қирқнинг остонасин
шу мағрур бошим менинг.

Баланд тоғнинг чўққисидан
қарайман, кўзда ҳайрат;
Наҳот, маҳзун ташлаб кетмиш
умри наққошим менинг.

Ҳасрат эмас, севинч билан
унга қўлим узатсам,
Булоқ бўлиб қайнаб чиқмиш
кўзимдан ёшим менинг.

Бор бисотим харж айлабон
бир дастурхон тузатсам,
Боролмайман дейди ҳаргиз
содиқ йўлдошим менинг.

Бир кунгина меҳмон бўл, деб
умид билан чорлайман,
Йўлига кўз тутиб муштоқ
ганж бўлди тошим менинг.

Ул эса зўр шиддат билан
дейди, учиб юргайман,
Бир умрки кутмоққа ҳам
етар бардошим менинг.

Олтин зина бирла мени
чиқариб тоғ устина,
Чўққидан ҳеч тушма дейди
мангу қўлдошим менинг.

Кўнглинг кўзи бирла боқиб
ёру диёр ҳуснина,
Куйла умринг борича, дер
мунис сирдошим менинг.

Мен ёлвориб чорлагайман
қошимга бургутимни,

Вале, келмас сира яқин
олис қуёшим менинг.

Нетай, Барот, маскан айлаб
боғу роғ Ургутимни,
Тоғлар узра учиб юрмиш
ул кўзу қошим менинг.

Т У Н

Зулмат кучоғида ҳансирар денгиз,
Еввойи тўлқинлар ётар тўлғаниб.
Даҳшатли қудрати беаёв, тенгсиз,
Дарбадар сукунат йиғлайди ёниб.

Ваҳима босади хаёлни оғир,
Юрак эса кетар орқага тортиб.
Бир чироқ кўринса ўт олар бағир,
Тўлқинлар исёнин елкага ортиб.

Юлдузлар илтижо қилгандек унга
Кўкдан термилади ғамгин ва беҳол.
Ой эса кўрк бериб турса-да тунга,
Денгизни ёритиш келади малол.

Қирғоқдан узоқда, денгиз қўйнида
Кемамиз зулматда порлаган нурдир.
Тун бизни денгизга ташлаб қўйди-да,
Энди топай деса кўзлари кўрдир.

Биз туннинг қўлидан етаклаб олиб,
Кун билан қилғали уни юзма-юз,
Тўлқинлар бағрига нурдан из солиб,
Тонготар қошига еламиз ҳануз.

Денгизда чўмилиб, тонгдай пок бўлиб
Қўш сочларини тараган чоқда,

Тун ғойиб бўлади бағри доғ бўлиб,
Уни тополмайсан ҳатто қирғоқда.

Шу хаёл мавжида оқади юрак
Денгиз кечасида дарага келиб.
Сайёҳ бўлмоқ учун мард юрак керак,
Шунда сенга қуёш боқади кулиб.

Зулмат қучоғида ҳансирар денгиз,
Еввойи тўлқинлар ётар тўлғаниб.
Даҳшатли қудрати беаёв, тенгсиз,
Дарбадар сукунат йиғлайди ёниб.

У Г А Р И Т

Эй, Угарит¹, толеинга
Яхшиям бор аҳли дониш.
Йўқса, шўрлик манглайинга
Езиларди мангу қарғиш.

Не-не олим қалб кўрини
Муз қалбинга бағишлади.
Йиллаб тўкиб кўз нурини,
Охир сени олқишлади.

Сангин уйлар остонасин
Супуришиб киприк билад,
Езувларнинг намунасин
Тоғиб, элни этди хурсанд.

Ҳарфма-ҳарфу ҳижо-ҳижо
Уқиб берди жангномани.
Тошда пинҳон илк алифбо
Ҳайрон этиб қўйди мани.

¹ Суриянинг Угарит шаҳарчасида илк алифбо намунаси топилган.

Мелодгача икки минг йил
Муқаддамроқ бўлмиш бино,
Финикийлар унда буткул
Қашфиётин этмиш иншо.

Ҳеч ким билмас бу алифбо
Қай бир даҳо мўъжизаси.
Ким бўлса ҳам минг тасанно,
Омон бўлсин қалб музаси!

Эй, Угарит, бўлмаса гар
Толенинга ўша Инсон,
Остонагни қилиб тавоф,
Бош урмасди бугун жаҳон!

ЭГЕЙ ДЕНГИЗИГА

Тўлқинланма мунча, Эгей,
Ҳовурингдан туша қолгин.
Қамчилама отингни, ҳей,
Сен ҳам бир оз ором олгин.

Боғлиқ бўлса қозикқа гар
Ер тепинар бедов от ҳам.
Қўй, солмагин оламга жар,
Сен ҳам ердан узмай қадам.

Қисматим гар бўлса сенда,
Мушқулимни қилма осон.
Қасдинг бўлса ёки менда,
Қўнсин, майли, бошга осмон.

Лек кемамни қилиб эрмак
Ўйнатмагин тўлқинингда.
Сени айлаб элга эртак,
Мен ярарман бир кунингда.

Минг йилларким, қирғоқдаги
Қояларга етмас кучинг.
Бугун бўлса узоқдаги
Меҳмонингда борми ўчинг?

Нима бўлди сенга, ахир,
Тўлғанасан мисли аждар.
Е табиат қилса қаҳр,
Бўласанми мулки тождор.

Бир озгина қайт шаҳдингдан,
Вайрон қилма ўйларимни.
Кел, азизим, туш тахтингдан,
Тингла маним куйларимни.

Бу куйларим ҳаловатнинг
Боғидан бир гулдастадир,
Сайёҳ топган саодатнинг
Мулкига жон пайвастадир.

XXI АСР ШОИРЛАРИГА

Эй, долғали асрнинг навқирон шоирлари,
Чорак аср олдинроқ орзуйим айтдим сизга.
Сизга муштоқ минг-минглаб юрак жавоҳирлари
Қаҳкашон юлдузидай тўкилсин йўлингизга.

Икки мингинчи йилнинг муқаддас зинасидан
Сизга таъзим этурман Навоийнинг ёшида.
Бир муборак жой излаб ҳазрат Лутфий ёнидан,
Юзни кўзлаб турурман, минг йилларнинг ишқидида.

Умримнинг тўрт фаслидан қўлтиқда тўрт жилд китоб,
Қўлимда асо билан даврангизга кирурман,
Сизлар эса қошимда қалам сурсангиз шитоб,
Дунёдан рози бўлиб, мен жилмайиб турурман.

Хушхирому нозикдир, дўстлар, қалам тулпори,
Бу тулпорни аяшган азал шоирлари ҳам.
Ким унга билар-билмас қамчи урса тўпори,
Юзини қаро қилиб, этмагай асло харам.

Уша тулпор кўзига кўндирмай зарра губор,
Ўз асримда кўрганам якқалам этдим сизга.
Сиз кўрмаган буюклар суҳбатин тинглаб бисёр,
Ноёб хазина билан келдим ҳузурингизга.

Улкан наср мулкида Ойбек эди шаҳаншоҳ,
Ғафур Ғулом — янги Шарқ шеърятин султони!
Шайхзода шеър ўқиса — кўк ҳам чақарди чақмоқ;
Бобоев чаптаст эди, мисли шеър арслони!

Исёнкор Ҳамза билан буюк Ҳамид Олимжон,
Абдулла Қодирийни кўрганларни кўрганман.
Султон Жўра қалбини ўқ тешганда беомон,
Нафратим найза қилиб, шеърга панжа урганман!

Ўзбек халқин устози, бир мўътабар буюк зот,
Менга олий даргоҳда таълим берди минг йилдан.
Юртни жаннат қилганда юртимда энг суюк зот,
«Шарафнома» қаламин олдим қаҳрамон элдан.

Кўнглим камол топгандир Комил Яшин меҳридан,
Шеъримга қанот берган Уйғун билан Миртемир.
Оламини мафтун этган Зулфиянинг шеъридан,
Ҳамид Ғулом қалбидан нур олганман бир умр.

Элда мағрур янграган Мирмуҳсиннинг овози,
Рамз Бобожон назми қалбимда берар садо,
Асқад Муҳтор илҳомин бургут янглиғ парвози.
Ёшлик чоғимда мени ўзига этган шайдо.

Мен буюк шоирларга бўлдим бахтли замондош,
Бундан юксак бахтни ҳеч топмагайман изласам.

Устозлар ҳузурида бир умрга эгиб бош,
Таъзим этиб турурман, сизга бугун сўзласам.

Устозлар нафасидан баҳра топиб ўсди дил,
Улар мени суяшди — тордай туриб ёнимда.
Мен бу буюк ишончни оқлай, дея мутгасил,
Эзгу қасам ичганман, меҳри яшар жонимда.

Устозларни дунёга танитган бу буюк халқ
Битта фарзанди каби умримга берди камол.
Бошим силаб меҳрибон:— Қуёшдай ур,— деди,— барқ,
Сендан ҳали кўп нарса умидвордир истиқбол!

Коммунистик партиям мени пўлатдек тоблаб,
Буюк Ленин ғоясини жойлади шуурумга.
Бу ғояни кўзимнинг қорачиғидек асраб,
Мангу машъал этганман мен бахтиёр умримга.

Мен партия сўзига оғишмай қилдим амал,
Бир қадам ҳам чиқмадим буюк халқим измидан.
Ватаним не буюрса, адо этдим мукаммал,
Қуёшга етди бошим советлар тузумидан.

Қирқни қоралаб қолган қирчиллама ёшимда,
Сизга мактуб йўлладим, келажак шоирлари!
Мендан буюкроқ бўлинг сизлар менинг ёшимда,
Ингирма биричи аср бўлажак шоирлари!

УРТА ЕР ДЕНГИЗИДА

Сукунат кўйнида бугун бу денгиз,
Тўлқинлар бешикдай чайқалар аста.
Балки у ғавғо ҳам қиларди менсиз.
Менсиз кўнгли балки бўларди хаста!

Мен билан чехраси кетди чарақлаб
Ва бўлди хонаи хуршиди обод.
Ложувард осмони боқди ярақлаб,
Сеҳрга тўладир бутун коинот.

Мени у елкага миндириб олиб,
Сурия сайридан сўйлайди ашъор.
Узоқдан кўринар қалбга ўт солиб,
Туркия тоғларин чўққисида қор.

Бағрида ёстаниб ётар булутлар,
Туманга чўмгандай кўринар жаҳон.
Қорли чўққилардан учган бургутлар
Чағалай зотига келтирар қирон.

Денгизда чайқалган олма мисоли
Кипр ороли ҳам мунғайиб қолди,
Кема байроғига мафтун хаёли
Долғалар бағрига кириб йўқолди.

Шамол ҳам денгизда кезар дарбадар,
Табиат яратган уни бемакон.
Тўлқинлар кўксига ургани ханжар,
Гувиллаб бошлади яна тўполон.

Кемамиз чайқалиб сузмакда ҳамон,
Денгизу осмондан яралган дунё.
Кўзингга кўринмас бирорта инсон,
Хаёлинг ўғирлар сароб ё рўё!

Денгиз ўхшар қайнаб ётган қозонга
Ва лекин тубида кўринмас олов.
Қудратли тўлқинлар чиқса майдонга,
Олишувга баъзан юрак бермас дов.

Қорайиб ётибди ҳудудсиз уммон,
Омонат уй каби кемамиз унда.

Олқиш бўлсин сенга, ўртоқ Капитан,
Тобланганинг учун буюк тўлқинда!

ДАРДАНЕЛДАГИ УЙЛАР

Бир-бирига келди яқин
Икки қиргоқ, икки тоғ.
Боқишади, кўзда ёлқин
Икки чаман, икки боғ.

Берай деса қўлни қўлга,
Дарданель бор ўртада.
Қўшай деса гулни гулга
Тўлқин-аждар ўртада.

Кўзим қувнар кўриб ерни,
Кўтгандай ундан нажот.
Сабза урган икки қирни
Безаб турар икки от.

Икки чашма сувин ичиб,
Аргумоқлар кишнашар.
Икки деҳқон ёлин қучиб,
Жиловини ушлашар.

Икки тоғдан қулоч отиб,
Оқиб ётар икки сой.
Уммон эса пастда ётиб,
Сирларини бермас бой.

Бир тупроқни икки бўлиб,
Чайқалади Дарданель.
Қипригини кўприк қилиб,
Термилади икки эл.

Дарди бордир икки өлнинг
Бу ҳаёт сахнасида.

**Бирдир ризқи икки дилнинг
Дарданель газнасида.**

**Икки от ҳам пойга қуриб,
Бир майдонда чополмас.
Чавандози даврон суриб,
Ўз тенгини тополмас.**

**Учрашолмас икки тоғ ҳам.
Боғлар айри тушгандир.
Икки сойнинг кўзлари нам,
Бошдан ҳуши учгандир.**

**Лекин бизнинг оқ кемамиз
Кўприк бўлиб ўртада,
Бир соатга бўлса ҳам биз
Ойдай кулиб ўртада.**

**Икки қирғоқ, икки тоғни
Яқин этдик қош мисол.
Икки чаман, икки боғни
Кўкида чиқди ҳилол.**

МАРМАР ДЕНГИЗИ МОНОЛОГИ

**Мен мрамрман, денгизлар аро
Кўрк олганман само рангидан.
Ой сузганда юлдузлар аро
Туғилганман қуёш, ер билан.**

**Шундан буён ҳаёт тўлқини
Бериб турар танимга дармон.
Атагунча Мраммар деб мени
Миллион йиллар яшади инсон.**

**Икки қитъа тупроғин ўлиб,
Бино қилдим мраммар қасрлар.**

Жангу жадал уруғин сепиб,
Нола қилди менга асрлар.

Эгей билан Қора денгизга
Дардим сўйлар Дарданель, Босфор.
Қанча яқин бўлмайин кўзга,
Юрагимда манним ҳам дард бор.

Асар қолмай мрамрлигимдан,
Бўлмоқдадир юзларим қаро.
Бир вақтдаги гавҳарлигимдан,
Бугун манним кўкрагим яро.

Истаганда кўтариб тўфон
Кемаларни яксон этурман.
Гар мен билан олишса инсон
Наҳангларга эҳсон этурман.

Тоғу тошни тубдан кўпориб,
Зирқиратиб қўйгум заминни.
Керак бўлса, ер мағзин ёриб,
Олов билан сийлайман сени.

Лек қудратли бўлмай нақадар
Инсон олди шохимни эгиб.
Тошларимдан қурган бинолар
Туришибди савлатин тўкиб.

Шунинг учун, эй азиз сайёҳ,
Мен топиндим пойингга бугун.
Тинчлигимга ўзингсан гувоҳ
Мрамр денгиз бўлганим учун.

УҒЛИМГА

Урта ер денгизин саёҳатига
Мени кузатгани чиқибсан, ўғлим.

Роз айтиб умримнинг саодатига,
Бугун ота бўлиб қайта туғилдим.

Кўнглимда чайқалди шодлик дарёси,
Фурур чўққисига қадалди кўзим.
Эй, порлоқ умримнинг меҳригёси,
Бахтим осмонида кулган юлдузим.

Ота учун бундан ортиқ бахт қайда,
Кузатгани келса изидан ўғли.
Унга ясатилган тожу тахт қайда,
Фарзандин юраги бўлмаса чўғли.

Жилмайиб турибсан қошимда камтар,
Саёҳат завқи-ла кўзларинг ёниб.
Мен эса ичимдан ўртаниб баттар,
Хайр, дейишга ҳам қолдим қийналиб.

Тўйиб-тўйиб ўпиб юзу кўзингдан,
Сочларингни силаб, босдим бағримга.
Бошим кўкка етиб ширин сўзингдан,
Бир лаҳза шўнғидим хаёл наҳрига.

Ой бориб, қайтгунча қошинга омон,
Қандай бахт, сен чироқ бўлсанг уйимга.
Сенинг ҳам қўлингда бугун бу жаҳон,
Бўйинг етиб қолмиш менинг бўйимга.

Сен ҳам отанг каби эрта ё индин
Таниб қолажаксан дунёни, ўғлим.
Дунё ҳам фахр этар сен билан бугун,
Менинг ҳам қисматим қўлингда балким.

Дунёни танисанг, танисанг одам,
Шу эрур, эй ўғлим, одам бўлганинг.

Шодлик ёр бўлсину сира билма ғам,
Менга буюк бахтдир ҳамдам бўлганинг.

«Яхши боринг!»— дея тилак тиладинг,
Тишларинг бутундир, айтганинг келгай!
Эзгу ният билан мени қўлладинг,
Отанг дуоси шу — толенг кулгай!

Яхши қол, Фарруҳжон, кўзим қораси,
Умримнинг таянчи, ўғлим, яхши қол.
Мунис, меҳрибоним, жигарпораси,
Умримнинг қувончи, ўғлим, яхши қол!

ҚОРА ДЕНГИЗДА

Қора денгиз, бугун мани
Эркаладинг оғушингда.
Ҳарир каби тонг тумани
Ором олар оқ тўшингда.

Йўлга чиқдим сайёҳ бўлиб,
Тингла, эркам, дил розимни.
Дардларимдан огоҳ бўлиб,
Сенинг ўзинг чал созимни.

Шеърларимга боғла қанот,
Парвоз қилсин осмонингда.
Пегасда чарх уриб Барот,
Мангу қолсин достонингда.

Йўлим маним жуда узоқ,
Саёҳатим фаройибдир.
Қачон келар дея муштоқ
Шарқ жамоли сарғайибдир.

Мени кутар мулки Араб,
Юнон эса интизордир.

Италия йўлга қараб,
Туркиядай менга зордир.

Урта денгиз ичра Мальта
Тўлганадир ҳаяжондан.
Сайёҳингга олқиш айта,
Шод қил мени бу жаҳондан.

«Минг бир кеча» янглиғ узун
Сенга айтар қўшиқларим.
Юрагингни ул этмас хун,
Мамнун этар ошиқларинг.

Сокинликда сендай денгиз
Қўрмагандим кезиб жаҳон.
Бўлиб қолдинг менга азиз;
Эй, кўнгли пок, сирли уммон.

Еки менга қилиб шафқат
Этмадингни бугун исён.
Тўлқинларинг сирли хилқат
Оғушида топдими жон.

Денгизларнинг хислатида
Менга аён даҳшатли ҳол.
Ва сайёҳлар қисматида
Хавфу хатар бордир азал.

Шу балодан асраб мани,
Тебратасан бешигингда.
Мен ҳам мамнун этгум сани,
Қолажаксан қўшиғимда.

Қора денгиз, оқ йўл тила,
Садқа бўлсин сенга бу жон.
Сафаримда ўзинг қўлла,
Қўлла мени, эй онажон!

ҒАВВОС БИЛАН МУЛОҚОТ

Сўйла, ғаввос, денгиз тагида
Кўздан пинҳон қанча дур, гавҳар?
Эшитганим Шарқ эртагида
Сен ўшами ғаввоси абгор?

Бу ҳунарни ўргандинг кимдан,
Тақдирингга ким босди муҳр?
Дарс олгансан қай муаллимдан,
Кўзларингга мунчалар сеҳр?

Ярим умринг ўтиб қолибди,
Не бахт топдинг денгиз остидан?
Умрингга ғам чангал солибди,
Қутулгайсан қачон дастидан?

Қанча дурни этиб бемакон
Чиганоқлар баррини тилдинг?
Соҳибингга қилгани эҳсон
Қай гўшага икки букилдинг?

Не жононлар бўйинини безаб,
Не қўлларни этдинг ҳусндор?
Сени ким ҳам ғаввос дер, ажаб,
Донасига ўзинг бўлсанг зор?

Қолибсан-ку, ярим-яланғоч,
Дур излаган қўлларинг титрар.
Танинг қотиб мисоли оғоч
Илтижоли кўзинг мўлтирар.

Шу эдими умидинг санинг,
Қўйганингда ҳаётга қадам?
Еруғ кунни борми кўрганинг
Бу дунёда сен бўлиб одам?

Сув остида ўтган умрингдан
Қилдингми ҳеч, айтгил, пушаймон?
Айрилсанг-да, бор ҳузурингдан,
Нима топдинг ҳаётдан, инсон?

Дурларингдан безанган жонон
Сенга бир бор боқдими қиё?
Ё қўнганча бурнига осмон
Толенгни этдими сиё?

Қилдими ё соҳибинг карам,
Силадими, айтгил, бошингни?
Ё қул янглиғ этганча қарам,
Тер, дедими сенга тошингни?

Бошларингни кўтар бир нафас,
Ердан узгил мунгли кўзингни.
Дунё сенга бўлса-да қафас,
Эшитайин, ғаввос, сўзингни.

— Мен умримни совурдим кўкка,
Тутунидан йиғлайди осмон.
Гўримда ҳам турурман тикка,
Соҳибимга келмаса қирон.

Йигит эдим, бургутдай ёвқур,
Кўтарарди эҳромни елкам.
Порлагандай кулбамизда нур,
Менга кулиб боқди бир одам.

Уша кундан мен бўлдим ғаввос,
Умрим ўтди денгиз остида.
Ва яшадим одамларга хос,
Бу ҳаётнинг баланд-пастида,

Чиғаноқдан терган дуримни
Ҳисобига ақлим адашар,

**Жавоҳирга кетган умримни
Англаганлар сароб аташар.**

**Энди толдай қолдим мункайиб,
Синган шохдай қўлим шалвирар.
Оёқларим бўлгандай майиб,
Тўлқинларни кўрса қалтирар.**

**Болалигим ширин орзуси
Учиб кетди ҳавога қушдай.
Чил-чил синиб кўнгил кўзгуси,
Умрим ўтди гўёки тушдай.**

**— Эй бечора, ғаввоси абгор,
Тешса ҳамки оҳинг осмонни,
Яшадингу ҳаётда бир бор,
Безаб кетдинг қанча жононни!**

ЎЗБЕКИСТОННИ СОҒИНИБ

**Қайда қолдинг, Ўзбекистон,
ўзлигингдан бер хабар,
Сўзинг уқса, балки уммон
бехатар бўлгай сафар.
Кўк ҳам унга бергай садо
сен агар қилсанг нидо,
Йўқса, соғинч қилиб тугён
қалбдан ханжар ўтказар.
Сенинг бирлан боди сабо
тоғ ошиб берса сафо,
Бошим маним ўпиб осмон,
кун сочар йўлимга зар.
Мулки Араб айлаб наво,
боқди менга Нил қиё,
Мальта бирлан зордир Юнон,
дафнаи Рум тожи сар.**

Гар сайри турк бир муддао
орзуинг айлаб бажо,
Билсанг, Барот, Ўзбекистон
Сен билан бирга кезар!

МЕН ЯШАГАН ДАВР...

Мен бир буюк даврда гурур билан яшадим,
Инқилобчи оталар содиқ фарзанди бўлиб.
Игирманчи асрнинг қалбини оташладим,
Келажак авлодларга умид билан термилиб.

Ун еттини титратган революция наъраси
Игирма йил кейинроқ юрагимда урди бонг.
Улуғвор қудрат билан айланган Ер курраси
Узра қуёшдай балқиб, отди буюк опноқ тонг.

Улуғ Ватан урушин гулдурос чақмоқлари
Болалигим кўкида чақин чақиб ўтгандир.
Ғалаба салютидан порлаб Ургут тоғлари,
Музаффар жангчиларга гулдаста узатгандир.

Мен яшаган даврда тинчлик қозониб зафар
Урушни дафн этди жаҳаннамнинг қаърига.
Дунёнинг учдан бири юртим билан музаффар
Магрупп нигоҳ ташлади Коммуна чироғига.

Бешигида тобланди исёнкор, долзарб дамлар,
Қоғозга нақш ўймоқлик хунари қилди насиб.
Кўк тоқига қўйилди тарихда илк қадамлар,
Тўнгич космонавтларга тенгдош бўлдим муносиб.

Очиқ космосда иссон сузган қутлуғ айёмни
Мангулик хаёлида сақлар ҳамон хотирот.
Ойга ҳам бориб келган энг биринчи одамни
Ўз ўзим билан кўриб, қилдим сайру мулоқот.

Космосда туташганда «Союз» билан «Аполлон»,
Яна бир бор тан бердим одамзод даҳосига.
Ой заминин олимлар ерга этганда эҳсон,
Ҳайрат-ла таъзим этдим партиям закосига.

Сайёрама-сайёра бизнинг жасур одамлар
Сайр этиб юрган кунлар васли бўлса муяссар,
Битта шеър учун, майли, керак бўлса жон агар,
Жонимни берар эдим, берар эдим муқаррар.

Мен бир буюк даврнинг оташин фарзандиман,
Бошим узра кўтардим шеърият машъалини.
Мулки назм султони Навоий дилбандиман,
Жаҳонга этдим дoston Самарқанд сайқалини.

Шу сайқалдан нур олинг, эй навқирон насллар,
Гагариндек космонавт бўлингиз шеъриятда!
Сизларни ардоқлагай бахти порлоқ асрлар,
Доимо баланд бўлсин кўлингиз шеъриятда!

ЎЗБЕКИСТОН ФАРЗАНДИМАН

Мен советлар шарқининг коммунист шонриман,
Камол топган Ватаним улуғ Ўзбекистондир.
Ўз умридан бахтиёр миллионларнинг бириман,
Мен куйлаган чаманим қутлуғ Ўзбекистондир.

Ўзбекистон деганда — кўксим тутиб тоғ қадар,
Бир буюк гурур билан янграр менинг овозим.
Шеърият майдонида от ўйнатиб музаффар,
Оламини куйга чулғаб жаранглар юрак созим!

Бу бир гўзал Ватанким, қилиб бўлмас тасаввур,
Кўркидан боғи жаҳон яқосини этган чок.
Бунинг борлиғи учун ерга айтиб ташаккур,
Кўёшу ой, юлдузлар жилмайиб боқар қувноқ.

Бу диёрга табиат қилиб гўё каромат,
Қалбига берди ҳаёт Осиё сийнасида.
Қўли гул эл бахтига бўлгин, дея, саломат,
Олам ҳуснини кўрди муборак сиймосида.

Мусаввирдек тонг билан қўлга олганда қалам,
Ҳали гўдак дунёдан ахтарган турфа ранглар,
Борлиқ гўзаллигини жамолида этиб жам,
Бошидан минг ўргилиб, пойига сочган зарлар.

Меҳрин қўшиб қорганда бу замин тупроғига,
Сероб дарёси билан тоғларини яратган.
Сеҳргардай боққанда кўзларин қароғига,
Муътадил иқлим бирла боғларини яратган.

Осиё бешигида улғайган Ўзбекистон
Кўркига жило берди меҳнаткаш эл санъати.
Инқилоб ёғдусига йўғрилган Ўзбекистон
Бошини силар мангу ҳур советлар давлати.

Қон-қардош оилада топиб дўсту биродар,
Рус халқига ташаккур — тонгда айтган каломи.
Ва Ленин даҳосидан мангу бўлиб миннатдор,
Марказкомга йўлланар Ўзбекистон салом!

Улуғ ўзбек халқининг юрак ташаккурида
Менинг ҳам нурдан тоза меҳру муҳаббатим бор.
Дунёни қойил қилган буюк тафаккурида
Менинг ҳам учқун қадар заковатим барқарор.

Мен советлар Шарқининг коммунист шоириман,
Камол топган Ватаним улуғ Ўзбекистондир.
Ўз умридан бахтиёр миллионларнинг бириман,
Мен куйлаган чаманим қутлуғ Ўзбекистондир!

Чаноқларга боқиб муштоқ
ярақлаб турар осмон.
Кўтаролмас кўсагини
шохи ларзон гўзалар —
Гўё очиб юрагини
боқар олтин кўзалар,
Далалар нон-тузидир бу,
Ўзбекистон кузидир бу!

Кумуш тоғлар қоясини
тонг билан кўзлар деҳқон,
Тарк этиб тут соясини
офтобда кезар деҳқон.
Пахтазорга бўлиб посбон
тўкар манглай терини,
Олтин қўлга этар эҳсон
чаноқлар ҳам қўрини.
Деҳқоннинг ризқ-рўзидир бу,
Ўзбекистон кузидир бу!
Айлаб гўё сайри уммон
сузар зангор кемалар,
Елкасида урар жавлон
сандиқ тўла сийму зар.
Сийму зардан бўлур бино
тоғ-тоғ кумуш хирмонлар,
Мулки борлиқ ундан рўшно,
ёғду сочар армонлар,
Шарқнинг сепли қизидир бу,
Ўзбекистон кузидир бу!

Қишлоқ йўлини безар бугун
турнақатор карвонлар,
Гўё дарё урар тўлқин —
бағрида зўр туғёнлар.
Қалбни қалбга этиб пайванд
ҳамдастдир ишчи-деҳқон,

Ким элига содиқ фарзанд —
пахта деб фидойи жон.
Юртнинг юрак сўзидир бу,
Ўзбекистон қузидир бу!

Ҳамма бўлиб бир жону тан
пахтазорга парвона,
Қучоғида мисли чаман
жилва қилар дурдона.
Бутун бир эл ҳаёлида
«оқ олтин» меҳри яшар,
Бутун бир эл иқболида
кун бўлиб пахта балқар,
Буюк халқнинг кўзидир бу,
Ўзбекистон қузидир бу!

ҚОРАҚАЛПОҚ ҚУШИҒИ

Аму ёқасида муаззам шаҳар
 Боғларга чулганиб боқар орзуманд,
 Меҳнаткаш ўлкага меҳрибон сарвар,
 Бунёдкор эл ишқи жонига пайванд.

Саодат тожини кийиб хушхиром
 Янги Шарқ ҳуснига боқар музаффар.
 Тонг билан қуёшга айлаб аҳтиром
 Ватан шавкатига бўлур муяссар.

Мармар либос кийган кошоналари
 Антиқа товланар кун ёғдусида.
 Ўз бахтини кўради Нукус шаҳари
 Аму тўлқинидек эл туйғусида.

Кўркам хиёбонда Ленин ҳайкали
 Кўрк қўшиб турибди шаҳар кўркига.
 Истиқбол қасрининг бўлиб сайқали
 Боқийлик тилайди халқин эркига.

Гулларга бурканиб боғу хиёбон
 Баҳор қучоғида олмоқда нафас.
 Табиат сеҳрини бунда беармон
 Кўрмоқнинг ўзи ҳам өзгу бир ҳавас.

Кўчалар қалбини янгротиб шодон
 Дорилфунун сари ошиқар ёшлар.
 Меҳнату ижодга бўлиб чароғбон
 Қўшиққа ошнодур қалби оташлар.

Қизилқумга кўкдан тушгандек гавҳар
Кўзимни сеҳрлар Нукус жамоли.
Аму зилолими ё оби кавсар,
Ё унинг нафаси — дарё шамоли!

Ҳайрат наҳри ичра қалбим бўлур ғарқ,
Бир шаҳар гуркирар қумликлар аро.
Ияқилоб бўлмаса, айт-чи, кўҳна Шарқ,
Ким ахир пойтахт, деб берарди оро?

Мадойин қасридек Нукус қалъаси
Бу олам саҳнидан ўчарди мангу.
Юзини ўпмасдан офтоб шуъласи
Оҳидан ўт олиб ёнарди Аму.

Ташаккур Лениннинг заковатига!
Рўшнолик кўролди нурга чанқоқлар.
Эрксизлар етолди саодатига,
Қаддини ростлади қорақалпоқлар.

Қаҳрамон диёрнинг пойтахти бўлиб,
Беором юракдай Нукус урар занг.
Қизкетган сувидан ҳуснга тўлиб,
Қалбидан янграйди қўшиқ ва оҳанг.

Бу жаҳон боғида омон бўл, Нукус,
Чаманзор боғларинг кўрмасин хазон.
Азиз меҳмонингга тутиб нону туз,
Тонг билан бир қўшиқ этдинг армуғон.

ДОРИЛФУНУН ҚАСИДАСИ¹

(Самарқанд Давлат Университетининг эллик йиллигига)

Дўстлар, САМДУ деган сўзнинг теран маъноси бор:
Чун Мароқанд ҳақда ҳар гапнинг қадим дунёси бор.

Бул заминнинг кечмиши Афросиёб бирлан буюк,
Толенида ҳам Турон, ҳам Суғдиён имлоси бор.

Бул таворих саҳв ўлур ёдланмаса оқсоқ Темур,
Бир қўлинда тиг унинг, лек кўксига зиёси бор.

Чун бу мулкни пойидор этти Улуғбек шавкати,
То букун эл ёдида юлдузсевар Мирзоси бор.

Чорлади устоз Абуллайс Мир Алишерни буён,
Бундаким назм аҳлининг Жомий каби пешвоси бор.

Тегди Бобир кўксига бунда Зарафшондин насим,
То бобо масканга мангу талпинур туғроси бор.

Ўтди шу тахлит бу ер тақдирининг йил-ойлар,
Боши узра чархининг кўп гирдибод савдоси бор.

Оқибат кашф этди кўк инқилобий бир қуёш,
Энди ҳар қисматда тонг, ҳар қалбада нур ифшоси бор.

Кулди ерлар, кулди эллар, кулди тиллар, минг шукр,
Бул табассум рамзида Ленин падар даҳоси бор.

Сабза олди, олди шаҳд «сайқали рўйи замин»,
Навбахорнинг барқида дорилфунун пайдоси бор.

Кездилар бу боғ аро устоз Олимжон — нури пок,
Внида бузрук насаб Айний каби домласи бор.

¹ Бу шеър Омон Матжон билан ҳамкорликда ёзилган.

Шоир Уйғун, Миртемир, Асқад ал Мухтор, яна,—
Назмгўй Файзий, яна ширин забон Яхёси бор!

Бунда Мўминзодалар номи хазон билмай яшар,
Ориф Икром ўглининг мангу рух афзоси бор.

Бунда Ҳамдам Бердиёр, Жўраю, Ботир, Вали,
Қосим ўгли Акбару, Маҳмуд Амин доноси бор!

Навқалам сардоридир Нуриддину Сайдуллалар,
Барчасига раҳнамо Воҳид Абдуллоси бор!

Кўп замонлар ўтса ҳам аҳли зако қолгай буюк,
Бул салафлар бошида Шароф ота сиймоси бор!

Дўстлар! Айёми тўй — устозлар айланди ёд,
Чун аларнинг беҳудуд оби ҳаёт дарёси бор!

Ешлар, сиз, бул наҳрдан айлангиз баҳр ихтиёр,
Чун ҳаётнинг гоҳ чаман, гоҳида саҳроси бор!

Забт этинг қўл етмаган, онг етмаган афлокни,
Ернинг ҳам қат-қат ниҳон саҳфайи тиллоси бор.

То бу кун фан машъали космос аро гоҳ сочса нур,
Гоҳ Қутбда — «Арктика» — музёраp ғаввоси бор!

Токи инсон қалбининг кашфи ҳеч вақт битмагай,
Бир юрак ичра неча қонот иншоси бор.

Сизни илм шамси кутар, ишқ юлдузи интиқ эрур,
Бошингизда ҳам муҳаббат, ҳам илм Зухроси бор.

Олим бўлинг, ошиғ бўлинг: элсевар ўғлон бўлинг,
Қим ҳаёт Мажнунидир: албат унинг Лайлоси бор.

Дорилфунун комил бу кун — даврон билан илдам
қадам,
Бу Ватаннинг ҳар ерида дўсти бор, ошноси бор!

Дорилфунун, қутлуғ падар, шогирдларинг минг-минг
эрур,
Ушбу мадҳ узра Барот бирла Омон имзоси бор.

Соқиб, сун бир қадаҳ! Ток зангига — шу ер Ватан!
Бунда илм бор! Бунда яшқ бор! Боданинг аълоси бор!

* * *

Бу дунёдан биз ҳам бир кун кетамиз,
Кетимиздан йиғлаб қолар шеърият,
Қаламимиз қўлга олар шеърият,
Биз аса армон-ла беун кетамиз.

Қайтиб келмас бўлиб бир тун кетамиз,
Қалбимизни олиб қолар шеърият,
Руҳимиздан мадад олар шеърият,
Энг сўнгги манзилга бутун кетамиз.

Бизлардан шеър билан ёдгор қолажак
Элу юртга сўнмас муҳаббатимиз.
Авлодлар қалбига машъал бўлажак.

Тиллардан қўшиқдек тушмас отимиз,
Бизларни унутмас порлоқ келажак,
Унутмас жанговор шеъриятимиз!

* * *

Ургутим, сен билан тақдирим туташ,
Шеър бўлиб янграган овозим сенсан,
Эл аро бургутдек парвозим сенсан,
Нечунким номинг ҳам бургутга уйқаш.

Менга зўр саодат сени олқишлаш,
Оламга бергусиз шўх созим сенсан,
Халқимга сўйлаган дилрозим сенсан,
Сен бахтим кўкида балқиган қуёш.

Толеим безаган бир юлдузсимон
Севинчим, дард-ғамим, қиш-ёзим сенсан,
Эй қутлуг меҳробим, эй ота макон!

Соғинчли тунларда ҳамрозим сенсан,
Бир содиқ ўғлингдек келтирсам имон:
Шифобахш Қриму Қавказим сенсан!

* * *

Лермонтов уйдан аримас қадам,
Бу ерда учрашар турли тақдирлар.
Шоирни ёд этар нурли тақдирлар,
Шаънига ёғилар лутф ила карам.

Бу уйга талпинар бутун бир олам,
Ерга ошиққандай офтобдан нурлар,
Қалбга интилгандай китобдан шеърлар,
Бу уйда роз айтар юрак ва қалам.

Шеърпараст инсонга шоир мукаррам,
Ул берар қалбига шеър билан сўйқал,
Шуурин нурлатар шоир ёққан шам.

Ой кўкдан сочаркан оламга зарҳал,
Авлодлар қалбида яшайди кўркам,
Лермонтов сўз билан яратган ҳайкал!

* * *

Бу нурли дунёдан куйлаб ўтурман,
Ургут ё Самарқанд садоларида,

Сиёб ё Зарафшон саболарида
Куй бўлиб, мангуга қолиб кетурман.

Мен куйлар қалбига чулғанган нурман,
«Чоргоҳ» ё «Муножот» наволарида,
«Гиря» ё «Дилхирож» ҳаволарида
Келажак авлодга бориб етурман.

Долғали кунларда бўлиб елкадош,
Замонларнинг тошқин дарёларида
Ғаввосдек сузурман эл билан жондош.

Ҳаётнинг оловли жабҳаларида
Номард кимсаларга бўлмадим йўлдош,
Яшайман Регистон нидоларида!

ТАШАКҚУР

Эллик ёш умрнинг кўркем фаслидур,
 Ҳаёт бўстонида бебаҳо даврон.
 Зако чашмасидан баҳраманд умр
 Келажак юз йилга боқур беармон.

Бахтиёр тақдирдан миннатдор ва шод
 Инсон ҳаётида гўзал айём бу!
 Бу айём завқидан дил боғи обод,
 Дунёга бергусиз энг қутлуғ дам бу!

Энг қутлуғ бу дамда қалб кўзгусида
 Кечмиш бахтли йиллар бўлур намоён.
 Севинчларга ҳамроз дил орзусида
 Истиқбол ўйлари уради жавлон.

Қамолот қасрининг олтин зинаси
 Қутлуғ қадамидан файзли, мунаввар.
 Халқ меҳрин бебаҳо дур — ганжинаси
 Олий бахт боғида сочди сийму зар.

Шонли партияга дилдан ташаккур!
 Навқирон умрга бахш этди камол.
 Она юртга айлаб хизматин манзур,
 Бошини силади бузруквор мисол.

Миллионлар қалбида яшар эзгу ном,
 Қутлуғ бўлсин бугун эллик ёшингиз,
 Лутфи лазиз устод, сизга эҳтиром,
 Доим омон бўлсин азиз бошингиз.

Обруйингиз бўлсин яна сарбаланд,
Номингиз ҳамиша чулғансин шонга!
Халқ меҳрин юракка қилингу пайванд,
Жонни фидо айланг Ўзбекистонга!

ЎЗБЕКИСТОН ҚУШИҒИ

Ўзбекистон, эй дилбар диёр,
Қардошликнинг сўнмас маёғи.
Сенда эллар шод ва бахтиёр,
Сен — халқимнинг кўзу қароғи.

Юрагингда мангулик баҳор,
Сен — оламнинг чаманзор боғи.
Қуёш сенга азалдан хумор,
Сен — аждодлар буюк тупроғи.

Сен бир юртсан, голиб, бунёдкор,
Қўлларингда меҳнат байроғи.
Бошинг узра қуёшга пойдор
Буюк элнинг «оқ олтин» тоғи.

Осмонинг ҳам шаффоф, беғубор,
Қалбингнинг йўқ заррача доғи.
Кўзларингда порлаган шарор
Авлодларнинг иқбол чироғи.

Ўзбекистон, эй дилбар диёр,
Қардошликнинг сўнмас маёғи.
Сенда эллар шод ва бахтиёр,
Сен — элимнинг кўзу қароғи.

Фарзандига от миндирган
чавандозсиз, мард инсонсиз,
Сизга бўлсин олам нурпош,
самарқандлик пахтакорлар!
Сиз пахта деб улагансиз
узун тунни оқ тонгларга,
Фарзанд бошин силагансиз
маст бўлиб куй-оҳангларга,
Заминдан бахт излагансиз
боқиб камалак рангларга,
Замин билан кўнгли сирдош,
самарқандлик пахтакорлар!
Сиз баҳорни демай баҳор,
ёзни ҳам ёз демагансиз,
Фидойилик бўлиб шир,
кузни ҳам куз демагансиз,
Ерга бериб кўрку виқор,
ором надир билмагансиз,
Бор бўлсин бу сабру бардош,
самарқандлик пахтакорлар!
Сиз ғузани ғудакмисол
оқ ювиб, оқ тарагансиз,
Бахтинг билан топ деб камол,
бошин силаб қарагансиз,
Еш умрини этмай завол,
мушкул кунда ярагансиз,
Кўкси қалқон, меҳри оташ,
самарқандлик пахтакорлар!
Сиз меҳнаткаш, сиз забардаст,
Сиз олиму донишмандсиз,
Она-Ерга жони пайваст,
ота юртга бир дилбандсиз,
Элга ҳамкор, дўстга ҳамдаст,
аҳдга вафо Самарқандсиз,
Сизга бўлсин толе йўлдош,
самарқандлик пахтакорлар!

Қатта йўлда катта карвон:
 карвонбоши — Каттақўрғон,
Бу — Пахтачи, бу — Иштихон,
 Бу — Хатирчи, марди майдон,
Бу — Нарпай, бободехқон,
 бу — Пастдарғом, мулки жаҳон,
Азмингиздан лолдир қуёш,
 самарқандлик пахтакорлар!
Олти юз минг нурли рақам
 ёғду сочсин йўлингизга,
Буюк зафар бўлиб ҳамдам,
 ҳумо қўнсин қўлингизга,
Кўк тоқига қўйиб қадам,
 шодон боқинг элингизга,
Бутун бир юрт сизга қўлдош,
 самарқандлик пахтакорлар!
Бугун сизда йўқдир армон,
 қувончингиз олам қадар,
Кулгингиздан янграр осмон,
 сўзингиздан сочилар зар,
Қутлуғ бўлсин улкан хирмон,
 қутлуғ бўлсин буюк зафар,
Сизни қутлар бир жигардош,
 самарқандлик пахтакорлар!

ҲАЗАЛ

(НАВОИЙГА НАЗИРА)

Ҳуснинг балоси расо бўлибдур,
Жонга расо у бало бўлибдур.

Қалбим адодур, лутфинг даводур,
Ёрим, давойинг адо бўлибдур.

Қилдим дуолар, кўрма жафо деб,
Қилган дуойим жафо бўлибдур.

Жуда вафоли эрдинг, ажабким,
Ишқинг вафодин жудо бўлибдур.

Кўзинг сиёси — умрим зиёси,
Умрим зиёси сиё бўлибдур.

Даъво этурсан, борми давойинг,
Қилган давойим даъво бўлибдур.

Аълосан, эй ёр, кўзлар алодур,
Аломат ўлди, аъло бўлибдур.

* * *

Зар сочувчи дарё дерлар Зарафшонни,
Зарли ҳикмат тилсимлари бу дарёдадир.
Бахт бергувчи дунё дерлар Зарафшонни,
Бахтли давлат хазинаси бу дунёдадир.

Шарафларга буркаб юрти жовидонни,
Қумдан сийму зар топганлар бу маъводадир.
Бунёд этиб чўлда шаҳри Зарафшонни
Дунёга жар солмаганлар бу дунёдадир.

Бу дилбар юрт жамолидан — дилда ҳайрат
Мен туғилган гўзал чаман бу маъводадир,
Жўмард элим камолидан тилда ҳайрат.

Илҳомимнинг булоқлари бу диёрдадир,
Менга нон-туз берган буюк элда ҳайрат,
Жаннат асли Самарқанду Бухородадир.

* * *

Икки зот қисмати руҳимни эзар;
 Бири — тиригида топмади қадр,
 Бири — ўлигида бўлди беқадр,
 Бу — ҳаёт дарсида қанақа ҳунар?

Бири урди шуҳрат отига эгар,
 Ёшлиқдан лаврни кутди бесабр.
 Бири бу ҳаётда кўп кўрди жабр,
 Сабрдан боғлади белига камар.

Бу ҳаёт қанчалик одил, бешафқат,
 Бирисин дард билан кўзи юмилди,
 Бирини қабрга кузатди шуҳрат.

Бири тортган жабр лек унутилди,
 Эъзозлаб, номини ёд этди ҳаёт,
 Бири шуҳрат билан бирга кўмилди.

* * *

Қадам қўйма гуноҳ тиканзорига,
 Савоб гулшанида сайр қил, инсон.
 Эзгулик тоғига тайр¹ қил, инсон.
 Лек қўнма қоялар музу қорига.

Эрк берма, қабиҳлар шум қарорига,
 Мурувват дурини ҳайр қил, инсон.

¹ Тайр — парвоз.

Қисмат китобини таҳрир қил, инсон,
Юз тутма ёмонлар чанг, ғубориға.

Шод бўлсанг, дарёдек тошма қирғоқдан,
Жилгадек қурима гам чексанг, инсон.
Малҳам топ эл деган тоза булоқдан.

Ҳамдард бўл инсонга жон тиксанг, инсон,
Ризқу рўзинг изла она тупроқдан,
Заминга таъзим қил, дон эксанг, инсон!

* * *

Биродар, сен кеча эдинг пиёда,
Бугун эса отга минибсан,
Зар эгарда шод ўлтирибсан,
Кам бўлма, толенг кулсин дунёда.

Отлиқлар кам элда кўпдир пиёда,
Утирган жойингда унибсан.
Шарафли чўққиға кўнибсан,
Бир отлиқ кўпаймиш яна дунёда.

Сен учиб юрибсан бугун самода,
Юлдузлар тоқига қўй қадам,
Лек бино қўймагин ҳаддан зиёда.

Бу дунё барчага хушқарам:
Отлиқлар иши тез битар дунёда,
Сен унутма пиёдани ҳам.

* * *

Қўлларим — бу менинг қанотларим,
То тирикман шай эрур парвозга.

Дор устида лангардир дарбозга,
Қўлларим — бу менинг саботларим,

Қўлларим — бу қалб муножотларим,
Қалам билан роз айтар қоғозга.
Бармоқлари чертади шўҳ созга,
Қўлларим — бу субҳидам баётларим.

Қўлларим — бу менинг ҳаётларим,
Бир дарёдан таралган ирмоқлар.
Толеи ҳур қондош музофотларим.

Қўлларим — бу меҳнаткаш бармоқлар,
Она-Ерга фарзандлик нажотларим
Ва унда дон бўлиб ўсган бошоқлар!

* * *

Умрим маним баланд тоғ эрур,
Ҳар йил ундан битта тош қулар,
Ҳар йил ундан битта гул сўлар,
Умрим маним чаман боғ эрур.

Қайноқ умрим минг булоқ эрур,
Ҳар йил ундан бир булоқ тинар.
Ҳар йил ундан бир булоқ синар,
Чинор умрим сербутоқ эрур.

Умрим ёнар бир чироқсимон,
Қаро диллар ундан бўлур оқ,
Оқкўнгиллар кулади хандон.

Тоғ ҳам қулар, қуригай ирмоқ,
Чинор синар, боғ бўлар хазон,
Учмас умрим чироғи бироқ!

Мағрурлик — асов от, эгар урма, қўй,
Оёқ босма пўлат узангисига.
Одат қил, камтарлик қирчангисига,
Катта йўлдан уни четга бурма, қўй.

Қум устида, дўстим, бино қурма, қўй,
Қулоқ сол, ҳаётнинг янгроқ сасига.
Маст бўлма, шуҳратга — зира исига,
Ердан оёқ узиб, кўкда юрма, қўй.

Бу — ҳаёт! Эл билан бир дарёда оқ,
Пўкакдай отмасин сени қирғоққа.
Қаро тунда излаб юрагин чироқ.

Асов от минганлар бормас узоққа,
Хокисор кимсалар бахтидир порлоқ,
Доно инсон бино қурмас қумлоққа!

Утли жабҳаларга отдим ўзимни,
Илҳомбахш шуълага кўксимни тутдим.
Қалбимда ҳаётбахш ўт олиб ўтдим,
Истиқбол уфқига тикдим кўзимни.

Еғдуга йўғирдим юрак сўзимни,
Саодат боғида ғамни унутдим.
Инсон боласидан яхши сўз кутдим,
Ерга қаратмади дўстлар юзимни.

Яхшилик — умримга бўлди зар шиор,
Ҳаёт денгизидан дурлар қидирдим.
Инсонлар — шуурим этди шуъладор.

Устозлар ўгитин олтин деб билдим,
Келажак наслимга боқдим умидвор
Ва тунлар шеърят майин симирдим!

* * *

Қўй энди, сўзлама ҳавойи баланд,
Булбулдек сайрама минбардан голиб.
Сенга тушибди чек улуглар қолиб,
Анжуман аҳлини қилгин-да писанд.

Нечун чиранасан читтакка монанд,
Зигирдек жонингни минг ўтга солиб.
Ё лахча чўғни сен кафтингга олиб,
Оғзингга солдингми ўйлаб хўрозқанд.

Ўйлама, ўзингни файласуфман деб,
Нотиқлар кўп элда сендан донороқ,
Лек улар бермайди ўзларига зеб.

Бу минбар не десанг чидади узоқ,
Ундан сендек тутаб сўзлаганлар кўп,
Сен эса сўнггиси эмассан бироқ.

* * *

Шеърят — бу сирли коинот;
Башарий орзулар макони,
Оташли армонлар фиғони,
Чақмоқдек чақнаган хаёлот.

Шеърят — бу сўнгсиз самовот;
Шуълали юлдузлар осмони,
Ой билан қуёшнинг бўстони,
Табаррук тупроққа муножот,

Шеърият — бу замон имони:
Инсофга чорловчи диёнат,
Бу жасур юраклар исёни!

Шеърият — бу зафар, талафот,
Фикрату туйғулар уммони,
Бу — шоир излаган саодат!

* * *

Умрда ҳар нафас азиз, бебаҳо,
Мангулик тожига даъвогар онлар.
Томирда яшиндек югурар қонлар,
Бағримиз гўёки чақмоқли само.

Қалбимиз — қуёшдек ҳаётбахш, танҳо,
Қуёшдек унга ёт осуда онлар.
Баҳра топар қалбдан ҳужайра — жонлар,
Қуёшдан кулгандек ер бирла Само.

Шукуфта айласа ҳаёт зилоли
Умр гулшанига қўнмас хазонлар,
Маъсум балқиб тургай кўкда ҳилоли.

Инжу сочиб кезгай абри найсонлар,
Эсмасин гулшанда ғусса шамоли,
Яшаш саодатин англаг, инсонлар.

* * *

Бировга ёмонлик қилма, эй инсон,
Сен — иснод бўлмагин инсон номига.
Сен — заҳар солмагин инсон жомига,
Ҳасад кечасида тупурмагин қон.

Бу ёруғ дунёдан ўтма беимон,
Ўзингни отмагин фитна комига.

Қалбингни ташлама қасос домига,
Адоват даштида кўтарма тўзон:

Тикандан тўқима тўшагинг зинҳор,
Тилингда заҳармас, томсин шакар, бол.
Сени кўрган кимса демасин маккор.

Сен учун фарзандинг топмасин завол,
Отам шу демакка у қилмасин ор,
Сен, ахир, инсонсан, эмассан дажжол!

* * *

Мевали дарахтга тош отар,
Тошлардан бутогинг синмасин.
Шохингга калхатлар қўнмасин,
Қисматинг ўйласам бош қотар.

Кўзимда қўрғошин ёш қотар,
Майли, тош отганлар тинмасин,
Мевангни еб туриб, тиглансин,
Бошингда бир куни тонг отар.

Вале тонг отгунча, отиб тош,
Тутундек ўрлатса оҳларинг
Дардингга бўлгандек қайғудош,

Хазондек ёнса гар боғларинг,
Сен бўлиб ўртада жонталош,
Қирқишиб кетмасин шохларинг.

* * *

Бизнинг умримизнинг вориси бўлиб,
Қолган умримизни фарзандлар яшар,

Биз ошмаган тоғдан фарзандлар ошар,
Юрар кўчаларни биздек тўлдириб.

Юртимиз бошида қуёшдек кулиб,
Бизлар ҳавас қилган боғдан гул узар.
Оталик номимиз шон билан безар,
Чеҳрасидан турар ёғду тўкилиб.

Дўстимиз фарзанди билан дўстлашар,
Душманлар фарзанди дўст бўлмас асло.
Бизнингмас, ўзининг ақли-ла яшар.

Кўзида ёш билан, йўқ, кулмас асло,
Ғоямизга содиқ қолур фарзандлар,
Номимиз мангудир, йўқ, ўлмас асло!

* * *

Умр ўтиб борар шамолдай беиз,
Мен унинг баъридан туюлмай доғман,
Бебаҳо қадрига етолмай доғман,
Умр ўтиб борар шамолдай беиз.

Умр ўтиб борар шамолдай беиз,
Мангулик бир асар битолмай доғман,
Юрак амрин бажо етолмай доғман,
Умр ўтиб борар шамолдай беиз.

Умр — шамол эмас, мангулик қудрат,
Мангулик саодат эканин билсам,
Ҳар лаҳза умримни яшардим шиддат.

Нетай, кеч англадим, дил тўла алам,
Олтин ёшлик энди қайтмас бир муддат,
Надомат чекмасам қариганда ҳам!

Ўткинчи шуҳратга сажда қилмадим,
Ўткинчи умрдан чекмадим афсус.
Қадримга яраша кўрдиму нуфуз,
Ўткинчи амалга парво қилмадим.

Яшашни шунчаки эрмак билмадим,
Олий мақсад бўлди йўлимга юлдуз.
Курашга чорлади дилдан чиққан сўз,
Оловли жабҳага отилди қалбим.

Иродам пўлатдек ўтда тобланди,
Меҳнат билан ўтди ҳар оним менинг,
Кўзимда шижоат чароғи ёнди.

Пок йўлга бошлади имоним менинг,
Ижод завқи билан қалбим ўтланди,
Кафтида кўтарди замоним менинг.

* * *

Умр ўткинчи, деб нолиманг сира,
Йилнинг мазмунига тенгдир лаҳзаси.
Манглайга битилган олтин лавҳаси
Ҳаёт тўфонида бўлмагай хира.

Ғанимат умрни яшанг бокира,
Бу — мушфиқ ҳаётнинг фирдавс равзаси.
Зар билан безанмиш умр саҳфаси,
Келажак авлодга бўлсин хотира.

Умр — бу дунёда топилмас бир ганж,
Бу ганжни эҳтиёт қилингиз токи,
Бўлар-бўлмасга ҳам қила кўрманг харж.

Умр шаробидан суг бизга, соқий,
Бир томчи қолдирмай ичайлик беранж,
Дунё боқий экан, умр ҳам боқий!

* * *

Туғилмоқ тенг эрур кун чиқишига,
Бу — инсон умрининг тонг отишидир,
Мурғак жон кўзини илк очишидир,
Инсон ҳайрон боқар дунё ишига.

Дунё парво қилмас ўз қилмишига:
Ҳаётдан кўз юммоқ кун ботишидир,
Дунёнинг заррадек йўқотишидир,
Бу — фоже — арзимас ғам чекишига.

Кун чиқар, кун ботар — кори дунё бу.
Бу ҳолат мангуга этади давом.
Гоҳ шодлик, гоҳ голиб чиқади қайру.

Кун ботса, тонг яна у берар салом,
Лек башар қуёши ботса, қайтиб у
Чиқмайди, умрга чўнар мангу шом.

* * *

Умрни қадрлаб яшамоқ керак,
Жавҳарин тариқдек сочмангиз бекор.
Йилга тенг лаҳзаси ўтсин мазмундор,
Бўлмасин гуручдан терилган курмак.

Яшамоқ ишқида ёнсин ҳар юрак,
Ғанимат фурсатни бой берманг зинҳор.
Муяссар бўлмагай туғилмоқ такрор,
Бир берган умрни қилмангиз эрмак.

Ешликда жиловин олмасдан қўлга,
Кексайиб қолганда чекманг надомат,
Умр оти қайтмас босилган йўлга.

Умрда ўлчовли ҳар кун, ҳар соат.
Содиқ фарзанд бўлиб ижодкор элга,
Яшамоқ ўзидир буюк саодат!

* * *

Бу маскан фарзанд деб ўпмиш пешонанг
Сен ташвиш солмагин бошида зинҳор.
Бош эгиб, бир умр бўлгин хизматкор,
У сенинг отангдир, у — сенинг онанг.

У — дунёга қадам қўйган остонанг,
Тик чўкиб, пойини ўпгин миннатдор.
Кўзига зиё бўл, қўндирма ғубор,
У — сенинг кулбангу олтин кошонанг.

Сен унга ҳамдard бўл: тўй, азасида,
У, ахир, яратмиш саодатингни
Ва яшар танингнинг ҳужайрасида.

Ғам туни машъал эт садоқатингни,
Туз ҳаққи, таъзим қил ҳар нафасида.
Ўзбексан, ҳурмат қил урф-одатингни.

* * *

Ўзни баланд тутма, эл билан тенг кўр,
Эл улкан дарёдир, оқади равон.
Равон дарёда ҳеч ғарқ бўлмас инсон,
Лек англа, эл сен-ла эмасдир тенгқур.

Эл неки буюрса, белни боғлаб тур,
Ўзоқни кўзлаган ул толмас карвон:

Қарвоннинг кўнглида кўпдир дард, армон,
Эл билан яшасанг, эл ҳолини сўр.

Камтар бўл ва лекин бўлма хокисор
Димоғдор кимсалар туртиб ўтмасин
Ва ортда судралиб юрма беозор.

Майли олдда сенга гуллар тутмасин,
Эл билан баробар қадам ташлаб бор,
Сен қолиб, ўзгалар ўтиб кетмасин.

* * *

Дунёнинг ишлари ўйлатар мени:
Кимни болаликдан қисмат эркалар,
Кимни болаликдан қисмат зор қилар,
Лек бир хил тугайди умр якуни.

Дунёнинг ишлари ўйлатар мени:
Кимни қариганда қисмат кадрлар,
Кимни қариганда қисмат хор қилар,
Лек бир хил тугайди умр якуни.

Дунёнинг ишлари ўйлатар мени:
Кимдир отда юрар, кимдир пиёда,
Ким шуҳрат, ким эса бойлик мафтунни.

Ким соғлом, ким ночор — дарди зиёда,
Ким шодлик боғида, ким ғам тутқуни...
Ўйимга етолмай доғман дунёда!

* * *

Умрда тенг эмас кунлар мазмуни:
Баҳор тошиб, кузда тинар дарё ҳам.
Гоҳ яшнаб, гоҳ хазон боқар дунё ҳам.
Ой ҳам гоҳ ёғду, гоҳ зулмат тутқуни.

Умрда тенг эмас кунлар мазмуни:
Гоҳ тўқ, гоҳ пуч мағиз ҳатто бошоқ ҳам.
Гоҳ порлаб, гоҳ сўвик ёнар чироқ ҳам,
Одам ҳам гоҳ шодлик, гоҳ ғам тутқуни.

Умрда тенг бўлса кунлар мазмуни:
Дарё тошқинлардан бўлса иборат,
Ё дунё ҳазонлар эрса тутқуни.

Ой қаро тунлардан берса башорат,
Умрнинг қолмасди балки мазмуни,
Инсон ҳам қурмасди нақшин иморат!

* * *

Мен башар боғига ташласам назар,
Офтоб гардишини чўлгамиш шафақ,
Аждодлар қалбидай чўгланмиш шафақ,
Бағримга туташди келиб бу манзар.

Мен башар боғига ташласам назар,
Лодзор гулхандек тўлганмиш шафақ,
Эркпарвар нидодан уйғонмиш шафақ,
Бағримга туташди келиб бу манзар.

Кун ботди... Сўнди лек оловли шафақ,
Истиқбол кўзида қолди шуъласи.
Авлодлар орзуси кўриниб барҳақ.

Тонг отди... Кун билан ҳаёт тухфаси —
Тоғ бошига чиқди яловли шафақ,
Янгради башарнинг эрк ашуласи!

* * *

Жавоҳирим эрур бешумор,
Қалбим безар умрим борича.

Токи, кўзда нурим борича,
Жондек асраб, сочурман шарор.

Шу аҳдимда туриб устувор,
Барф этурман уйрим борича.
Токи, қалбда меҳрим борича,
Мен этурман халқимга нисор.

Бу дунёда умр деган зар
Бир ялт этиб сўнган чақмоқдир,
Шуъласидан олам ёришар.

Зар қадрига етдим, дил оқдир,
Умр қасрин шеър дури безар,
Қалбим гавҳар тўла булоқдир.

Эй навқирон шоирлар, биздан бўлинг жасурроқ,
Ўзни намоён этинг, даврон келган чоғида.
Қолиб кетманг бир умр сиз шогирдлик боғида,
Вақтни ўтказиб зое надомат чекманг бироқ.

Қалби ўтли шоирлар чироғи ёнар порлоқ,
Мангу яшар халқимиз кўзию қароғида.
Майли мангулик истаб бу ҳаётнинг боғида
Машъаладек ёнсангиз бўлур яна яхшироқ.

Ёнмай туриб, ўзгани ёндираман, демангиз,
Бир умр тутаб ёнмай, бир бор ёнинг лов этиб!
Ҳамид Олимжон бўлиб, майли барқдек сўнсангиз.

Устозлардан ўтингиз юрагингиз дов этиб,
Бир қутлуғ тонгда агар чўққиларга қўнсангиз,
Бошда тутар авлодлар қалбингиз ялов этиб!

Инсон умри — ғаройиб ҳикмат:
Ешликда куч сиғмас билакка,
Имкон торлик қилар тилакка,
Жумбоқ бўлиб кўринар ҳаёт.

Инсон умри — ғаройиб ҳикмат:
Кексайса, куч етмас билакка.
Имкон кенгдир орзу-тилакка.
Жаннат бўлиб кўринар ҳаёт.

Инсон умри — ғаройиб ҳикмат:
Ешликда қалб сиғмас кўкракка.
Дунё мағзин чақолмас фикрат.

Кексайса, қалб жўшмас кўкракда,
Дунё бўлар гўё бир хилқат,
Фикрат ҳам куч бермас билакка!

Тинчликдир инсоннинг азал орзуси,
Бу орзу инсонга тенгдир жон билан.
Ҳимоя қилинган қутлуғ қон билан,
Тинчликдир инсоннинг гўзал орзуси.

Тинчликдир инсоннинг азал орзуси,
Бу орзу — пайвастдир қалб, имон билан,
То абад ҳамдастдир шараф-шон билан,
Тинчликдир инсоннинг гўзал орзуси.

Бу орзу туташдир Ватан жонига,
Ватан юрагига мангу пайванддир.
Сут билан киргандир инсон қонига.

Чин инсон Ватанга содиқ фарзандир,
Қисмати туташдир хонумонига;
Бу — Москва, бу — Тошкент, бу — Самарқанддир!

* * *

Самарқандга яврўз келса — яшарса олам,
Келинчакдай безанса шод Кўҳак домони,
Отам пойин ўпар эди расад остони,
Улугбекнинг руҳин тутиб азиз, мукаррам.

Отам билан зиналарга мен қўйсам қадам,
Руҳим маънос этар эди олим армони.
Кўк тоқига тутун янглиғ чиқмиш фиғони
Гўё титроқ солган эди юлдузларга ҳам.

Биллур шамлар сўнмиш абад расадхонада,
Мунажжимнинг изларига қўнмиш чанг, тўзон.
Руҳи гўё учиб юрмиш бу кошонада.

Хиёбонда ўйга толмиш олими даврон,
Қалби — ернинг йўлдошидай учар фазода,
Заминдан нур сочар унга «Зичи Кўрагон».

* * *

Устозларни эъзозлаб, толедан бўлиб шод,
Айтган доно ўғитин шаксиз келтириб бажо,
Баъзи ножўя ишин ўзига кўрмай раво,
Устозлар соясида юрар бугун бир авлод.

Устозларга айлашиб ҳурмат қасрини бунёд,
Шогирдлик чизифидан бир қадам чиқмай асло,

Одоб бирла бош эгиб, бўлишар деб раҳнамо,
Устозлар соясида юрар бугун бир авлод.

Бу — менинг авлодимдир, қирқдан ошмиш ёшлари,
Тоғни толқон қилгудек кучи бор билагида,
Шеър заҳматин чекиб лек эгилгандир бошлари.

Сояпарвар бўлмайлик арғувонлар тагида,
Қўксимизга тегсин, деб, офтобнинг оташлари,
Дунёнинг дарди ёнар ўт бўлиб юрагида!

Уйимиз файзидан кўнгиллар яшнар:
У сенинг қўлингдан топмиш оройиш.
У сенинг ҳунаринг этмиш намойиш,
Мафтун боқиб доим кўз ҳайратланар.

Уйимиз файзидан кўнгиллар яшнар:
У сенинг қалбингдан олмиш осойиш.
У сенинг меҳрингдан қилмиш навозиш,
Таърифин айтмакка сўз ҳайратланар.

Мен учун бу даргоҳ азиз ва танҳо,
Унда сен ва бордир оқил фарзандлар,—
Бир умр этгувчи кўнглимни рўшно.

Бу даргоҳ шаънига қўнмасин гардлар,
Фарзандлар умрига жон бўлсин фидо!
Авлодни-авлодга фарзанд пайвандлар!

Дунёнинг тагига етмаган ҳеч ким,
Балки сен ҳам, мен ҳам етмасмиз,

Лек дунёни ташлаб кетмасмиз,
Ўз хоҳиши билан кетмаган ҳеч ким.

Ғанимига қилич тутмаган ҳеч ким,
Сен ҳам, мен ҳам зинҳор тутмасмиз.
Таъзим-ла қошидан ўтмасмиз,
Ғанимга бош эгиб ўтмаган ҳеч ким.

Май истаб, оғуни ичмаган ҳеч ким,
Балки сен ҳам, мен ҳам ичмасмиз.
Оғу деб, майдан лек кечмаган ҳеч ким.

Юртни ташлаб, ўзга юртга кўчмасмиз,
Кеч деса, жондан ҳам кечамиз, дўстим
Ва лекин Ватандан кечмасмиз.

Уруш қурбонлари тирикдай ҳамон
Тириклар қалбида дард бўлиб яшар.
Бу дардга ворислар жони туташар
Асрлар занжирин ҳалқасисимон.

Қурбонлар руҳига келтириб имон,
Қабрига эътиқод шамини ёқишар.
Мармар лавҳаларга маҳзун боқишар.
Чақмоқлар бағрида қолгандай осмон.

Остин-устун бўлар гўё самовот,
Қуёш юзини тўсар қора булутлар,
Гўё жанг қилади: «Ҳаёт ё мамот!»

Қуёш салют бериб борлиқни қутлар,
Семурғ қуш жонидай ўлмас хотирот
Юксак чўққисига қўнар бургутлар!

Эй, инсон, раҳм қил қушлар жонига,
Қозикқа осилган милтигинг олма,
Уқдонига ажал ўқини солма,
Ут қўйма жонзотлар хонумонига.

Қотиллик чоҳининг келма ёнига,
Милтигинг бемаврид елкангга осма.
Қўлингга эрк бериб, тепкини босма,
Қўй, ерни бўяма қушлар қонига.

Тўкилгани етар одамлар қони,
Қўрғошинлар берар қалбига озор,
Сенда бордир, ахир, инсон имони.

Уқ узиб, қақшатма табиатни зор,
Ларзага тушмасин тоғларнинг жони,
Қушлар қурсин, майли, ўлкамда бозор!

Хотирамиз мангу олови —
Қоғозларда ёнган шеърият.
Қоғозларда қолган шеърият —
Хотирамиз мангу олови.

Хотирамиз мангу олови —
Шеъриятдек қутлуғ хуррият.
Хурриятга туғ ғолибият —
Хотирамиз мангу олови.

Наслимизга етар барқ бўлиб,
Хотирамиз мангу олови.
Кундай ёнар нурга гарқ бўлиб,

Хотирамиз мангу олови,
Садо берар озод Шарқ бўлиб,
Хотирамиз мангу олови!

* * *

Кўзларда ҳаётнинг чироғи ёнар,
У порлаб туради қорачиғлардан.
Анор донасидек зарра чўғлардан
Умр машъаласи алангаланар.

Кўзларда ҳаётнинг чироғи ёнар,
У сўнмас бошига келган тиғлардан,
Нурланиб, тилакдош қорачиғлардан
Умр машъаласи алангаланар.

Сўнмасин, уларнинг бу машъаласи
Ва ҳаёт чироғи порласин, ёнсин,
Қалб уйин ёритсин нурли толаси.

Бахтиёр ҳаётнинг меҳрига қонсин,
Дунёдан шод ўтсин олам боласи.
Бу чироқ нуридан тонглар уйғонсин!

* * *

Ҳаёт йўли баланд-пастдир, равон эмасдир,
Гоҳо гулзор, гоҳ тиканзор учраб туради.
Гоҳ яхшилик, гоҳ ёмонлик даврон суради,
Бу йўлдан пок ўтмак ўзи осон эмасдир.

Шодлик билан ғам ҳамдарддир, хандон эмасдир,
Яхшига ёндашсанг ёмон жавлон уради.
Излаб фитна ништарини пойинг қирқади.
Нопокликдан ҳаёт гирён, шодмон эмасдир.

Бири қирқ кун салом берса ичиб тузингни,
Бири эса тупуради тузлигингга лек,
Эл олдида қаратади ерга юзингни.

Бири этса эгик қаддинг чинор каби тик,
Кўр қилади бириси чўп тиқиб кўзингни,
Чунки ҳали инсон отлиқ илонлар бор — югурик.

* * *

Юз йил яшамоқни қилмайман ҳавас,
Маҳзунли кексалик менга не керак,
Қувончдан анордек ёрилсин юрак,
Ҳар куним — бир тўйиб олинган нафас!

Мен шеърни ҳаётда билмадим эрмак,
Сўзимга кўксимни қилмадим қафас.
Инсоний қадримни билдим муқаддас,
Шоирман деб аммо кермадим кўкрак.

Элу юрт камоли, бахтин ўйладим,
Бир умр ёнди қалб сиғмайин танга,
Самандар сингари ўтда куймадим.

Жон фидо бўлсин деб она-Ватанга
Бор овоз билан мен бахтим куйладим,
Ёниб ўтсам дейман мисли аланга!

* * *

Соғлиқ-туман бойлик, дейди халқимиз,
Еру дўст бахтига доим соғ бўлинг.
Фарзандлар бошида турган тоғ бўлинг,
Қасал бўлмакка ҳеч йўқдир ҳаққимиз.

Юз йил умр кўрсак, дўстлар, ҳаққимиз,
Бўронда ҳам ўчмас бир чароғ бўлинг.

**Ғам деган балага тиг-яроғ бўлинг,
Шодлик шаробидан ёнсин қалбимиз.**

**Қайғудир азалдан умр эгови,
Одам жони турар игна учида,
Мисли чўққидаги ҳаёт ялови.**

**Умр тобланади ҳаёт печида,
Қордан олов ёқар келса қалови,
Келмаса, дард бўлиб қолар ичида.**

* * *

Ногоҳ тушса агар бошингга кулфат,
Умидсиз ўйларга қул бўлма, инсон.
Узинг ўтда ёниб, қул бўлма, инсон,
Дардинг баҳам кўрсанг, топилар улфат.

Ногоҳ тушса агар бошингга кулфат,
Қаддингни баланд тут, букилма, инсон.
Ел турса, япроқдек тўкилма, инсон,
Дардинг баҳам кўрсанг, топилар улфат.

Барча кўринмасин кўзингга ёмон,
Яхши одамлар ҳам дунёда бордир.
Сен билан юргувчи бирга, ёнма-ён.

Ёмон одамлардан дунё безордир,
Кулфатмас, шодликдан яйраб, қул, инсон.
Яхшидан юз бурган кимсалар хордир.

* * *

Осойиш денгизда сузар бир кема,
Тўлқинлар шовуллаб олқиш айтади,
Кўксига бош қўйиб яна қайтади,
Нурли манзилини кўзлар бир кема.

Денгиз-ла анжуман тузар бир кема,
Қуй бўлиб таралар шеърин байтлари.

Қирғоққа садоси етган пайтлари,
Қалбим дардларини сўзлар бир кема.

Осойиш денгизда бошланар тўфон,
Кўз қувнар қирғоқдан, чироқчалардан,
Дунё остин-устун бўлгандек гирён.

Кема мадад излар мард соқчилардан,
Куёш юзин тўсар булутли осмон,
Асрасин денгизда қароқчилардан!

* * *

Бу қутлуғ заминда умр карвони
Гоҳ илдам, гоҳ сокин йўл босар ўктам.
Йўлида тўрт фасл, эмасдир кўклам,
Дунёни ҳайратга солмиш жавлони.

Яшаш саодатин келмиш даврони,
Ҳаёт қувончидан қул бўлмоқда ғам.
Карвондан кўрк олмиш бу кекса олам,
Юлдуздай шуълабахш орзу-армони.

Юрак омон бўлса, бош бўлса омон,
Карвон етиб борар қутлуғ манзилга,
Ҳалок бўлмас сувсиз чўлда ҳеч қачон.

Истиқбол умиди ўт солмиш дилга,
Бир лаҳза тўхтамас бу азим карвон,
Ҳаёт машъалини кўтариб қўлга.

* * *

Қандай улуғ бахтдир заминда яшаш,
Туғилган ерингда тушмайин йироқ.
Туғилган элингда кўрмайин нифоқ,
Сўнмаса қалбингда ишқ ёққан оташ.

Қандай улуғ бахтдир заминда яшаш,
Манглайинг толедан бўлиб ярқироқ.
Ғам кўрмай яшасанг, чекмасанг фироқ,
Бошинг баланд тутсанг элингда яккаш.

Инсон яшай олмас заминсиз асло,
Замин йўқ, бўлмаса бошида осмон,
Осмон макон бўлмас инсонга аммо.

Заминда топгандир ризқ-рўзин инсон,
Бахтини ўз юрти этган муҳайё.
Ўзга юрт ул учун қоронғи зиндон.

* * *

Ўзангида эди оёғинг сенинг,
Бошинг баланд эди, қаддинг эса тик,
Меҳнатдан қочмасдинг худди йигитдек,
Машғалдай ёнарди чироғинг сенинг.

Чўққида порларди байроғинг сенинг,
Сув кечардинг ҳатто ечмасдан этик,
Мушкул дамда ўзни тутардинг тетик,
Кўп эди дўст ила ўртоғинг сенинг.

Қулади суянган зўр тоғинг сенинг,
Епилди сен учун очилган эшик,
Ўзанги ҳеч кимга эмас мангулик,
Энди ерда юрар аёғинг сенинг.

Амал қилар экан одам қаддин тик,
Қўлдан кетса агар бошини эгик.

* * *

Ургут тоғларининг этакларида
Ястаниб ётибди менинг қишлоғим.

Дунёда топилмас жаннат гулбоғим,
Куйланмаган ўзбек эртақларида.

У яшар қалбимнинг тилақларида,
Меҳридан нурланар умид чироғим,
У менинг иқболим, кўзу қароғим,
Шеърим қанот боғлар куртақларида.

Мен сув ичдим Ургут булоқларидан,
Кенагас ҳавосин симирдим қониб,
Куй излаб Зарафшон қирғоқларидан.

Шеър битдим, ишқ мендан келганда қолиб,
Ранглари Регистон бўёқларидан,
Самарқанд ишқида ўтурман ёниб.

Самарқанд қуёши ёнар дилимда,
Кўзимда порлайди шу қуёш нури,
Сўзимда янграйди шу юрт сурури,
Муштипар онамдек кўзи йўлимда.

Самарқанд суюқдир етми иқлимда,
Она юртим каби боқийдир умри,
Сут билан қонимга сингмиш ғурури,
Кўшиқдек жаранглар номи элимда.

Ёғиниб, бағрига қўйганимда бош,
Тирқираб кетади кўзин ёшлари,
Кўксидан юзимга урилар оташ.

Ҳижронга дош бериб тоғ бардошлари,
Кўнглимдан бир умр унутилар ғаш,
Бошимда эгилар азиз бошлари!

Ҳаёт бешигини она тебратар,
Она турар мангу ҳаёт бошида.
Борлиқ таъзим этар она қошида,
Инсонга сўзлашни она ўргатар.

Ҳаёт йўлини ҳам она кўрсатар,
Меҳрини йўғирар қалб оташида.
Иқболин кўради бахт қуёшида,
Ҳаёт қўшиғига кўнглин жўр этар.

Фарзанд деб оғу ҳам ичади она,
Кўрқмайди на сувдан ва на оташдан,
Тогни ҳам қиличдек кесади она.

Дерлар: она жони қаттиқдир тошдан,
Фарзанд деб жондан ҳам кечади она,
Лек қўрқар ҳажрида тўкилган ёшдан.

Онадир фарзанднинг ҳаёт боғбони,
Умр иморатин наққоши — она.
Бошига нур сочган қуёши — она,
Онадир фарзанднинг умр посбони.

Онадир фарзанднинг ғамхўр сарбони,
Орзу бўстонида йўлдоши — она,
Мушкул кунларида қўлдоши — она,
Онадир фарзанднинг шоҳу султони.

Она омон бўлса, фарзанд кўнгли тўқ,
Ҳаёти осойиш, бағри бутундир,
Қалқонли кўксида ҳатто ўтмас ўқ.

Она ташлаб кетса, фарзанд етимдир,
Дардин айтай деса, бир меҳрибон йўқ,
Орзу уйн хароб, умри кукундир.

* * *

Кечаги кунингни унутма, инсон,
Бугун қорнинг нонга тўйса-да гарчанд,
Еганинг бўлса-да бугун асал, қанд,
Кечаги кунингни унутма, инсон.

Кечаги дўстларни унутма, инсон,
Баланд қоя узра боқма нописанд.
Янги дўстлар кафтда тутса-да хурсанд,
Кечаги дўстларни унутма, инсон.

Сенга ҳамдам эди шу азиз дўстлар;
Шод бўлсанг шод эди, ғам чексанг ғамкаш.
Нажот кутмас сендан ул қаро кўзлар.

Ақлу идрок билан иш тутсанг яккаш,
Сенга содиқ қолур кечаги дўстлар,
Бугунги дўстларинг билмайман, дил — гаш!

* * *

Ота билан баланд фарзанднинг боши,
Кўкси ҳам баланддир унинг тоғ қадар.
Елкасига қўйса тоғни кўтарар,
Қалбида қуёшдир меҳр оташи.

Ота билан баланд фарзанднинг боши,
Билмайди ғам нима, нимадир қадар.
Кўзлари ҳаётни кўрар мунаввар,
Бағрини эзмагай мусибат тоши,

Фарзанд орқасида турган тоғ — ота,
Йиқилса таянчдир, юрса — раҳнамо.
Фарзанд билан доим кўнгли чор — ота.

Ота билан фарзанд умри бебаҳо,
Кўнглига кўндирмас зарра доғ — ота,
Афсуски, оталар умри бебаҳо.

Бир ниҳол экдингми, бергунча ҳосил,
Парвариш боғида сабр қил, инсон.
«Сабр — таги олтин» нақлин бил, инсон,
Умид кўзи билан боққил муттасил.

Тер тўксанг, бўлғуси меваси асил,
Боғбондек, меҳнатинг қадрин бил, инсон.
Ниҳол ҳам боладек, қалбин бил, инсон,
Улғайса, муродинг этади ҳосил.

Иссиқ жойини ҳеч қилмагин совуқ,
У ниҳол, бир ерда ўсади, ахир.
Унинг сендан бошқа соябони йўқ.

Ширин ҳаётини қилмагин тахир,
Ҳалол меҳнат қилсанг, бўлсин кўнглинг тўқ.
Хом узма, пишгунча айлагин сабр.

Қадр гавҳарини йўқотма, инсон,
Асрагин кўзларинг қорачиғидек,
У ёнсин қалбларда меҳринг чўғидек,
Қадрига етмасдан, йўқ, отма, инсон.

Қадр гавҳарини йўқотма, инсон,
У сенга кўрк бўлсин имон туғидек.

Шарафга ундасин қалб буйругидек,
Гавҳарни бир пулга, йўқ, сотма, инсон.

Қадрингни баланд тут, паст кетма, инсон,
Сенинг нархинг йўқдир, сен бебаҳосан,
Қалбингга садоқат пайваста, инсон.

Сен даврон онгида ақлу закосан,
Қўлингда тиғ тутма, қўй, асло, инсон,
Мулки жаҳон ичра сен бир даҳосан!

ВАТАН ТУПРОҒИ

Түтиё этгум кўзимга мен Ватан тупроғини,
Нур ила пайваста этгай кўзларим қароғини.

Қир-адирда лола унди, лола бағри доғ-доғ,
Кўргум ундан бахт дебон сўнган юраклар доғини.

Бахту иқбол рамзини излашга ҳожат бормикан,
Бахту иқбол рамзи дерман мен Ватан байроғини.

Кенг эрур гарчи Ватан, кўзимга жо этгум уни,
Ҳар қаён боқсам кўрурман Кенагас қишлоғини.

Мен ҳаёт тўфонларидан зарра парво қилмагум,
То абад кифтда тутарман Ургутистон тоғини.

Менга зар даркор эмас, тонг чоғи зар сочганда кун,
Бас эрур сайр айласам гар Зарафшон қирғоғини.

Орзусиз кўнгул — қанотсиз қуш эрур, эй кошки,
Шеърга нақш этсам эди гар Регистон бўёқини.

Сўзларим томгай тилимдан шеър бўлиб, дoston бўлиб,
Кезганимда юртимизнинг қутли боғу роғини.

Не-не биллур чашмалардан сув ичиб келдинг, Барот,
Қондирар балким китобинг бир юрак чанқоғини.

- 5 * Ватан тупрогига пайванд шеърият.
Маҳмудали Юнусов
- 15 Қайтганда
- 16 Пўлат ва муҳаббат
- 17 Қадрдон далалар
- 18 Боғ кўчадан ўтганда
- 20 Чинорлар
- 21 Рус куйлари
- 22 Сиёб
- 24 Қора кўзлар
- 25 Ургут
- 27 Сурайё
- 28 Сенинг табассуминг
- 29 Қалбим қолган йўлингда
- 31 Самарқанд гўзалига
- 33 Онажоним
- 34 Қорачигим
- 36 Умрим ва шеърим
- 38 Ёргинам
- 39 Робертино куйлаганда
- 40 Самарқанд ушшоғи
- 42 Севги
- 43 Атлас
- 45 Сенга келганимнинг сабаби
- 46 Нон ва шеър
- 47 Шоирга мактуб
- 50 Мен — саодат фарзанди
- 51 Бизнинг болалик
- 54 Икки сиймо
- 55 Ворислар монолоғи
- 56 Қалбим

© Фафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1983 й.

- 58 Регистондаги уйлар
 60 Уғлидир, балки
 63 Навоий хиёбонида
 64 Одамлар
 66 Оромбоғ
 67 Студентлар
 70 Қалб ва денгиз
 70 Соғиниш
 72 Висол
 74 Сурур
 76 Юраклар гулхани
 77 Беҳзодни хотирлаб
 78 Муҳаббат
 81 Менинг авлодим
 83 Журналист дўстимга
 84 Алвидо, устоз!
 86 Небитдоғ
 87 Мерос
 89 Навоий чойхонаси
 90 Бобирни ёдлаб
 92 Арча
 93 Шоир шарафига салют
 95 Боғишамол
 99 Шеърят бўстони
 101 Зарафшон мавжлари
 103 Шоҳизинда
 105 Бибихоним мадрасаси қошида
 107 Ургутни соғиниб
 110 Қор ёғар
 112 Чақалоқ кулгиси
 114 Чегара
 115 Ҳиндистон дарвозаси
 117 Севги худоси
 118 Висол даричаси
 118 Жамна
 120 Мармарга ўйилган дoston
 122 Сурайё юлдузига
 124 Арабия денгизига
 126 Ватан ҳажрида
 128 Элифанта
 130 Калькутта чироқлари
 131 Тагор уйида
 132 Рикшалар
 134 Қутб минорасидаги уйлар
 136 Қарочи

- 137 Иқбол мақбараси
 138 Лоҳур қизлари
 138 Илон ўйнатувчи
 139 Гул ва ханжар
 140 Ватанга қайтиш
 143 Бир илтимос
 145 Денгиз ва тўлқин
 146 Муҳаббат ҳиёбони
 148 Фарғона
 151 Урта Осиё
 153 «Бир шаҳар бор...»
 154 «Эй дўстлар...»
 155 Дарё ва мен
 157 Уфқдаги чироқлар
 159 Бомбай
 161 Фил
 161 Қозоғистон — бу!
 162 Шарқ афсонаси
 164 Сени сўроқлаб
 165 Шалимар боғлари
 167 Бенгалия
 168 Боғи ором
 170 Тайгани кўрғанда
 171 Оқ қайин
 172 Ер васли
 174 Ухла, болагинам
 176 Илҳом париси
 178 Шўх кўзлар
 179 Куёш ва муҳаббат
 180 Юлдуз
 181 Апеннин тоғлари
 182 *Им*
 185 Италия қўшиқлари
 186 Бронза гулчамбар
 187 Колизей харобаси
 190 Уффици галереясида
 192 Ҳайкалтарош
 193 Венеция
 197 Тош одамлар
 198 Сицилия
 200 Ўзбекистон сўзласин
 202 Қўзғалур
 204 Илҳом тулпори хусусида
 205 Мусо Жалил
 207 Неаполлик она ҳасрати

- 210 Кремль боғида
 211 Смольнийда
 212 «Аврора»
 213 Разведкачи Сирожиддин Валнев мо-
 нологи
 218 Ветеранлар
 221 Номаълум солдатга
 222 Нукус театри хусусида
 225 Пушкин уйи
 225 Ҳаёт йўли
 226 Нева бўйларида
 227 Пискарёв қабристонини
 229 Оққушлар
 229 Ойдин кечалар
 231 Салом, Латвия
 232 Даугава
 233 Гауя тўлқинлари
 234 Саласпилс бонги
 240 Болтиқ денгизи
 241 Қаҳрабо диёри
 243 Таллин таронаси
 244 Қайиқчи
 245 Андриатика денгизига
 246 Римлик ёш рассом
 248 Шоир
 249 Тибр қирғоғида
 250 Флоренция
 253 Микеланжело
 254 Петрарка руҳига қасам
 256 Аму
 257 Қоратоғ мрамари
 259 Ленин сўзламоқда
 263 Чаноқлар ва юлдузлар
 265 «Оқ олтин» тоғлари
 267 Ла-Скала қўшиқчиси
 268 Кулол
 270 Милан
 272 Данте кабутари
 274 Соррентолик санам қўшиғи
 276 Генуялик балиқчи
 278 «Қора денгиз» меҳмонхонасида
 279 Номаълум матрос қабрида
 280 Станслар
 282 Менинг элим
 283 Кенагас

- 285 Меҳнома
 290 Нил
 293 Еғду ва садо
 295 Фаллоҳлар
 297 Сфинкс
 300 Қоҳира минорасида
 302 Босфорга
 304 Истамбул станслари
 306 Босфор кўпригидан ўтганда
 308 Она юрт қирғоғи
 310 Фаластинлар
 312 Радиограмма
 314 Денгиз томошаси
 315 Юнонистонга
 317 Агамемнон тоғи қаршида
 319 Афина манзаралари
 320 Парфенон
 322 Навқирон ёшим менинг
 324 Тун
 325 Угарит
 326 Эгей денгизига
 327 ХХІ аср шоирларига
 329 Ўрта ер денгизида
 331 Дарданелдаги ўйлар
 332 Мармар денгизи монолоғи
 333 Ўғлимга
 335 Қора денгизда
 337 Ғаввос билан мулоқот
 339 Ўзбекистонни соғиниб
 340 Мен яшаган давр
 341 Ўзбекистон фарзандиман
 343 Ўзбекистон кузи
 347 Қорақалпоқ қўшиғи
 349 Дорилфунун қасидаси
 351 «Бу дунёдан биз ҳам бир кун кетамиз...»
 351 «Ургутим, сен билан тақдирим ту-
таш...»
 352 «Лермонтов уйдан аримас қадам...»
 352 «Бу нури дунёдан куйлаб ўтур-
ман...»
 354 Ташаккур
 355 Ўзбекистон қўшиғи
 356 Самарқандлик пахтакорларга
 358 Ғазал

- 359 «Зар сочувчи дарё дерлар Зарафшонни...»
- 360 «Икки зот қисмати руҳимни эзар...»
- 360 «Қадам қўйма, гуноҳ тиканзорига...»
- 361 «Биродар, сен кеча эдинг пийда...»
- 361 «Қўлларим — бу менинг қанотларим...»
- 362 «Умрим маним баланд тоғ эрур...»
- 363 «Мағрурлик — асов от, эгар урма, қўй...»
- 363 «Ўтли жабҳаларга отдим ўзимни...»
- 364 «Қўй энди, сўзлама ҳавойи баланд...»
- 364 «Шеърят — бу сирли кoinот...»
- 365 «Умрда ҳар нафас азиз, бебаҳо...»
- 365 «Бировга ёмонлик қилма, эй инсон...»
- 366 «Мевали дарахтга тош отар...»
- 366 «Бизнинг умримизнинг вориси бўлиб...»
- 367 «Умр ўтиб борар шамолдай бена...»
- 368 «Ўткинчи шуҳратга сажда қилмадим...»
- 368 «Умр ўткинчи, деб нолиманг еира...»
- 369 «Туғилмоқ — тенг эрур кун чиққлига...»
- 369 «Умрни қадрлаб яшамоқ керак...»
- 370 «Бу маскан фарзанд деб ўпмиш пешонанг...»
- 370 «Ўзни баланд тутма, эл билан тенг кўр...»
- 371 «Дунёнинг ишлари ўйлатар мени...»
- 371 «Умрда тенг эмас кунлар мазмуни...»
- 372 «Мен башар боғига ташласам назар...»
- 372 «Жавоҳирим эрур бешумор...»
- 373 «Эй навқирон шоирлар, биздан бўлинг жасурроқ...»
- 374 «Инсон умри — гаройиб ҳикмат...»
- 374 «Тинчликдир инсоннинг азал орзуси...»
- 375 «Самарқандга наврўз келса — яшарса олам...»
- 375 «Устозларни эъзозлаб, толедан бўлиб шод...»
- 376 «Ўйимиз файзидин кўнгиллар яшнар...»

- 376 «Дунёнинг тагига етмаган ҳеч ким...»
 377 «Уруш қурбонлари тирикдай ҳа-
 мон...»
 378 «Эй, инсон, раҳм қил қушлар жони-
 га...»
 378 «Хотирамиз мангу олови...»
 379 «Қўзларда ҳаётнинг чироғи ёнар...»
 379 «Ҳаёт йўли баланд-пастдир, равои
 эмасдир...»
 380 «Юз йил яшамоқни қилмайман ҳа-
 вас...»
 380 «Соғлиқ туман бойлик,— дейди хал-
 қимиз...»
 382 «Ногоҳ тушса агар бошингга кул-
 фат...»
 382 «Осойиш денгизда сузар бир кема...»
 383 «Бу қутлуғ заминда умр карвони...»
 383 «Қандай улур бахтдир заминда
 яшаш...»
 384 «Узангида эди оёғинг сенинг...»
 384 «Ургут тоғларининг этакларида...»
 385 «Самарқанд қуёши ёнар дилимда...»
 386 «Ҳаёт бешигини она тебратар...»
 386 «Онадир фарзанднинг ҳаёт бөгбо-
 ни...»
 387 «Кечаги кунингни унутма, инсон...»
 387 «Ота билан баланд фарзанднинг»
 388 «Бир ниҳол экдингми, бергунча ҳо-
 сил...»
 388 «Қадр гавҳарини йўқотма, инсон»
 390 Ватан тупроғи.

На узбекском языке

БАРАТ БАЙКАБУЛОВ

ЗЕМЛЯ РОДИНЫ

Стихи

Редактор *А. Қосимов,*
Рассом *К. Башаров. М. Кагаров*
Расмлар редактори *А. Бобров*
Техн. редактор *Э. Саидов*
Корректор *Д. Муҳитдинова*

ИБ № 2593

Босмахонага берилди 15. 5. 83. Босинга рух-
сат этилди 25. 7. 83. Формати 70×90^{1/32}. Босма-
хона қоғози № 1. Адабий гарнитура. Юқори
босма. Шартли босма л. 18,6. Шартли кр.
оттиск. 14,94. Нашр л. 16,61. Тиражи 15000.
Заказ № 818. Баҳоси 1 қоғозда 2 с. Ялтироқ
қоғозда 3 с.

Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат
нашриети. 700129, Тошкент Навоий кўчаси, 30.

Нашриётлар, полиграфия ва китоб савдоси
ишлари бўйича ЎзССР Давлат комитети Тош-
кент Матбуот полиграфия ишлаб чиқариш
бирлашмасининг 1-босмахонаси.
Тошкент—700129. Ҳамза кўчаси, 21.

Бойқобилов Б.

Ватан тупроғи: Шеърлар / [Сўзбөши муаллифи М. Юнусов].— Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1983.—400 б.

Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти лауреати, ганиқли шоир Барот Бойқобиловнинг ушбу янги китоби унинг турли йилларда ёзган шеърларидан тузилди.

Ўқувчи бу тўпلامда шоирнинг ижод босқичларини кўради, илк китоблар саҳифалари-ю, энг янги сонетлари билан ошно бўлади, ватанчимиз ва чет эл саёҳатлари туркумлари билан танишади.

Байкабулов Б. Земля Родины. Стихи. Уз2